

Regeringens skrivelse 2003/04:60

Skr. 2003/04:60

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen
under 2003

Skr.
2003/04:60

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Harpsund den 4 mars 2004

Göran Persson

Laila Freivalds
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under 2003 i enlighet med 10 kap. 1 § riksdagsordningen. Skrivelsen behandlar Europeiska unionens övergripande utveckling, unionens förbindelser med omvärlden, det ekonomiska och sociala samarbetet, det rättsliga och inrikes samarbetet samt unionens institutioner.

Sammanfattning.....	16
DEL I DEN ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGEN I	
EUROPEISKA UNIONEN.....	39
1 Samarbete i svenskt och europeiskt intresse	39
1.1 Information till och samråd med riksdagen	41
2 Europeiska rådet under 2003	42
2.1 Extra möte med Europeiska rådet i Bryssel den 17	
februari	42
2.2 Europeiska rådets möte i Bryssel den 20–21 mars	42
2.3 Europeiska rådets möte i Thessaloniki 19–20 juni	43
2.4 Europeiska rådets möte i Bryssel 16–17 oktober	43
2.5 Europeiska rådets möte i Bryssel 12–13 december	44
3 Utvidgningen	46
3.1 De tio anslutningsländernas anpassning	46
3.2 Förhandlingarna med Rumänien och Bulgarien	47
3.2.1 Bulgariens reformer	47
3.2.2 Rumäniens reformer	48
3.3 Turkiets reformarbete.....	48
3.4 Förmedlemskapsstrategin	49
4 Den ekonomiska och monetära unionen - EMU	50
4.1 De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken ...	50
4.2 Stabilitets- och tillväxtpakten	51
4.2.1 Det svenska konvergensprogrammet	52
4.3 Cardiffprocessen	52
4.4 Sverige och euron	53
4.4.1 Praktiska euroförberedelser	53
4.4.2 Informationsfrågor	53
5 Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa	55
5.1 Genomförande.....	55
5.2 Samarbete mot terrorism.....	55
5.3 Asyl och migration.....	55
6 Konventet om Europas framtid och regeringskonferensen	57
6.1 Konventet om Europas framtid.....	57
6.2 Regeringskonferens om Europas framtid.....	58
DEL II EUROPEISKA UNIONENS FÖRBINDELSER MED	
OMVÄRLDEN	60
7 Utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP)	60
7.1 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa	
(OSSE) och Europarådet.....	62
7.2 Förenta nationerna – omfattande EU-samarbete.....	62
7.3 Den europeiska säkerhets- och försvarspolitik	63
7.4 Konfliktförebyggande	65
7.5 Försvarsmaterielsamarbete	66
7.6 Den internationella brottmålsdomstolen	66

7.7	EU:s arbete för att främja respekten för mänskliga rättigheter i världen	66
7.8	Nedrustning och icke-spridning	68
7.9	Exportkontroll av krigsmateriel och andra strategiska produkter	70
7.10	Konsulärt samarbete	71
7.11	Administrativt och protokollärt samarbete	71
7.12	Terrorismbekämpning och rättssäkerhet	72
8	Den gemensamma handelspolitiken	74
8.1	Svenska prioriteringar i handelspolitiken	74
8.2	Världshandelsorganisationen (WTO)	74
8.2.1	Utvecklingsdagordningen från Doha (DDA)	74
8.2.2	Övrigt	76
8.3	EU:s övriga handelspolitik	77
8.3.1	Det allmänna preferenssystemet (Generalized System of Preferences, GSP)	77
8.3.2	Rådsslutsatser gällande arbetsvillkor och fortsatt engagemang avseende globaliseringens sociala dimension	77
8.3.3	Regionala/bilaterala avtal	78
8.3.4	Ekonomiska partnerskapsavtal med Afrika, Västindien och Stilla Havet (AVS)	78
8.4	Svenska initiativ	79
8.5	Övriga handelspolitiska frågor	79
8.5.1	Kimberleyprocessen, Handelsregleringar för rådiamanter kan förhindra väpnade konflikter	79
8.5.2	Container Security Initiative (CSI)	79
9	Utvecklingssamarbete	81
9.1	Prioriterade arbetsområden	81
9.2	Ökad effektivitet och reformer	82
9.3	Ratificering av Cotonou-avtalet	83
9.3.1	Införlivande av Europeiska utvecklingsfonden i den allmänna budgeten ...	83
9.3.2	Fredsbevarande resursen – ny samarbetsform	84
9.4	Humanitärt bistånd	84
9.5	EU:s makrofinansiella stöd samt långivning från Europeiska investeringsbanken till tredjeland	85
9.5.1	Europeiska investeringsbankens utlåning till Medelhavsländerna	85
10	EU:s bilaterala och regionala förbindelser	87
10.1	Europeiska ekonomiska samarbetsområde (EES) och Europeiska frihandelssammanslutning (Efta)	87
10.1.1	Schweiz	87
10.2	EU:s Nordliga Dimension samt EU:s deltagande i regionalt samarbete	88
10.2.1	Nordliga dimensionen	88
10.2.2	Arktiska rådet	89
10.2.3	Barentssamarbetet	89

	10.2.4	Östersjösamarbetet.....	90	Skr. 2003/04:60
10.3		Östeuropa och Centralasien	90	
	10.3.1	Centralasien	90	
	10.3.2	Moldavien	90	
	10.3.3	Ryssland.....	91	
	10.3.4	Södra Kaukasien	92	
	10.3.5	Ukraina.....	92	
	10.3.6	Vitryssland.....	93	
	10.3.7	Utvecklingsamarbete och biståndsinsatser i regionen	94	
10.4		Västra Balkan.....	94	
	10.4.1	Stabilitet, EU-integration och regionalt samarbete	94	
	10.4.2	Albanien.....	95	
	10.4.3	Bosnien och Hercegovina	95	
	10.4.4	Kroatien	96	
	10.4.5	Makedonien	96	
	10.4.6	Serbien och Montenegro.....	97	
	10.4.7	Biståndsinsatser i regionen	98	
10.5		EU:s Medelhavssamarbete - Barcelonaprocessen	99	
	10.5.1	EU:s associeringsavtal	99	
10.6		Mellanöstern	100	
	10.6.1	Konflikten mellan israeler och palestinier....	100	
	10.6.2	EG:s bistånd till den palestinska myndigheten.....	101	
	10.6.3	Iran	101	
	10.6.4	Irak.....	102	
	10.6.5	Gulfstaterna.....	103	
10.7		Afrika	103	
	10.7.1	Östafrika, Afrikas horn	103	
	10.7.2	Södra Afrika.....	104	
	10.7.3	Centralafrika	105	
	10.7.4	Västafrika.....	105	
10.8		Nordamerika	106	
	10.8.1	USA	106	
	10.8.2	Kanada	107	
10.9		Latinamerika och Karibien	108	
10.10		Asien	110	
	10.10.1	Intensifiering av samarbetet med Kina	110	
	10.10.2	Nordkorea – EU uppmanar till kärnvapenedrustning.....	110	
	10.10.3	Japan – fortsatt intensiv dialog	110	
	10.10.4	Stöd till återuppbyggnadsprocessen i Afghanistan.....	111	
	10.10.5	Burma – utökade åtgärder för att öka trycket på regimen	111	
	10.10.6	Dialogen inom Asien-Europa-mötet (ASEM).....	112	
	10.10.7	Övriga frågor som uppmärksammats av EU	113	

DEL III EKONOMISKA OCH FINANSIELLA FRÅGOR.....	114	Skr. 2003/04:60
11 Skatter.....	114	
11.1 Företagsbeskattning	114	
11.1.1 Kommissionens strategi för företagsbeskattning	114	
11.1.2 Moder/dotterbolagsdirektivet	114	
11.1.3 Fusionsdirektivet.....	115	
11.1.4 Det gemensamma forumet för internprissättning	116	
11.2 Skattepaketet	116	
11.3 Mervärdesskatt.....	117	
11.3.1 Reducerade skattesatser	117	
11.3.2 Nytt direktiv om momsregler för gas och el.....	117	
11.3.3 Direktivförslag om förfarande för antagande av tillämpningsföreskrifter	118	
11.3.4 Mervärdesskatt på tjänster inom postsektorn	118	
11.3.5 Moms och resebyråtjänster	119	
11.3.6 Strategin på mervärdesskatteområdet	119	
11.4 Punktskatter.....	120	
11.4.1 Energiskattedirektiv	120	
11.4.2 Biobränslen	120	
11.4.3 Beskattning av personbilar	120	
11.4.4 Beskattning av tunga lastbilar (Eurovinjettdirektivet)	121	
11.5 Administrativt samarbete	121	
11.5.1 Tillämpning av indrivningsdirektivet	121	
11.5.2 Administrativt samarbete i fråga om mervärdesskatt	121	
11.5.3 Effektivare informationsutbyte med stöd av handräckningsdirektivet.....	122	
11.5.4 Datoriserat punktskattekontrollsystem	122	
12 EU:s budget	123	
12.1 Budgetens inkomster och Sveriges avgift till EU- budgeten	123	
12.2 Budgetens utgifter och budgetarbetet under 2003	124	
12.3 Återflöde från EU-budgeten	125	
13 Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter	127	
13.1 Åtgärder för att stärka skyddet av gemenskapens finansiella intressen.....	127	
13.2 Åtgärder för förbättrad styrning och kontroll	128	
13.3 Beviljande av ansvarsfrihet för kommissionens genomförande av EU:s budget för budgetåret 2001	128	
13.4 Revisionsrättens årsrapport för budgetåret 2002	128	
14 Statistik.....	130	
14.1 Harmonisering av statistik	130	
14.2 EU:s politik styr statistikens utveckling	130	
14.3 Beslut på statistikområdet fattade under 2003	131	

DEL IV RÄTTSLIGA OCH INRIKES FRÅGOR.....	132	Skr. 2003/04:60
15 Civilrättsligt samarbete.....	132	
15.1 Civilrättskommittén	132	
15.2 Domstolars behörighet samt erkännande och verkställighet av domar	132	
15.3 Ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område - en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar	133	
15.4 Direktiv om rättshjälp i gränsöverskridande tvister.....	133	
15.5 Förordning om föräldraansvar (ny Bryssel II- förordning)	134	
15.6 Undertecknande av 1996 års Haagkonvention	134	
15.7 Förslag till direktiv om brottsofferersättning.....	134	
15.8 Tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I)	135	
15.9 Tillämplig lag för förpliktelser utanför avtalsförhållanden (Rom II).....	135	
16 Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete.....	136	
16.1 Horisontella frågor	136	
16.1.1 Organiserad brottslighet.....	136	
16.1.2 Ömsesidig utvärdering.....	136	
16.1.3 Brottsförebyggande frågor.....	136	
16.1.4 Brottsofferfrågor	137	
16.1.5 Terrorism	137	
16.1.6 Narkotika	138	
16.2 Straffrättsligt samarbete och ömsesidigt erkännande av domar och beslut.....	138	
16.2.1 Rättslig hjälp.....	138	
16.2.2 Tammerforsslutsatserna om ömsesidigt erkännande av domar och beslut.....	139	
16.2.3 Europeiska arresteringsordern	139	
16.2.4 Ömsesidigt erkännande och verkställighet av beslut om frysning av egendom och bevismaterial.....	140	
16.2.5 Tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff	140	
16.2.6 Tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande	141	
16.2.7 Förstärkt samarbete angående beslut om förlust av rättigheter.....	141	
16.2.8 Europeiskt bevisupptagningsbeslut	141	
16.2.9 Gemensamma utredningsgrupper	142	
16.2.10 Ett europeiskt rättsligt nätverk på straffrättens område	142	
16.2.11 Eurojust.....	142	
16.2.12 Straffrättsligt samarbete mellan EU och tredjeland	143	
16.3 Materiell straffrätt	144	
16.3.1 Människohandel, sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi	144	
16.3.2 Människosmuggling	144	

16.3.3	Miljöbrott.....	145
16.3.4	Terroristbrott.....	145
16.3.5	Narkotikabrott.....	145
16.3.6	Rasism och främlingsfientlighet.....	146
16.3.7	Förverkande av vinning av brott.....	146
16.3.8	Korruption i den privata sektorn.....	146
16.3.9	IT-brott.....	147
16.3.10	Handel med mänskliga organ.....	147
16.3.11	Tillämpningen av ne bis in idem-principen..	147
16.3.12	Rambeslut om fartygsförening.....	148
16.4	Polissamarbete.....	148
16.4.1	Europol.....	148
16.4.2	Annat polissamarbete.....	149
16.4.3	Terrorism.....	149
16.4.4	Schengen och övriga gränskontrollfrågor....	149
16.5	Tullsamarbete.....	150
17	Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer.....	151
17.1	Horisontella frågor.....	151
17.2	Skapandet av ett gemensamt europeiskt asylsystem.....	151
17.3	Harmonisering av den europeiska migrationspolitiken..	153
17.4	Viseringspolitiken.....	155
18	Räddningstjänst.....	156
DEL V SYSSELSÄTTNING OCH SOCIALPOLITIK.....		157
19	Tillväxt och sysselsättning.....	157
19.1	Prioriterade verksamheter och mål.....	157
19.2	EU:s sysselsättningsstrategi.....	157
20	Arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor.....	160
20.1	Arbetsrätt.....	160
20.1.1	Arbetstagarinflytande i europeiska kooperativa föreningar.....	160
20.1.2	Information till och samråd med arbetstagare.....	160
20.1.3	Skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens.....	160
20.1.4	Arbetsvillkor för personal utlyrd av bemanningsföretag.....	161
20.2	Hälsa och säkerhet i arbetet.....	161
20.2.1	Svenskt genomförande av EU:s arbetstidsdirektiv.....	161
20.2.2	Nytt direktiv om regler för buller.....	162
20.2.3	Nytt direktiv om regler för elektromagnetiska fält.....	162
20.2.4	Ändring av asbestdirektivet.....	162
20.2.5	Rekommendation om egenföretagares hälsa och säkerhet i arbetet.....	162
20.2.6	Ny rådgivande kommitté för arbetsmiljöfrågor.....	163
20.3	Sociala dialogen.....	163

20.4	Social trygghet	163	Skr. 2003/04:60
20.4.1	Pensioner och pensionssystem.....	164	
20.4.2	Nationella handlingsplaner mot fattigdom och social utestängning	164	
20.4.3	Fortsatta insatser för att förebygga våld mot kvinnor och barn	164	
20.5	Samordning av systemen för social trygghet	164	
20.6	Nytt direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer ...	165	
20.7	Meddelande om invandring, integration och sysselsättning	166	
21	Kamp mot diskriminering.....	167	
22	Jämställdhet	169	
22.1	EU:s femte handlingsprogram för jämställdhet	169	
22.2	Uppföljningen inom EU av FN:s kvinnokonferens i Peking 1995	169	
22.3	Integrering av ett jämställdhetsperspektiv i rådets arbete	170	
22.4	Nytt direktiv om diskriminering p.g.a. kön utanför arbetslivet.....	170	
23	Folkhälsa.....	171	
23.1	Folkhälsoprogram	171	
23.2	Tobak	171	
23.2.1	WHO:s ramkonvention om tobakskontroll...	172	
23.2.2	Direktiv om förbud mot reklam för tobaksvaror.....	172	
23.2.3	Övergångsregler vid medlemskapsförhandlingarna	172	
23.3	Alkohol	172	
23.3.1	Övergångsregler vid medlemskapsförhandlingarna	173	
23.4	Narkotika.....	173	
23.4.1	Odling av s.k. industrihampa	173	
23.5	Smittsamma sjukdomar.....	173	
23.6	Celler och vävnader	174	
23.7	Rekommendation om cancerscreening	174	
24	Hälso- och sjukvård.....	176	
25	Konsumentpolitik	177	
25.1	Starka konsumenter på den inre marknaden	177	
25.1.1	Otillbörliga affärsmetoder	177	
25.1.2	Nytt effektivt samarbete mellan tillsynsmyndigheter.....	178	
25.2	Ett nytt direktiv om konsumentkrediter	178	
25.3	Distansförsäljning	178	
25.4	Gemensamma regler för säljfrämjande åtgärder	179	
25.5	Turism, idrott och fritid prioriteras i nytt samarbete om tjänsters säkerhet.....	179	
25.6	En tydlig finansierings- och åtgärdsram knuten till de konsumentpolitiska målen	180	
25.7	Produktansvar	180	

	MARKNADEN, INDUSTRI OCH FORSKNING.....	181
26	Inre marknadens utveckling	181
26.1	Konkurrenskraftsrådet.....	181
26.2	Kommissionens strategi för den inre marknaden.....	181
26.2.1	Resultattavlan för den inre marknaden samt genomförande av direktiv	182
26.3	Bättre och enklare regler i EU	183
26.3.1	Handlingsram för förenkling av gemenskapslagstiftning.....	183
26.3.2	Företagspaneler – en möjlighet för företagen att granska EG:s regler	183
26.4	Administrativt samarbete/SOLVIT	184
26.5	Inre marknadens tioårsjubileum.....	184
26.6	Integrering av hållbar utveckling och miljöskydd	184
26.7	Nya direktiv om offentlig upphandling.....	185
26.8	Associationsrätt.....	185
26.9	Redovisnings- och revisionsfrågor	186
26.10	Bygg- och bostadsfrågor	187
26.10.1	Byggfrågor	187
26.10.2	Bostadsfrågor.....	188
26.11	Trafikförsäkring	188
27	Fri rörlighet för varor.....	189
27.1	Tullunionen	189
27.2	Tekniska handelshinder	189
27.2.1	Harmonisering	190
27.2.2	Ömsesidigt erkännande.....	191
27.2.3	Anmälningsprocedurer.....	191
27.2.4	Provning och certifiering	192
27.2.5	Standardisering	192
27.3	Fortsatta diskussioner angående översynen av den europeiska läkemedelslagstiftningen	193
28	Fri rörlighet för tjänster och kapital.....	194
28.1	En strategi för tjänster på den inre marknaden	194
28.2	Finansiella tjänster	195
28.2.1	Övergripande frågor.....	195
28.2.2	Bank- och kreditväsende.....	196
28.2.3	Försäkringsväsendet	197
28.2.4	Värdepappersmarknaden	198
29	Immaterialrätt	201
29.1	Upphovsrätt.....	201
29.2	Patent.....	201
29.2.1	Förslag till förordning om gemenskapspatent	201
29.2.2	Direktiv om patenterbarhet för datorrelaterade uppfinningar.....	202
29.3	Varumärken.....	203
29.3.1	Parallellimport	203
29.3.2	Förbättringar av EG:s varumärkesrätt	203

29.4	Formskydd	204	Skr. 2003/04:60
29.5	Åtgärder mot immaterialrättsintrång.....	204	
30	Näringspolitik.....	206	
30.1	Konkurrenskrafts- och småföretagsfrågor	206	
30.1.1	Kvantitativa mål och resultattavlan för näringspolitiken	207	
30.1.2	Integrerad strategi för konkurrenskraft.....	207	
30.1.3	Grönbok för entreprenörskap.....	207	
30.1.4	E-affärer	208	
30.1.5	Bioteknologi.....	208	
30.1.6	Övriga branschfrågor	208	
30.1.7	Läkemedel (G10).....	209	
30.1.8	Textilier.....	209	
30.1.9	Varv	209	
30.1.10	Flyg och rymd - STAR 21	210	
30.2	Konkurrensfrågor.....	211	
30.3	Statsstöd	211	
31	Hållbar utveckling för den framtida turismen i Europa	213	
32	Forskning.....	214	
32.1	Sjätte ramprogrammet.....	214	
32.2	Ett europeiskt forskningsområde	214	
32.3	ESPO – ett forskningsprogram för Europas rumsliga utveckling.....	215	
33	Regional- och strukturpolitik.....	217	
33.1	Avslut av strukturfondsprogram för perioden 1995-1999	217	
33.2	Den europeiska sammanhållningspolitiken efter år 2006.....	217	
33.2.1	Sveriges övergripande syn	217	
33.3	Halvtidsöversyn av strukturfondsprogrammen i nuvarande period.....	218	
33.3.1	Halvtidsutvärderingarna av målprogrammen	218	
33.3.2	Förslag till fördelning av resultatreserven ...	219	
33.3.3	Additionalitetskontrollen	219	
33.3.4	Gemenskapsinitiativet Interreg III	219	
33.3.5	Gemenskapsinitiativet Equal	219	
33.3.6	Gemenskapsinitiativet LEADER+	220	
DEL VII TRANSPORT, TELEKOMMUNIKATION OCH ENERGI		221	
34	Transporter	221	
34.1	Frågor som rör flera transportslag.....	221	
34.1.1	Galileo – en ny generation satellitnavigeringssystem.....	221	
34.1.2	Marco Polo – ett bidragssystem för att främja miljövänliga transporter	221	
34.1.3	Revidering av riktlinjer för de transeuropeiska transportnäten TEN-T.....	221	

34.2	Landtransporter	223
34.2.1	Vägtrafiksäkerhet	223
34.2.2	Utbildning av yrkeschaufförer	224
34.2.3	Helgförbud	224
34.2.4	Interoperabla vägtullsystem	225
34.2.5	Eurovinjettdirektivet	225
34.2.6	Ekopunkter	225
34.2.7	Andra järnvägspaketet	226
34.3	Sjöfart	226
34.3.1	Sjösäkerhet	226
34.3.2	Överflyttning av fartyg mellan register	228
34.3.3	Hamndirektivet förkastades av Europaparlamentet	228
34.3.4	Riktlinjer för sjöfartsstöd	229
34.3.5	Utbildning av sjöfolk	229
34.4	Luftfart	229
34.4.1	Ett gemensamt europeiskt luftrum	229
34.4.2	Nya regler om flygsäkerhet	230
34.4.3	Konkurrens- och marknadsfrågor	230
34.4.4	Ersättning vid nekad ombordstigning m.m.	231
34.4.5	Försäkringskrav för flygbolag	231
34.4.6	Relationer med tredjeland på luftfartsområdet	232
35	Elektroniska kommunikationer – informationsteknik och samhället	233
35.1	e-Europa 2005	233
35.2	Europeiska nät- och informationssäkerhetsbyrån	233
35.3	IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet	233
35.4	Vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn	234
35.5	Öppna plattformar	234
35.6	E-affärer	235
35.7	Alleuropeiska e-förvaltningstjänster	235
35.8	Internet	235
35.9	Olagligt och skadligt innehåll på Internet	236
35.10	Världstoppmöte om informationsamhället	236
35.11	Rättsinformation	236
36	Energi	237
36.1	Inre marknad för el och gas	237
36.2	Transeuropeiska nät för energi	237
36.3	Biodrivmedel	238
36.4	Förslag till program för ett flerårigt program för åtgärder inom energiområdet: Intelligent energi för Europa (2003-2006)	238
36.5	Kraftvärme	239
36.6	Eko-design för energiförbrukande produkter	239
36.7	Gasförsörjningsdirektivet	240
36.8	Oljeberedskapsdirektivet	240
36.9	Energiinfrastruktur och försörjningstrygghet för el	240

DEL VIII	JORDBRUK OCH FISKE.....	242	Skr. 2003/04:60
37	Den gemensamma jordbrukspolitiken.....	242	
37.1	Halvtidsöversynen av jordbrukspolitiken – mot ökad marknadsorientering och hållbar utveckling.....	242	
37.2	Marknadsordningar för vegetabilier	244	
37.2.1	Etanol – införandet av en marknadsordning.....	244	
37.2.2	Ny märkningsförordning för vin inom EU ...	244	
37.2.3	Förhandlingar om nya handelsavtal för vin- och spritdrycker	244	
37.2.4	Förlängning om undantag för vin från Argentina	245	
37.2.5	Reformförslag för Medelhavsprodukterna – olivolja, tobak, bomull samt humle	245	
37.2.6	Diskussioner om en reviderad marknadsordning för socker	245	
37.2.7	Torka i Europa pressade spannmålsmarknaden.....	245	
37.2.8	Fortsatt undantag för svensk mjölk.....	246	
37.3	Landsbygdsutveckling	246	
37.3.1	Andra landsbygdskonferensen i Salzburg	246	
37.3.2	Utvärdering av Miljö- och landsbygdsprogrammet efter halva tiden.....	246	
37.3.3	Ekologiskt hållbar utveckling.....	247	
37.3.4	Ekonomiskt och socialt hållbar utveckling...	247	
37.3.5	Särskilda åtgärder i norra Sverige.....	247	
37.4	Miljöåtgärder i jordbruket.....	248	
37.4.1	Handlingsplan för ekologiskt jordbruk och ekologiska livsmedel	248	
37.4.2	Nitratdirektivet.....	248	
37.5	Växtgenetiska resurser	249	
37.6	Djurskydd och djurhälsa	249	
37.6.1	Import av hund- och kattskinn.....	249	
37.6.2	Arbetet med nya regler för djurtransporter pågår.....	249	
37.6.3	Smittskyddskrav vid resa med sällskapsdjur	249	
37.6.4	Zoonoser – smitta från djur som kan drabba människor via livsmedel eller på annat sätt..	250	
37.6.5	Aviär influensa.....	250	
37.6.6	Gemenskapsåtgärder för bekämpning av mul- och klövsjuka.....	250	
37.6.7	Fler läkemedel till sporthästar kan komma att godkännas	250	
37.6.8	Beslut om skärpta hormonbestämmelser	251	
37.6.9	Nytt märkningssystem för får och getter	251	
37.6.10	Säkrare foder.....	251	
37.6.11	Fortsatt arbete med TSE-frågor	252	
37.6.12	Tillämpningen av förordningen om animaliska biprodukter	253	
38	Den gemensamma fiskeripolitiken.....	254	
38.1	Förvaltning av fiskeresurser.....	254	

38.1.1	Nordsjösamarbetet	254
38.1.2	Östersjösamarbetet.....	254
38.1.3	Kontroll av fisket.....	255
38.2	Miljöåtgärder i fisket.....	255
39	Livsmedelspolitiken	256
39.1	Genetiskt modifierade organismer (GMO).....	256
39.2	Bekämpningsmedelsrester i livsmedel och foder	256
39.3	Foder och livsmedelskontrollen ska styras hårdare	256
39.4	Ändringar av livsmedelstillsatslagstiftningen.....	257
39.4.1	Två nya livsmedel har godkänts	257
39.4.2	Äntligen förbättrad märkning	257
DEL IX	MILJÖ.....	258
40	Miljö	258
40.1	Hållbar utveckling och integration av miljö i andra politikområden	258
40.2	Sjätte miljöhandlingsprogrammet.....	260
40.3	Utveckling på de av Sverige prioriterade områdena.....	260
40.3.1	Klimat och luftföroreningar	260
40.3.2	Hållbara konsumtions och produktionsmönster: kemikalier, inklusive bekämpningsmedel samt resurs och avfallsfrågor	263
40.3.3	Naturresurser och biologisk mångfald.....	267
40.3.4	Marin miljö	268
40.4	Utveckling på andra miljöområden.....	268
40.4.1	Miljöteknik.....	268
40.4.2	Miljö och hälsa.....	269
40.4.3	Förslag till nytt miljöansvarsdirektiv	269
40.4.4	Århuskonventionen.....	269
40.4.5	Kärnsäkerhet och strålskydd.....	270
40.4.6	FN:s miljöfond (UNEP): Miljöeffekterna av väpnad konflikt i Irak och Palestina kartlagda.....	271
DEL X	UTBILDNING, UNGDOM OCH KULTUR	272
41	Utbildning.....	272
41.1	Sokrates och Leonardo da Vinci	272
41.2	Nya utbildningsprogram: Erasmus Mundus och e-Learning	273
41.3	Arbetsprogrammet för uppföljning av utbildningens framtidsmål	274
41.4	Övriga utbildningsfrågor.....	275
42	Ungdomsfrågor och idrott	277
42.1	Utökat samarbete på ungdomsområdet.....	277
42.2	Programmet Ungdom.....	278
42.3	Idrottens ställning inom EU utvecklas.....	278
42.3.1	Europeiska året för utbildning genom idrott 2004	278
43	Kultur och medier.....	280

43.1	Ramprogrammet Kultur 2000 förlängs med två år	280	Skr. 2003/04:60
43.2	EU:s nya medlemsländer blir europeiska kulturhuvudstäder	281	
43.3	MEDIA-programmet förlängs med ett år	281	
43.4	TV-direktivet.....	282	
43.5	Övriga kultur- och mediefrågor	283	
DEL XI EUROPEISKA UNIONENS INSTITUTIONER M.M.....		284	
44	Institutionernas verksamhet.....	284	
44.1	Europeiska unionens råd	284	
44.2	Europeiska kommissionen	284	
44.3	Europaparlamentet	285	
44.4	Europeiska gemenskapernas domstol	286	
44.5	Europeiska revisionsrätten	286	
44.6	Övriga institutioner och organ	287	
44.6.1	Regionkommittén.....	287	
44.6.2	Europeiska investeringsbanken	287	
44.6.3	Europeiska centralbanken	288	
44.6.4	Europeiska investeringsfonden.....	288	
44.7	Öppenhet och insyn.....	289	
44.8	Personalpolitik i EU:s institutioner	290	
44.9	Svenska språket och regelförbättring.....	291	
44.9.1	Begripligare EU-texter.....	291	
44.9.2	Svenska språkets ställning	292	
44.10	Överträdelseärenden	293	
BILAGOR.....		295	
Bilaga 1: Mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt under 2003		295	
Bilaga 2: Viktigare domar meddelade av EG-domstolen under år 2003		337	
Bilaga 3: Viktigare domar meddelade av EG:s förstainstansrätt under år 2003		346	
Bilaga 4: Överträdelseärenden.....		350	
Bilaga 5: Lista över Internet-adresser.....		371	
Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 4 mars 2004.....		376	

Den övergripande utvecklingen

EU-arbetet under 2003 präglades av förberedelserna inför utvidgningen med tio nya medlemsstater samt arbetet med ett nytt fördrag. Konventet lade fram ett utkast till fördrag i maj, och en regeringskonferens inleddes i oktober. Betydande framsteg gjordes inom ramen för Lissabonstrategin bl.a. skapandet av en gemensam energimarknad för hushåll och företag, uppgörelsen om ett gemensamt europeiskt luftrum, om handel med utsläppsrättigheter samt ett gemensamt regelverk för energibesättning.

Under året fortsatte diskussionen kring utformningen och tillämpningen av stabilitets- och tillväxtpakten. Vidare genomfördes en halvtidsöversyn av den gemensamma jordbrukspolitiken, vilken bl.a. innebär att medlemsstaterna ges ett större inflytande över hur jordbrukspolitiken ska utformas i det egna landet. Inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken präglades arbetet av krisen i Irak. Som ett led i uppföljningen av krisen inleddes ett arbete med att utarbeta en säkerhetsstrategi för unionen, vilken antogs av Europeiska rådet i december.

Utvidgningen

I april undertecknades anslutningsfördraget med de tio anslutningsländerna. Dagen därpå inträdde dessa i EU:s rådsarbete som aktiva observatörer. Anslutningsfördraget ratificerades av riksdagen i december. Kommissionens konstaterade i sin sista heltäckande rapportering under hösten att anslutningsländerna uppnått en hög grad av EU-anpassning och stod väl rustade att inträda som nya medlemsstater. Förhandlingarna med Rumänien och Bulgarien fortsatte. Europeiska rådet bekräftade målsättningen att välkomna dessa länder, om de är redo, som medlemmar i januari 2007. Vidare välkomnades Turkiets ansträngningar att öka reformtakten i syfte att kunna uppfylla de politiska Köpenhamnskriterierna. De sista reguljära förmedlemskapsinsatserna i de tio anslutningsländerna beslutades under året. Under åren 2004–2006 kommer fortsatt stöd att ges inom ramen för en övergångsmekanism (Transition Facility). Stödet till Bulgarien och Rumänien genom Phare-programmet kommer att utökas och förstärkas. Även stödet till Turkiet förutses öka markant.

EMU

Från och med 2003 revideras de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken först var tredje år. Uppföljningen av genomförandet sker dock årligen. De riktlinjer som antogs gäller för 2003-2005 och inriktas på att bidra till att uppnå målsättningen från Lissabon om en höjd och långsiktigt hållbar tillväxt. Dessa lyfte fram ett antal faktorer som viktiga för att åstadkomma en hållbar tillväxt, bl.a. sunda makroekonomiska villkor och en sund makroekonomisk politik, ökade investeringar i kunskap och innovation samt bättre fungerande och mer konkurrenskraftiga

arbets-, produkt- och kapitalmarknader. Utmaningar som identifierades för Sverige är bl.a. att säkra god tillgång på arbetskraft trots effekterna av en åldrande befolkningen samt att stärka konkurrensen i vissa sektorer och öka effektiviteten i den offentliga sektorn. Stabilitets- och tillväxtpakten blev föremål för fortsatt diskussion med anledning av att budgetunderskottet i Frankrike och Tyskland översteg 3 procent. Så kallade underskottsörfaranden inleddes. Rådet kunde enas om att utfärda förelägganden. I stället antogs icke-bindande rådsslutsatser som sak anslöt mycket nära till kommissionens rekommendationer. En uppdatering av det svenska konvergensprogrammet från december 1998 överlämnades till kommissionen och rådet. Huvudbudskapet i det uppdaterade programmet är att de medelfristiga mål för överskotten i de offentliga finanserna ligger fast och att överskotten även fortsättningsvis ligger i linje med överskottsmålet. En folkomröstning om införandet av euron hölls den 14 september. Utfallet visade att det inte fanns stöd för ett beslut om att Sverige skulle delta fullt ut i tredje etappen av EMU.

Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa

Genomförandet av handlingsplanen mot terrorism fortsatte. Fokus lades på att stärka det operativa polisarbetet genom förbättrat informationsutbyte och samordning av insatser. Fortsatta steg togs i arbetet för att upprätta en gemensam asyl- och migrationspolitik för EU. Europeiska rådet i Thessaloniki i juni bekräftade vikten av att få till stånd ett effektivare europeiskt asylsystem i syfte att snabbt identifiera skyddsbehövande. Hösten präglades av frågor kring laglig och illegal invandring och flera rättsakter antogs.

Konventet om Europas framtid och regeringskonferensen

Konventets presidium presenterade ett samlat fördragsutkast i maj. Europeiska rådet i Thessaloniki välkomnade utkastet som en god grund för regeringskonferensen. I Sverige remissbehandlades en departementspromemoria om fördragsutkastet. Regeringskonferensen sammankallades i oktober. Målsättningen är att arbetet ska fullbordas i god tid före valen till Europaparlamentet i juni 2004. Nuvarande och anslutande medlemsstater deltar i konferensen på lika villkor. Kandidatländerna Bulgarien, Rumänien och Turkiet deltar som observatörer. Regeringens utgångspunkter inför konferensen redovisades i en skrivelse till riksdagen den 2 oktober. Skrivelsen behandlades av det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottet. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut den 20 november. Det italienska ordförandeskapets ambition att avsluta förhandlingarna i december infridades inte. Europeiska rådet i Bryssel gav det inkommande irländska ordförandeskapet i uppdrag att värdera läget till vårtoppmötet i slutet av mars 2004.

Utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP)

Samarbetet präglades av uppföljningen av krisen i Irak. Trots vissa åsiktsskillnader kunde medlemsstaterna enas i sitt stöd för FN:s ansträng-

ningar att finna fredliga lösningar. Som ett led i uppföljningen av krisen inleddes ett arbete med att utarbeta en säkerhetsstrategi för unionen. Den strategi som antogs av Europeiska rådet bekräftade unionens stöd för en effektiv multilateralism med FN i fokus. Genomförandet inriktas även på kampen mot terrorism, en strategi för Mellanöstern och en sammanhållen EU-politik i fråga om Bosnien och Hercegovina. Fyra områden för samarbete med Ryssland har beslutats: ekonomi, rätts- och inrikesfrågor, extern säkerhet samt kultur och utbildning.

EU:s arbete på nedrustnings- och ickespridningsområdet intensifierades under året. Även EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen, ett svenskt initiativ, ska ses som en del av uppföljningen av säkerhetsstrategin.

Riktlinjer för samarbetet mellan EU och OSSE inom områdena konfliktförebyggande, krishantering och rehabilitering efter konflikter antogs. Riktlinjerna bygger vidare på ett dokument som utarbetats under det svenska ordförandeskapet i EU. EU och FN skrev under en gemensam förklaring om samarbete avseende krishantering.

Utvecklingen av EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) fortsatte i snabb takt. Unionen inledde sin första civila krishanteringsinsats någonsin, polissionen i Bosnien-Hercegovina. Den första militära krishanteringsinsatsen, "Concordia", påbörjades i mars i Republiken Makedonien. Efter förfrågan från FN:s generalsekreterare genomfördes en andra militär krishanteringsinsats, "Artemis", i Demokratiska republiken Kongo. Sverige bidrog med trupp till insatsen, som stod under franskt befäl. Artemis avslutades för EU:s del den 1 september 2003. Arbetet med att uppfylla de militära kapacitetsmålen från Helsingfors 1999 fortsatte. De kvantitativa målen för de fyra prioriterade civila områdena (polis, stärkande av rättsstaten, civil förvaltning och räddningstjänst) som sattes upp i Feira 2000 har uppfyllts. Genom beslutet om att inrätta en europeisk försvarsmaterielbyrå under 2004 har grunden lagts för att ytterligare utveckla och förstärka försvarsmaterielsamarbetet inom EU.

Unionen bekräftade under året sin bestämda avsikt att samarbeta med den internationella brottmålsdomstolen. EU höll en fortsatt hög profil under kommissionen för de mänskliga rättigheterna och FN:s generalförsamling vid behandlingen av resolutionsförslag kring frågor om mänskliga rättigheter. Särskilda dialoger om mänskliga rättigheter hålls sedan några år med Kina och Iran. I kontakterna med dessa och andra länder fortsatte det aktiva arbetet för dödsstraffets avskaffande eller dess begränsade tillämpning. EU fortsatte även att spela en mycket aktiv roll i arbete med utarbetande av en konvention om funktionshindrades rättigheter. Riktlinjer avseende barn och väpnade konflikter antogs.

EU har ett väl utvecklat samarbete inom ramen för konventionen mot biologiska vapen. EU fortsatte att uppmana de stater som inte är parter till konventionen att ansluta sig. En viktig fråga för EU är fortsatt att de kemiska vapnen i Ryssland förstörs inom överenskomna tidsramar. EU gav också stöd till insatser för att bekämpa okontrollerad spridning av lätta vapen i Kambodja, Albanien, Sydosteuropa och Latinamerika. EU var starkt engagerat i de förhandlingar som i november ledde till antagandet av ett nytt protokoll, om s.k. explosiva lämningar av krig, till 1980 års vapenkonvention (CCW). Syftet med avtalet är att stärka

skyddet för civila som drabbas av krig genom att stater förbinder sig att röja efter en konflikt. EU arbetade aktivt provstoppsavtalets ikraftträdande. EU var också en viktig aktör i det arbetet som ledde till antagandet av en uppförandekod mot spridning av ballistiska missiler. Flera viktiga framsteg gjordes i utvecklingen av samarbetet kring EU:s uppförandekod för vapenexport. En ny gemensam militär lista antogs och en användarhandbok utarbetades för att underlätta tillämpningen av koden. Genom antagandet av en gemensam ståndpunkt avseende vapenförmedling har medlemsstaterna åtagit sig att inkludera licensiering av denna verksamhet i sina respektive nationella regelsystem. EU bidrog aktivt till införandet av s.k. ”catch-all”-mekanism i tre av de fyra internationella exportkontrollregimer som söker begränsa spridningen av varor som kan användas för att tillverka massförstörelsevapen och missiler. En sådan bestämmelse innebär ökade möjligheter att kontrollera produkter som inte redan inkluderats i regimernas kontrollistor. Under våren genomfördes den andra revideringen av kontrollistorna i förordningen om kontroll av varor med dubbla användningsområden.

Nya riktlinjer för konsulärt samarbete och bistånd till EU-medborgare vid kriser i tredjeländer antogs. Målsättningen är att förbättra skyddet av medlemsstaternas medborgare i länder där risk för deras säkerhet kan uppkomma. Olika samlokaliseringsprojekt när det gäller utlandsmyndigheter i tredje land diskuterades, bl.a. frågan om diplomatisk representation i Kazakstans nya huvudstad. Arbetet för ökat fokus på rättssäkerhetsfrågorna inom EU och FN fortsatte.

Den gemensamma handelspolitiken

Förhandlingsarbetet inom WTO om utvecklingsdagordningen från Doha (DDA), eller Doharundan, präglades i stor utsträckning av ministermötet i Cancún. Avsikten var att vid mötet göra en halvtidsöversyn och fatta beslut om riktlinjer för förhandlingar om främst jordbruk, industrivaror samt om de fyra s.k. Singaporefrågorna, d.v.s. förenkling av handelsprocedurer, insyn i offentlig upphandling, handel och konkurrens samt handel och investeringar. Beslut skulle också fattas om att förbättra ett antal särbestämmelser för u-länderna. Mötet avbröts dock när mötesordföranden inte längre ansåg att det fanns förutsättningar att nå enighet. Sverige har sedan dess agerat aktivt både inom och utom EU för att de förhandlingarna ska återupptas snarast möjligt med utgångspunkt från de framsteg som trots allt gjordes vid ministermötet. Rådet antog i december slutsatser på grundval av ett meddelande från kommissionen om hur EU ska agera för att bidra till att förhandlingarna återupptas. Det innebär bl.a. en ökad flexibilitet beträffande de fyra s.k. Singaporefrågorna, vilket Sverige länge drivit. Meddelandet innehöll också förslaget om en höjd ambitionsnivå i förhandlingarna om industrivaror och tjänster, vilket Sverige eftersträvat mot bakgrund av våra stora export- och importintressen. Samtidigt hade vi önskat att meddelandet gått längre på jordbruksområdet då detta är en så central fråga i förhandlingarna.

I december antogs en förordning som innebär ett gradvis införande av motåtgärder mot den amerikanska skattelagen ”Extra Territorial Income Act” (ETI). På förslag av Sverige tog kommissionen fram ett förslag till

kontaktpunkt för information till u-landsexportörer och en webbtjänst lanseras under 2004. Sverige var pådrivande vid utarbetandet av de råds-slutsatser om främjande av grundläggande arbetsvillkor som antogs i juli. Förordningen för det allmänna preferenssystemet förlängdes ytterligare ett år. Mot bakgrund av att många andra länder på senare år trappat upp antalet frihandelsförhandlingar är det viktigt att konkurrensläget för europeiska företag inte försämras. EU:s restriktiva hållning till nya bilaterala frihandelsavtal håller på att luckras upp efter ministermötet i Cancún. Detta välkomnas av Sverige som anser att regionala och bilaterala avtal kompletterar de multilaterala frihandelsansträngningarna inom WTO. WTO och Dohaförhandlingarna har högsta prioritet, men måste kompletteras med en nysatsning på bilaterala och regionala frihandelsavtal. En offensiv satsning på regionala och bilaterala avtal måste vara inriktad på att motverka protektionism och stötta den multilaterala processen inom WTO. Under året inleddes den andra fasen i förhandlingarna om ekonomiska partnerskapsavtal (EPA) med AVS-länderna (Afrika, Västindien och Stillahavsregionen). Tullsamarbetet mellan EU och USA utvidgades under året i syfte att möjliggöra samarbete inom ramen för det av USA initierade globala säkerhetsinitiativ för sjöcontainrar. Kommissionens överträdelseärenden, bl.a. mot Sverige, drogs tillbaka.

Utvecklingssamarbete

Riksdagen antog under året propositionen om Sveriges politik för global utveckling. I propositionen slås fast att Sverige bör arbeta aktivt för en bättre samstämmighet i EU:s politik i relation till utvecklingsländer och för att utvecklingsaspekter beaktas inom alla EU:s politikområden. Samarbetet inom EU präglades fortsatt av uppföljningen av världskonferensen om utvecklingsfinansiering i Monterrey 2002. Medlemsstaterna är som helhet på väg att genomföra åtagandena inklusive etappmålet om 0,33 procent av BNI i bistånd (ODA) individuellt och 0,39 procent i genomsnitt till 2006. Rådet antog rådsslutsatser om avbindning av bistånd, och kommissionen ombads utarbeta förslag inför genomförandet. Framsteg i arbetet för att öka effektiviteten gjordes. Införandet av bl.a. landstrategier och årsrapporter bidrog till ökad samordning och samstämmighet. Rådet har dock understrukit vikten av fortsatta ansträngningar för att förbättra effektiviteten.

Cotonou-avtalet, partnerskapsavtalet mellan EU och AVS-länderna, trädde i kraft 1 april. Under året inleddes diskussionen angående kommissionens förslag att införliva finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbetet med AVS-länderna, den s.k. Europeiska utvecklingsfonden (EUF) i den reguljära EU-budgeten. Fonden styrs f.n. av en särskild budgetförordning. Även upprättandet av en ny samarbetsform för att bidra till konflikthanteringsinsatser i Afrika inleddes. Förslaget innebär stöd till det afrikanska ramverk med operationella strukturer för konflikthantering som är under utveckling. Stödet till fredsbevarande insatser avses finansieras genom EUF.

Sverige har under senare år förespråkat ett närmare samarbete mellan ECHO och humanitära FN-organ. Kommissionen och FN undertecknade

i april en sådan ramöverenskommelse. Sverige fortsatte sin uppmuntran till ECHO att utveckla sitt arbete i övergången från katastrofförhållanden till mer långsiktig utveckling. Unionens makrofinansiella stöd kompletterar anpassningsprogram som stöds av Internationella valutafonden och har hittills framförallt utgått till reformländer i Central- och Östeuropa samt under senare tid till Balkan. Under året fattades beslut om stöd till Moldavien, Rumänien samt Serbien och Montenegro.

En halvtidsöversyn av Europeiska utvecklingsbanken (EIB) långivning till tredjeland genomfördes. Ett resultat av denna översyn var att Ryssland på ett tydligare sätt inkluderas i bankens utlåning. Efter en utvärdering av EIB:s lånefacilitet för Medelhavsutlåningen rekommenderade kommissionen att inrätta en ny utvecklingsbank. Sverige och en rad andra medlemsstater ifrågasatte dock behovet. Man enades istället om att förstärka den nuvarande faciliteten inom ramen för EIB:s verksamhet och att göra en ny översyn i december 2006.

EU:s bilaterala och regionala förbindelser

Tekniska anpassningar av EES-avtalet i samband med utvidgningen har överenskommit. För den nordliga dimensionen i unionens externa förbindelser antogs under hösten en andra handlingsplan som bl. a. omfattar särskilt fokus på Kaliningrad och på arktiska frågor.

EU och Ryssland fortsatte arbetet i strävan att utveckla ett strategiskt partnerskap. I juli påbörjades den nya transitregimen från Kaliningrad, genom Litauen, till övriga Ryssland.

Läget i Georgien ägnades stor uppmärksamhet. EU gav fortsatt stöd till skyddet av de observatörer från OSSE, som verkar i Georgien. EU:s relationer med Vitryssland var under 2003 fortsatt ansträngda.

Ett toppmöte mellan EU och länderna i västra Balkan hölls i Thessaloniki. Toppmötet fastslog att det inte är en fråga om länderna på västra Balkan kommer med i EU utan när. Taktiken bestäms av ländernas egen vilja och förmåga att genomdriva nödvändiga reformer. Kroatien inlämnade en ansökan om EU-medlemskap i februari. Makedonien har för avsikt att lämna in en ansökan om medlemskap 2004. För Serbien och Montenegro, i likhet med andra Balkanländer, är samarbetet med krigsförbrytartribunalen (ICTY) en avgörande fråga i EU-närmandeprocessen.

Situationen i Irak stod högt på dagordningen under många EU-möten under 2003. Ett omfattande förberedelsearbete har pågått i EU inför återuppbyggnadsfasen i Irak.

Konflikten mellan israeler och palestinier har under året fortsatt att stå i fokus för EU:s ansträngningar till en fredlig utveckling i Mellanöstern. Den europeiska gemenskapen tillhör de få givare – övriga är arabstaterna och Norge – som givit den palestinska myndigheten direkt budgetstöd.

EU satte för första gången in en krishanteringsstyrka i Afrika för att bringa fred. Detta skedde i Demokratiska Republiken Kongo. EU fortsatte att nära följa utvecklingen i Zimbabwe. Den svenske kabinettssekreterares uppdrag som EU-ordförandeskapets särskilde representant i Mano River-länderna Guinea, Liberia och Sierra Leone fortsatte under 2003.

Till följd av kriget i Irak och dess förspel har under det senaste året tillståndet i och framtiden för den transatlantiska relationen stått i fokus. Relationen har dryftats bilateralt mellan europeiska ledare och med amerikanska motparter. Europeiska rådet antog i december en "transatlantisk deklARATION". Syftet var att lyfta fram vikten av en stark transatlantisk länk utifrån flera aspekter – säkerhetspolitiska, ekonomiska och handelspolitiska.

Det helt dominerande temat i EU:s relationer med Nordkorea under året har varit EU:s kritik mot Nordkoreas eventuella kärnvapenprogram.

Relationerna mellan EU och Kina fördjupades under året, och Kina publicerade för första gången ett policydokument om EU. Sverige fortsatte att genom EU driva frågor om de mänskliga rättigheterna i Kina.

Sverige har även genom EU drivit frågan om mänskliga rättigheter i Afghanistan, i synnerhet kvinnornas rättigheter, samt understrukit vikten av en samordning av insatserna inom utvecklingssamarbetet.

Den 16 juni beslutade Europeiska rådet att med omedelbar verkan införa skärpta sanktioner mot Burma. Detta var en reaktion på arresteringen av oppositionsledaren Aung San Suu Kyi samt den allmänt försämrade situationen i landet.

Skatter

I december antogs en ändring av det s.k. moder/dotterbolagsdirektivet. Syftet med direktivet är att företag som finns i olika medlemsstater inte ska beskattas mer än en gång i ett EU-land. Kravet på ett innehav av kapitalet i ett annat företag kommer att sänkas successivt till 10 procent år 2009. Från 2005 omfattas även ekonomiska föreningar, sparbanker och ömsesidiga försäkringsbolag av direktivet. Kommissionen föreslog i oktober att även det s.k. fusionsdirektivet ska ändras. Syftet är att uppdatera, klargöra och bredda direktivets tillämpningsområde. Flera nya företagsformer ska omfattas, bl.a. de s.k. europabolagen och de europeiska kooperativa föreningarna. Det klargörs också att direktivet kan tillämpas vid ombildning av en filial till ett dotterbolag.

Diskussionen om skattepaketets tre delar avslutades. Sparanddirektivet om automatiskt utbyte av information och ränta/royaltydirektivet, som undanröjer källskatter antogs. Likaså en politiskt bindande uppförandekod för att snedvridningar som kan bli följden av skadlig skattekonkurrens mellan medlemsstaterna. Ingen enighet uppnåddes i översyn av de reducerade skattesatserna och nollskattesatserna på momsområdet. Däremot antogs direktivet om att undvika dubbel moms för gas och el vid gränsöverskridande handel. Andra förslag som diskuterades på momsområdet rörde reducerade skattesatser för posttjänster och regler för beskattning av resebyråer och researrangörer. Kommissionen lade fram ett åtgärdsprogram inom fyra områden; förenkling, modernisering och en mer enhetlig tillämpning av gällande regler samt en förstärkning av det administrativa samarbetet. Ett direktiv om ökad harmonisering av energibeskattningen kunde slutligen antas efter nära tio års arbete. Direktivet avser oljor, el, kol och naturgas.

Sverige fortsatte att verka för att nå en så restriktiv EU-budget som möjligt. Budgeten omfattade ca 102,145 miljarder euro i s.k. åtagandebemyndiganden och ca 102,767 miljarder euro i betalningsanslag. Det innebar en ökning i förhållande till 2002 års budget med 1,5 procent för åtaganden och en ökning med 22,7 procent för betalningar. Utgifterna för jordbrukspolitiken uppgick till 46 procent. En tredjedel upptogs av olika former av strukturstöd såsom regional- och arbetsmarknadsstöd. Kommissionens årliga rapport över återflödet till medlemsstaterna visade att det totala återflödet till Sverige från 2002 års EU-budget uppgick till 1 222,2 miljoner euro vilket motsvarar cirka 11 miljarder kronor. Detta är en ökning i förhållande till 2001 års EU-budget med 152 miljoner euro, motsvarande 1,4 miljarder kronor. Det svenska nettobidraget uppgick enligt kommissionens beräkningar till 864 miljoner euro, vilket motsvarar 7,9 miljarder kronor.

Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter

Kommissionens lade fram en utvärderingsrapport om Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF) som inte innehöll förslag till förändring av byråns uppgifter. Kommissionens arbete med reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen av EU-medlen fortsatte. Verksamhetsrapporterna har blivit utförligare. Genomförandet av miniminormer för intern kontroll inom kommissionens samtliga direktorat fortsätter. Revisionsrättens årsrapport för budgetåret 2002 riktade dock fortsatt kritik mot svagheter i redovisningssystemet. På jordbruksområdet förekommer fortfarande väsentliga fel i betalningarna. Sverige tillhör de länder som sköter sig bra och behandlas i princip inte alls i årsrapporten.

Statistik

Kraven på det statistiska systemet att leverera bra indikatorer för att följa genomförandet av bl.a. Lissabonstrategin präglade arbetet. En ny förordning som reglerar de statistiska territoriella enheterna inom EU antogs. Förordningen om det europeiska nationalräkenskapssystemet ändrades för att insamlingen av uppgifter ska ske snabbare. En ny förordning antogs som reglerar beräkningarna av arbetskostnadsindex. Nya variabler infördes i förordningen om arbetskraftsundersökningar för att möta kraven på uppföljning av sysselsättningen inom EU. Vidare antogs en ny förordning om gemenskapsstatistik över inkomst- och levnadsförhållanden. Beslut togs även om att utveckla gemenskapsstatistiken över vetenskap och teknik, ersätta delar av den stålstatistik som tidigare samlades in för den numera upplösta kol- och stålunionen samt rapportering inom luftfartssektorn.

En omdiskuterad fråga var om endast gemenskapen har behörighet att förhandla om och ingå internationella avtal som rör domstols behörighet samt erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område eller om behörigheten är delad med medlemsstaterna. Ett kommande yttrande från EG-domstolen väntas klargöra behörighetsfrågan.

Diskussionerna fortsatte kring förslagen om en europeisk exekutions-titel för obestridda fordringar samt direktivet om ersättning till brottsoffer. Beredningen av ett förslag till förordning som ska reglera vilket lands lag som ska gälla i tvister som inte har anknytning till avtalsförhållanden (s.k. Rom II-förordningen) påbörjades. Rådet antog ett direktiv som innehåller minimiregler som ska garantera att parter i gränsöverskridande tvister behandlas på samma sätt som om de var bosatta i den medlemsstat där rättegången ska äga rum. Rådet beslutade även att anta förslaget till förordning om föräldraansvar som bl.a. behandlar frågor om vårdnad om barn, umgänge med barn och barns boende (s.k. nya Bryssel II-förordningen).

Den 1 april 2003 undertecknade Sverige konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn.

Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete

Arbetet på narkotikaområdet resulterade först och främst i en överenskommelse om kriminalisering och påföljder för olaglig narkotikahandel. En ömsesidig utvärdering om brottsbekämpningens roll i kampen mot narkotikahandel genomfördes. Vidare fattades beslut om placering av narkotikasambandsmän i Albanien samt om utbildning för tjänstemän i rättsvårdande, narkotikarelaterade yrken.

Åtgärder mot terrorism gavs fortsatt hög prioritet. Behovet av att utveckla de nya medlemsländernas kapacitet på området uppmärksammades.

Det straffrättsliga samarbetet präglades av uppföljningen av åtgärdsprogrammet för att genomföra principen om ömsesidigt erkännande. Rambeslutet om frysning av egendom och bevismaterial antogs och rådet nådde en principöverenskommelse om ömsesidigt erkännande på bötesstraff. Rambeslutet om förverkande har varit föremål för intensiva förhandlingar. Kommissionen har tagit initiativ till ett rambeslut om ett europeiskt bevisupptagningsbeslut när det gäller föremål, handlingar och uppgifter som ska användas i brottmål.

Under året antog även rådet rambesluten om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi, om skydd för miljön genom strafflagstiftning samt om korruption i den privata sektorn. Förhandlingarna om förslag till rambeslut att ingen ska åtalas eller dömas två gånger för samma gärning (*ne bis in idem*-principen) har pågått hela året. Förslag till rambeslut om bestraffning av fartygsföreningar presenterades och diskussioner fortsätter under 2004.

Rådet enades även om huvuddragen i förslaget om att inrätta en gemensam byrå med uppgift att förbättra samordningen av medlemsstaternas praktiska gränssamarbete. Målsättningen är att byrån ska kunna

inleda sin verksamhet den 1 januari 2005. Tullinformationssystemet (TIS) sattes i drift i mars 2003. Skr. 2003/04:60

Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer

I arbetet med att skapa ett gemensamt europeiskt asylsystem antog rådet direktiv om miniminormer för mottagandevillkor av asylsökande och den s.k. Dublinförordningen med kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan. Förhandlingar har även fortsatt om förslag till miniminormer för när medborgare i tredjeland och statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller alternativt skyddsbehövande samt förslag om miniminormer för medlemsstaternas asylprocedurer.

Kommissionen inledde arbetet med att utarbeta ett förslag till en ny europeisk flyktingfond som planeras vara i funktion den 1 januari 2005 och sträcka sig till 2010.

Europeiska rådet bekräftade att migrationsfrågor, som återtagandeval, biometrisk information samt förhållandet mellan laglig och olaglig migration, har högsta politiska prioritet. En politisk överenskommelse nåddes om unionsmedborgare och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorium. Rådet har även antagit direktiv om rätt till familjeåterförening, direktiv om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares rättsliga ställning samt direktiv om stödåtgärder vid återsändande med flyg.

Inom ramen för åtgärder mot olaglig invandring arbetades ett förslag fram till förordning om inrättande av ett nätverk av sambandsmän för invandring. Rådet kom även överens om förslag till direktiv om tillfälligt uppehållstillstånd för offer för medhjälp till olaglig invandring och människohandel som samarbetar med myndigheterna.

Arbetet med att öka harmoniseringen av viseringspolitiken har fortsatt bl.a. genom antagande av ett stort antal rättsakter. Som exempel kan nämnas beslut om att möjliggöra utfärdande av gruppviseringar vid gränsen och att förenkla viseringshanteringen för deltagare i OS i Aten. Rådet nådde en politisk överenskommelse om två förslag som innebär att medlemsstaterna ska införa biometriska kännetecken som ansiktsbild och fingeravtryck i handlingar för visering och uppehållstillstånd på ett harmoniserat sätt. Frågan om upprättandet av en gemensam viseringsdatabas, VIS, har varit föremål för diskussion.

Räddningstjänst

Under året antog kommissionen bestämmelser för hur den så kallade gemenskapsmekanismen för räddningstjänst ska användas på EU-nivå. Ett arbete inleddes för att ta tillvara lärdomar av de omfattande skogsbränderna i Sydeuropa under sommaren, liksom från tidigare erfarenheter av stora katastrofinsatser, och att föreslå åtgärder för att förbättra gemenskapsmekanismen och medlemsstaternas samarbete på räddningstjänstområdet.

Rådet antog nya sysselsättningsriktlinjer i juli. Dessa är färre, enklare och mer resultatorienterade än tidigare, och ska i princip ligga fast under tre år (2003-2006). Fokus ligger på att uppnå Lissabonmålen till 2010. De tre övergripande målen är full sysselsättning, förbättrad kvalitet och produktivitet i arbetet samt ökad social sammanhållning och en arbetsmarknad öppen för alla. Riktlinjerna omfattar flera politikområden som främjar full sysselsättning: bl.a. aktiva arbetsmarknadsåtgärder, entreprenörskap, utveckling av humankapitalet, ett ökat arbetskraftsutbud samt ökad jämställdhet och integration på arbetsmarknaden. De nya riktlinjerna understryker även i högre grad vikten av att fler aktörer involveras i genomförandet av strategin. En högnivågrupp för sysselsättning under ledning av Wim Kok (f.d. statsminister i Nederländerna) fick i uppdrag att föreslå konkreta åtgärder som mest direkt kan inverka på genomförandet av sysselsättningsstrategin. Gruppens rapport tillsammans med de nationella handlingsplanerna för sysselsättning, utgör underlag till den gemensamma sysselsättningsrapporten inför vårtoppmötet 2004. Den fokuserar på fyra områden – ökad anpassningsbarhet, ökat arbetskraftsutbud, investeringar i humankapital samt effektivare genomförande av reformer.

Arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor

Flera direktiv antogs, bl.a. avseende arbetstagarinflytande i europeiska kooperativa föreningar och om hälsa och säkerhet vid exponering för buller i arbetet. Rådet uppnådde enighet om direktivet avseende exponering för elektromagnetiska fält. En överenskommelse angående arbets- och anställningsvillkor i bemanningsföretag kunde däremot inte nås. Asbestdirektivet ändrades för att beakta förbudet av användning och utsläppande på marknaden av asbest fr.o.m. år 2005. Rådet antog en rekommendation om att främja egenföretagares säkerhet och hälsa.

I mars beslutade rådet att inrätta ett socialt trepartstoppmöte för tillväxt och sysselsättning. Toppmötet ska fungera som samrådsorgan mellan rådet, kommissionen och arbetsmarknadens parter. Vidare presenterade rådet och kommissionen en gemensam rapport om pensioner och pensionssystem. Nya tvååriga nationella handlingsplaner mot fattigdom och social utestängning utarbetades. Handlingsplanerna kommer att ligga till grund för en gemensam rapport inför vårtoppmötet 2004. Rådet enades om att förlänga programmet för att förebygga våld mot barn, ungdomar och kvinnor och för att skydda våldsoffer och riskgrupper (Daphne II). Diskussionerna om samordning av systemen för social trygghet fortsatte. Fokus låg på förmåner vid invaliditet och ålderdom. Rådet enades om innehållet i en ny version av förordning (EEG) nr 1408/71 och om att införa ett europeiskt sjukförsäkringskort från juni 2004. Ett förslag om att utvidga reglerna till att omfatta tredjelandsmedborgare antogs. Arbetet med ett nytt direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer, som ersätter samtliga direktiv om ömsesidigt erkännande av examens- och kompetensbevis, har pågått under hela året. Kommissionen presenterade i juni ett meddelande om hur EU ska möta det ökande behovet av arbetskraftsinvandring och samtidigt verka för

integration. Rådet delade kommissionens bedömning att redan pågående processer, såsom sysselsättningsstrategin, borde utnyttjas i detta arbete. Skr. 2003/04:60

Kamp mot diskriminering

Den 1 juli antogs en ny svensk lag om förbud mot diskriminering även utanför arbetslivet och högskolan. Den nya lagen är ett led i genomförandet av två direktiv om likabehandling.

Jämställdhet

Arbetet inom ramen för EU:s femte handlingsprogram för jämställdhet inriktades särskilt på temat ”Kvinnor i beslutsfattande ställning”. Inom ramen för EU:s uppföljning av handlingsplanen från Peking, togs nio indikatorer fram för att följa upp arbetet med att få in fler kvinnor i ledande positioner, främst inom olika institutioner med stor betydelse inom området ekonomisk makt. Granskningen av jämställdhetsintegreringen i rådets arbete inriktades på områdena information, kommunikation och teknologi inom konkurrenskraftsrådet. Ett förslag till direktiv om diskriminering på grund av kön utanför arbetslivet presenterades.

Folkhälsa

Genomförandet av folkhälsoprogrammet för perioden 2003-2008 inleddes. Folkhälsofrågorna ska stärkas inom samtliga politikområden och en samlad folkhälsopolitik utvecklas. Det s.k. tobaksreklamdirektivet antogs. Direktivet innehåller bl.a. förbud mot reklam för tobak i tryckta medier och mot tobaksrelaterad sponsring som är av gränsöverskridande natur. Arbetet med utarbetandet av en strategi för att minska alkoholens skadeverkningar inom EU inleddes. Kommissionen väntas lägga fram ett första utkast under 2004. En diskussion påbörjades även kring form och innehåll i unionens framtida narkotikastrategi 2005-2010.

Enighet uppnåddes om att ett europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar ska etableras i Sverige. Myndigheten ska inledningsvis omfatta smittsamma sjukdomar och utbrott av okänt ursprung.

Rådet enades om innehållet i ett direktiv som ska säkra kvaliteten för mänskliga vävnader och celler i samband med bl.a. donationer. Vidare antogs rekommendationer om cancerscreening som omfattar bröstcancer, koloncancer och cancer i livmoderhalsen.

Hälso- och sjukvård

Diskussionen på hög nivå om patienters rörlighet och utvecklingen av hälso- och sjukvård slutfördes. Högnivågruppen antog ett slutdokument med rekommendationer inom nio olika områden. Bland annat föreslogs inrättandet av en permanent kommitté för att utveckla hälso- och sjukvårdssamarbetet på EU-nivå.

Ett förslag till direktiv om harmonisering i syfte att förbjuda otillbörliga affärsmetoder, såväl före som efter ett köp, presenterades. Syftet är att fastställa kriterier för att avgöra om en affärsmetod är otillbörlig. Kommissionen föreslog vidare att samarbetet mellan tillsynsmyndigheterna ska förbättras. Ett förslag till direktiv om harmonisering av regler för konsumentkrediter bereddes och överlämnades till Europaparlamentet för synpunkter. Någon enighet kring förslaget till gemensamma regler för säljfrämjande åtgärder kunde inte uppnås. Däremot kunde rådet enas om att turism, idrott och fritid ska prioriteras i ett nytt samarbete om tjänsters säkerhet i enlighet med det nya direktivet om produktsäkerhet. Vidare enades rådet om ett nytt konsumentpolitiskt ramverk för perioden 2004-2007. Ramverket anger vilka aktiviteter kommissionen kan ägna sig åt på konsumentområdet och vilka budgetramar man har att hålla sig till.

Inre marknadens utveckling

Den inre marknaden lyftes tydligt fram under året som en av de viktigaste delarna av Lissabonstrategin. Konkreta resultat börjar synas dels i form av beslut i rådet gällande direktivet om uppköpserbudanden, dels genom att de komplicerade förhandlingarna om gemenskapspatentet har kommit mycket långt. Tjänsteområdet pekats tydligt ut som ett av de viktigaste områdena för ökad tillväxt. En ny strategi för den inre marknaden avseende de tre kommande åren presenterades. Den övergripande målsättningen är att få den inre marknaden att växa och fungera i takt med utvidgningen och med Lissabonstrategins strategiska mål. Trots ambitionerna minskade andelen genomförda direktiv jämfört med 2002. Kommissionen presenterade under året en handlingsram och riktlinjer för en översyn av gemenskapslagstiftningens disposition, presentation och proportionalitet. Den permanenta europeiska företagspanelens arbete påbörjades. Synpunkter lämnades beträffande regler på momsområdet. Införandet av den gemensamma databasen för lösande av handelshinder (SOLVIT) blev en framgång. Kommissionens tolkningsmeddelande om ömsesidigt erkännande var ett viktigt steg mot att underlätta den fria rörligheten på den inre marknaden.

Rådet enades om innehållet i två nya direktiv, ett om offentlig upphandling och ett om upphandling inom områdena vatten-, energi-, transport- och postsektorerna. Miljö- och sociala hänsyn kommer att kunna beaktas vid utvärdering av anbud. En förordning om europa-kooperativ, en associationsform för gränsöverskridande kooperativ verksamhet, antogs jämte ett särskilt direktiv om arbetstagarinflytande. En motsvarande förordning om för ideella föreningar kunde inte antas. Direktivet om förenklingar i det första bolagsrättsliga direktivet samt direktivet om förenklingar i det första bolagsrättsliga direktivet antogs. Kommissionen presenterade vidare ett förslag till tionde bolagsrättsligt direktiv om gränsöverskridande fusioner. Detta skedde som en del i en handlingsplan om modernare bolagsrätt och effektivare företagsstyrning. Ett stort antal internationella redovisningsstandarder antogs för tillämpning av börsnoterade europeiska företag från och med år 2005. De

fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiven moderniserades, bl.a. i syfte att samordna bestämmelserna med internationella redovisningsprinciper.

Direktivet om byggnaders energiprestanda ska vara genomfört senast 2006. Regeringen tillsatte en särskild utredare med uppgift att lämna förslag om hur direktivet ska genomföras. Rådet enades i november om innehållet i ett förslag från kommissionen om ett femte direktiv om trafikförsäkring. Syftet är att på olika sätt stärka skyddet för skadelidande.

Fri rörlighet för varor

Den tullstrategi som rådet fastställde under det svenska ordförandeskapet håller på att konkretiseras. Kommissionen lade fram nya policyinitiativ i form av två meddelanden. Det ena handlar om tullens roll i den integrerade förvaltningen av de yttre gränserna. Det andra tar upp frågan om en enkel och pappersfri miljö för tullen och handeln ("e-Tull"). Ett åtgärdsprogram för tullfrågor inom EU ("Tull 2007") beslutades. Det inriktas på förenkling och modernisering, användning av IT och nya, rationella arbetsmetoder i tullverksamheten. Vidare antogs en rådsförordning om tullåtgärder mot immaterialrättsintrång, såsom handel med varumärkesförfälskade och piratkopierade varor.

Arbetet för att eliminera tekniska handelshinder på den inre marknaden fortsätter. Av de 124 harmoniseringsdirektiv som antogs berörde drygt hundra den inre marknaden. Beredningen i rådet inriktades därutöver på reviderade direktiv om säkerhet hos maskiner, elektromagnetisk kompatibilitet samt mätinstrument. En blockerande minoritet kvarstod mot kommissionens förslag att harmonisera lagstiftningen för kontrollstämpling av ädelmetallarbeten.

Diskussionerna angående översynen av den europeiska läkemedelslagstiftningen fortsatte. Kommissionen presenterade ett meddelande på basis av den handlingsplan som högnivågruppen G10 Medicines presenterat för läkemedelsområdet i Europa. Syftet är att finna en balans mellan hälso- och sociala mål samt industriell konkurrenskraft.

Fri rörlighet för tjänster och kapital

En del av Kommissionens andra steg i genomförandet av tjänstestrategin presenterades genom publicering av Kommissionens meddelande om företagsrelaterade tjänster. Arbetet med handlingsplanerna för finansiella tjänster och riskkapital gick in i sitt slutskede. Endast ett fåtal åtgärder återstår när det gäller handlingsplanen för finansiella tjänster. En diskussion om att utvidga Lamfalussy-processen till övriga finansmarknadssektorer (dvs. bank och försäkring) inleddes.

Kommissionen lade i ett meddelande förslag om en ny rättslig ram för att undanröja hinder för icke-kontanta betalningar.

Under året antogs direktiv om tjänstepensionsinstitutets gränsöverskridande verksamhet samt om prospekt som ska offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten. Beredningen av förslaget till direktiv om marknader för finansiella instrument fortsätter. Rådet enades om innehållet i ett direktivförslag om öppenhetskrav för noterade bolag.

Beredningen av förordningen om gemenskapspatent fortsatte. En principöverenskommelse uppnåddes angående bl.a. domstolssystemet och riktlinjer i frågan om handläggningen av ansökningar. Ingen enighet kunde dock uppnås i fråga om hur lång tid en patenthavare ska ha till sitt förfogande för att tillhandahålla översättningar av patentkraven till samtliga EU-språk. Beredningen av direktivet om patenterbarhet för datorrelaterade uppfinningar fortsätter.

En studie om parallellimport som kommissionen presenterade på uppdrag av Europaparlamentet visade att kommissionens inte ändrat sin inställning om att tillåta parallellimport från länder utanför EES-området. Sverige fortsatte att verka pådrivande i frågan. Rådet enades om att förenkla reglerna om gemenskapsvarumärken. Kontroller om ett sökt gemenskapsvarumärke kan vara förväxlingsbart med ett tidigare varumärke ska i fortsättningen göras av de nationella myndigheterna endast om sökanden begär det. Rådet beslutade också om en anslutning till Madridprotokollet om den internationella registreringen av varumärken. Innehavare av en nationell registrering av ett varumärke kan därmed med denna som utgångspunkt ansöka om skydd i hela unionen.

Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken och formgivning) i Alicante, Spanien, började i januari att ta emot ansökningar om formskydd genom registrering i det gemensamma systemet.

Under året inleddes beredningen av ett förslag till direktiv om skyddet för immateriella rättigheter. Syftet är i första hand att motverka sådan s.k. varumärkesförfälskning och piratkopiering. Behandlingen i Europaparlamentet väntas ske först under 2004.

Näringspolitik

Ett antal meddelanden och slutsatser har antagits inom områdena entreprenörskap, näringspolitik (inklusive olika sektors betydelse för konkurrenskraften), bioteknik och konkurrens- och statsstöd. I slutsatserna betonas bl.a. vikten av att främja entreprenörskap och innovationer, betydelsen av goda ramvillkor för europeisk industri och att olika politikområden måste samverka.

Arbetet med att fastställa indikatorer och kvantitativa mål inom näringspolitikens område fortsatte. Kommissionen presenterade också i november en integrerad strategi för konkurrenskraft. Det primära budskapet i denna var att arbetet med ett antal lagstiftningspaket måste påskyndas, att medlemsstater ska bli bättre på att införliva EU-rätt i sina respektive nationella lagstiftningar och att både enskilda medlemsstater och EU:s institutioner ska beakta konkurrenskraftsaspekter i sitt nationella lagstiftningsarbete. Rådet uppmanade kommissionen att ta fram en handlingsplan för entreprenörskap med utgångspunkt i de förslag som presenterats i grönboken *Entreprenörskap i Europa*.

På konkurrensområdet nåddes en politisk överenskommelse om kontroll av företagskoncentrationer. Den nya förordningen syftar till att skapa ett snabbare, öppnare och mer flexibelt handlägningsförfarande för kontroll av företagsförvärv. Den första rapporten om framstegen i genomförandet av den s.k. bioteknikstrategin presenterades. Strategins

Forskning

Behovet av tillväxt i Europa präglade arbetet på forskningsområdet. Ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling genomförde sina första ansökningsomgångar. Ett moratorium för forskningsprojekt på embryonala stamceller har rått. Arbetet med att vidareutveckla ett europeiskt forskningsområde fortsatte. Samarbete med Balkanländerna uppmärksammades särskilt under året genom olika seminarieaktiviteter. Samarbetet med Ryssland fortsatte.

EG:s regional- och strukturpolitik

Diskussionerna om utformningen av den framtida europeiska sammanhållningspolitiken fortsatte. Kommissionen lyfte i sin andra uppdateringsrapport om ekonomisk och social sammanhållning fram den betydande ökning av skillnader som följer av den förestående utvidgningen. Under diskussionerna framhöll Sverige att fokus bör ändras från utjämning mellan regioner till utjämning mellan länder. En tredje sammanhållningsrapport presenteras i början av 2004.

Transporter

Uppbyggnaden av satellitnavigeringssystemet Galileo fortsatte. Under året fördes förhandlingar mellan EU och USA. Beslut togs om att även inleda ett samarbete med Kina.

Ett bidragssystem för att främja miljövänliga transporter infördes genom antagandet av Marco Polo-programmet. Stöd ges till åtgärder som lyfter bort gods från vägarna. En revidering av riktlinjerna för de transeuropeiska transportnäten TEN-T pågår och beräknas slutfört under första halvåret 2004. Bl.a. ska vissa prioriterade projekt förklaras vara av europeiskt intresse. Ekofin-rådet enades om en höjning av den maximala bidragsnivån för att bygga infrastruktur.

Rådet välkomnade kommissionens åtgärdsprogram för trafiksäkerhet. Programmet sätter målet att halvera antalet dödsfall till år 2010 och förespråkar att en europeisk trafiksäkerhetsstadga upprättas. Ett direktiv om skydd för fotgängare vid kollision med motorfordon antogs. Rådet enades även om inriktningen i arbetet med direktivet om tunnlar som ingår i det transeuropeiska vägnätet. Ett direktiv om grundläggande kompetens och fortbildning för yrkesförare antogs. Direktivet ska tillämpas för bussförare år 2008 och lastbilsförare år 2009. Behandlingen av direktivet med regler för s.k. helgförbud fortsatte. Under sommaren lades fram ännu ett ändrat förslag, med starkt stöd av bl.a. Sverige. En blockerande minoritet förhindrade dock en överenskommelse.

I december nåddes en politisk överenskommelse inom rådet avseende direktivet om elektroniska väggtullsystem. En standardiserad betaltjänst, inklusive tekniska såväl som organisatoriska och administrativa specifikationer ska tas fram. Kommissionen föreslog även en ändring av

det s.k. Eurovinjettdirektivet om avgifter på tunga lastbilar för användning av viss infrastruktur. Medlemsstaterna ges rätt att själva införa avgifter på andra vägar och för andra fordonstyper än vad som nu gäller och den maximala avgiftsnivån ges en ny utformning. Systemet med miljöpoäng (ekopunkter) för att minska utsläppen av kväveoxid från lastbilstrafiken genom Österrike slutade tillämpas vid årets slut.

Ett andra järnvägspaket för att främja säkerhet och driftskompatibilitet inom den europeiska järnvägssektorn presenterades. Ett tredje paket väntas 2004 med syftet att förbättra kvaliteten på tjänsterna och göra järnvägstransporter attraktivare.

Arbetet på sjösäkerhetsområdet inriktades bl.a. på att förhindra föroreningar från fartyg. En förordning antogs genom vilken utfasningen av oljetankfartyg med enkla skrov påskyndas. Kommissionen lade också fram förslag om ett direktiv och ett kompletterande rambeslut om påföljder vid föroreningsbrott till sjöss. Rådet enades om att utvidga kompetensen för den europeiska sjösäkerhetsbyrån, EMSA, till att även omfatta bekämpning av föroreningar, sjöfartsskydd och utbildning av sjöfolk. I december enades rådet om en allmän inriktning avseende förslaget till ändring av förordningen om överflyttning av last- och passagerarfartyg mellan register inom gemenskapen. Det förslag till hamndirektiv som Sverige röstat nej till i rådet föll förkastades av Europaparlamentet. Översynen av riktlinjerna för statligt stöd till sjötransportsektorn avslutades utan att några större förändringar gjordes. Direktivet om minimikrav på utbildning för sjöfolk ändrades. Ett gemenskapsomfattande system för att erkänna behörighetscertifikat utfärdade av tredjeland infördes.

En uppgörelse mellan rådet och Europaparlamentet uppnåddes angående de fyra förordningarna om skapandet av ett gemensamt europeiskt luftrum. Ytterligare ett förslag för att förbättra flygsäkerheten antogs i form av ett direktiv om säkerheten hos flygplan från tredjeländer som använder gemenskapens flygplatser. Rådet nådde en politisk överenskommelse angående den s.k. slotsförordningen, de gemensamma reglerna för fördelning av ankomst- och avgångstider vid gemenskapens flygplatser. Rådet kunde även enas om innehållet i förordningen om skydd mot subventioner och illojal prissättning avseende flygbolag från tredjeland. Förordningen med regler om ersättning till flygpassagerare som nekas ombordstigning på grund av överbokning eller drabbas av inställda eller försenade flyg ändrades.

I oktober nåddes en politisk överenskommelse i rådet om ett förslag till förordning avseende luftfartsavtal med tredjeländer. Syftet är att skapa klarhet i hur relationer med tredje land ska hanteras, i ljuset av EG-domstolens domar i de s.k. Open Skies-målen. Domstolen pekade i dessa bl.a. på att vissa delar i bilaterala luftfartsavtal är föremål för exklusiv gemenskapskompetens. Kommissionen fick mandat att dels föra förhandlingar om ett avreglerat luftfartsområdet över Atlanten med USA, dels att förhandla med alla tredjeländer om att ersätta de delar av medlemsstaternas bilaterala avtal.

En styrgrupp för handlingsplanen e-Europa 2005 inrättades. Planens syfte är få fram säkra tjänster och tillämpningar och innehåll som bygger på lättillgänglig bredbandsinfrastruktur. Den omfattar e-förvaltning, e-lärande, e-hälsovård, en dynamisk miljö för e-företag, en säker informationsinfrastruktur samt bredband. Rådet antog även ett program (Modinis) för övervakning av handlingsplanen, för spridning av goda arbetsmetoder och förbättrad nät- och informationssäkerhet. Inom ramen för handlingsplanen initierades även ett stödnätverk för europeiska e-affärer för små och medelstora företag. En ny europeisk nät- och informationssäkerhetsbyrå ska upprättas. Byrån, med säte i Grekland, ska bli ett expert- och kompetenscentrum för informationssäkerhetsfrågor.

Ett nytt direktiv om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn antogs. En minsta uppsättning gemensamma regler införs. Bestämmelser om tillgång till handlingar och skydd av personuppgifter påverkas inte. De nya reglerna är också förenliga med internationella överenskommelser om skydd av immateriella rättigheter.

Rådet antog slutsatser avseende tillgången till informationssamhällets nya tjänster och tillämpningar genom öppna plattformar inom digital-tv och 3G system för mobil kommunikation. Medlemsstaterna uppmanas att, där det är möjligt, se till att de offentliga elektroniska tjänsterna är tillgängliga genom olika typer av tekniska plattformar, för att få ett så stort genomslag som möjligt och bredda marknaderna.

Kommissionen lämnade en första rapport om tillämpningen av e-handelsdirektivet. Direktivet anses ha haft positiva effekter och ha skapat en adekvat rättslig ram. Kommissionen presenterade även ett förslag till ett femårigt program för att utveckla gemensamma offentliga e-tjänster. Beredningen i Europaparlamentet pågår.

En administrativt ansvarig för den nya toppdomänen på Internet för EU (.eu) utsågs. Avsikten är att toppdomänen ska kunna tas i drift 2004.

Under året inleddes arbetet med att föra samman EU:s båda rättsdatabaser, EUR-lex och Celex. Den gemensamma databasen som tas i bruk 2004 ska vara gratis och tillhandahållas på alla medlemspråk.

Energi

Inre marknadspaketet för energi, dvs. el- och gasmarknadsdirektiven samt förordningen om gränsöverskridande handel med el, antogs i juni. Syftet är att åstadkomma en fullt integrerad inre marknad för el och gas samtidigt som försörjningstryggheten och den europeiska ekonomins konkurrenskraft stärks och skyddet av miljön respekteras. Direktiven innehåller ett detaljerat regelverk med full marknadsöppning till den 1 juli 2007, dock senast till den 1 juli 2004 för företagskunder. Ett direktiv om främjande av användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel antogs. Under 2003 förhandlades det s.k. kraftvärmedirektivet. Syftet med direktivet är att främja och en effektiv energianvändning genom ökad användning av högeffektiv kraftvärme. Beredningen av ett förslag till ramdirektiv om eko-design för energiförbrukande produkter inleddes. Dess syfte är att förbättra produkternas energieffektivitet och

miljöpåverkan under hela livscykeln. Det omfattar dock inte transportmedel för människor och varor.

Kommissionen beslutade att inrätta en genomförandemyndighet för ramprogrammet för åtgärder på energiområdet 2003–2006. Myndigheten benämns Exekutiva byrån för intelligent energi och kommer att lokaliseras i Bryssel. Programmet inriktas på energieffektivisering och förnybara energikällor.

Rådet enades om en allmän riktlinje beträffande kommissionens förslag till direktiv för att säkra försörjningstryggheten för naturgas. Det bygger på att skapa öppenhet i fråga om beredskapen och på en krismekanism på gemenskapsnivå som träder i funktion vid allvarliga försörjningskriser. Kommissionens förslag till ett motsvarande oljeberedskapsdirektiv ansågs av rådet vara alldeles för långtgående och röstades även ned av Europaparlamentet. Kommissionens paketförslag om energiinfrastruktur och försörjningstrygghet som presenterades i december 2003 kommer att behandlas under 2004.

Den gemensamma jordbrukspolitiken

Arbetet med reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken har fortsatt under året. Jordbruksministrarna fattade formellt beslut om reformen som bl.a. innebär dels omvandling av direktstöd till inkomststöd dels ges större inflytande över jordbrukspolitiken utformning i det egna landet.

I förhandlingarna om fortsatta reformer föreslås att någon form av frikoppling av nuvarande produktspecifika stöd för tobak, olivolja, bomull och humle. Jordbruksministrarna beslutade att under 2004 minska på kravet att ta mark ur produktion. Exporten av spannmål med exportbidrag har begränsats och Sverige har stora kvantiteter osåld havre i lager. Sverige får även fortsättningsvis producera konsumtionsmjölk med en lägre fetthalt till den inhemska marknaden och för export till tredje land.

I oktober höll kommissionen en konferens om landsbygdsutveckling från och med 2007, och i slutet av året lämnade Sverige till kommissionen en halvtidsöversyn av det nuvarande miljö- och landsbygdsprogrammet. En förordning om förenkling av regelverket för miljö- och landsbygdsutvecklings programmet publicerades. Medlemsländerna ges därigenom större frihet att justera och omfördela resurser mellan åtgärder i sina landsbygdsutvecklingsprogram. I rådsslutsatser i juli anmodas kommissionen att vidta åtgärder såsom att identifiera alternativa former för sysselsättning på landsbygden.

Märkning av vin, handelsavtal med tredjeland om vin och en handlingsplan för ekologiskt jordbruk har också varit aktuella frågor under året. Inom området djurskydd och djurhälsa har rådet under året, i vissa fall efter mycket långa förhandlingar, antagit bestämmelser om bland annat fodertillsatser, bekämpning av mul- och klövsjuka, bekämpning och kontroll av sjukdomar som kan spridas från djur till människa samt märkningssystem för identifiering och registrering av får och get.

Bestånden av torsk och kummel befinner sig fortfarande i en kritisk situation. Rådet fattade beslut om återhämtningsplaner för att förbättra beståndssituationen för dessa arter. Samtidigt fattades även beslut om kraftigt sänkta kvoter. WTO-förhandlingarna när det gäller fiskesektorn fortsatte med bl.a. ett bidrag från EU, utan att markanta framsteg gjordes. Förstärkningarna av de regionala fiskerierganen fortsatte. I dessa fora företräder EU medlemsstaterna. Arbetet med elektronisk rapportering och vägning av stimlevande fisk har fortsatt under året. Kommissionen har initierat ett arbete om ett enhetligt och effektivt genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken, vilket bl.a. innebär att rådet beslöt att en fiskerikontrollmyndighet ska inrättas i Spanien.

Livsmedelspolitiken

De förordningar om spårbarhet och märkning samt om livsmedel och foder som trädde i kraft innebär en skärpning av krav på märkning av alla produkter som innehåller genetiskt modifierade organismer (GMO) genom hela produktionskedjan från utsäde till livsmedelskomponent.

Arbetet med ett förordningsförslag om gränsvärden för bekämpningsmedelsrester i livsmedel och foder fortsatte. Likaså när det gäller förslag om hur medlemsstaterna ska organisera sin offentliga kontroll över livsmedelskedjan.

Flera ändringar av reglerna inom livsmedelstillsatser gjordes. Direktiv publicerades när det gäller uppgifter om ingredienser i livsmedel. Ändringen i det allmänna märkningsdirektivet medför att situationen för allergiker förbättras väsentligt.

Miljö

Europeiska rådets möte i mars var en stark framgång för den svenska linjen att miljödimensionen i Lissabonstrategin ska stärkas och ses som ett medel både för ökad livskvalitet och som en drivkraft för innovation, tillväxt och sysselsättning. Som en uppföljning till Lissabonstrategin antog EU under hösten miljörelaterade strukturindikatorer avseende bl.a. utsläpp av växthusgaser, ekonomins energiintensitet och godstransportvolym.

Rådet har fortsatt arbetet att integrera miljöhänsyn i unionens politikområden för att skapa helhetssyn och arbeta förebyggande för att uppnå en hållbar utveckling.

Efter intensiva förhandlingar mellan Europaparlamentet och rådet om direktivet för handel med utsläppsrätter för växthusgaser kunde en kompromiss nås under juli månad. En försöksperiod för handel med utsläppsrätter för koldioxid omfattande nära hälften av alla koldioxidutsläpp i EU kommer att inledas 2005.

Rådsslutsatser antogs om behovet av integrerad produktpolitik inklusive behovet av att inbegripa även tjänster och att särskilt utveckla verktygen grön offentlig upphandling, miljöinformation och eko-design.

Arbetet med genomförandet av EU:s strategi för biologisk mångfald har fortsatt under året. Likaså har arbetet med att bevara och skydda den marina miljön fortsatt.

En politisk överenskommelse om ett förslag till förordning om tvätt- och rengöringsmedel som bl. a. innebär att tensider i tvätt- och rengöringsmedel ska uppfylla krav om fullständig biologisk nedbrytbarhet. Rådsslutsatser om en strategi för att minska utsläppen till luft från havsgående fartyg antogs.

Arbetet fortsatte när det gäller förslag till förordning om allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

En gemensam ståndpunkt om ansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador antogs. Det handlar om att den som orsakat en miljöskada ska vidta åtgärder för att avhjälpa skadan. Sverige agerade aktivt i förhandlingarna för ett större ansvarstagande hos verksamhetsutövarna.

Rådets slutsatser angående kommissionens strategi för miljö och hälsa, som bl. a. handlar om att minska de miljörelaterade hälsoeffekterna, betonade barns utsatta situation.

Utbildning

Kommissionen och medlemsländerna har arbetat med att förenkla och decentralisera administrationen kring utbildningsprogrammen Sokrates och Leonardo da Vinci. Genom beslut av Europaparlamentet och rådet startar år 2004 två nya program som ska bidra till att målen för Lissabonstrategin på utbildningsområdet uppnås. Erasmus Mundus ska bl.a. stimulera kvalificerade, utomeuropeiska studenter att välja Europa för sin vidare utbildning och eLearning-programmet ska stödja användning av informationsteknik för anpassning till kunskapssamhällets behov.

Ytterligare steg togs i genomförandet av rådets och kommissionens gemensamma program för uppföljning av de framtidsmål för utbildningssystemen som antagits inom Lissabonstrategin. Vid ett rådsmöte antogs fem riktmärken för uppföljning av målen. Det gäller andelen elever som avbryter sin skolgång, antalet utexaminerade inom matematik, naturvetenskap och teknik, andelen 22-åringar med avslutad gymnasieutbildning, andelen 15-åringar med otillräcklig läsförmåga samt andelen av den vuxna, arbetande befolkningen som deltar i livslångt lärande.

Bland andra frågor som ägnats uppmärksamhet under året är investeringar i utbildning.

Ungdomsfrågor och idrott

Som ett led i uppföljningen av vitboken ”Nya insatser för Europas ungdom” antog rådet en resolution om gemensamma mål för ungdomars inflytande och information. Vid rådsmötet antogs också ett uttalande om idrottens sociala värde för ungdomar som bl. a. handlar om skapandet av identitet och gemenskap människor emellan och om behovet av att öka ungas engagemang i både formellt och icke-formellt lärande och att stödja de demokratiska värderingarna.

Vid informella rådsmöten behandlades frågan om idrotten inom EU och dopningsfrågor. Rådet och parlamentet beslutade att utse år 2004 till Europeiska året för utbildning genom idrott. Regeringen beslutade att Riksidrottsförbundet skulle utses till att vara nationellt samordningsorgan för året.

Kultur och medier

Rådet har under 2003 godkänt kommissionens förslag att förlänga EU:s ramprogram för kultur t.o.m. 2006.

Årets kulturhuvudstad var den österrikiska staden Graz, under 2004 är Genua och Lille kulturhuvudstäder. Nästa gång Sverige står värd för projektet är 2014, enligt kommissionens förslag samtidigt med Lettland.

Rådet enades även om att förlänga MEDIA-programmet t.o.m. 2006. Programmet ger stöd till den europeiska audiovisuella industrin i syfte att stärka dess konkurrenskraft och öka spridningen av europeiska verk.

Arbetet en översyn av direktivet om TV utan gränser har fortsatt. Sverige har framfört synpunkter till kommissionen angående reklam riktad till barn samt en uppmaning till kommissionen att granska den s.k. sändarlandsprincipen (det land varifrån TV-sändningarna härrör är det land som har jurisdiktion över det sändande programföretaget, även om sändningarna är riktade till en annan medlemsstat).

Vid rådsmötet i maj godkändes också en resolution om funktionshinder tillgänglighet till kulturell infrastruktur och aktiviteter.

Institutionernas verksamhet

För att effektivisera ministerrådets förberedelser och genomförande av möten inför utvidgningen togs beslut om en uppförandekod för rådet.

Kommissionen, rådet och Europaparlamentet enades om ett nytt interinstitutionellt avtal om "bättre lagstiftning". Avtalet föreskriver bl.a. större öppenhet i lagstiftningsprocessen samt uppdatering och reducering av lagstiftningsvolymen och är ett led i genomförandet av kommissionens regelförbättringspaket.

Diskussionen fortsatte om att upprätta ett gemensamt regelverk för löner, skatt och andra villkor för Europaparlamentets ledamöter. I juni 2003 antog Europaparlamentet ett nytt förslag till ledamotsstadga, vilket reviderades i december efter kritik från rådet.

I november antogs Europaparlamentets och rådets förordning om regler för och finansiering av politiska partier på europeisk nivå.

Diskussionerna om en förändring av ombudsmannens status, som initierades av Europaparlamentet under 2002, har ännu inte lett till något beslut.

Under året begärde nationella domstolar förhandsavgörande från EG-domstolen i cirka 200 fall. Av dessa kom fem från svenska domstolar. Den svenska regeringen yttrade sig i tio mål om förhandsavgörande.

Regionkommitténs verksamhet dominerades under året av framtidskonventet och regeringskonferensen och antagit yttranden bl.a. om regionernas roll i EU samt bättre och enklare lagstiftning.

EU måste företrädas av moderna, öppna och medborgarorienterade institutioner. Sverige fortsatte att verka för ökad öppenhet och insyn i EU:s institutioner. Genom ett svenskt initiativ kommer nu yttrandefriheten för EU:s tjänstemän att skrivas in i tjänsteföreskrifterna.

Då språkfrågan utgör en del av regeringens strävan efter större öppenhet och demokratisk förankring av EU-arbete är svenska språkets ställning mycket betydelsefull. Rådet beslutade att nio nya språk tillförs tolkningssystemet fr.o.m. utvidgningen.

DEL I DEN ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGEN I EUROPEISKA UNIONEN

Skr. 2003/04:60

1 Samarbete i svenskt och europeiskt intresse

Förberedelserna inför utvidgningen av unionen med tio nya medlemsstater samt arbetet med ett nytt fördrag präglade i hög grad arbetet under året. Dagen efter undertecknandet av anslutningsfördraget den 14 april i Aten inträdde de tio anslutningsländerna i EU:s rådsarbete som aktiva observatörer, som ett led inför det fullvärdiga EU-medlemskapet den 1 maj 2004. Vid Europeiska rådets möte i december konstaterades att EU:s målsättning är att kunna välkomna Bulgarien och Rumänien som medlemmar i januari 2007. Turkiet har under året gjort avsevärda ansträngningar i sitt reformarbete. Europeiska rådet konstaterade dock i december att fortsatta reformer krävs för att landet ska anses uppfylla det politiska kriteriet för inträde, som är ett av de s.k. Köpenhamnskriterierna, och som krävs för att medlemskapsförhandlingar ska kunna inledas.

Förberedelserna inför den nu pågående regeringskonferensen, som bl.a. syftar till effektivare beslutsprocesser i den utvidgade unionen, slutfördes under våren. Detta arbete skedde inom ramen för det s.k. konventet om Europas framtid, under ledning av f.d. franske presidenten Valéry Giscard d'Estaing. Vid mötet med Europeiska rådet i Thessaloniki i juni bestämdes att en regeringskonferens skulle sammankallas redan i oktober. Det italienska ordförandeskapets ambition att avsluta förhandlingarna i december kunde dock inte infrias.

Arbetet med att inom unionen främja en hållbar utveckling, dvs. ett integrerat synsätt på ekonomiska, sociala/sysselsättnings- och miljöfrågor, fortsatte under året inom ramen för Lissabonstrategin. Vid Lissabonstrategins tredje uppföljningsmöte i Bryssel betonades att miljöfrågorna, en fråga som drivits aktivt från svensk sida, utgjorde ett bärande inslag i strategin. Europeiska rådet konstaterade att betydande framsteg gjorts sedan det senaste vårtoppmötet, bl.a. skapandet av en gemensam energimarknad för hushåll och företag, uppgörelsen om ett gemensamt europeiskt luftrum, om handel med utsläppsrättigheter samt ett gemensamt regelverk för energibeskattnings. Det betonades även att arbetet med att främja och utveckla användningen av renare och mer resurseffektiv teknologi utgjorde en viktig drivkraft för framtida tillväxt och sysselsättning.

På det ekonomiska området antogs de årliga allmänna ekonomiska riktlinjerna. Dessa lyfte fram ett antal områden som viktiga för att åstadkomma en hållbar tillväxt, bl.a. en väl avvägd makroekonomisk politik, sunda offentliga finanser, ökade investeringar i kunskap och innovation samt bättre fungerande och mer konkurrenskraftiga arbets-, produkt- och kapitalmarknader.

Under året fortsatte diskussionen kring utformningen och tillämpningen av stabilitets- och tillväxtpakten. Kommissionens s.k. underskottsöversyn avseende Tyskland och Frankrike inleddes när det stod klart att

budgetunderskottet i dessa länder överstigit treprocentsgränsen. Rådet kunde dock inte enas kring de rekommendationer om förbättringar i de tyska respektive franska offentliga finanserna som kommissionen presenterat. I stället antogs icke förpliktande rådsslutsatser som dock i sak anslöt mycket nära till dessa rekommendationer.

Den folkomröstning om införandet av euron som svenska regeringen beslutade efter partiledaröverläggningar i slutet av 2002 hölls som planerat den 14 september. Utfallet visade att det inte fanns stöd för ett beslut om att Sverige skulle delta fullt ut i tredje etappen av EMU.

Arbetet med att strömlinjeforma unionens ekonomisk-politiska processer fortsatte under året. Där ingår bl.a. beslutet att sysselsättningsstrategin ska koordineras i tiden med de allmänna ekonomiska riktlinjerna. En utvärdering efter fem år med sysselsättningsstrategin presenterades i april. Den reviderade strategin har färre, enklare och mer resultatorienterade riktlinjer. De tre övergripande målen för sysselsättningsstrategin är full sysselsättning, förbättra kvaliteten och produktiviteten i arbetet samt ökad social sammanhållning och en arbetsmarknad öppen för alla. De nya sysselsättningsriktlinjer som antogs i juli lyfter fram betydelsen av bl.a. aktiva och förebyggande arbetsmarknadsåtgärder, skapande av nya arbetstillfällen och företaggaranda samt främjandet av humankapitalet och det livslånga lärandet.

Under året genomfördes en halvtidsöversyn av den gemensamma jordbrukspolitikerna. Förhandlingarna om förslagen pågick under våren och i juni nådde rådet en politisk överenskommelse om den framtida jordbrukspolitikerna. Överenskommelsen innebär två principiellt viktiga förändringar av den gemensamma jordbrukspolitikerna. Dels att de nuvarande direktstöden till jordbrukare omvandlas till inkomststöd, dels att medlemsstaterna ges ett större inflytande över hur jordbrukspolitikerna ska utformas i det egna landet. Reformen innebär också att direktstöden dras ned successivt och att pengarna används för stöd till miljö- och landsbygdsutveckling. Möjlighet ges till att avsätta högst 10 procent av de totala stöden för att på nationell nivå besluta om åtgärder för att skydda eller förbättra miljön, för framställning av kvalitetsprodukter och för marknadsföring.

Fortsatta steg togs i syfte att upprätta en gemensam asyl- och migrationspolitik för unionen. Vid Europeiska rådet i Thessaloniki bekräftades målsättningen att få till stånd ett effektivare europeiskt asylsystem för att snabbt identifiera skyddsbehövande. Den s.k. Dublinförordningen antogs. Förordningen innehåller regler för att avgöra vilken medlemsstat som ansvarar att pröva en asylansökan. Rådet kunde också enas i frågan om miniminormer för mottagandevillkor av asylsökande i medlemsstaterna. Diskussionen kring regler för prövningen av en asylansökan fortsatte. Under hösten var frågor om laglig och illegal invandring i fokus, bl.a. kunde direktiven om familjeåterförening och varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare antas. I arbetet med införandet av programmet mot illegal invandring och människohandel ägnades offren särskild uppmärksamhet.

Inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitikerna präglades arbetet av krisen i Irak. Vid ett extra möte med Europeiska rådet i februari konstaterade stats- och regeringscheferna att medlemsstaterna trots vissa åsiktsskillnader kunde enas i sitt stöd för FN:s ansträngningar att finna

fredliga lösningar. Som ett led i uppföljningen av krisen inleddes ett arbete med att utarbeta en säkerhetsstrategi för unionen, som bekräftade unionens stöd för en effektiv multilateralism med FN i fokus. På svenskt initiativ antogs även en strategi mot spridning av massförstörelsevapen.

Genomförandet av den handlingsplan mot terrorism som beslutades av Europeiska rådet vid ett extra möte den 21 september 2001 fortsatte att ligga till grund för unionens kamp mot terrorismen. En rad åtgärder vidtogs för att ytterligare stärka det operativa polissamarbetet inom unionen.

Vid mötet med Europeiska rådet i Bryssel i december antogs även unionens första strategiska treåriga arbetsprogram för rådet. Detta skedde i enlighet med den överenskommelse som träffats av Europeiska rådet i Sevilla i juni 2002 om att effektivisera rådets arbete.

1.1 Information till och samråd med riksdagen

Enligt regeringsformen ska regeringen fortlöpande informera riksdagen och samråda med organ som utses av riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen. Regeringen fortsatte under året att på sedvanligt sätt dels överlämna skriftliga underlag, dels lämna muntlig information till riksdagens olika organ.

Under året överlämnades 113 faktapromemorior. I dessa redovisar regeringen sin syn på betydelsefulla förslag från kommissionen.

Riksdagens EU-nämnd har löpande hållits informerad om frågor som behandlats i rådet. Regeringen har samrått med nämnden om den svenska ståndpunkten dels inför beslut som regeringen bedömt som betydelsefulla, dels i andra frågor som nämnden bestämt. Information till fackutskotten om arbetet inom EU:s olika politikområden har fortlöpande lämnats under året.

De skriftliga underlag regeringen överlämnat kan läsas på riksdagens webbplats (se bilaga 5).

2 Europeiska rådet under 2003

Under året hölls möten i Bryssel den 20–21 mars, i Thessaloniki den 19–20 juni samt i Bryssel den 16–17 oktober och 12–13 december. Ett extramöte för att diskutera krisen i Irak hölls i Bryssel den 17 februari. Därutöver hölls ett informellt möte för en diskussion om konventet den 16 april.

EU:s viktigaste organ

Europeiska rådets uppgifter enligt EU-fördraget är att ”ge unionen de impulser som behövs för dess utveckling och fastställa allmänna politiska riktlinjer för denna utveckling”. Resultaten av Europeiska rådets möten presenteras i form av skriftliga slutsatser från mötena. Dessa publiceras på rådets webbplats.

2.1 Extra möte med Europeiska rådet i Bryssel den 17 februari

Ett extramöte med Europeiska rådet hölls med anledning av krisen i Irak. Stats- och regeringscheferna uttryckte sitt fulla stöd för FN:s och säkerhetsrådets ansvar för att övervaka och genomföra Iraks nedrustning. Unionen bekräftade att dess mål var en faktisk och fullständig nedrustning i enlighet med tillämpliga resolutioner av FN:s säkerhetsråd, och att uppnå detta på fredlig väg. Irak uppmanades att nedrusta och samarbeta omedelbart och fullt ut.

2.2 Europeiska rådets möte i Bryssel den 20–21 mars

Det tredje årliga vårtoppmötet kom i stor utsträckning att påverkas av händelseutvecklingen i Irak. Vid mötet gavs tillfälle till en ordentlig genomlysning av det aktuella världsläget. Trots det dramatiska skeendet blev det tid för en diskussion om genomförandet av Lissabonstrategin för att möta de ekonomiska, miljömässiga och demografiska utmaningar unionen står inför. Stats- och regeringscheferna konstaterade att betydande framsteg gjorts sedan det senaste vårtoppmötet, bl.a. skapandet av en gemensam energimarknad för hushåll och företag, uppgörelsen om det gemensamma luftrummet, överenskommelsen om handel med utsläppsrättigheter och uppgörelsen om ett gemensamt regelverk för energibeskattnings. Den senare var en fråga som hade diskuterats i mer än tio år. Europeiska rådet enades om att prioritera arbetet med att få bort de hinder som ännu finns för gränsöverskridande handel med tjänster, samt att främja utbyggnaden av bredband samt 3G.

Slutsatserna från vårtoppmötet betonade vidare att miljöfrågorna utgjorde ett bärande inslag i Lissabonstrategin, en fråga som drivits aktivt från svensk sida. Viktiga framgångar nåddes också i arbetet med att

främja och utveckla användningen av renare och mer resurseffektiv teknologi, inte minst inom transportsektorn. En översyn av EU:s sysselsättningsstrategi beslutades. En oberoende grupp under ledning av Nederländernas förre premiärminister Wim Kok tillsattes. Gruppen fick i uppgift att analysera hur medlemsstaterna genomför sysselsättningsstrategin och komma med förslag till hur dess mål ska uppnås.

2.3 Europeiska rådets möte i Thessaloniki 19–20 juni

Europeiska rådet mottog en rapport om det underlag som EU:s framtidskonvent levererat inför regeringsförhandlingarna om ett nytt fördrag, och enades om att det tillträdande italienska ordförandeskapet skulle inleda förhandlingarna genom att sammankalla en regeringskonferens i oktober. Stats- och regeringschefernas diskussion ägnades främst åt frågor om asyl och migration. Enighet fanns om att intensifiera ansträngningarna att fullfölja det arbete som inletts i Tammerfors hösten 1999 i syfte att skapa en gemensam asyl- och migrationspolitik inom unionen senast i maj 2004. Europeiska rådet enades vidare om att förstärka samarbetet kring EU:s yttre gränser, baserat på principen om mellanstatlighet i de operativa delarna. Kommissionen ombads att undersöka behovet av nya mekanismer för att effektivisera det mellanstatliga samarbetet, samt om att öka de gemensamma resurserna inom ramen för existerande EU-budget. En överenskommelse uppnåddes även om att verka för att förbättra integrationen av tredjelandsmedborgare som lagligt vistas inom unionen. Relationerna till EU:s nya grannar uppmärksammades. Europeiska rådet antog även den så kallade Thessalonikiagendan för västra Balkan, en förstärkning av den befintliga stabiliserings- och associeringsprocessen (SAP). Den handlingsplan för att främja nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen som utarbetats på svenskt initiativ godkändes.

2.4 Europeiska rådets möte i Bryssel 16–17 oktober

Det italienska ordförandeskapets första toppmöte ägnades åt initiativet för ökad tillväxt och konkurrenskraft, några aspekter av samarbetet på asyl- och migrationsområdet samt aktuella utrikespolitiska frågor. I samband med mötet fördes även en övergripande diskussion om alla institutionella frågor samt en första diskussion om försvarsfrågorna inom ramen för regeringskonferensen om det nya fördraget. Ordförandeskapets förslag om ett tillväxtinitiativ för att stimulera den europeiska ekonomin diskuterades. Initiativet innehöll främst investeringar i infrastrukturprojekt, så kallade transeuropeiska nätverk, som unionen prioriterat men som ännu inte genomförts. Stats- och regeringscheferna underströk emellertid, på bl.a. nordiskt-baltiskt initiativ, även vikten av investeringar i forskning och utveckling och humankapital för att öka tillväxten. Kommissionen inbjöds, tillsammans med Europeiska investeringsbanken och de relevanta rådsformationerna att upprätta en lista på investeringsprojekt som snabbt kunde förverkligas inför beslut vid toppmötet i december. Vidare diskuterades hanteringen av det förslag till kemikaliestrategi som presenterats av kommissionen. På asyl- och migrations-

området välkomnade stats- och regeringscheferna kommissionens avsikt att, som en uppföljning av toppmötet i Thessaloniki, lägga fram förslag om att inrätta en byrå för att skapa en gemensam operativ mekanism för gränskontroll baserad på mellanstatliga principer. Ett förslag från ordförandeskapet om att koppla ett system med kvoter för legala invandrare till förhandlingar om återtagandeavtal med tredjeländer vann inte stöd. På det utrikespolitiska området välkomnades kommissionens initiativ "Ett utvidgat Europa – Nytt grannskap". Rådet och kommissionen uppmanades att arbeta vidare med frågan, inklusive möjligheten av ett finansiellt instrument. Europeiska rådet gav den höge representanten och kommissionen i uppdrag att utarbeta en strategi för EU:s förbindelser med Irak och lägga fram en lägesrapport senast i mars 2004. Europeiska rådet uttryckte en djup oro över den försämrade situationen i Mellanöstern och varnade de parter som motverkade dialog och förhandling i fredsprocessen att förbindelserna med EU skulle påverkas av ett sådant agerande.

2.5 Europeiska rådets möte i Bryssel 12–13 december

Diskussionerna inom ramen för regeringskonferensen präglade mötet. Oenighet kring framförallt frågan om den framtida röstviktningen hindrade en överenskommelse om ett nytt fördrag. I övrigt behandlades tillväxtinitiativet, vissa frågor på rättsområdet, asyl och migration, utvidgningen samt lokalisering av EU-myndigheter. Vidare antogs Europeiska unionens nya säkerhetsstrategi samt rådets första fleråriga strategiska arbetsprogram för perioden 2004–2006. Europeiska rådet enades om att välkomna rådets rapport om tillväxtinitiativet samt kommissionens lista på föreslagna projekt. Av dessa kan särskilt nämnas den s.k. nordiska triangeln och järnvägstunnlar i Stockholm och Malmö. Stats- och regeringscheferna enades om en tillfälligt (fram till 2010) förhöjd gemenskapsfinansiering för infrastrukturprojekt, som uppfyller vissa strikta kriterier. Rådet uppmanades vidare att aktivt fortsätta arbetet på det asyl- och migrationspolitiska området (direktiven om asylgrund och asylförfarande) så att tidtabellen från Tammerfors kunde hållas. Europeiska rådet uppmanade vidare rådet att se till att byrån för gränskontroll blir operationell år 2005. Enighet fanns om att utvidgningen borde fortsätta enligt färdplanen. Även tidtabellen för Turkiet bekräftades. Europeiska rådet konstaterade att en lösning av Cypernfrågan skulle gagna Turkiets strävan efter EU-medlemskap. Europeiska rådet enades om att lokalisera ett antal EU-myndigheter i olika medlemsstater. Sverige tilldelades den nya smittskyddsmyndigheten. Myndighetens huvuduppdrag blir att identifiera, varna för samt förebygga smittsamma sjukdomar. Stats- och regeringscheferna enades på bl. a. svenskt initiativ, att ge rådet och kommissionen i uppdrag att genomföra en översyn av EU:s relationer med Ryssland. På förslag från Sverige uppmanades Nordkorea att respektera sina åtaganden under NPT och oåterkalleligen avveckla sitt kärnvapenprogram. Europeiska rådet uttryckte även ett oreserverat stöd för sexpartssamtalen syftande till att finna fredliga lösningar på det spända läget på Koreahalvön, samt upprepade att samarbete med Nordkorea endast var möjligt om landet till fullo uppfyllde sina åtaganden när det gäller

icke-spridning. Efter franskt initiativ uppmanades rådet att se över EU:s Skr. 2003/04:60 vapenembargo mot Kina.

3 Utvidgningen

3.1 De tio anslutningsländernas anpassning

Den 14 april undertecknade de tio anslutningsländerna och de 15 dåvarande medlemsstaterna anslutningsfördraget vid en ceremoni i Aten. Dagen därpå inträdde de tio anslutningsländerna i EU:s rådsarbete som aktiva observatörer.

Riksdagen antog den 17 december regeringens proposition (prop. 2003/04:25) om Europeiska unionens utvidgning 2004. Därmed ratificerades formellt anslutningsfördraget av Riksdagen.

Nio anslutningsländer höll folkomröstningar som i samtliga fall givit ett positivt utfall när det gäller ett framtida EU-medlemskap. På Cypern fattades beslut om medlemskap av det nationella parlamentet.

Fortsatt övervakning av de tio ländernas reformframsteg bedrivs av kommissionen genom s.k. monitoring. En sista heltäckande rapportering om övervakningen avgavs i och med de översynsrapporter som presenterades i november. I dessa presenterades läget när det gäller anpassningen av nationell lagstiftning till EU:s regelverk per den 1 september .

Kommissionen konstaterade att de tio länderna vid denna tidpunkt hade uppnått en hög grad av EU-anpassning på flertalet områden till EU:s regelverk.

På ett mindre antal områden bedömde kommissionen att länderna med befintlig planering inte skulle hinna uppfylla sina åtaganden före anslutningen den 1 maj 2004. Dessa bristande punkter är totalt 39 till antalet och faller inom två större kategorier: hanteringen av EU:s finansiella medel samt den inre marknadens funktion. Brister påtalas när det gäller samtliga länder och de rör exempelvis administrativa rutiner, livsmedelssäkerhet och erkännande av yrkeskvalifikationer. Länderna ska i januari 2004 inkomma med besked till kommissionen hur detta har hanterats.

Förhandlingar fördes även mellan kommissionen och anslutningsländerna om den lagstiftning som tillkommit efter utvidgningsförhandlingarnas slutförande. Anslutningsländerna hade haft starka invändningar mot formerna för införandet av nya regler på jordbruksområdet under artiklarna 23 och 57 och motsatt sig att förhandlingsuppgörelsen från Köpenhamn 2002 om en infasning även ska innefatta reformer av senare datum. En överenskommelse nåddes vid Europeiska rådets möte i december.

Regeringen ställde sig bakom kommissionens sammantagna bedömning att de tio kandidatländerna uppnått en hög grad av anpassning till EU:s regelverk och således stod väl rustade att inträda som fullvärdiga EU-medlemmar den 1 maj 2004. Samtidigt framförde regeringen vikten av att upprätthålla kraven på fortsatta åtgärder fram till EU-inträdet.

Efter EU-inträdet följs de nya ländernas genomförande av EU:s regelverk upp inom respektive rådsformation på samma sätt som för övriga medlemsstater.

3.2 Förhandlingarna med Rumänien och Bulgarien

När en överenskommelse nåtts mellan EU och ett kandidatland inom respektive verksamhetsområde, eller kapitel, har detta kunnat stängas provisoriskt. Att kapitlen stängs enbart provisoriskt beror på att förhandlingsöverenskommelsen inte anses slutgiltig förrän alla kapitlen färdigförhandlats. Under året har förhandlingarna med Bulgarien resulterat i s.k. preliminär stängning av totalt fyra kapitel, dessa avser transportpolitiken, energipolitiken, miljöpolitiken samt rättsliga och inrikes frågor. Förhandlingarna med Rumänien ledde i sin tur till en preliminär stängning av totalt sju kapitel, när det gäller fri rörlighet för varor, personer och kapital, transportpolitiken, beskattning, kultur och audiovisuella frågor samt den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

I och med anslutningskonferenserna den 10 december hade förhandlingarna resulterat i preliminär stängning av 26 kapitel för Bulgarien och 22 kapitel för Rumänien. Vid Europeiska rådets möte i december konstaterades att EU:s mål är att kunna välkomna Bulgarien och Rumänien som medlemmar i januari 2007.

3.2.1 Bulgariens reformer

Kommissionen konstaterade i översynsrapporten att Bulgarien gjort goda framsteg när det gäller antagandet av EU:s regelverk. Om de erforderliga förändringarna på lagstiftningsområdet genomförs och framstegstakten bibehålls är landet på god väg mot det planerade datumet för anslutningen.

Framsteg har gjorts genom antagandet av en strategi och en åtgärdsplan för att modernisera statsförvaltningen. Reformeringen av rättssystemet fortsätter och framsteg noteras i fråga om domarväsendets reformering. Korruptionen fortsätter dock att utgöra ett allvarligt bekymmer. Regelverket när det gäller asyl, barn-, jämlikhets- och antidiskrimineringsfrågor har undergått betydande framsteg. Dessvärre har levnadsförhållandena för institutionsboende barn och mentalt handikappade inte förbättrats. Fortsatta ansträngningar är viktiga för att bekämpa människohandeln, samt även förödmjukande attityder och metoder inom polisväsendet. Åtgärdsplanen för genomförande av strategin för romers integrering i samhället är ett steg i rätt riktning.

Bulgarien bedöms vara en fungerande marknadsekonomi. Ekonomin har uppnått en viss grad av stabilitet och framgång när det gäller strukturreformerna. För att ytterligare stärka stabiliteten och förutsägbarheten bör den administrativa och juridiska förvaltningens effektivitet förbättras. Privatiseringsprogrammet slutföras och regelverket för företagande effektiviseras.

Bulgarien bör vidare fortsätta att utveckla den administrativa och juridiska kapaciteten för att genomföra och verkställa regelverket och för

att säkerställa en sund och effektiv hantering av EU:s fonder, horisontellt reformera den offentliga förvaltningen, utveckla kapaciteten för att kunna delta i den interna marknaden och tillämpa regelverket inom områden såsom jordbruk, miljö och regionalpolitik.

Regeringen välkomnade Bulgariens och Rumäniens ansträngningar för att nå målsättningen att ansluta sig till unionen under 2007. Det fortsatta reformarbetet kommer att vara avgörande för att uppnå detta måldatum. Det är därför viktigt att reformtakten förblir hög.

3.2.2 Rumäniens reformer

Rumänien har gjort stadiga framsteg enligt kommissionens bedömning. Förutsatt att de nödvändiga förändringarna på lagstiftningsområdet kan genomföras och framstegstakten bibehållas, är landet på väg mot det planerade datumet för anslutningen.

Svagheter i processen har lett till en ojämn kvalitet i lagstiftningsarbetet. I vissa fall krävs omarbetningar innan lagarna kan genomföras.

Positiva initiativ har lanserats för att reformera den offentliga och juridiska förvaltningen. Rumänien behöver dock fokusera på effektivt genomförande av dessa initiativ så att de kan åtgärda de bekymmersamma administrativa rutinerna, den begränsade öppenheten och den begränsade kapaciteten för politikens genomförande. Korruptionen är ett fortsatt stort problem som kommer att kräva substantiella åtgärder.

Goda framsteg har åstadkommit inom områdena antidiskriminering, ombudsmannafunktionens kapacitet, samt barns och minoriteters rättigheter. Genomförandet av Roma-strategin behöver fortsätta. Reformerna inom många områden förbereds, men den framtida utmaningen ligger i effektivt genomförande.

Rumänien kommer inom en snar framtid att kunna erkännas som en fungerande marknadsekonomi. Ett kraftfullt och uthålligt genomförande av det strukturella reformprogrammet krävs för att landet ska kunna hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen. Framsteg har nåtts på väg mot makroekonomisk stabilitet. Privatiseringsprocessen och omstruktureringen av de statliga företagen har ökat och måste fortsätta, speciellt inom energi-, gruv- och transportsektorerna. Företagens finansiella disciplin måste stärkas och skatte- och lönepolitiken förbättras.

Inom ett flertal sektorer råder stora klyftor mellan harmoniseringen av lagarna och den offentliga förvaltningens kapacitet att genomföra och verkställa ny lagstiftning. En omfattande strukturell reform behövs, vad gäller både offentlig förvaltning, rättsväsendet och hanteringen av EU:s förmedlemskapsstöd.

3.3 Turkiets reformarbete

Vid Europeiska rådets möte i december välkomnades de avsevärda reformansträngningar som den turkiska regeringen gjort för att öka reformtakten vilka innebar betydande framsteg mot att kunna uppfylla de politiska Köpenhamnskriterierna. Vidare underströks betydelsen av att Turkiet visar politisk vilja att bidra till en lösning av Cyprenfrågan.

Europeiska rådet betonade att en lösning i hög grad skulle gagna Turkiets strävan efter medlemskap.

Flera reformer har antagits bl.a. för att stärka yttrande-, och föreningsfriheterna, kulturella rättigheter och civil kontroll över militären. Turkiet har ratificerat två viktiga FN-konventioner om medborgerliga och politiska rättigheter samt ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och protokoll 6 i Europakonventionen för de mänskliga fri- och rättigheterna.

Kampen mot tortyr har stärkts. Möjligheten att få förnyad rättegång har introducerats. Åtgärder har vidtagits för att lyfta förbudet mot radio- och TV-sändningar och utbildning i andra språk än turkiska.

Hävandet av undantagstillståndet i sydöstra Turkiet har generellt minskat spänningarna bland befolkningen.

Turkiet har även vidtagit reformer i syfte att stärka marknadsekonomin. Vad gäller Turkiets anpassning till det gemensamma regelverket konstateras att framsteg gjorts på de flesta områden och särskilt beträffande den del av EU:s regelverk som tullunionen omfattar.

Trots framstegen krävs dock fortsatta reformer för att uppfylla de politiska Köpenhamnskriterierna. I praktiken är genomförandet av reformerna ännu ojämnt.

3.4 Förmedlemskapsstrategin

För att förbereda kandidatländerna inför EU-medlemskap antog EU 1997 en förstärkt förmedlemskapsstrategi. Den består av tre delar – Europaavtalen, anslutningspartnerskapen samt förmedlemskapsstödet. Förmedlemskapsstödet är uppdelat i tre program – Ispa, Sapard och Phare. Den sammanlagda budgeten för programmen var för 2003 drygt 3,3 miljarder euro.

Ispa-programmet omfattar stödinsatser för strukturomvandling på miljö- och transportområdet. Sapardprogrammet ger stöd till jordbruks- och landsbygdsutveckling och syftar till att främja införlivandet av EU:s regelverk på jordbruksområdet.

Phareprogrammet utgör EU:s finansiella instrument för stödet till ekonomiska och institutionella reformer i kandidatländerna. Medlen används för institutionsbyggande insatser (ca 30 procent) och tillhörande investeringar i infrastruktur (ca 70 procent). Programmet är uppdelat i nationella, gränsöverskridande och horisontella program.

För de kandidatländer som kommer att bli medlemmar 1 maj 2004 genomfördes det sista reguljära programåret för Phare-stöd. Inom ramen för en övergångsmekanism (s.k. ”Transition Facility”) under åren 2004–2006 kommer stöd att kunna ges till de nya medlemsstaterna för att fortsatt stärka den administrativa kapaciteten i dessa länder. Samtidigt kommer Pharesamarbetet med Bulgarien och Rumänien under perioden 2004–2006 att utökas och förstärkas. Även stödet till Turkiet i egenskap av kandidatland kommer att öka markant under de närmaste åren. Sverige har stött dessa beslut.

4 Den ekonomiska och monetära unionen - EMU

4.1 De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken utgör det centrala instrumentet för samordning av den ekonomiska politiken inom EU. Riktlinjerna består av en allmän del, som anger övergripande riktlinjer för den ekonomiska politiken i medlemsstaterna och gemenskapen, samt specifika rekommendationer till varje medlemsstat. De omfattar såväl makroekonomisk politik som sysselsättnings- och strukturpolitik. Från och med år 2003 kommer en fullständig revidering av riktlinjerna att göras först vart tredje år. Under treårsperioden kommer endast mindre justeringar att göras. Uppföljning av genomförandet av riktlinjer sker dock årligen.

Riktlinjerna baserades som vanligt på ett s.k. Key Issues Paper (KIP), i vilket Ekofin-rådet identifierade huvudfrågorna inför den fortsatta behandlingen. I mars 2003 förelades KIP Europeiska rådet för att stats- och regeringscheferna skulle ge politisk vägledning till det fortsatta arbetet med utformningen av riktlinjerna. Med beaktande av denna vägledning presenterade kommissionen i april en rekommendation till riktlinjer, för behandling i den Ekonomiska och finansiella kommittén och kommittén för ekonomisk politik. Ekofin-rådet presenterade ett utkast till riktlinjer inför Europeiska rådet i Thessaloniki. De slutgiltiga riktlinjerna antogs sedan av rådet den 25 juni. Regeringen samrådde med EU-nämnden i arbetet med de allmänna riktlinjerna.

De allmänna riktlinjerna för 2003–2005 fokuserar på de viktigaste och högst prioriterade ekonomisk-politiska frågorna under de kommande tre åren. Samtidigt som krav på kort sikt beaktas, inriktas de allmänna riktlinjerna på hur den ekonomiska politiken kan bidra till att uppnå målsättningen från Lissabon. I riktlinjerna framhålls ett antal faktorer som viktiga för att åstadkomma en höjd och långsiktigt hållbar tillväxt:

- sunda makroekonomiska villkor och en sund makroekonomisk politik;
- en starkare företaggaranda och ökade investeringar i kunskap och innovation,
- bättre fungerande och mer konkurrenskraftiga arbets-, produkt- och kapitalmarknader,
- främjandet av ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.

I den landspecifika delen identifierades följande utmaningar som de viktigaste för Sverige:

- att säkra god tillgång på arbetskraft trots effekterna av en åldrande befolkningen,
- att stärka konkurrensen i vissa sektorer och öka effektiviteten i den offentliga sektorn.

Mot den bakgrunden gavs följande rekommendationer till Sverige:

- att fullfölja reformerna av skatte- och bidragssystemen så att det lönar sig bättre att arbeta, särskilt för grupper med hög marginalskatt, samt slutföra reformen av skatt på inkomst av arbete, med bibehållande av sunda offentliga finanser,
- att öka ansträngningarna att stärka konkurrensen i sektorer där den är otillräcklig,
- att arbeta vidare med att öka effektiviteten i den offentliga sektorn, bland annat genom att förbättra ramförutsättningarna för ökad konkurrens, främja riktmärkning ("benchmarking") i fråga om effektivitet inom den offentliga sektorn och genom att använda mer offentlig upphandling.

4.2 Stabilitets- och tillväxtpakten

Syftet med stabilitets- och tillväxtpakten är att förstärka den gemensamma övervakningen av de offentliga finanserna för att säkerställa en varaktig budgetdisciplin i den tredje etappen i EMU. Pakten består av två rådsförordningar och en vägledande resolution från Europeiska rådet. Den ena rådsförordningen fastställer bl.a. ett förfarande inriktat på förebyggande åtgärder som tar sikte på att i ett tidigt skede förhindra uppkomsten av alltför stora underskott i medlemsstaterna (systemet för tidig varning). Den andra rådsförordningen preciserar förfarandet vid alltför stora underskott enligt artikel 104 i EG-fördraget. I resolutionen finns viktiga politiska åtaganden från medlemsstaterna, rådet och kommissionen att strikt tillämpa reglerna i fördraget och i rådets förordning om pakten.

I pakten har länderna åtagit sig att på medellång sikt eftersträva ett mål för de offentliga finanserna nära balans eller i överskott. Varje medlemsstat får dock själva bestämma det exakta budgetmålet. De medlemsstater som deltar i valutaunionen utarbetar stabilitetsprogram och länderna som inte deltar utarbetar konvergensprogram. Programmen ska uppdateras årligen. Prognoshorisonten flyttas fram ett år i uppdateringarna. De årliga uppdateringarna utgör ett viktigt redskap i övervakningen av genomförandet. Dessa inriktas särskilt på att identifiera faktiska och förväntade avvikelser från det medelfristiga budgetmålet samt anpassningsvägen mot detta mål. Granskningen av programmen görs av Ekonomiska och finansiella kommittén på grundval av en utvärdering från kommissionen. Vid behov ska de också granskas av Ekofin-rådet.

Rådet slog den 21 januari fast att det tyska underskottet 2002 var att betrakta som allt för stort och utfärdade också en rekommendation till Tyskland enligt fördragets artikel 104.7. I rekommendationen uppmanas Tyskland bl.a. att åtgärda det allt för stora underskottet så snart som möjligt (underförstått 2004) och att år 2003 vidta strukturella budgetförstärkningar motsvarande 1 procent av BNP. Tidsfristen för Tyskland att presentera åtgärder löpte ut den 21 maj 2003. Rådet fann då inte anledning att trappa upp processen mot Tyskland utan lät sig nöjas med de presenterade åtgärderna. Processen försattes därför i viloläge.

Mot bakgrund av att kommissionens prognoser pekade på att Tyskland inte skulle klara av att få ned underskottet till 3 procent år 2004 återupptogs processen. Den 18 november utfärdade kommissionen en rekommendation

mendation till rådet att besluta att Tyskland inte levt upp till rekommendationen från januari och att utfärda ett föreläggande enligt fördragets artikel 104.9 om att vidta åtgärder. I kommissionens rekommendation föreslogs dock Tyskland få ytterligare ett år på sig att klara treprocentsgränsen.

Rekommendationerna röstades dock ned i rådet, vid dess sammanträde den 25 november. I stället antog rådet rådsslutsatser, som dock i substansen ansluter mycket nära till kommissionens rekommendationer.

För Frankrikes del utfärdade rådet den 21 januari 2003 en s.k. tidig varning, i vilken Frankrike rekommenderades att se till att man inte överskred treprocentsgränsen. I mars slog emellertid Eurostat fast att det franska underskottet för 2002 var högre än 3 procent. Rådet slog den 3 juni fast att underskottet var att betrakta som för stort och utfärdade en rekommendation, i vilken Frankrike uppmanades att åtgärda det allt för stora underskottet så snart som möjligt, dock senast år 2004. För innevarande år uppmanades Frankrike åstadkomma en strukturell budgetförstärkning som var större än den redan planerade förbättringen motsvarande 0,1 procent av BNP i år. Tidsfristen för att presentera åtgärder gick ut den 3 oktober. Kommissionen presenterade den 8 oktober en rekommendation till rådet om att besluta att Frankrike inte levt upp till rådets rekommendation och att ge Frankrike ett föreläggande enligt fördragets artikel 104.9 om att vidta åtgärder. Rådets behandling av dessa rekommendationer följde samma mönster som för Tyskland, dvs. rekommendationerna avslogs och rådsslutsatser antogs i stället. Sverige valde dock att i båda dessa fall rösta för kommissionens rekommendation när det gäller artikel 104.8, en linje som fått starkt stöd i riksdagens EU-nämnd.

4.2.1 Det svenska konvergensprogrammet

I december 1998 överlämnade Sverige sitt konvergensprogram till kommissionen och rådet. Det behandlades av Ekofin-rådet den 8 februari 1999 och fick ett mycket gott omdöme. Så var även fallet då den fjärde uppdateringen av programmet behandlades av Ekofin-rådet i januari 2003. Regeringen tog i november 2003 beslut om den femte uppdateringen och programmet överlämnades därefter till kommissionen och rådet. Huvudbudskapet i det uppdaterade programmet är att det medelfristiga mål för överskotten i de offentliga finanserna som redovisades i konvergensprogrammet 1998 ligger fast och att överskotten även fortsättningsvis ligger i linje med överskottsmålet. Programmet kommer att behandlas av Ekofin-rådet tidigt år 2004.

4.3 Cardiffprocessen

Samarbete om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknader – den s.k. Cardiff-processen – syftar till att effektivisera marknadernas funktionssätt och stärka potentialen för hög tillväxt och sysselsättning i EU. Inom Cardiff-processen övervakas framstegen med ekonomiska reformer i medlemsstaterna och goda exempel lyfts fram. Processen bidrar till uppföljningen och utarbetandet av de allmänna riktlinjerna för den

ekonomiska politiken och arbetet med Lissabonstrategin. En årlig granskning av medlemsstaternas framsteg med strukturreformer äger rum under rådet. En sådan granskning genomfördes i januari 2003.

Som ett led i Cardiff-processen utarbetas nationella rapporter. Sverige överlämnade 2003 års nationella rapport om ekonomiska reformer på produkt- och kapitalmarknaderna till kommissionen i november 2003, efter att ha informerat EU-nämnden om innehållet i rapporten i oktober. I rapporten beskrivs utvecklingen på produkt- och kapitalmarknaderna, återstående hinder identifieras och vidtagna eller planerade åtgärder lyfts fram. En särskild ansträngning görs för att följa upp de landspecifika rekommendationerna till Sverige i de allmänna riktlinjerna när det gäller produktmarknaderna.

4.4 Sverige och euron

4.4.1 Praktiska euroförberedelser

I beslutet från 1997 angav riksdagen att praktiska förberedelser skulle genomföras så att en eventuell framtida övergång till euron skulle kunna göras på ett bra sätt (bet. 1997/98:FiU09, rskr. 1997/98:76). Mot denna bakgrund har euroförberedelser bedrivits med målet att upprätthålla handlingsfrihet.

Regeringskansliet hade ett övergripande ansvar för att samordna det praktiska förberedelsearbetet i olika delar av samhället. Det handlade om att samordna myndigheter i deras euroförberedande arbete, dels bevaka hur förberedelsearbetet genomförs i den privata sektorn. Mot bakgrund av beslutet att hålla en folkomröstning om euron upprättade regeringskansliet en särskild beredskap under 2003 för att kunna införa euron på ett snabbt, säkert och effektivt sätt om det hade blivit ett ja i folkomröstningen.

4.4.2 Informationsfrågor

I samband med beslutet om datumet för folkomröstningen avslutades regeringskansliets euroinformation och därmed också samarbetet med kommissionen och Europaparlamentet. Inom regeringskansliet ansvarade Finansdepartementets informationsavdelning för informationen om EMU. Informationsavdelningen genomförde ett antal informationsinsatser inför folkomröstningen:

- En temawebb om EMU lanserades i mars 2003. EMU-webbplatsen hade drygt 3 600 besökare per vecka i genomsnitt. Under kampanjperioden ökade antalet besökare till 10 500 per vecka.
- En frågeservice via telefon och e-post tillhandahölls.
- Under våren producerades en serie på tre faktablad. I juni sändes faktabladen (ca 8 000 exemplar) ut till bibliotek, medborgarkontor, universitets- och högskolebibliotek, gymnasieskolor, studieförbund och pensionärsföreningar. Därutöver har drygt 60 000

exemplar av varje blad skickats ut vid förfrågningar per e-post, via Skr. 2003/04:60
webbplatsen eller per telefon.

- För att nå invandrare översattes faktabladen till elva olika språk.
Faktabladen lästes också in på talkassett.

5 Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa

5.1 Genomförande

Samarbetet på det rättsliga och inrikes området (RIF) sammanför justitie- och inrikesministrarna i EU:s medlemsstater. Det omfattar bl.a. frågor om asyl och migration, polis- och tullsamarbete samt straff- och civilrättsligt samarbete.

I och med Amsterdamfördraget, som trädde i kraft den 1 maj 1999, fastställdes att unionens mål ska vara att ge medborgarna en hög säkerhetsnivå inom ett ”område med frihet, säkerhet och rättvisa”. Genom Amsterdamfördraget gjordes en ingående reformering av samarbetet i rättsliga och inrikes frågor, bl.a. fördes frågor om asyl och migration liksom civilrättsligt samarbete från tredje till första pelaren. Samarbetsområdet har alltsedan dess stått högt på den politiska dagordningen och utgör för närvarande ett av de tyngsta lagstiftningsområdena.

Under det finska ordförandeskapet höll Europeiska rådet ett särskilt möte i Tammerfors om de rättsliga och inrikes frågorna. Slutsatserna därifrån utgör en långsiktig handlingsplan för området. För att fortlöpande se över framstegen när det gäller att genomföra åtgärderna enligt Amsterdamfördraget och Tammerforsslutsatserna har kommissionen fått i uppdrag att varje halvår presentera en s.k. resultattavla. Senaste versionen av resultattavlan finns tillgänglig på kommissionens webbplats (se bilaga 5). Tidsfristerna i Amsterdamfördraget och Tammerforsprogrammet löper ut den 1 maj 2004. Kommissionen kommer under våren 2004 att presentera en utvärdering av det arbete som utförts. Denna utvärdering kommer att ligga till grund för överväganden om en ny handlingsplan för genomförandet av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa.

5.2 Samarbete mot terrorism

Arbetet fortsatte inom EU med att genomföra den handlingsplan mot terrorism som antogs av det extrainsatta mötet i Europeiska rådet den 21 september 2001. Handlingsplanen spänner över en mängd områden såsom utrikespolitik och sjö- och luftsäkerhet, men har sin tyngdpunkt på straffrättsliga frågor och polissamarbete. En rad åtgärder för att stärka det operativa polisarbetet vidtogs under året, främst för att förbättra informationsutbyte och samordning av insatser.

5.3 Asyl och migration

Vid toppmötet i Tammerfors år 1999 enades EU:s stats- och regeringschefer om målsättningen att upprätta en gemensam asyl- och migrationspolitik för EU. Arbetet med att genomföra denna gemensamma politik

har fortsatt under året. I slutsatserna från toppmötet i Thessaloniki i juni bekräftade Europeiska rådet vikten av att få till stånd ett effektivare europeiskt asylsystem i syfte att snabbt identifiera skyddsbehövande. Man inbjöd vidare kommissionen att före juni 2004 utveckla meddelandet Mer tillgängliga, rättvisa och väladministrerade asylsystem (KOM (2003) 315) som bl.a. behandlar en förstärkning av skyddskapaciteten i ursprungsregionerna. Europeiska rådet noterade samtidigt vissa medlemsstaters avsikt att, tillsammans med FN:s flyktingkommissariat (UNHCR), undersöka möjligheten till bättre skydd för flyktingar i deras ursprungsregion.

Under hösten präglades arbetet av frågor kring laglig och olaglig invandring. Flera rättsakter kunde antas på migrationsområdet, däribland direktiven om familjeåterförening, om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare och om stödåtgärder vid återsändande med flyg. Inom ramen för kampen mot olaglig invandring träffades i november en politisk överenskommelse kring direktivet om tillfälligt uppehållstillstånd för offer för medhjälp till olaglig invandring och människohandel vilka samarbetar med myndigheterna. En politisk överenskommelse har också träffats kring direktivet om fri rörlighet för EU-medborgare och deras familjemedlemmar.

På asylrättens område antogs under året en förordning om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan (den s.k. Dublinförordningen). Rådet antog också ett direktiv om miniminormer för mottagandevillkor av asylsökande i medlemsstaterna. Det s.k. asylprocedurdirektivet, som uppställer regler för prövningen av en asylansökan, var föremål för intensiva förhandlingar under året, dock utan att enighet kunde nås.

6 Konventet om Europas framtid och regeringskonferensen

6.1 Konventet om Europas framtid

Konventet om Europas framtid gick under våren in i sin s.k. beslutsfas. Den 26–27 maj presenterade konventets presidium ett samlat fördragsutkast i fyra delar. De fyra delarna utgjordes av del I – konstitutionella bestämmelser, del II – EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, del III – unionens politik och funktion och del IV – allmänna bestämmelser och slutbestämmelser. Utkastet diskuterades därefter intensivt under de tre sista plenarmötena i maj och juni. För många konventsledamöter var villigheten att ställa sig bakom ett sammanhållet förslag emellertid beroende av att också de institutionella frågorna fick en acceptabel lösning.

Konventets presidium valde att söka undvika alternativa skrivningar, och eftersträvade konsensus kring breda kompromisser.

I rollen som statsministerns personliga representant i konventet agerade Lena Hjelm-Wallén på ett personligt mandat. Hennes åsikter i de frågor som konventet behandlade var alltså inte föremål för formell gemensam beredning i regeringskansliet eller motsvarade med nödvändighet regeringens syn i frågorna. Regeringskansliet bistod emellertid Lena Hjelm-Wallén genom att ta fram underlag till muntliga och skriftliga inlägg och fördragstexter.

Konventsresultatet presenterades vid Europeiska rådets möte i Thessaloniki den 19–20 juni. Utkastet till konstitutionellt fördrag välkomnades som en god grund för regeringskonferensen. En teknisk översyn av den del i det konstitutionella fördraget som behandlar politikområdena genomfördes sedan under juli månad.

Remissförfarandet

För att ytterligare bidra till debatten och förbereda Sveriges deltagande i regeringskonferensen utarbetades en departementspromemoria (Ds 2003:36, Europeiska konventet om EU:s framtid – Resultat och utgångspunkter inför nästa regeringskonferens). Departementspromemorian remissbehandlades under perioden 24 juli – 4 september. De remissinstanser som inbjöds att yttra sig utgjorde ett brett urval av såväl folkrörelser och myndigheter som icke-statliga organisationer, politiska och religiösa organisationer samt universitet.

Sammanlagt inkom 128 remissvar, varav 17 spontana yttranden. En utförlig remissammanställning utarbetades (Ds 2003:58).

Regeringskonferensens huvuduppgift är att ta ställning till det utkast till konstitutionellt fördrag som framlagts av konventet samt ändringsförslag från medlemsstaterna.

Beslut om att hålla en regeringskonferens om Europas framtid togs redan vid Europeiska rådets möten i Nice år 2000 och i Laeken år 2001. Vid toppmötet i Thessaloniki bestämdes att konferensen skulle sammankallas redan i oktober 2003. Den svenska regeringen förordade en längre reflektionspaus, medan andra länder ville starta så tidigt som möjligt efter konventets avslutande.

Vid sistnämnda toppmöte beslutades att konferensen ska fullborda sitt arbete i så god tid att den europeiska allmänheten kan få kännedom om resultatet före valen till Europaparlamentet i juni 2004. Det nya konstitutionella fördraget ska undertecknas av samtliga medlemsstater, gamla såväl som nya, så snart som möjligt efter den 1 maj 2004. Nuvarande och anslutande medlemsstater ska delta i regeringskonferensen på samma villkor. Kandidatländerna Bulgarien, Rumänien och Turkiet ska delta som observatörer.

Förhandlingstillfällen

Efter regeringskonferensens öppnande den 4 oktober hölls flera förhandlingstillfällen för utrikesministrarna under hösten. Därtill kom Europeiska rådets möten den 16–17 oktober respektive den 12–13 december.

Det italienska ordförandeskapets ambition var att slutförhandla regeringskonferensen redan vid toppmötet i Bryssel den 12–13 december. Detta visade sig dock inte vara möjligt.

Juridisk/teknisk granskning

En grupp med juridiska experter under ledning av generaldirektören för rådets juridiska avdelning Jean Claude Piris (Pirisgruppen) utförde en juridisk kontroll av konventets fördragsutkast. Resultatet av den juridisk/tekniska granskningen finns i dokument CIG 50/03.

Förankring med riksdagen

I regeringens skrivelse (skr. 2003/04:13 Europeiska konventet om EU:s framtid) som överlämnades till riksdagen den 2 oktober redovisas regeringens utgångspunkter inför regeringskonferensen.

Det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande (bet. 2003/04:KUU1 Europeiska konventet och EU:s framtidsfrågor) behandlade regeringens skrivelse. Riksdagen biföll den 20 november utskottets förslag till riksdagsbeslut.

Regeringen har i förhandlingsarbetet agerat utifrån det mandat som givits genom riksdagens beslut. De kompromisser som i de fortsatta förhandlingarna blir nödvändiga kommer att diskuteras och förankras med riksdagens partier i de former för samråd som gäller. Efter konferensens

avslutning avser regeringen återkomma till riksdagen med de förslag Skr. 2003/04:60 konferensen föranleder.

Den fortsatta processen

Europeiska rådet i Bryssel gav det inkommande irländska ordförandeskapet i uppdrag att värdera läget till vårtoppmötet i slutet av mars 2004. Den svenska regeringen är beredd att återuppta förhandlingarna när helst förutsättningarna finns att nå en överenskommelse.

DEL II EUROPEISKA UNIONENS FÖRBINDELSER MED OMVÄRLDEN

7 Utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP)

Samarbetet inom EU:s andra pelare benämns den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP). Målen med GUSP är bl.a. att skydda unionens gemensamma värden och intressen, stärka unionens säkerhet och främja internationellt samarbete. Medlemsstaterna ska stödja unionens utrikes- och säkerhetspolitik i en anda av lojalitet och ömsesidig solidaritet. Samarbetet är mellanstatligt till sin karaktär och beslut fattas i huvudsak med enhällighet.

Samarbetet inom GUSP har under 2003 till viss del färgats av åsiktskillnaden inom EU när det gäller Irakkonflikten. Erfarenheterna från Irakkonflikten kan sägas vara en av anledningarna till att EU inledde arbetet med att framarbete en säkerhetsstrategi för unionen. Detta arbete har letts av den höge representanten/generalsekreteraren Javier Solana.

Säkerhetsstrategin innehåller tre avsnitt. Det första avsnittet behandlar globala utmaningar och hot, såsom terrorism, massförstörelsevapen, regionala konflikter, sönderfallande stater samt organiserad brottslighet. Det andra avsnittet rör strategiska målsättningar för EU:s agerande med betoning på säkerhetsfrämjande - i vid bemärkelse - i EU:s grannskap samt effektiv multilateralism. Det tredje och avslutande avsnittet behandlar konsekvenser för EU:s politik beträffande yttre åtgärder med inriktning mot en mer aktiv, resursstark och sammanhållen politik samt betoning på vikten av samarbete med strategiska partner.

Genom säkerhetsstrategin har EU:s medlemsstater enats kring en gemensam säkerhetsrelaterad omvärldssyn; liksom om strategiska målsättningar med en inriktning till hur EU:s GUSP-politik bör utformas. Strategin ger därmed EU en gemensam utgångspunkt och skapar möjligheter att bättre kommunicera EU:s ståndpunkter i kontakterna med andra länder och därmed stärka agerandet inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

De bakomliggande orsakerna, i vid bemärkelse, till olika hot mot säkerheten lyfts fram, liksom EU:s unika förutsättningar att agera inom ett brett spektrum av politikområden. Det långsiktiga arbetet med att utrota fattigdom, stärka respekten för mänskliga rättigheter, förändra odemokratiska styrelseskick, bekämpa organiserad brottslighet och på andra sätt stärka god samhällsstyrning beskrivs som en grundläggande metod för att undanröja hoten mot säkerhet.

Strategin innehåller även en bred beskrivning av hotbilder som bl.a. inkluderar regionala konflikter. FN:s roll har framträdande plats och strategin innehåller en kraftfull referens om vikten av att upprätthålla och utveckla folkrätten.

Strategin antogs av Europeiska rådet vid dess möte Bryssel i december 2003 och under 2004 inleds ett uppföljningsarbete med att ta fram kon-

kreta handlingsplaner utifrån säkerhetsstrategin. Dessa handlingsplaner avser bland annat stärkandet av effektiv multilateralism med FN i fokus, kampen mot terrorism, en strategi för Mellanöstern och en sammanhållen EU-politik i fråga om Bosnien och Hercegovina. Även EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen ska ses som en del av uppföljningen av säkerhetsstrategin.

Av de instrument som finns tillgängliga för att verkställa GUSP är de viktigaste gemensamma strategier, gemensamma ståndpunkter, gemensamma åtgärder och gemensamma uttalanden.

Gemensamma strategier beslutas på grundval av artikel 13 i Fördraget om Europeiska unionen. Det är Europeiska rådet som beslutar om gemensamma strategier som ska genomföras av unionen på områden där medlemsstaterna har viktiga gemensamma intressen. I de gemensamma strategierna ska mål, varaktighet och medel som unionen och medlemsstaterna ska ställa till förfogande anges. Ingen ny gemensam strategi har antagits under året. Sedan tidigare finns gemensamma strategier för Medelhavet, Ukraina och Ryssland.

Gemensamma ståndpunkter antas, av rådet, på grundval av artikel 15 i Fördraget om Europeiska unionen. Gemensamma ståndpunkter anger unionens inställning till en särskild fråga av geografisk eller tematisk karaktär. Varje medlemsstat förbinder sig att se till att dess nationella politik överensstämmer med innehållet i ståndpunkten. Under året antogs 18 gemensamma ståndpunkter som exempelvis gällde ändring av restriktiva åtgärder mot Liberia, kontroll av vapenförmedling och den internationella brottmålsdomstolen.

Gemensamma åtgärder beslutas, av rådet, på grundval av artikel 14 i Fördraget om Europeiska unionen. De gemensamma åtgärderna ska avse specifika situationer där operativa insatser från unionens sida anses nödvändiga. Under året antogs 19 gemensamma åtgärder om exempelvis EU:s polission i före detta jugoslaviska republiken Makedonien ("EUPOL Proxima"), fortsättande av EU:s samarbetsprogram för icke-spridning och nedrustning i Ryska federationen och EU:s militära operation i Demokratiska republiken Kongo ("Artemis").

Under året har 138 uttalanden gjorts inom ramen för GUSP. Uttalandena har bl.a. gällt Liberia, Mellanöstern och Georgien.

I bilaga 5 återfinns adresser till Internetsidor som anger vad som har genomförts under året inom ramen för GUSP.

I den s.k. GUSP-budgeten, som är en del av EU:s totala budget, uppgick de finansiella medlen år 2003 till 47,5 miljoner euro. GUSP-budgeten belastades framför allt av kostnader för EU:s polission i Bosnien och Hercegovina och EU:s polission i före detta jugoslaviska republiken Makedonien.

EU har avtal och överenskommelser med i stort sett alla världens länder och ländergrupper om att föra en regelbunden dialog om frågor av gemensamt intresse. En betydande del utgörs av frågor inom det utrikes- och säkerhetspolitiska området, den s.k. politiska dialogen. Dialogen äger rum på regerings- och statschefsnivå, utrikesministernivå och tjänstemannanivå.

7.1 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och Europarådet

Skr. 2003/04:60

EU fortsätter att vara en viktig aktör såväl inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) som i Europarådet. De båda organisationerna spelar en betydelsefull roll i arbetet med att stärka demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna i de respektive medlemsländerna.

Sverige arbetar med att stärka EU som aktör i såväl OSSE som Europarådet. Sverige vill också främja samarbetet på det konfliktförebyggande området mellan EU och de båda organisationerna, och mellan EU och OSSE när det gäller krishantering. Vid rådets möte för allmänna frågor och yttre förbindelser den 17-18 november antogs riktlinjer för samarbetet mellan EU och OSSE inom områdena konfliktförebyggande, krishantering och post-konfliktrehabilitering. Riktlinjerna byggde vidare på ett dokument som utarbetats under det svenska ordförandeskapet i EU. Ett av de prioriterade områden som EU definierat inom ramen för sitt arbete med civil krishantering är främjandet av rättsstatens principer; ett av Europarådets kärnområden. EU-kommissionen finansierar därför flera av Europarådets biståndsprojekt, t.ex. projekt mot organiserad brottslighet på västra Balkan.

7.2 Förenta nationerna – omfattande EU-samarbete

Under ordförandeskapet 2001 arbetade Sverige för en förbättrad samordning mellan EU och FN när det gäller framför allt krishantering och konfliktförebyggande. Detta resulterade dels i att ett politiskt ramverk för samverkan antogs i syfte att underlätta fortsatta kontakter mellan EU och FN på olika nivåer, dels i att fyra samarbetsområden identifierades; konfliktförebyggande, militär respektive civil krishantering samt regionala kriser.

Under året har arbetet med uppföljningen av dessa Göteborgsslutsatser intensifierats och EU:s vilja att bidra till FN:s krishantering, på såväl det militära som det civila området, har bl.a. resulterat i att EU och FN i september skrev under en gemensam förklaring om krishanteringssamarbete.

Under sommaren genomförde EU sin första militära krishanteringsinsats till stöd för FN under namnet "Artemis" i Demokratiska Republiken Kongo. Insatsen skedde efter förfrågan från FN:s generalsekreterare och var ett konkret och mycket viktigt steg i samarbetet mellan EU och FN på krishanteringsområdet. Unionens framväxande kapacitet på detta område möjliggör för EU att medverka i fredsoperationer inom ramen för FN:s övergripande ansvar för internationell fred och säkerhet. Målet är att EU:s kapacitet ska kunna erbjudas FN som en konkret resurs.

EU har under hösten haft intensiva diskussioner om samarbetet med FN i syfte att skapa en sammanhållen FN-politik inom EU inklusive att förbättra EU:s möjligheter att bidra till att stödja och stärka FN. Diskussionerna tog som utgångspunkt ett meddelande från kommissionen om "Europeiska unionen och Förenta nationerna: Vårt engagemang för

multilateralism" (KOM (2003) 0526 slutlig) och har utmynnat i slutsatser från såväl rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser som europeiska rådet vid dess möte i Bryssel i december. I slutsatserna anges tydligt vikten av att dessa diskussioner omsätts i operativ handling.

Sverige har under senare år förespråkat ett närmare samarbete mellan Europeiska gemenskapens kontor för humanitärt bistånd (ECHO) och humanitära FN-organ. I år undertecknade kommissionen och FN en ramöverenskommelse för samarbete mellan kommissionen och de humanitära FN-organen.

EU har under året strävat efter att ge ett tydligt politiskt stöd till Generalsekreterarens initiativ att reformera FN. Ett exempel på detta var det samlade stöd EU gav under de informella konsultationerna och debatten inför antagandet av resolutionen där generalsekreterare Annans rapport ("Strengthening of the United Nations: an agenda for further change") godkändes. EU har därefter enats om att genomföra ett av reformförslagen genom att samla FN-information i ett "nav" i Västeuropa istället för att ha informationskontor spridda i flera EU-länder. På så vis har EU kunnat bidra till ett mer modernt och effektivt FN i enlighet med den uttalade reformvänliga politik EU vill föra.

Irakfrågans hantering

Irakfrågans hantering av FN:s säkerhetsråd under året fick konsekvenser även i det säkerhetspolitiska arbetet inom EU. I de säkerhetsrådsdiskussioner som föregick det amerikansk-brittiska beslutet att i mars 2003 ingripa militärt i Irak, stod Tyskland och Frankrike på motsatt sida av Storbritannien och Spanien. Detta hindrade dock inte att de resolutioner som antogs före och efter kriget antogs med enhällighet eller med en stor majoritet, och fick samlat EU-stöd.

FN:s säkerhetsråd är undantaget EU-samråd. Detta bidrog möjligen till att de klyftor och skilda uppfattningar som fanns i säkerhetsrådet inom EU-kretsen levde kvar under frågans interna EU-hantering, framförallt i rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser. Rådets behandling ledde inte till en splittring utåt sett. Rådet antog med konsensus en rad slutsatser om Irak under slutet av 2002 och under 2003. Dock fick slutsatserna möjligen inriktas på en bas av minsta gemensam nämnare, och hade, vid en större samsyn, kunnat ha varit mera extensiva och framåtblickande.

Irakfrågans hantering inom EU väcker – precis som inom exempelvis FN eller Nato – frågeställningar om hur problem av karaktär, omfattning och dignitet som Irak bäst kan hanteras. Arbetet för en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik har påverkats av Irakfrågan, och insikten om vikten av ett starkt multilateralt angreppssätt vuxit.

7.3 Den europeiska säkerhets- och försvarspolitik

Utvecklingen av EU:s säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) fortsatte i snabb takt på grundval av de principer som lades fast vid Europeiska rådets möte i Köln våren 1999 och vid efterföljande möten. Utgångspunkten är alltså att bygga på fredstanken genom att skaffa sig

en förmåga att genomföra hela skalan av de s.k. Petersbergsuppgifterna, d.v.s. humanitära uppdrag, räddningstjänstsuppdrag, fredsbevarande uppdrag samt fredsskapande uppdrag.

Under året påbörjades, och i vissa fall avslutades, unionens första krishanteringsinsatser. EU:s första krishanteringsinsats någonsin, polismissionen EUPM (European Union Police Mission) i Bosnien och Hercegovina tog den 1 januari 2003, med bl.a. svenskt deltagande över arbetet med att stärka uppbyggnaden av ett välfungerande bosniskt polisväsende från FN. Styrkan omfattar omkring 500 personer varav 16 är svenskar.

EU:s första militära krishanteringsinsats, "Concordia", inleddes i Republiken Makedonien i mars, då EU tog över efter Natos operation "Allied Harmony". Insatsen var den första i sitt slag där EU använde sig av Nato-resurser så som överenskommet i de s.k. Berlin plus-arrangemangen. Styrkan omfattade 350 personer vars uppgifter var att bidra till en synlig militär närvaro, övervaka situationen till stöd för de civila monitorerna från EU och OSSE samt upprätthålla kontakter med lokala myndigheter. Concordia avslutades den 15 december 2003. EU följde därefter upp sitt åtagande i Republiken Makedonien genom att samma dag inleda polisinsatsen "Proxima", vars syfte är att reformera polisväsendet, vilket har identifierats som en nyckelfaktor för att stabilisera och normalisera situationen i Republiken Makedonien. Mandatet för den ca 200 personer starka polisstyrkan, varav 10 är svenskar, är rådgivande och denna samordnas nära med och kompletterar kommissionens befintliga reformprogram inom polisväsendet, samt OSSE:s verksamhet inom polisområdet. I juni inledde EU, efter en förfrågan från FN:s generalsekreterare, en andra militär krishanteringsinsats, "Artemis", i Demokratiska republiken Kongo. Syftet var att under en strikt begränsad tid på begäran av FN svara för säkerheten enligt ett strikt mandat i och kring staden Bunia, och därigenom ge FN-insatsen MONUC (Mission de l'Organisation des Nations unies en RD Congo) tid att förstärka sin närvaro. Sverige bidrog med trupp till insatsen, som stod under franskt befäl. Artemis avslutades för EU:s del den 1 september. Även om möjligheterna till långtgående slutsatser är begränsade med anledning av den korta insatstiden och då bara ett mindre antal länder deltog i genomförandet på marken, visade EU med denna insats prov på att EU på kort varsel, på långa avstånd och i en miljö med betydande risker är i stånd att genomföra en militär krishanteringsinsats. Insatsen var också ett viktigt steg i ett ökat samarbete mellan EU och FN på krishanteringsområdet.

Europeiska rådet i Bryssel den 12–13 december upprepade den beredvillighet som Europeiska rådet tidigare uttryckt om att EU är berett att leda en operation i Bosnien och Hercegovina efter SFOR i enlighet med de permanenta EU-Nato-arrangemangen (Berlin plus). Nato å sin sida meddelade att man var villig att inleda konsultationer om ett sådant övertagande. Ordförandeskapet och den högre representanten Solana uppdrogs att fortsätta arbetet.

På det militära området fortsatte arbetet med att uppfylla kapacitetsmålen från Helsingfors 1999. I enlighet med EU:s övergripande målsättning för militär förmåga (EU Headline Goal) ska EU vara i stånd att inom 60 dagar sätta in en militär styrka om upp till 50 000–60 000 sol-

dater, samt relevanta sjö- och flygstridskrafter för krishanteringsinsatser. Dessa styrkor ska kunna underhållas i ett år och klara av hela skalan av Petersbergsuppgifterna. I maj hölls en kapacitetskonferens. EU:s operativa förmåga bedömdes vid kapacitetskonferensen omfatta alla Petersbergsuppgifter med ett antal begränsningar, framförallt när det gäller strategisk rörlighet, underrättelsetjänst och logistik. EU:s begränsningar i operativ förmåga rör i huvudsak mer komplexa militära insatser som ställer höga krav på omfattning och beredskapstider och i synnerhet om flera sådana insatser pågår samtidigt. En andra fas i bristtäckningsarbetet inleddes med projektgrupper på ett antal områden där det fortfarande råder brister i EU:s förmåga. Ytterligare bidrag främst från anslutningsländerna har inarbetats i en ny version av EU:s styrkekatalog (Helsinki Force Catalogue) och det återstår att dra slutsatser av dessa bidrags konsekvenser för bristtäckningsarbetet.

På det civila området har de kvantitativa mål för de fyra prioriterade områdena, (polis, stärkande av rättsstaten, civil förvaltning och räddningstjänst) som medlemsstaterna satte upp i Feira 2000, uppfyllts. Arbetet har under året alltmer förskjutits mot kvalitativa aspekter av uppsatta målen och man har således t.ex. fokuserat på att nå operationalitet, och två polisoperationer har inletts. Full operationalitet återstår en prioriterad målsättning. Medan detta arbete fortgår har blickarna också vänts mot nya möjliga verksamhetsområden för EU:s civila krishanteringsförmåga. En annan kvantitativ utmaning är anslutningsländernas bidrag till de uppsatta målen och i vilken mån detta kommer att föranleda revidering av målen.

7.4 Konfliktförebyggande

Sverige har varit fortsatt pådrivande i uppföljningen till det program för förebyggande av väpnade konflikter som antogs av Europeiska rådet i Göteborg 2001. Ansträngningar har gjorts under året från svensk sida för att förenkla och effektivisera den bevakningslista över potentiella kriser i världen som EU:s utrikesministrar upprättar i början av varje ordförandeskap. Bevakningslistan är ett redskap för att kunna hålla beredskapen hög och vid behov vidta förebyggande åtgärder för att förhindra väpnad konflikt. Konfliktförebyggande är en viktig del av GUSP, inklusive ESFP.

EU-styrkan i Bunia i Demokratiska Republiken Kongo ("Artemis"), som aktiverades med kort varsel, liksom det breda engagemanget i Liberia har haft en förebyggande effekt, såtillvida att de har förhindrat lokala konflikter att eskalera och sprida sig. Det är av största vikt att EU fortsätter att stödja alla delar av samhället i en konfliktsituation. Den fond som är under upprättande till stöd för Afrikansk kapacitet att hantera konflikter lokalt, är ämnad både för att kunna mobilisera lokal kapacitet att bemöta en konflikt och att långsiktigt stärka strukturer så att konflikter kan lösas på fredlig väg inom samhällets ramar.

Hittills har unionens samarbete kring försvarsmaterielfrågor främst syftat till att täcka de identifierade kapacitetsbristerna för krishanteringsinsatser. Under året har unionen lagt grunden för att ytterligare utveckla och förstärka försvarsmaterielsamarbetet. Rådet beslutade vid sitt möte den 17 november att en europeisk förmåge- och försvarsmaterielbyrå ska inrättas under 2004. Byråns uppgifter är breda; den ska bidra till utveckling av militär förmågeutveckling för krishantering, forskning, anskaffning och materiel, stärkandet av den europeiska försvarsindustriella basen och tillskapandet av en konkurrenskraftig europeisk marknad för försvarsmateriel.

7.6 Den internationella brottmålsdomstolen

Europeiska unionen bekräftade under året sin bestämda avsikt att samarbeta med domstolen för att förebygga sådana brott och för att se till att straffriheten för förövarna av dessa upphör. Den gemensamma ståndpunkt om den internationella brottmålsdomstolen som unionen antog den 11 juni 2001 reviderades och förstärktes den 16 juni. Som en uppföljning till den gemensamma ståndpunkten upprättades en handlingsplan i syfte att samordna EU:s aktiviteter till stöd för domstolen och för att bibehålla Romstadgans integritet. Val av domare, åklagare och biträdande åklagare till domstolen ägde rum under året som planerat. Även en registrator utsågs.

USA ansträngningar för att förmå länder att ingå bilaterala avtal fortsatte. Syfte med avtalen är att staterna ska förbinda sig att inte överlämna amerikanska medborgare till domstolen. EU fortsatte å sin sida att uppmärksamma tredjeländ på EU:s vägledande principer beträffande förslag till avtal om villkor för överlämnande av personer till domstolen. Av dessa principer framgår att EU bestämt tar avstånd från det amerikanska förslaget till avtal.

7.7 EU:s arbete för att främja respekten för mänskliga rättigheter i världen

Respekten för mänskliga rättigheter är ett viktigt mål i, och en integrerad del av, EU:s bilaterala förbindelser med tredjeländer och inom multilateralt samarbete. I bilaterala relationer med tredjeländer kom frågor om mänskliga rättigheter till uttryck genom bland annat klausuler i avtal om handel och utvecklingssamarbete, genom démarches (skriftligt eller muntligt påpekande till en annan stats regering ofta innehållande en uppmaning att vidta en viss åtgärd), och offentliga avsiktsförklaringar. Frågan om mänskliga rättigheter behandlas också regelbundet inom ramen för olika politiska dialoger som hålls med enskilda länder eller grupper av länder. Sedan några år tillbaka har EU särskilda dialoger om mänskliga rättigheter med Kina och Iran.

I FN är EU en central aktör inom de olika organ som behandlar mänskliga rättigheter. Vid årets session av FN:s kommission för mänskliga

rättigheter tog EU initiativ om situationen för de mänskliga rättigheterna i Colombia, Östra Timor, Demokratiska republiken Kongo, Zimbabwe, Myanmar/Burma, Irak, Sudan, den ryska delrepubliken Tjetjenien, och de israeliska bosättningarna på ockuperat område. Vidare antogs två nya resolutioner framlagda av EU, om mänskliga rättigheter i Nordkorea respektive Turkmenistan. Det sistnämnda initiativet framlades gemensamt av EU och USA. EU stödde aktivt initiativen om respekt för mänskliga rättigheter vid bekämpning av terrorism samt om mänskliga rättigheter och sexuell läggning.

EU tog också initiativ till resolutionerna om dödsstraffet och, tillsammans med de latinamerikanska länderna, om barnets rättigheter. EU höll också ett antal anföranden om olika tematiska frågor såsom rasism och alla former av diskriminering, kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt medborgerliga och politiska rättigheter. Utöver dessa tematiska frågor hölls ett anförande om MR-situationer i de delar av världen som EU fann särskilt viktiga att uppmärksamma. EU höll en fortsatt hög profil under FN:s generalförsamling vid behandlingen av resolutionsförslag kring frågor om mänskliga rättigheter.

EU:s arbete mot dödsstraffet

EU genomförde ett stort antal uppvaktningar för dödsstraffets avskaffande eller dess begränsade tillämpning genom bilaterala demarcher hos tredjeländer. Frågan om dödsstraffet togs också upp i samband med MR-dialogmötena med Iran och Kina. Ett flertal uppvaktningar gjordes i USA, bland annat om rätten till konsulärt bistånd i samband med åtal för brott där dödsstraff kan komma att utdömas.

Arbetet med konventionen om funktionshindrades rättigheter

EU fortsatte att spela en mycket aktiv roll i arbete med utarbetande av en konvention om funktionshindrades rättigheter. Sverige valdes in i byrån för den Ad Hoc-kommitté som tillsattes under 2003 med uppgift att diskutera förslag till en konvention. EU har lämnat in förslag till konventionstexten som bygger på den tidigare framförde ståndpunkten att en ny konvention bör bygga på existerande internationella normer och tydliggöra kopplingen mellan funktionshinder och mänskliga rättigheter. En arbetsgrupp kommer att fortsätta arbetet med konventionen, med ett första möte i januari 2004. Flera representanter för EU-länder (bl.a. Sverige) har valts in i arbetsgruppen.

Säkerhetsstrategin

I den av Europeiska rådet antagna nya säkerhetsstrategin för EU slås det fast att nya hot som spridning av massförstörelsevapen, terrorism, miljöhot, regionala konflikter, inbördeskrig och sönderfallande stater ofta har sitt ursprung i brist på demokrati och mänskliga rättigheter, i fattigdom, eller olösta tidigare konflikter. Frågor inom dessa områden blir därför en viktig del i EU:s säkerhetspolitiska arbete.

EU:s riktlinjer för barn och väpnade konflikter antogs av rådet den 8 december. Riktlinjerna understryker att frågor som rör barn i väpnade konflikter är en prioriterad fråga för EU. Arbetet för att skydda barn i väpnade konflikter ska baseras på existerande normer för mänskliga rättigheter och humanitär rätt. Övervakning, rapportering och utvärdering utgör grunden för identifiering av situationer där EU:s handlande påkallas. I sitt arbete ska EU använda sig av politiska dialoger, demarcher och multilateralt arbete. I krishanteringsoperationer ska hänsyn tas till barns situation. Relevant EU-personal, både centralt och i fält, ska utbildas i barnets rättigheter.

7.8 Nedrustning och icke-spridning

EU:s arbete på nedrustnings- och ickespridningsområdet har intensifierats under året. Sverige tog i mars initiativ till en diskussion inom EU om hur unionens gemensamma politik när det gäller massförstörelsevapen kunde utvecklas och förstärkas. Initiativet resulterade i grundläggande principer för en strategi och handlingsplan som antogs av EU:s stats- och regeringschefer vid Europeiska rådets möte i Thessaloniki i juni. En vidareutvecklad och mer utförlig strategi antogs av EU:s stats- och regeringschefer vid Europeiska rådets möte i Bryssel i december. Detta utgör en viktig grund för en fortsatt förstärkning av EU:s politik på området.

Kärnvapen

Liksom vid det första förberedande mötet inför NPT:s översynskonferens år 2005 höll EU vid det andra förberedande mötet i april-maj 2003 ett antal gemensamma anföranden. Även om det finns en splittring när det gäller synen på kärnvapennedrustning, vilket beror på att det finns två kärnvapenstater inom unionen, råder bred enighet beträffande ickespridningsåtgärder som t.ex. kontroll av kärnämne och behovet av att stärka Internationella Atomenergiorganets (IAEA) möjligheter att utföra denna kontroll effektivt.

Biologiska och kemiska vapen

EU har ett väl utvecklat samarbete inom ramen för konventionen mot biologiska vapen. Vid det partsmöte som ägde rum i november hölls ett gemensamt anförande och under året sammanställdes också ett gemensamt dokument om nationellt genomförande av konventionen.

När det gäller genomförandet av konventionen mot kemiska vapen bedrivs EU-samarbetet bl.a. i form av täta samrådsmöten vid den i Haag baserade organisationen mot kemiska vapen. EU fortsätter att uppmana de stater som inte är parter till konventionen att ansluta sig. En viktig fråga för EU är fortsatt att de kemiska vapnen i Ryssland förstörs inom överenskomna tidsramar.

EU förde en aktiv politik vid FN:s konferens för uppföljning av handelsprogrammet mot illegal handel med lätta vapen från 2001. Prioriterade frågor för EU är exportkontroll, internationella förhandlingar om ett instrument för att underlätta identifiering och spårning av illegala vapen, illegal vapenförmedling (brokering) samt lätta vapen som ett hinder för utveckling. EU finansierade under året insatser i Kambodja, Albanien, Sydosteuropa och Latinamerika för att bekämpa okontrollerad spridning av lätta vapen.

Särskilt inhumana konventionella vapen

EU har varit starkt engagerat i de förhandlingar som i november resulterade i ett nytt protokoll, om s.k. explosiva lämningar av krig, till 1980 års vapenkonvention (CCW). Syftet med avtalet är att stärka skyddet för civila som drabbas av krig genom att stater förbinder sig att röja oexploderad ammunition efter en konflikt och att ge ekonomiskt stöd till de länder som är drabbade. Explosiva lämningar av krig orsakar i vissa områden i världen lika stort eller större lidande än minor.

Provstoppsavtalet (CTBT)

EU arbetar aktivt för att provstoppsavtalet ska träda i kraft. Under sommaren 2003 uppvaktades de stater som ännu inte anslutit sig till avtalet, inför den särskilda ikraftträdandekonferens som ägde rum i september.

Ballistiska missiler

EU var en viktig aktör i arbetet med att utarbeta den uppförandekod mot spridning av ballistiska missiler som antogs förra året. EU har under året gjort ett antal uppvaktningar till stater som ännu inte har anslutit sig till uppförandekoden.

Icke-spridning i Ryssland – kemiska och nukleära vapen

Den gemensamma åtgärden för EU:s program för icke-spridning och nedrustning i Ryssland förlängdes genom rådsbeslut i juni. Rådet har också fattat beslut om projekt till stöd för förstöring av ryska kemiska vapen och hantering av ryskt vapenplutonium. Enligt svensk uppfattning är det viktigt att EU gör en gemensam insats för nedrustning och icke-spridning i Ryssland.

Utvecklingen av samarbetet kring EU:s uppförandekod för vapenexport

EU:s uppförandekod för vapenexport ger medlemsstaterna en mekanism för att konsultera och utbyta information, i syfte att uppnå en ökad sam- syn. Den femte årliga rapporten när det gäller arbetet enligt koden god- kändes och offentliggjordes av rådet den 5 december (2003/C 320/01). I år, liksom förra året, redovisas i en bilaga samtliga beslut som tagits av den aktuella rådsarbetsgruppen. Själva rapporten visar också att flera viktiga framsteg gjorts när det gäller tillämpningen av och arbetet med koden.

Ny militär lista, användarhandbok och arbete med tolkningen av utvecklingskriteriet

Några av de beslut som fattats under året inkluderar antagandet av en ny gemensam militär lista och av en användarhandbok som utarbetats för att underlätta tillämpningen av koden. Sverige deltog i den grupp som utar- betade utkastet till handboken. I enlighet med målsättningen att uppnå en ökad och tydlig samstämmighet mellan olika politikområden, verkar Sverige också aktivt för att nå en gemensam syn bland medlemsstaterna, bl.a. om tillämpningen av kodens kriterium 8, det s.k. utvecklingskriteri- et. Även här deltar Sverige i den grupp som ska utarbeta förslag till en metod för bedömningar enligt utvecklingskriteriet. En fördjupad dialog med EU:s blivande medlemsstater har också ägt rum under året, med seminarier i bl.a. Tallinn och Prag. Vidare har kontakter med ett antal tredje länder upprätthållits i form av trojkamöten.

En gemensam ståndpunkt avseendeförmedling av vapen

I juni antog rådet en gemensam ståndpunkt om kontrollen av vapen- förmedling (s.k. brokering). Detta betyder bl.a. att medlemsstaterna nu åtagit sig att inkludera licensiering av denna verksamhet i sina nationella regelsystem.

EU-samordning i de internationella exportkontrollregimerna

Sverige verkar aktivt för ökad EU-samordning inom de fyra internatio- nella exportkontrollregimer som söker begränsa spridningen av varor som kan användas för att tillverka massförstörelsevapen och missiler (Nuclear Suppliers Group, Australiengruppen, Wassenaararrangemanget och Missilteknologikontrollregimen). EU har under året fortsatt att förstärka det gemensamma agerandet i samtliga regimer. Vidare har EU- länderna aktivt bidragit till att en så kallad ”catch-all”-mekanism kunnat införas i samtliga regimer utom NSG. En ”catch-all” -bestämmelse innebär ökade möjligheter att kontrollera produkter som inte redan inklu- derats på regimernas kontrollistor. EU har också aktivt verkat för med-

EG-förordningen om kontroll av varor med dubbla användningsområden

Förordning (EG) nr 1334/2000, som antogs och trädde i kraft under 2000, utgör grunden för medlemsstaternas kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden. Under våren genomfördes den andra revideringen av förordningens kontrollistor. Denna uppdatering baserades, som brukligt är, på de listförändringar som gjorts i de olika multilaterala exportkontrollregimerna under året. Sverige fortsatte att driva bl.a. frågan om immateriella överföringar, samt hur den handlingsplan mot massförstörelsevapen som antogs under det grekiska ordförandeskapet ska genomföras praktiskt. Den senare frågan tillsammans med den inledda EU-utvidgningen har aktivt engagerat Sverige under hösten.

7.10 Konsulärt samarbete

Nya riktlinjer för konsulärt samarbete och bistånd åt EU-medborgare vid kriser i tredjeländer

Nya riktlinjer för konsulärt samarbete och bistånd åt EU-medborgare vid kriser i tredjeländer antogs av rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser vid dess möte i Bryssel den 8 december.

Rådet underströk i sina slutsatser att det är angeläget att skydda och bistå EU-medborgare genom att förse de diplomatiska och konsulära representationerna med rekommendationer som är inriktade på att förbättra skyddet av medlemsstaternas medborgare i tredjeländer där risk för deras säkerhet kan uppkomma.

Rådet ser särskilt fram emot möjligheterna till närmare samarbete – också i fråga om beredskapsplanering och bättre kommunikationssystem, både lokalt och mellan huvudstäderna – med sikte på att stärka EU-medborgarnas tro på europeisk solidaritet.

7.11 Administrativt och protokollärt samarbete

Samarbetet inom andra pelaren omfattar även administrativa och protokollära frågor. Det innebär att man gemensamt belyser frågor som rör medlemsstaternas utrikesförvaltningar ur ett organisatoriskt, resursmässigt och administrativt perspektiv samt frågor som rör folkrättsliga och ceremoniella regler för umgänget mellan stater, i synnerhet tolkning och tillämpning av 1961 års Wienkonvention om diplomatiska förbindelser.

Arbetet inom det administrativa området har ägnats bl.a. frågan om olika samlokaliseringprojekt när det gäller utlandsmyndigheter i tredjeländ, inkl. diplomatisk representation i Kazakstans nya huvudstad.

Utbildningsprogrammet för unga diplomater från medlemsstaterna, rådssekretariatet och kommissionen, European Diplomatic Programme,

EDP, som inleddes hösten 2000, har fortsatt även under 2002/2003 (EDP III). Programmet syftar till att fördjupa kunskaperna om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och höja medvetandet om den specifika europeiska diplomatiska dimensionen samt till att bygga ett nätverk mellan deltagarna. I årets program EDP IV, som inleddes hösten 2003 och avslutas våren 2004, deltar för första gången samtliga blivande medlemsstater. Antalet deltagare uppgår därmed till 46 personer, av vilka två är svenskar. Temat för EDP IV är grannskapsinitiativet (Wider Europe Neighbourhood).

När det gäller de protokollära frågorna har fokus till stor del varit inriktad på en uppföljning av de ämnen som diskuterats vid de informella protokollchefsmötena i Aten och Rom. En fråga rör möjligheten att harmonisera de ID-kort som utfärdas av medlemsstaterna för utländska beskickningsmedlemmar. Eftersom staterna kommit olika långt i arbetet med att höja säkerhetsstandarden på ID-korten har det visat sig svårt att genomföra förslaget. Nu diskuteras i stället ett förslag där tanken är att ha en gemensam symbol, EU-logon, på kortet. En annan fråga rör möjligheten att samordna medlemsstaternas åtgärder mot missbruk av titlar med anknytning till beskickningar och konsulat. Detta ligger i linje med ett av de allmänna syften som arbetet på det protokollära området fyller, nämligen bevakning av utvecklingen i icke-medlemsstater som misstänks bryta mot folkrättsliga regler, framför allt 1961 års Wienkonvention om diplomatiska förbindelser.

7.12 Terrorismbekämpning och rättssäkerhet

Frågan om bekämpning av terrorism behandlas huvudsakligen inom andra och tredje pelaren, men vissa åtgärder genomförs även inom första pelarens område, t.ex. frysning av tillgångar. Internationella aspekter hanteras inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Alltsedan den 11 september 2001 har olika aspekter av terrorismbekämpning regelbundet funnits på dagordningen för flera arbetsgrupper inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Det löpande arbetet har bl.a. rört uppdatering av de namnlistor över personer och enheter som är, eller misstänks för samröre med, terrorister, och som ska träffas av olika former av restriktiva åtgärder, t.ex. frysning av tillgångar eller reserestriktioner. Meningsutbyte har också skett om erfarenheter och problem i samband med frysning av tillgångar. EU har dessutom inlett planering för tekniskt bistånd till vissa stater, som utvalts i samråd med FN, i syfte att underlätta för dessa att leva upp till sina internationella förpliktelser i bekämpningen av terrorism.

Redan 2001 bestämde sig den svenska regeringen för att arbeta för ett ökat fokus på rättssäkerhetsfrågor och mänskliga rättigheter i kampen mot terrorism. Denna politik har under året fortsatt att bedrivas långsiktigt inom både EU och FN. Huvuddelen av detta arbete har förvisso bedrivits gentemot FN, som utgör navet i sanktionsarbetet. När FN ändrar något i sina bestämmelser om sanktioner får det dock direkt återverkan på EU:s arbete. Mycket återstår här ännu att göra, även om flera förbättringar av sanktionsinstrumentet redan har skett. Under år

2002 fick Sverige t.ex. genomslag för flera idéer om förbättringar av den sanktionsregim under vilken bl.a. tre svenska medborgare fick sina tillgångar frysta, nämligen sanktionsregimen mot al-Qaida och talibanerna. För det första antog FN:s sanktionskommitté riktlinjer som anger att en stat som vill föreslå någon för listning, ska förse sanktionskommittén med underlag som rättfärdigar beslutet. För det andra antog sanktionskommittén en avlistningsprocedur; ett område som tidigare varit helt oreglerat. För det tredje antog FN:s säkerhetsråd en särskild resolution, nr 1452 (2002), som ger möjlighet till undantag från sanktionerna av humanitära skäl.

Den 24 november 2003 togs ett första steg i det fortsatta arbetet, då Sverige och Tyskland tillsammans anordnade ett seminarium om rätts-säkerhetsaspekter på sanktioner i New York. Ett stort antal länder liksom flera nyckelpersoner på FN-sekretariatet deltog i seminariet. Sverige presenterade där för första gången en rad tankar kring hur FN:s sanktionssystem ytterligare skulle kunna förbättras. I korthet lades följande idéer fram:

- att FN bör anta tydligare kriterier för listning samt delge berörda listade individer och enheter bakgrunden till listningsbeslut,
- att listningsbeslut bör tidsbegränsas,
- att någon form av prövningsmekanism bör inrättas inom FN, t.ex. en expertpanel med erfarna domare, som kan agera rådgivare till säkerhetsrådet eller sanktionskommittéerna och som tar emot klagomål direkt från de listade individerna och enheterna ,
- att FN antar en mekanism genom vilken felaktigt listade individer och enheter kan få ersättning.

De svenska idéerna, som i betydande grad överensstämde med de tyska tankegångarna, väckte stort intresse och regeringen överväger nu hur initiativet bäst bör förvaltas framöver.

8 Den gemensamma handelspolitiken

8.1 Svenska prioriteringar i handelspolitiken

Sveriges mål är att värna och utveckla öppna, enkla, rättvisa och legitima ramvillkor för internationell handel och investeringar. Detta gynnar såväl Sveriges export, import och investeringar som utvecklingsländernas möjligheter att delta i världshandeln och dra nytta av globaliseringens fördelar. Sverige verkar för att detta synsätt ska få genomslag i EU:s gemensamma handelspolitik både i världshandelsorganisationen, WTO, och i andra fora, inklusive de bilaterala och regionala handelsavtalen, så att dessa medel ska samverka till målen att skapa förutsättningar för tillväxt, sysselsättning och hållbar utveckling i Sverige, i övriga EU och i omvärlden.

8.2 Världshandelsorganisationen (WTO)

WTO bildades 1995 och efterträdde GATT som huvudorgan för den multilaterala handelspolitiken. WTO administrerar bland annat avtalen om varuhandel (GATT), tjänstehandel (GATS), handelsrelaterade immaterialrätter (TRIPS), jordbruksavtalet (AoA), tekohandelsavtalet (ATC) och tvistlösningsavtalet (DSU). WTO hade vid slutet av 2003 148 medlemmar och ytterligare ett trettiotal förhandlade om medlemskap.

8.2.1 Utvecklingsdagordningen från Doha (DDA)

De WTO-förhandlingar som går under benämningen Utvecklingsdagordningen från Doha (DDA), eller Doharundan, inleddes i november 2001 med målet att vara avslutade senast i januari 2005. Regeringens ståndpunkter inför dessa förhandlingar meddelades riksdagen i skrivelse 1998/99:59 "Öppen handel - rättvisa spelregler". EU:s gemensamma ståndpunkter fastlades i rådsslutsatserna från oktober 1999, vilka kompletterats med ytterligare rådsslutsatser. Detta skedde senast i juli 2003 efter reformen av EU:s jordbrukspolitik och inför WTO:s femte ministermöte i Cancún, Mexico, den 10-14 september.

Förhandlingsarbetet under året präglades i stor utsträckning av ministermötet i Cancún. Avsikten var att vid mötet göra en halvtidsöversyn och fatta beslut om riktlinjer för förhandlingar om främst jordbruk, industrivaror samt om de fyra s.k. Singaporefrågorna, d.v.s. förenkling av handelsprocedurer, insyn i offentlig upphandling, handel och konkurrens samt handel och investeringar. I syfte att föra frågan om ett WTO-avtal om förenklingar av handelsprocedurer framåt, en prioriterad fråga för EU och Sverige, skrev näringsminister Leif Pagrotsky ett brev till ett stort antal av sin kollegor i tongivande u-länder för att framhålla värdet av ett WTO-avtal.

Beslut skulle också fattas i Cancún om att förbättra ett antal särbestämmelser för u-länderna. Trots att framstegen i Doharundan hade varit blygsamma fanns det förhoppningar om att nå resultat. Mötet avbröts dock den 14 september när mötesordföranden inte längre ansåg att det fanns förutsättningar att nå enighet. Flera faktorer bidrog till detta. Bland annat saknades kompromissvilja, vilket exempelvis märktes i förhandlingarna om de s.k. Singaporefrågorna och jordbruket. Även faktorer som bristande förtroende för handelssystemet samt tidspress spelade in.

Vid WTO:s ministermöte i Cancún godkändes Kambodjas och Nepals anslutning till WTO. Beslutet var ytterligare ett steg för att WTO verkligen ska bli en global handelsorganisation, för både i-länder och u-länder. Kambodja och Nepal blev de första Minst Utvecklade Länderna, (MUL), som blev medlemmar i WTO sedan organisationen grundades 1995. De var också de första länder som antogs enligt WTO:s nya riktlinjer för att underlätta MUL:s anslutning till WTO (Guidelines on LDC Accessions, december 2002). Riktlinjerna slår bl.a. fast att WTO:s övriga medlemsländer ska begränsa sina krav på de MUL-länder som förhandlar om medlemskap i organisationen till en nivå motsvarande de åtaganden som redan gjorts av de MUL som är medlemmar i WTO.

Sedan förhandlingarna brutit samman i Cancún agerade Sverige aktivt både inom och utom EU för att de skulle återupptas snarast möjligt med utgångspunkt från de framsteg som trots allt gjordes vid ministermötet, inklusive det sista utkastet till ministerdeklaration. För att möta kraven från den s.k. G20-gruppen av u-länder med bl.a. Brasilien, Indien och Kina framförde Sverige också att EU borde visa större flexibilitet på jordbruket och t.ex. gå med på att fasa ut exportstöden. Sverige har också ställt sig bakom det initiativ om att avskaffa alla produktionsrelaterade stöd och exportstöd till bomullssektorn som fyra av världens fattigaste länder drivit. Dessutom har Sverige föreslagit att EU borde fatta ett beslut om att unilateralt genomföra sådana åtgärder i syfte att öka förtroendet för processen och därmed medverka till att förhandlingarna återupptas igen. Sverige har också efterlyst en klarare vision för hur EU ser på u-länderna och har föreslagit att EU bör förbättra kontakterna och bygga allianser med dessa länder samt utöka det handelsrelaterade tekniska biståndet. Sverige har också pekat på det angelägna i att u-ländernas förslag till effektivare och mer precisa regler avseende särskild och differentierad behandling (SDT) avslutas enligt tidtabell. SDT innebär undantag och särskilt förmånliga villkor samt biståndsinsatser.

På basis av ett meddelande från kommissionen antog rådet i december slutsatser om hur EU ska agera för att bidra till att förhandlingarna återupptas. Meddelande innebär bl.a. en ökad flexibilitet beträffande de fyra s.k. Singaporefrågorna eftersom de inte längre ska hanteras som ett paket utan värderas var och en för sig. Detta har Sverige drivit länge och det torde gynna förenkling av handelsprocedurer och insyn i offentlig upphandling, vilka vi prioriterar högst. Meddelandet innehöll också förslaget om en höjd ambitionsnivå i förhandlingarna om industrivaror och tjänster, vilket Sverige eftersträvat mot bakgrund av våra stora export- och importintressen. Samtidigt hade vi önskat att meddelandet gått längre på jordbruksområdet då detta är en så central fråga i förhandlingarna.

Vid mötet i WTO:s allmänna råd den 15-16 december konstaterades att de informella samråden med medlemsländerna visat att samtliga med-

lemsländer var villiga att återuppta förhandlingarna, men att det fortfarande fanns förhållandevis stora åsiktsskillnader i sak. Ett nytt möte i allmänna rådet föreslogs äga rum i februari 2004 med avsikten att utse nya ordföranden i förhandlingsgrupperna, vilket skulle kunna utgöra ett viktigt steg mot en nystart av Doharundan.

EU, med starkt engagemang av Sverige, var pådrivande bakom det WTO-beslut om TRIPS och hälsa som togs i augusti och som innebär att länder som saknar inhemsk produktion av läkemedel ges möjlighet att vid nationella hälsorisker importera billiga kopior av mediciner mot sjukdomar som aids, malaria och tuberkulos. EU:s tidiga ställningstagande till förmån för de fattiga länderna i världen hade stor betydelse för att denna uppgörelse kunde träffas. EU, med starkt stöd av Sverige, har också genomfört åtgärder utanför WTO-förhandlingarna som ska främja export av läkemedel. Sverige har exempelvis redan medverkat till att möjliggöra export av läkemedel till differentierade (dvs. lägre) priser, som ska låta fattiga länder få ta del av billiga och högkvalitativa läkemedel. En EG-förordning infördes i maj.

Friare handel med tekovaror är en viktig fråga för Sverige. Dels för att tekoindustrin är en sektor inom vilken många u-länder har stor potential att utveckla sin export, dels för att billigare tekovaror gynnar svenska konsumenter. Enligt tekoavtalet (ATC) ska EU:s tekovoter gentemot WTO-medlemmar avskaffas den 1 januari 2005. Härigenom ges ett viktigt bidrag till ekonomisk tillväxt och utveckling. Sverige har varit pådrivande för detta inom EU.

8.2.2 Övrigt

FSC

WTO har tidigare slagit fast att den amerikanska skattelagen ”Extra Territorial Income Act” (ETI), uppföljaren till den s.k. Foreign Sales Corporation (FSC)-lagstiftningen, innebär en otillåten exportsubvention till vissa företag. Om USA inte upphäver lagen har EU rätt att införa motåtgärder till ett värde av 4 miljarder US dollar/år, vilket motsvarar USA:s kostnader för exportsubventionen ifråga. USA har upprepade gånger meddelat att man har för avsikt att följa utslaget men så har ännu inte skett. Den 8 december 2003 antog EU därför förordning (EG) nr 2193/2003 som innebär ett gradvis införande av motåtgärder med sin början den 1 mars 2004, om inte USA dessförinnan drar tillbaka den otillåtna lagstiftningen.

Stål

I mars 2002 införde USA skyddsåtgärder i form av 30-procentiga tilläggstullar på ett antal olika stålprodukter. På begäran av EU upprättades en tvistlösningspanel i WTO som kom till slutsatsen att USA brutit mot WTO:s regelverk. USA överklagade detta beslut. I november 2003 publicerade överprövningsorganet sitt fällande utslag, som sedan antogs av WTO:s tvistlösningsorgan. USA valde emellertid att ta bort de

otillåtna ståltullarna och därmed blev EU:s motåtgärder (till ett värde av 2,2 miljarder US dollar) aldrig aktuella. Skr. 2003/04:60

8.3 EU:s övriga handelspolitik

8.3.1 Det allmänna preferenssystemet (Generalized System of Preferences, GSP)

Rådets förordning (EG) nr 2501/2001 om det allmänna preferenssystemet gäller till och med den 31 december 2004. Osäkerheten i den handelspolitiska situationen medförde dock att beslut togs under 2003 om att förlänga förordningen ytterligare ett år. Under året har intensiva diskussioner förts om tolkning och tillämpning av förordningen när det gäller att återinföra tull vid import. Att rent mekaniskt agera enligt en beslutad formel i förordningen utan att se till effekterna, kunde Sverige inte godta. Därför motsatte sig Sverige att försämringar skulle beslutas för länder i finansiell kris eller med liten importvolym till EU och verkade aktivt för förändringar av systemet. Efter omfattande förhandlingar kunde bestämmelser tas den 15 december 2003 om en krisklausul och ett undantag för länder med liten import. Sårbara utvecklingsländer undantogs därför från försämringar av handelsvillkoren.

Sverige har även aktivt drivit att bedömningar från ILO (International Labour Organisation) ska ingå i underlaget när beslut tas om särskilda tullförmåner för länder som arbetar med att fullständigt uppnå internationell arbetsrättslig nivå. Sverige anser att information från ILO gör att kriterierna för bedömning blir tydliga och stabila och processen blir förutsägbar.

8.3.2 Rådsslutsatser gällande arbetsvillkor och fortsatt engagemang avseende globaliseringens sociala dimension

Sverige var pådrivande vid utarbetandet av de rådsslutsatser om främjande av grundläggande arbetsvillkor som antogs av ministerrådet i juli 2003. Rådsslutsatserna är ett viktigt bidrag till att upprätthålla EU:s höga ambition på detta område, och det var en framgång att tydliga rådsslutsatser kunde antas före WTO:s ministermöte i Cancún (vilket vissa medlemsstater motsatte sig). Förutom att tydliggöra EU:s ståndpunkt avseende arbetsvillkor understryker rådsslutsatserna EU:s aktiva stöd för den av ILO upprättade Världskommissionen om globaliseringens sociala dimension, som ska avlämna slutrapport under första halvåret 2004.

Sedan initiativet Globalt Ansvar lanserades av statsministern i mars 2002 har regeringen intensifierat sitt arbete med att främja företags sociala ansvar som ett led i ett brett engagemang för globaliseringens sociala dimension. Regeringen har aktivt bidragit till diskussionen om dessa frågeställningar på EU-nivå, bl.a. genom en presentation av Globalt Ansvar vid en konferens om företagets sociala ansvar som organiserades av EU:s ordförandeskap i november 2003. För mer information om Globalt Ansvars verksamhet se webbplatsen www.ud.se/ga.

Under den pågående Doharundan har EU avstått från att inleda förhandlingar med nya länder om bilaterala eller regionala frihandelsavtal. Sedan tidigare har EU dock ett stort antal sådana avtal och bedriver för närvarande förhandlingar med Syrien, Albanien, Mercosur, Gulfstaterna och AVS-länderna i Afrika, Västindien och Stilla havet om frihandel och ett ökat samarbete om handelspolitiska regelverk tillsammans med andra politiska, ekonomiska och sociala frågor (för respektive regionalt/bilateralt avtal se kapitel 10).

Mot bakgrund av att många andra länder på senare år trappat upp antalet frihandelsförhandlingar är det viktigt att konkurrensläget för europeiska företag inte försämras. EU:s restriktiva hållning till nya bilaterala frihandelsavtal håller bl.a. av detta skäl på att luckras upp efter ministermötet i Cancún. Detta välkomnas av Sverige som anser att regionala och bilaterala avtal kompletterar de multilaterala frihandelsansträngningarna inom WTO. Det finns inte något inbyggt motsatsförhållande dem emellan. Tvärtom har bilateralism och multilateralism hittills fungerat ömsesidigt stärkande. Bilaterala överenskommelser har många gånger lett till ösningar som tjänat som förebild för WTO-processen.

WTO och Dohaförhandlingarna har högsta prioritet, men måste kompletteras med en nysatsning på bilaterala och regionala frihandelsavtal. Båda processerna ger ekonomiska vinster genom öppnare marknader och bättre regelverk för handeln. En offensiv satsning på denna typ av avtal måste vara inriktad på att motverka protektionism och stötta den multilaterala processen inom WTO. Ett minimikrav är att avtalen är förenliga med WTO:s regelverk.

8.3.4 Ekonomiska partnerskapsavtal med Afrika, Västindien och Stilla Havet (AVS)

Under 2002 inleddes förhandlingar om ekonomiska partnerskapsavtal med AVS-länderna (Afrika, Västindien och Stillahavsregionen). Planerna på att ingå ekonomiska partnerskapsavtal Economic Partnership Agreement (EPA) är en direkt följd av Cotonou-avtalet och har som syfte att reducera handelshinder och på sikt etablera frihandel mellan berörda 76 AVS-länder och mellan dessa och EU. Den nya handelsordningen ska träda i kraft senast den 1 januari 2008. Förhandlingarna sker enligt en tvåstegslösning, där övergripande politiska och utvecklingspolitiska dimensioner av EPA-samarbetet diskuteras i den första fasen som inleddes år 2002. Den andra fasen som inleddes i oktober 2003 med öppnande av för handlingsprocesser med Den ekonomiska gemenskapen för västafrikanska stater (ECOWAS) och Centralafrikanska ekonomiska och monetära gemenskapen (CEMAC). Förhandlingarna har endast haft ett inledande möte för respektive grupp och den fortsatta tidtabellen har inte fastställts. I februari 2004 inleds förhandlingar med en grupp länder i östra och södra Afrika (Eastern and Southern African group, ESA) och senare under våren med Karibiska gemenskapen (Caribbean Community and Common Market, CARICOM). Övriga AVS-länder befinner sig fortfarande i processen att enas om regionala grupperingar och kommer därefter inleda förhandlingar.

Kontaktpunkt för u-landsexportörer

På tillskyndan av Sverige tog kommissionen fram ett förslag till helpdesk som i form av en webbtjänst ska lämna information om t.ex. tullar, ursprungsregler, statistik samt vara en mötesplats för exportörer och importörer. Webbtjänsten lanseras under 2004. Regeringens avsikt är att även inrätta en motsvarande tjänst i Sverige. Den svenska kontaktpunkten kommer att innebära förutom webbtjänster att ett par tjänstemän direkt ska syssla med de regelproblem som kan möta export från u-länder till den svenska marknaden

OECD-strukturprojektet

Vid ministermötets handelsession den 30 april 2003 presenterade näringsminister Leif Pagrotsky ett särskilt initiativ till en ny OECD-studie om handel och strukturomvandling ("Trade and Structural Adjustment"). Initiativet syftar till att undersöka vilka system och åtgärder olika länder tillämpar, t ex på arbetsmarknaden, som kan underlätta nationella reformer så att så många som möjligt ska kunna dra nytta av globaliseringen och ökad frihandel. Initiativet kan underlätta framsteg i Lissabonprocessen. Flera olika industri- och tjänstesektorer kommer att studeras och goda exempel på strukturella reformer ska lyftas fram. Studien beräknas vara klar i samband med OECD:s ministerrådsmötet våren 2005.

8.5 Övriga handelspolitiska frågor

8.5.1 Kimberleyprocessen, Handelsregleringar för rådiamanter kan förhindra väpnade konflikter

Miljoner människor har dött i krig som finansierats genom olaglig handel med rådiamanter. För att stoppa den olagliga handeln har diamantindustrin, frivilligorganisationer, EU och producent- och handelsländer tagit initiativ till ett kontrollsystem som reglerar den internationella handeln med rådiamanter. Initiativet som kallas Kimberleyprocessen har mynnat ut i ett certifieringssystem för den internationella handeln med rådiamanter som började gälla från 2003. Sverige anser att certifieringssystemet är ett bra exempel på hur handelsregleringar kan bidra till att förhindra väpnade konflikter.

8.5.2 Container Security Initiative (CSI)

I spåren av händelsen den 11 september satte USA i gång ett globalt säkerhetsinitiativ initialt för sjöcontainrar. Flera EU-länder tecknade bilaterala avtal med USA. Den 28 januari 2003 slöt svenska tullverket

och amerikanska tulladministrationen en överenskommelse om intensifierat ömsesidigt samarbete. Överenskommelsen baserades på Sveriges bilaterala avtal med USA daterat den 8 juli 1987. Göteborgs hamn räknas som Nordens största hamn med direkt trafik till USA. På grund av dessa CSI-avtal öppnade kommissionen ett överträdelseärende mot Sverige samt andra medlemsstater. Under första halvåret gav medlemsstaterna kommissionen ett mandat att förhandla en utvidgning av tullsamarbetsavtalet mellan EG och USA. Dessa förhandlingar är avslutade och under-tecknande är planerat till början av 2004. Kommissionen har signalerat att överträdelseärendena kommer att läggas ner i samband med under-tecknandet.

Kommissionen har också inlett diskussioner med Kanada om ett utökat samarbete på tullområdet.

9 Utvecklingssamarbete

Riksdagen antog under året proposition 2002/03:122 Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling. I propositionen slås fast bl.a. att Sverige bör arbeta aktivt för en bättre samstämmighet i EU:s politik i relation till utvecklingsländer och för att utvecklingsaspekter beaktas inom alla EU:s politikområden. Det slås även fast att Sverige bör vara fortsatt pådrivande i arbetet med att stärka kvaliteten och effektiviteten i EU:s utvecklingssamarbete. Förbättrad effektivitet och samstämmighet mellan EU:s olika politikområden är avgörande för att främja utveckling och fred.

Under året behandlade rådet på utvecklingsområdet bl.a. meddelanden från kommissionen om klimatförändringar (KOM (2003) 85 slutlig), stöd till företagssektorns utveckling (KOM (2003) 267 slutlig), reform av statsägda företag (KOM (2003) 326 slutlig), avbindning (KOM (2002) 639 slutlig), styre och utveckling (KOM (2003) 615 slutlig) samt inrättandet av en EU-vattenfond (KOM (2003) 211 slutlig). Rådsslutsatser med anledning av dessa meddelanden antogs vid ministerråden den 19-20 maj respektive 17-18 november. Under året presenterade kommissionen även ett förslag om finansiellt stöd genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF) till fredsbevarande insatser i Afrika (KOM (2003) 638 slutlig) samt ett meddelande om integrering av EUF i den allmänna budgeten (KOM (2003) 683 slutlig). Förordningar antogs om sexuell och reproduktiv hälsa (KOM (2003) 168 slutlig), fattigdomsrelaterade sjukdomar (KOM (2002) 109 slutlig) samt om budgeten för EUF (KOM (2002) 290 slutlig). Vidare har rådet berett förordningar om jämställdhet (KOM (2003) 465 slutlig), decentraliserat samarbete (KOM (2003) 413 slutlig) samt utvecklingssamarbetet med Asien och Latinamerika (KOM (2002) 340 slutlig). Beslut i dessa frågor väntas under 2004. Andra viktiga frågor som diskuterats av rådet och som fortsatt prioriteras av Sverige är uppföljningen av världskonferensen om utvecklingsfinansiering i Monterrey samt uppföljning av kommissionens ansträngningar för att reformera genomförandet av biståndet. Det senare diskuterades bl.a. inom ramen för EU:s årliga rapport om utvecklingssamarbetet.

I följande avsnitt beskrivs i huvudsak de tvärgående aspekterna av EG:s utvecklingssamarbete, inklusive Cotonou-avtalet. För en mer detaljerad beskrivning av stödprogram se även respektive geografiskt avsnitt.

9.1 Prioriterade arbetsområden

Nedan följer en presentation av de frågor som varit särskilt prioriterade på utvecklingsområdet.

Sverige prioriterar fortsatt uppföljningen av världskonferensen om utvecklingsfinansiering i Monterrey 2002 och arbetet för att åtaganden på biståndsområdet uppfylls.

Vid rådsmötet i maj diskuterades uppföljningen av konferensen i Monterrey utifrån kommissionens rapport om hur EU:s medlemsstater uppfyllt de åtaganden som antogs i Barcelona 2002. I rapporten konstateras att medlemsländerna som helhet är på väg att genomföra åtagandena från Monterrey, inklusive etappmålet om 0,33 procent av BNI i bistånd (ODA) individuellt och 0,39 procent i genomsnitt till 2006. De övriga åtagandena avser ökad samordning och harmonisering, en övergång till obundet bistånd, handelsrelaterat bistånd, globala allmänna nyttigheter, innovativa finansieringskällor, reformer inom det internationella systemet och skuldavskrivning.

Effektivare användning av bistånd genom avbindning

Under året behandlade kommissionen ett meddelande om avbindning av biståndet (dvs. att biståndet inte ska villkoras till upphandling i visst land/länder). I meddelandet (KOM (2002) 639 slutlig) förordas att EU och dess medlemmar ska gå vidare och ytterligare avbinda biståndet, inkl. livsmedelsbiståndet. Syftet är att effektivisera användningen av tillgängliga biståndsmedel och är i praktiken ett led i att tillämpa de åtaganden som gjordes vid den internationella finansieringskonferensen i Monterrey.

Rådet antog vid sitt möte den 19-20 maj rådsslutsatser där man välkomnar kommissionens meddelande och uppmanar kommissionen att lägga fram förslag om hur gemenskapsbiståndet ska avbindas. Sverige har varit drivande i den principiella frågan att en avbindning av biståndet och ett ökat ansvar hos mottagarländerna för hanteringen leder till en effektivare resursanvändning. Samtidigt som avbindning har förordats har det starkt betonats att ett beslut om avbindning av biståndet inte får snedvräta konkurrensen mellan givarländer. Kommissionens förslag till hur avbindning av biståndet ska genomföras bör därför innehålla regler rörande reciprocitet och insyn.

9.2 Ökad effektivitet och reformer

Under året fördes fortsatta diskussioner om effektivitet i EG-biståndet samt läget i det pågående reformarbetet. Framsteg kunde konstateras på flera områden: en allt större del av ansvaret för förvaltningen av biståndet delegeras ut i fält, medlemsstaterna involveras i allt högre grad i kommissionens programläggning och införandet av nya programmeringsinstrument såsom landstrategier och årsrapporter har bidragit till ökad samordning och samstämmighet. Samtidigt återstår ett betydande arbete, vilket bl.a. betonades i samband med rådets behandling av årsrapporten för EG-biståndet (KOM (2003) 527 slutlig). I rådsslutsatserna som antogs den 17 november och som Sverige arbetat aktivt för, underströks vikten av fortsatta ansträngningar för att förbättra effektiviteten i kom-

missionens genomförande av EG-biståndet. Rådet inbjöd kommissionen att i sin nästa rapport göra en analytisk utvärdering av reformprocessen och om möjligt fördjupa reformerna. Vidare betonades bl.a. behovet av ökad samstämmighet mellan geografiska, tematiska och horisontella områden i EG-biståndet. Kommissionen uppmanades i detta hänseende att fortsätta harmonisering och rationalisering av budgetlinjer inom ramen för nästkommande finansiella perspektiv. Rådet pekade också på nödvändigheten av att bättre integrera årsrapporten i EU:s strategiska planering. En viktig rekommendation var att kommissionen bör se över formatet på årsrapporten. Årsrapporten är fortsatt viktig ur informations-synpunkt.

9.3 Ratificering av Cotonou-avtalet

Cotonou-avtalet är partnerskapsavtalet mellan gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan och 77 länder i Afrika, Västindien och Stilla havet å andra sidan (de s.k. AVS-länderna). Avtalet, som tillämpats provisoriskt i väntan på ratifikation av parterna, trädde formellt i kraft den 1 april. En förordning för den nionde Europeiska utvecklingsfonden (EUF), som finansierar samarbetet med AVS-länderna, antogs likaså vid rådsmötet den 19 mars.

9.3.1 Införlivande av Europeiska utvecklingsfonden i den allmänna budgeten

Sedan 1957 och undertecknandet av Romfördraget har den s.k. Europeiska utvecklingsfonden (EUF) utgjort det huvudsakliga finansieringsinstrumentet för utvecklingsarbetet med länderna i Afrika, Västindien och Stilla havet (AVS-länderna). EUF kännetecknas av att den ligger utanför den reguljära budgeten. Medlemsstaterna bidrar direkt till fonden enligt en särskild fördelningsnyckel som skiljer sig från den som gäller den allmänna budgeten. Parlamentet har inte medbeslutanderätt i fråga om EUF. Fonden styrs av en särskild budgetförordning.

Kommissionen lade i oktober 2003 fram ett förslag om att införliva EUF i den allmänna budgeten. Förslaget tar sin utgångspunkt i att ett införlivande är önskvärt och att den bästa tidpunkten för införlivande är nu när ett nytt fördrag, omförhandling av Cotonou-avtalet, nytt finansiellt perspektiv och utvidgningen sammanfaller i tiden. Under året har frågan diskuterats av biståndsministrarna vid två tillfällen. Diskussionerna förväntas fortgå under 2004.

För svenskt vidkommande ligger huvudlinjen fast i proposition 2002/03:122 Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling. Här sägs att Sverige bör verka för att den Europeiska utvecklingsfonden förs samman med EU-budgeten och att detta sker i samklang med principerna i Cotonou-avtalet. Från svensk sida verkar vi fortsatt för att EU-budgeten effektiviseras och att EU:s olika program för utvecklings-samarbete harmoniseras.

Afrika är inblandat och hårt drabbat av väpnade konflikter. Samtliga större konflikter i Afrika är nu föremål för afrikanskt ledda fredsprocesser. Ett afrikanskt ramverk med operationella strukturer för konflikthantering är under utveckling. Förslaget om att EU ska stödja Afrikas egna ansträngningar har vuxit fram inom ramen för EU-Afrika dialogen och EU-AVS ministerråd. I juli 2003 uppmanade Allmänna rådet kommissionen att söka finansieringslösningar till pågående fredsin-satser i Afrika och i oktober presenterade kommissionen formellt ett förslag till beslut om att ge finansiellt stöd genom Europeiska utvecklingsfonden (EUF) till fredsbevarande insatser i Afrika för rådet (KOM (2003) 638 slutlig).

Förslaget omfattar 250 miljoner euro och finansieras genom omdisponeringar inom ramen för befintliga resurser i EUF. Förslaget syftar till att stödja Afrikas fredsanssträngningar, särskilt genom Afrikanska Unionen, för att stimulera afrikansk konfliktlösning, afrikansk solidaritet och skapa förutsättningar för utveckling i Afrika. Stödet har karaktär av fredsbevarande insatser och föreslås huvudsakligen ske genom Afrikanska Unionen eller regionala organisationer.

Stödet och finansieringen innebär en ny samarbetsform. Den kommer att följas upp genom en utvärderingsrapport som kommissionen ska lägga fram till rådet inom ett år.

9.4 Humanitärt bistånd

Kommissionens humanitära kontor (ECHO) förfogade 2003 över en budget på 442 miljoner euro, med möjlighet att efter behov utnyttja ytterligare 217 miljoner euro, vilket gör gemenskapen till en av världens största givare av humanitärt bistånd. Under 2003 fokuserade ECHO sin verksamhet på tre områden: en mer noggrann och genomgående inriktning mot de områden där humanitära behov är störst, en fortsättning av den betoning på "bortglömda kriser" ECHO inledde 2001, samt en förstärkning av kontorets arbete med de tre övergripande frågorna säkerställande av smidig övergång från humanitär hjälp till utvecklingssamarbete, kata-strofberedskap och barnfrågor.

Sverige har under senare år förespråkat ett närmare samarbete mellan ECHO och humanitära FN-organ, framförallt FN:s flyktingkommisariat, livsmedelsprogram och samordningskontor för humanitära frågor. Kommissionen och FN undertecknade i april en ramöverenskommelse för samarbete mellan kommissionen och de humanitära FN-organen. Under 2003 har Sverige också fortsatt sin uppmuntran till ECHO att utveckla sitt arbete i övergången från katastrofförhållanden till mer långsiktig utveckling. Som del i detta arbete höll ECHO bl.a. i juni ett större seminarium där kommissionens kontor för utvecklingssamarbete och medlemsstaterna deltog. Vidare har Sverige stött ECHO:s metodutvecklingsarbete, för humanitära behovsbedömningar, för utfasande av insatser efter upphörande av katastrofförhållanden, och annat. Under året har Sverige haft en löpande kontakt med ECHO om humanitära frågor i

arbetet med EU:s nya grundlag, i syfte att tillförsäkra att grundlagen åter-
speglar den humanitära verksamhetens förutsättningar och grunddrag väl.

Skr. 2003/04:60

9.5 EU:s makrofinansiella stöd samt långivning från Europeiska investeringsbanken till tredjeland

Makrofinansiellt stöd kompletterar anpassningsprogram som stöds av Internationella valutafonden och har hittills framförallt gått till reformländer i Central- och Östeuropa. Behoven i dessa länder har minskat i takt med att den makroekonomiska situationen förbättrats. Under senare tid har stödet främst gått till Balkan. I samband med diskussionerna om en ny grundlag för EU har även det makrofinansiella stödet varit uppe till behandling. En fråga som diskuterats är om det ska finnas en särskild rättslig grund för stödet. Sverige har verkat för att stöd ska lämnas i exceptionella fall och att det ska ses som ett komplement till stödinsatser från andra internationella finansiella institutioner. Under året fattades beslut om makrofinansiellt stöd till Moldavien, Rumänien samt till Serbien och Montenegro.

Europeiska utvecklingsbanken (EIB) bedriver långivning till tredjeland under särskilda externa lånemandat med tillhörande garantiordningar. En del av utlåningen till kandidatländerna sker under ett sådant mandat. Under 2003 beräknas de totala lånevolymerna till kandidatländerna och partnerländerna (övrig extern utlåning) preliminärt uppgå till totalt ca. 3 miljarder euro. EIB:s utlåningsmandat för Öst- och Centraleuropa, Medelhavsländerna, Asien och Latinamerika (ALA) samt Sydafrika sträcker sig fram till januari 2007. En halvtidsöversyn har genomförts under hösten bl.a. med anledning av de nya medlemsstaternas anslutning till unionen. Ett resultat blev att Ryssland på ett tydligare sätt inkluderas i bankens utlåning. Vid sidan av dessa mandat finns även den s.k. Investeringsfaciliteten. Detta är en utlåningsfacilitet inom ramen för Cotonou-avtalet mellan unionen och de s.k. AVS-länderna som administreras av EIB men finansieras med gävomedel ur Europeiska utvecklingsfonden. Under Cotonou-avtalet har EIB dock även möjlighet att ge lån från egna resurser.

9.5.1 Europeiska investeringsbankens utlåning till Medelhavsländerna

Efter det första året med Europeiska investeringsbankens (EIB:s) lånefacilitet för Medelhavsutlåningen har en utvärdering av denna gjorts i enlighet med slutsatserna från Barcelonamötet 2002. Ett par länder har drivit frågan om att inrätta en ny utvecklingsbank. Detta var även rekommendationen i kommissionens utvärderingsrapport under hösten. Liksom föregående år, då frågan diskuterades, ifrågasatte Sverige och en rad andra medlemsstater behovet av att skapa en ny utvecklingsbank för Medelhavsländerna. En sådan skulle bl.a. innebära dyrare lån för partnerländerna än vad nuvarande facilitet erbjuder. Ingen efterfrågan har heller noterats från partnerländerna själva om en ny utvecklingsbank. Dessutom ökar riskerna för överlappning med andra institutioner, såsom Afrikanska

utvecklingsbanken och Världsbanken. Till följd av diskussionerna kommer istället den nuvarande faciliteten att förstärkas inom ramen för EIB:s verksamhet. Lånefaciliteten kommer att fokuseras så att den blir bättre anpassad för sitt ändamål, dvs. att stödja finansiering av privat sektor i partnerländerna. En ny översyn ska göras i december 2006. Skr. 2003/04:60

10 EU:s bilaterala och regionala förbindelser

10.1 Europeiska ekonomiska samarbetsområde (EES) och Europeiska frihandelssammanslutning (Efta)

Medlemmar i Efta är Norge, Island, Schweiz och Liechtenstein. Norge, Island och Liechtenstein deltar även i EES-samarbetet.

EES-avtalet innebär att väsentliga delar av regelverket för EU:s inre marknad även gäller i och gentemot Norge, Island och Liechtenstein. Dessutom innefattas i EES-samarbetet ett antal så kallade angränsande politikområden, t.ex. forskning, utbildning och statistik samt även en utrikespolitisk dialog.

EES-rådet är det övergripande politiska organ som styr EES-samarbetet och rådet möts på ministernivå två gånger per år. Vid årets möten kunde EES-rådet notera att EES-samarbetet fungerar väl och att fortsatta framsteg gjorts ifråga om införlivandet av nya rättsakter i avtalet. Inom ramen för den så kallade utrikespolitiska dialogen diskuterades situationen i Mellanöstern och Irak, Sri Lanka samt på Balkan.

En uppmärksam fråga under året har varit utvidgningen av EU och EES. Utvidgningen kräver en viss anpassning av avtalet och ett konsoliderat och slutligt utkast till överenskommelse undertecknades i oktober. Avtalet innebär i huvudsak tekniska anpassningar av EES-avtalet med anledning av att de nya EU-medlemsstaterna ska inträda som avtalsparter.

De för svenskt vidkommande viktigaste frågorna under året var relationerna med Norge. Förhandlingar mellan gemenskapen och Norge har under året pågått på område i EES-avtalet som protokoll 3 (bearbetade livsmedelsprodukter). En principöverenskommelse från tidigare förhandlingar existerar där icke-jordbrukskomponenten i tullarna på detta område ska elimineras. Ett förslag baserat på svenska prioriteringar har av EU under året presenterats för Norge. Förhandlingarna om genomförandet är ännu inte slutförda men arbetet prioriteras under det kommande året.

10.1.1 Schweiz

Schweiz valde 1992 att ställa sig utanför EES. I syfte att knyta Schweiz närmare gemenskapens inre marknad beslutades i slutet av 1994 att inleda bilaterala förhandlingar med Schweiz inom sju sektorer. Dessa förhandlingar resulterade i ett bilateralt avtal mellan unionen och Schweiz. Avtalet berör sektorerna fri rörlighet för personer, luftfart, gods- och persontransporter på väg och järnväg, handel med jordbruksprodukter, ömsesidigt erkännande av produktgodkännande, offentlig

upphandling samt vetenskapligt och tekniskt samarbete. Avtalet trädde i kraft 1 juni 2002. Skr. 2003/04:60

De bilaterala förhandlingarna mellan Schweiz och EU (leds av kommissionen) har fortsatt under förra året. De omfattar tre olika huvudområden skatt på sparande, bedrägeribekämpning samt tolkning av artikel 51 om inbördes rättshjälp i form av verkställighet av beslag och husrannsakan i Schengenkonventionen.

10.2 EU:s Nordliga Dimension samt EU:s deltagande i regionalt samarbete

10.2.1 Nordliga dimensionen

En andra handlingsplan för den nordliga dimensionen i unionens externa förbindelser antogs av allmänna rådet i september. Den bekräftades av Europiska rådet vid dess möte den 16–17 oktober. Handlingsplanen avser perioden 2004–2006. Utformningen av handlingsplanen motsvarar väl även högt ställda svenska önskemål på aktuella samarbetsområden. Den har dessutom ett brett tvärpolitiskt anslag och inkluderar även ett särskilt tvärpolitiskt fokus på Kaliningrad och arktiska frågor. Vidare klargörs det gemensamma ansvar för genomförandet av handlingsplanen som åvilar samtliga aktörer, dvs. EU:s medlemsstater, partnerländerna (efter den 1 maj 2004 är dessa Ryssland, Norge och Island) och de internationella finansieringsinstitutionerna. Av särskilt intresse är att de regionala mellanstatliga samarbetsorganisationerna i norra Europa ges en tydligare roll och ett utökat ansvar vid genomförandet. EU-kommissionens ledande roll och betydelse för arbetets kontinuitet bekräftas ånyo. Uppföljning baserade på årliga framstegsrapporter införs.

Under året har, efter ett finländskt initiativ i september 2002, ett intensivt arbete bedrivits för att tillskapa ett Nordliga dimensionen partnerskap för hälsa och socialt välbefinnande. Arbetet slutfördes med en hälsoministerkonferens i Oslo i slutet av oktober. Sverige valdes för en tvåårsperiod till partnerskapets första ordförandeland.

Året har tydligt bekräftat att Nordliga dimensionen utgör en etablerad del av EU:s politik gentemot partnerländerna. Unionens utvidgning kommer att resultera i att processen kommer att bli ett, av flera, allt viktigare instrument i EU:s politik visavi den Ryska Federationen, om än med ett regionalt perspektiv.

Förhandlingarna om det s.k. MNEPR-avtalet (Multilateral Nuclear Environmental Programme in the Russian Federation) slutfördes tidigt under året. I avtalet regleras frågor om ansvar vid atomskada, tillträdesbestämmelser samt skattefrågor för internationella stödinsatser i Ryssland på det kärntekniska området. Avtalet undertecknades i Stockholm den 21 maj av elva länder, EU-kommissionen och EURATOM. Sverige ratificerade MNEPR-avtalet som första land. Att MNEPR-avtalet har blivit klart har också haft en kraftigt positiv påverkan på storleken av bidragen till NDEP:s (Northern Dimension Environmental Partnership) stödfond. Fonden finansierar projekt på kärnavfalls- och miljöområdet i

Ryssland. Flera nya länder har anslutit sig till fonden. De sammanlagda utfästelserna till NDEP-fonden uppgår idag till drygt 170 miljoner euro, varav 128 miljoner euro är öronmärkta för kärnavfallsprojekt. Sveriges bidrag är 10 miljoner euro.

10.2.2 Arktiska rådet

Arktiska rådet (AR) består av de fem nordiska länderna samt Kanada, Ryssland och USA. Företrädare för sex organisationer som representerar ursprungsfolk i det arktiska området deltar permanent. Arktiska rådet är ett forum för samråd och samarbete i cirkumpolära frågor av övergripande art. Verksamheten är främst inriktad på miljöfrågor och hållbar utveckling.

Det isländska ordförandeskapet lägger stor vikt vid klimatfrågor och utvidgat samarbete om utbildnings- och forskningsfrågor, inkl. IT. EU har hittills främst visat intresse för att utveckla forskningssamarbete med Kanada, Ryssland och USA. Inom ramen för EU:s nordliga dimension och dess "arktiska fönster" finns utrymme för vidgat samarbete mellan EU och AR. Ryssland blir nästa ordförandeland i AR, efter Island.

Parlamentarikerna i de arktiska länderna samlas vartannat år till konferens. Vid konferensen år 2002 deltog även Europaparlamentet. Konferensen 2004 kommer att behandla bl.a. klimatfrågor, levnadsvillkor och hållbar utveckling, särskilt ekoturism och sjöfart.

10.2.3 Barentssamarbetet

Barentsrådet (BEAC) bildades år 1993 av utrikesministrarna från de nordiska länderna och Ryssland samt en representant för Europeiska kommissionen. Vid samma tillfälle bildades även Barents Regionråd av landshövdingarna och deras motsvarigheter i de nordliga delarna av Norge, Sverige, Finland och nordvästra Ryssland. Från Sverige deltar Norrbottens och Västerbottens län i Barentsregionen, som totalt omfattar 13 län.

Vid BEAC:s 10-årsjubileum den 11 januari enades medlemsländernas statsministrar om en deklaration som ger vägledning inför det fortsatta samarbetet. Sverige var ordförande i Barentsrådet från mars 2001 till den 3 oktober 2003, då ordförandeskapet lämnades över till Norge vid ett utrikesministermöte i Umeå. Under det svenska ordförandeskapet initierades nya samarbeten inom räddningstjänst och mot trafficking. BEAC:s arbete med hälsa och socialt relaterade frågor liksom samarbetet med näringslivet i regionen förstärktes. Informationen om BEAC förbättrades, bl.a. genom en permanent webbplats, www.beac.st.

Västerbottens län tog den 1 oktober över som ordförande i Regionrådet. Under året har ett handlingsprogram för länen, Barents 2010, arbetats fram och stöd för detta har beviljats från EU-programmet INTERREG IIIB Östersjön.

10.2.4 Östersjösamarbetet

Skr. 2003/04:60

EU:s engagemang för integration och samarbete i Östersjöområdet kommer till uttryck i den Nordliga dimensionen och på andra sätt. Kommissionen deltar i arbetet inom Östersjöstaternas råd (CBSS) sedan organisationen bildades 1992. Övriga medlemmar är Östersjöns strandstater samt Norge och Island. Vid CBSS' utrikesministermöten och vid Östersjötoppmöten på regeringschefsnivå deltar representanter både för rådets EU-ordförandeskapet och för kommissionen. Kommissionen deltar särskilt aktivt i CBSS-samarbetet i fråga om IT (Nordliga e-dimensionen), organiserad brottslighet, smittsamma sjukdomar, Agenda 21 för Östersjöområdet, energi och räddningstjänst.

10.3 Östeuropa och Centralasien

10.3.1 Centralasien

EU:s relationer med länderna i Centralasien (Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan) har utvecklats och EU har ingått Partnerskaps- och samarbetsavtal med alla länderna utom Tadzjikistan. Avtalet med Turkmenistan har dock ännu inte ratificerat av samtliga medlemsstater. Under året har, inom ramen för Partnerskaps- och samarbetsavtalen, samarbetsråd hållits med Kazakstan, Kirgizistan och Uzbekistan.

Mot bakgrund av händelserna den 11 september 2001 fattade EU den 10 december 2001 beslut om en nyorientering av EU:s policy gentemot Centralasien. EU:s engagemang ska öka, EU:s profil i regionen ska höjas och insatserna i regionen ska öka från 25 MEUR till 50 MEUR per år. Den politiska dialogen med de fem länderna ska utvecklas. I samarbete med FN och OSSE ska EU stödja kampen mot terrorism, droger och kriminalitet. Avtalsförhållandet med Tadzjikistan ska ses över. De grundläggande frågorna om demokrati, pressfrihet och respekten för de mänskliga rättigheterna ska fortsatt uppmärksammas.

10.3.2 Moldavien

EU:s fokus på Moldavien har främst varit inom två områden, dels Moldaviens roll inom grannskapsinitiativet ("Wider Europe"), dels utifrån diskussioner om EU:s roll i konflikten i Transnistrien/Moldavien.

Inom ramen för Partnerskaps- och samarbetsavtalet mellan EU och Moldavien, som trädde i kraft 1998 fördes en dialog under året.

I februari fattade EU:s medlemsstater beslut om att införa viseringsförbud för 17 nyckelpersoner i ledningen för utbrytarrepubliken Transnistrien i Moldaviens östra del.

Under hösten fattade EU:s finansministrar beslut om att ge Europeiska investeringsbanken, EIB, möjlighet att låna ut upp till 500 miljoner EUR till bland annat Ryssland, Ukraina och Moldavien tom januari 2007. Möjligheten att låna ut till Moldavien har tidigare inte funnits. Ut-

låningen kommer att beröra ett flertal sektorer såsom miljö, transport, telekommunikation och energiinfrastruktur. Skr. 2003/04:60

10.3.3 Ryssland

EU:s och Rysslands strävan att utveckla ett strategiskt partnerskap har fortgått under året med fortsatt hög ambitionsnivå. Bland annat har två toppmöten genomförts, samarbetsformerna setts över, viseringsfrihet börjat diskuteras och rekommendationer antagits för att förverkliga målet om ett gemensamt ekonomiskt område. Båda parter har mycket att vinna, både politiskt och ekonomiskt, på fortsatt integration och samarbete. För EU handlar det primärt om att bidra till utvecklingen av ett modernt Ryssland med en grundläggande samsyn inom områden som demokrati, rättsstaten och mänskliga rättigheter. För Ryssland bidrar samarbetet med EU till ekonomisk utveckling och stöd för fortsatta samhällsreformer.

Grunden för samarbetet mellan EU och Ryssland utgörs alltså av Partnerskaps- och samarbetsavtalet, som undertecknades 1994 och trädde i kraft 1997 (97/800/EG, EKSG, Euratom). Utöver detta har EU sedan 1999 haft en gemensam strategi för Ryssland (1999/414/GUSP) som lägger fast riktlinjerna för EU:s politik. Denna löpte ut den 24 juni 2003 men förlängdes på ettårsbasis av Europeiska rådet (2003/471/GUSP) i väntan på avslutningen av regeringskonferensen efter vilken en ny strategi väntas utarbetas.

Två toppmöten har genomförts under året – i S:t Petersburg den 28 maj i samband med stadens 300-årsfirande, och i Rom den 6 november. I S:t Petersburg inrättades fyra områden för samarbetet mellan EU och Ryssland – ekonomi, rätts- och inrikesfrågor, extern säkerhet samt kultur och utbildning. Framdeles kommer samarbetet inriktas på att fylla dessa områden med konkret innehåll.

För att effektivisera samarbetet uppgraderades i S:t Petersburg det tidigare Samarbetsrådet till ett Permanent Partnerskapsråd (PPC). PPC kommer till skillnad från det tidigare Samarbetsrådet ha en pelaröverskridande sammansättning. Det första planerade mötet i denna nya konstellation den 28 oktober fick emellertid ställas in till följd av meningsskiljaktigheter kring mötesformatet: EU förordar trojka + 1, medan Ryssland önskar 25 + 1.

I S:t Petersburg fördes även frågan om viseringsfrihet mellan EU och Ryssland upp på dagordningen. Diskussionen förs nu längs med två parallella spår, dels vilka villkor som måste uppfyllas för viseringsfrihet på lång sikt, dels hur man kan underlätta resandet inom ramen för gällande regler. I deklARATIONEN omnämndes även för EU viktiga frågor som betydelsen av Kyoto-protokollet och arbetet med maritim säkerhet samt behovet av försoning i Tjetjenien. Dessa frågor återkom inte, till många medlemsländers uttalade besvikelse, explicit i deklARATIONEN från toppmötet i Rom.

Rom-mötets huvudfokus låg, förutom på att följa upp besluten från S:t Petersburg, på arbetet med att tillskapa ett Gemensamt Europeiskt Ekonomiskt Område (Common European Economic Space). Efter flera år av förstudier antogs ett antal rekommendationer hur denna målsättning ska kunna genomföras.

Rysslands förhandlingar om WTO-medlemskap har fortgått under året och EU har vidhållit sitt politiska stöd för denna process. Framsteg har noterats på många områden men det största hindret i förhandlingarna har utgjorts av den ryska dubbelprissättningen på energi. Trots detta finns förhoppningar om att kunna avsluta förhandlingarna under 2004.

Under året har två folkomröstningar genomförts i Tjetjenien. Den 23 mars godkändes en ny konstitution som fastslår att Tjetjenien tillhör den ryska federationen men ger regionen ett visst mått av autonomi. Den 5 oktober valdes en ny president, den Kremltrogne tjetjenen Ahmad Kadyrov. EU skickade inga observatörer till något val, bl.a. på grund av det osäkra säkerhetsläget. Men den 9 mars uttryckte EU i en deklARATION sin oro över att presidentvalet till synes inte följt demokratiska regler och fortsatta rapporter om brott mot mänskliga rättigheter.

Den 1 juli 2003 påbörjades den nya transitregimen från Kaliningrad, genom Litauen, till övriga Ryssland. Enligt en överenskommelse mellan EU och Ryssland vid toppmötet den 11 november 2002 kan invånarna i Kaliningrad nu använda förenklade transitdokument, ett system som synes fungera väl att döma från både ryska och litauiska uttalanden.

10.3.4 Södra Kaukasien

EU:s samarbete med de tre länderna i Södra Kaukasien (Armenien, Azerbajdzjan och Georgien) har successivt utvecklats och 1999 ingick EU Partnerskaps- och samarbetsavtal med dem. Mot bakgrund av beslut i Allmänna rådet den 26 februari 2001, då EU förklarade att unionen avsåg spela en mer aktiv roll i Södra Kaukasien, har samarbetet med de tre länderna fortsatt. Beslutet innebär bl.a. att EU ska utöka dialogen med de tre länderna, stödja ansträngningarna då det gäller att förebygga och lösa konflikter i regionen samt bidra till återuppbyggnad. Samarbetet med OSSE och Europarådet har vidgats och en särskild representant har utsetts av EU. Genomförandet av Partnerskaps- och samarbetsavtalen intar en nyckelroll när det gäller det utökade samarbetet mellan EU och de tre länderna och under året har samarbetsråd hållits med dem.

Särskilt stor uppmärksamhet har ägnats Georgien. Uttalanden har gjorts och den 26 januari 2004 antogs rådsslutsatser om stöd mot bakgrund av utvecklingen i landet. EU har givit fortsatt stöd till skyddet av de observatörer från OSSE, som verkar i Georgien. Vad gäller Armenien och Azerbajdzjan har EU gjort uttalanden med anledning av de val, som hållits i de två länderna och som enligt OSSE inte levde upp till internationell standard.

10.3.5 Ukraina

Relationerna EU-Ukraina utvecklades under 2003 i positiv riktning på flera områden. Mycket av diskussionen EU-Ukraina kom under året att kretsa kring EU:s initiativ till ett utvidgat europeiskt grannskap – en sammanhängande politik gentemot alla grannländer (Wider Europe). Efter EU-utvidgningen kommer Ukraina att gränsa till tre EU-länder. I juni antog rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser slutsatser i vilka man välkomnade kommissionens meddelande i frågan (KOM

(2003) 104 slutlig). Kommissionen fick i uppdrag att under 2004 skriva handlingsplaner för Ukraina, Moldavien och de Medelhavsländer med vilka EU har associeringsavtal. Ukraina välkomnades för första gången som fullvärdig medlem av Europeiska konferensen den 17 april, då bland annat grannskapsinitiativet ("Wider Europe") diskuterades.

Grunden för samarbetet mellan EU och Ukraina förblir Partnerskaps- och Samarbetsavtalet. Vid möte den 18 mars enades EU och Ukraina bland annat om ett gemensamt uttalande av justitie- och utrikesministrarna om upprättande av kontaktpunkter för utbyte av information om organiserad brottslighet mellan brottskämpande organ. Detta blir särskilt viktigt när EU:s yttre gräns går vid Ukraina.

Inom ramen för Ukrainas WTO-förhandlingar EU engagerade sig fortsatt i Ukrainas strävan efter att bli medlem i WTO. Under våren enades EU och Ukraina om ett bilateralt tullprotokoll gällande varor och tjänster. Fortfarande har dock inte EU beviljat Ukraina status som marknads-ekonomi.

EU fortsatte att kritisera bristerna i mediesituationen i Ukraina, bland annat genom ett uttalande av EU-ambassaderna i Kiev i september i vilket man förutom att kritisera mediesituationen påpekade att mordet av journalisten Georgij Gongadze år 2000 ännu inte var uppkärlat.

Under hösten fattade EU:s finansministrar beslut om att ge Europeiska investeringsbanken, EIB, möjlighet att låna ut upp till 500 miljoner EUR till bland annat Ryssland, Ukraina och Moldavien t.o.m. januari 2007. Möjligheten att låna ut till Ukraina har tidigare inte funnits. Utlåningen kommer att beröra ett flertal sektorer såsom miljö, transport, telekommunikation och energiinfrastruktur.

10.3.6 Vitryssland

EU:s relationer med Vitryssland fortsatte att vara ansträngda. Inga bilaterala politiska kontakter EU-Vitryssland förekom. Situationen för det civila samhället försämrades och flera icke-statliga organisationer tvingades stänga under året. EU protesterade regelbundet mot bristerna i den demokratiska utvecklingen i landet och uppmanade i förekommande fall den vitryska ledningen att ändra beslut som inneburit begränsningar för de mänskliga rättigheterna. I mars hölls lokalval i Vitryssland och enligt OSSE uppfyllde inte valet demokratiska grundprinciper. Lokalvalet kritiserades av EU som också påtalade vikten av en förbättring inför parlamentsvalet 2004.

I november 2002 kom 14 EU:s utrikesministrar överens om att införa reserestriktioner för Vitrysslands högsta ledarskap inklusive presidenten mot bakgrund av att OSSE-missionen i Minsk tvingats lämna landet. Rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser antog den 14 april slutsatser att häva dessa restriktioner sedan OSSE kunnat återuppta sin verksamhet. Samtidigt uttalades i slutsatserna en fortsatt oro för läget vad beträffar mänskliga rättigheter och demokrati.

EU har meddelat de vitryska myndigheterna att man är redo att förbättra relationerna enligt en steg-för-steg modell under förutsättning att den vitryska sidan förbättrar situationen rörande mänskliga rättigheter och demokrati. På grund av det auktoritära styre som råder i Vitryssland

är EU:s bistånd begränsat och inriktat på humanitärt, regionalt och demokratiuppbyggande stöd. Sverige har under året inom EU framfört vikten av att öka EU:s engagemang, särskilt stödet till det civila samhället. Efter utvidgningen kommer Vitryssland att bli grannland till tre EU-länder. Diskussioner förs om den framtida unionens förhållande till Vitryssland.

10.3.7 Utvecklingsamarbete och biståndsinsatser i regionen

Programmet för stöd till de nya oberoende staterna och Mongoliet (Tacisprogrammet) är Europeiska gemenskapens främsta instrument för biståndsinsatser i Östeuropa, södra Kaukasien och Centralasien. Det övergripande syftet med programmet är att stödja övergången till en marknadsekonomi med särskild tonvikt på att stödja demokrati och utveckling av ett rättssamhälle. Tacisprogrammet är också ett viktigt instrument inom ramen för den nordliga dimensionen och för genomförandet av de gemensamma strategierna för Ryssland och Ukraina. Vad gäller Vitryssland arbetar Tacis där främst med stärkande av det civila samhället.

Under året har kommissionen lagt fram förslag till genomgripande förändringar av Tacis gränsöverskridande program inom ramen för grannskapsinitiativet. De närmaste tre åren kommer detta gränsöverskridande program att ingå i de nya s k grannskapsprogrammen längs EU:s yttre gräns efter utvidgningen. De nya programmen bygger på Interregprogram i medlemsländerna som är en del av strukturfonderna. I praktiken betyder det en betydligt närmare samordning av EU:s finansiella instrument för samarbete längs den yttre gränsen. Den totala Tacisbudgeten för 2003 uppgick till närmare 500 miljoner euro.

10.4 Västra Balkan

10.4.1 Stabilitet, EU-integration och regionalt samarbete

För första gången på lång tid pågår i dagsläget inte någon öppen väpnad konflikt på västra Balkan. Den positiva utvecklingen är i mycket ett direkt resultat av ländernas strävan efter EU-närmande. Fortsatt omfattande internationell närvaro, om än mer begränsad än i dag, kommer att vara nödvändig under lång tid framöver. Sveriges starka engagemang på västra Balkan består och den svenska politiken, som ligger i linje med EU:s, syftar till att främja regional stabilitet och integrera länderna i EU. I detta ingår bland annat Stabilitetspakten för sydöstra Europa, som sedan sin tillkomst 1999 spelat en betydande roll och bidragit till att stabilisera regionen. Dess vittförgrenade verksamhet har senaste åren under den särskilde koordinatören Busek reducerats och koncentrerats till ett antal huvudområden.

EU har en mycket viktig roll att spela på Balkan. Vägen till ett stabilt och normaliserat västra Balkan går via europeisk integration. EU:s viktigaste instrument för att påverka utvecklingen på västra Balkan är den så kallade Stabiliserings- och associeringsprocessen (SAP), som stakar ut

vägen för länderna i regionen mot ett närmare samarbete med EU, i perspektivet av ett framtida EU-medlemskap. SAP inkluderar bilaterala Stabiliserings- och associeringsavtal (SAA), fördelaktiga handelspreferenser (Autonomous Trade Measures) samt ekonomiskt stöd genom biståndsprogrammet CARDS. Avtalen syftar till att skapa ett ramverk för den politiska dialogen mellan parterna: att stödja ländernas ansträngningar att utveckla sitt ekonomiska och internationella samarbete, att gradvis upprätta ett frihandelsområde som integrerar länderna i den inre marknaden, samt att på EU-lagstiftningens alla områden förbereda länderna för ett eventuellt framtida EU-medlemskap.

I en utveckling av den politiska högnivådialogen mellan EU och SAP-länderna hölls i Thessaloniki i juni ett toppmöte på utrikesministernivå mellan EU och västra Balkan-länderna. Toppmötet fastslog att det inte är en fråga om länderna på västra Balkan kommer med i EU utan *när*. Takten bestäms av ländernas egen vilja och förmåga att genomdriva nödvändiga reformer.

10.4.2 Albanien

EU:s relationer med Albanien har under året varit fokuserade på förhandlingar om ett stabiliserings- och associeringsavtal. Förhandlingarna inleddes i slutet av januari. Med tanke på Albanien svaga administrativa kapacitet och behovet av fortsatta politiska påtryckningar hålls i anslutning till förhandlingarna även förhandlingarna mellan kommissionen och Albanien. Stabiliserings- och associeringsavtalen syftar till samarbete inom i stort sett alla områden inom EU:s regelverk. Albanien reformtakt bedömdes under året vara alltför låg, varför EU uppmanade till ökade ansträngningar och särskilt betonade vikten av att stärka rättsväsendet samt bekämpa organiserad brottslighet och korruption.

Den inrikespolitiska situationen präglades av interna motsättningar. Politisk stabilitet är en förutsättning för att landet ska kunna genomföra nödvändiga reformer och göra framsteg i det fortsatta EU-närmandet.

10.4.3 Bosnien och Hercegovina

I Bosnien och Hercegovina har det internationella samfundet ett inflytande som går utöver de politiska instrument som utvecklats för regionen generellt. Den höge representanten, Paddy Ashdown, har mycket långtgående befogenheter att till exempel genomdriva lagar och avskeda politiker och tjänstemän som hindrar genomförandet av Daytonavtalet. I och med att denne numer även är EU:s särskilde representant (EUSR) i landet har EU:s roll ytterligare stärkts. Detta ligger i linje med utvecklingen mot integrering i europeiska strukturer. En förutsättning för fortsatt EU-närmande är en förstärkning av statsnivån i Bosnien och Hercegovina i förhållande till entitetsnivån. EU:s engagemang i landet kan väntas öka fortsatt under de närmaste åren.

Den genomförbarhetsstudie som EU-kommissionen inledde före sommaren och som har syftat till att utreda om Bosnien och Hercegovina är tekniskt redo att starta förhandlingar om ett Stabiliserings- och associeringsavtal, utmynnade i en huvudsakligen positiv bedömning. Givet att

Bosnien och Hercegovina uppfyller vissa villkor, bedöms landet vara redo att inleda förhandlingar om ett sådant avtal under 2004.

Den 1 januari tog EU från FN över den viktiga uppgiften med att stärka uppbyggnaden av ett fungerande bosniskt polisväsende genom inrättandet av EU:s polission i Bosnien och Hercegovina (EUPM). EUPM ska syssla med rådgivande och övervakande uppgifter och Sverige bidrar med 16 personer.

10.4.4 Kroatien

Kroatiens främsta utrikespolitiska mål utgörs av EU- och Nato-medlemskap.

Stabiliserings- och associeringsavtalet med Kroatien undertecknades i december 2001 men har ännu inte ratificerats av samtliga EU-medlemsstater. Ett interimsavtal omfattande de handelsrelaterade delarna trädde i kraft i mars 2002.

Kroatien inkom med ansökan om medlemskap i EU i februari. EU-kommissionen förväntas presentera sitt utlåtande om landets ansökan senast under första halvåret 2004. Frågan om Kroatien kommer att kallas kandidatland avgörs ytterst av om landet uppfyller de så kallade Köpenhamnskriterierna, liksom kravet på regionalt samarbete. Kroatien har gjort framsteg när det gäller ekonomiska och administrativa reformer i sitt närmande till unionen. Betydande arbete återstår dock, inte minst för efterlevnad av delar av Köpenhamnskriterierna, till exempel när det gäller reformering av rättsväsendet, flyktingåtervändande och minoritetslagstiftning, samt samarbete med den internationella tribunalen för före detta Jugoslavien (ICTY).

Parlamentsval hölls den 23 november. Avgörande för det fortsatta EU-närmandet är att den nya regeringen fortsätter det reformarbete som krävs.

10.4.5 Makedonien

Ett Stabiliserings- och associeringsavtal (SAA) mellan EU och Makedonien undertecknades i april 2001. Avtalet har ratificerats av samtliga EU:s medlemsländer och kommer att träda i kraft efter behandling i rådet under våren 2004. EU-närmandet är ett högt prioriterat mål och Makedonien har för avsikt att lämna in en ansökan om medlemskap i februari 2004.

Förutom EU-närmandet inom ramen för SAP präglades året i övrigt av genomförandet av det s k Ohrid-avtalet, som syftar till att öka minoriteters rättigheter. Genomförandet har i stort sett gått enligt planerna, men det återstår dock mycket att göra.

Efter inbjudan från Makedoniens regering inleddes EU:s första militära krishanteringsinsats ("Concordia") den 31 mars. Därefter har säkerhetsläget stabiliserats och insatsen avslutades 15 december. EU:s konfliktförebyggande engagemang fortsätter dock genom en civil krishanteringsinsats som inleddes 15 december. Insatsen är rådgivande till sin karaktär och omfattar ca 200 personer. Det övergripande syftet är att

10.4.6 Serbien och Montenegro

Förbundsrepubliken Jugoslavien ombildades efter internationella påtryckningar till statsförbundet Serbien och Montenegro våren 2003. Demokratiseringsprocessen hade blivit lidande bland annat som ett resultat av den inrikespolitiska osäkerheten om federationens-Förbundsrepubliken Jugoslaviens framtid. Efter påtryckningar och aktivt agerande från framförallt EU slöts ett avtal 2002 om en ny och lösare union mellan de båda delrepublikerna, med början i februari 2003 i form av en ny konstitution. Enligt avtalet har republikerna möjlighet att om tre år kalla till folkomröstning om självständighet om de så vill.

I mitten av mars, samtidigt med utrikesministern Anna Lindhs och biståndsminister Jan O. Karlssons Belgradbesök, sköts Serbiens premiärminister Zoran Djindjic till döds i huvudstaden. Undantagstillstånd infördes och under två månader greps flera tusen personer, misstänkta för organiserad brottslighet i olika former. Majoriteten gripna släpptes senare, men regeringens ambition med betydande upprepning i kriminella kretsar gav ändå visst resultat. Bekämpandet av den organiserade brottsligheten, kriminaliteten och korrruptionen återfinns bland de områden som lyftes fram som särskilt viktiga i samband med EU-Balkantoppmötet i Thessaloniki i juni.

Mordet och undantagstillståndet bidrog till att ytterligare sakta ner den redan haltande reformprocessen under året (med undantag för försvarsreformerna som gjorde viktiga framsteg). Samtidigt jämnade dock avtalet om statsförbundet Serbien och Montenegro vägen för EU-närmandet och inledande av förhandlingar om ett s.k. Stabiliserings- och Associeringsavtal med EU, vilket är en av Serbien och Montenegros främsta utrikespolitiska målsättningar. För att förhandlingar ska kunna inledas krävs att delrepublikerna enas om en gemensam tull- och handelsregim, vilken på pappret blev färdig på sensommaren. EU-Balkantoppmötet i Thessaloniki i juni, som befäste att västra Balkanländernas framtid ligger inom EU, bidrog i hög grad till att detta och andra samarbetsområden mellan delrepublikerna trots allt aktiverats.

EU, liksom det internationella samfundet, agerade även under detta år för att påverka regimen till bättre samarbete med internationella krigsförbrytartribunalen i Haag (ICTY), med begränsad framgång. För Serbien och Montenegro, i likhet med andra Balkanländer, är samarbetet med ICTY en avgörande fråga i EU-närmandeprocessen. I Serbien och Montenegros fall är arrestering och utlämning av den bosnienserbiske generalen Ratko Mladic, vilken ICTY anser finns i landet, det främsta kravet.

Kosovo

EU har under året ökat sitt engagemang i Kosovo. För att området inte skulle hamna på efterkälken i förhållande till övriga regioner i EU-närmandeprocessen skapade kommissionen ett särskilt spår för Kosovo,

den s.k. Stabilisation and Association Process Tracking Mechanism, STM. Inom ramen för STM bidrar EU dels till det fortsatta institutionsuppbyggande och kapacitetsstärkande arbetet i Kosovo, dels till att öka förståelsen för europeisk praxis och politik. EU:s roll i Kosovo stärks i takt med normaliseringen. EU leder den fjärde pelaren inom UNMIK som ansvarar för ekonomisk utveckling.

FN-administrationens i Kosovo, UNMIK, ledstjärna är att Kosovo måste uppfylla vissa grundläggande krav eller standarder innan frågan om Kosovos status kan börja diskuteras. Denna process har tagit ett stort steg framåt under hösten genom beslutet att dels precisera innebörden i kraven, dels formulera en genomförandeplan för uppfyllandet av dem. Dessutom har det internationella samfundet tillkännagivit ett datum för en omfattande översyn av de framsteg som gjorts, Den kommer att ske i mitten av 2005.

Vid Europeiska rådets möte i Thessaloniki den 21 juni beslutades att en dialog mellan Belgrad och Pristina skulle främjas och ett upptaktsmöte hölls den 14 oktober.

10.4.7 Biståndsinsatser i regionen

EU lämnar ett omfattande bistånd till länderna på västra Balkan genom det så kallade CARDS-programmet (Community Assistance for Reconstruction, Development, and Stabilisation) som inkluderar Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kroatien, Makedonien, Serbien och Montenegro inklusive Kosovo. Den nuvarande CARDS-förordningen gäller fram till år 2006 och innehåller ett indikativt belopp på 4,65 miljarder euro för perioden 2001–2006. Medlemsstaternas inflytande över biståndet sker via CARDS-kommittén som är en så kallad förvaltningskommitté som granskar och godkänner den övergripande planeringen av insatserna. Vid sidan av CARDS-förordningen finns en särskild förordning för den Europeiska byrån för återuppbyggnad (EAR), vilken har i uppgift att genomföra återuppbyggnadsinsatser i Serbien och Montenegro inklusive Kosovo, samt Makedonien.

Det främsta syftet med CARDS-biståndet är att stödja mottagarländernas deltagande i den så kallade Stabiliserings- och Associeringsprocessen (SAp), vars övergripande mål är att närma länderna till Europa. Tidigare har stöd till återuppbyggnad och flyktingåtervändande dominerat men i takt med ländernas utveckling och förändrade förutsättningar omdirigeras stödet successivt från återuppbyggnadsinsatser till institutionsuppbyggande insatser. Dock kvarstår i vissa länder behov av infrastrukturella insatser på till exempel energiområdet samt visst stöd till återvändande.

Under slutet av 2003 inledde EU-kommissionen utvärdering av CARDS- och EAR-förordningarna. Denna utvärdering beaktar särskilt hur väl målet att förmedla bistånd till länderna har uppnåtts. Man granskar även förordningarna ur det förändringsperspektiv som råder i och med övergången till institutionsuppbyggande insatser.

Partnerskapet Europa-Medelhavet (den s.k. Barcelonaprocessen) upprättades i Barcelona 1995 av utrikesministrarna från de 15 EU-medlemsstaterna och 12 Medelhavspartners: Marocko, Algeriet, Tunisien, Egypten, Israel, Jordanien, Syrien, Libanon, Turkiet, Cypern och Malta samt den palestinska myndigheten.

Den s.k. Barcelona-deklarationen är grunden för partnerskapet. Den omfattar bl.a. politisk dialog, säkerhetspolitik, demokrati och mänskliga rättigheter. Den gäller även ekonomiskt samarbete och stöd till partnerländerna och syftar bl.a. till att upprätta ett frihandelsområde runt Medelhavet till år 2010. Slutligen omfattar deklarationen kulturellt, socialt och "mänskligt" utbyte samt en dialog mellan kulturer och civilisationer.

Det sjätte officiella utrikesministermötet inom Barcelonaprocessen hölls i Neapel den 2-3 december 2003. Mötet beslöt bl.a. att upprätta en stiftelse för dialogen mellan kulturer och civilisationer. Mötet välkomnade också att Barcelonaprocessens parlamentariska forum den 2 december beslöt att omvandla sig till en konsultativ parlamentarisk församling med 240 medlemmar, varav hälften från EU-länderna och hälften från partnerländerna.

EU:s bistånd till partnerländerna för perioden 2000–2006 uppgår till 5,35 miljarder euro. Biståndet ska gå till ekonomisk omvandling, till stärkande av den socioekonomiska jämvikten och stöd för utveckling av det civila samhället samt till regionalt samarbete. Biståndet har sin utgångspunkt i nationella och regionala strategier som baseras på partnerländernas prioriteringar. Det ska vara förenligt med målen och syftena i Barcelonadeklarationen och EU:s särskilda förordning för Medelhavsbiståndet.

Vid möte med EU:s finansministrarnas den 25 november beslutades om fortsättningen för Europeiska investeringsbankens (EIB:s) lånefacilitet för Medelhavsländerna. EIB har tidigare tagit beslut om att låna ut upp till 6,5 miljarder euro fram till 2007 inom ramen för denna facilitet. Nu har beslut tagits om att förstärka faciliteten så att denna blir mer fokuserad och bättre anpassad för sitt ändamål, d.v.s. att stödja finansiering av privat sektor i partnerländerna

10.5.1 EU:s associeringsavtal

EU:s associeringsavtal med partnerländerna är de grundläggande byggstenarna för det frihandelsområde runt Medelhavet, som planeras till år 2010. Det är framför allt fråga om avtal mellan EU och de åtta arabiska partnerna och med Israel. De tidigare partnerländerna Cypern och Malta blir medlemmar av EU i maj 2004. Turkiet ingick en tullunion med EU 1996.

Avtalen med Tunisien, Marocko, Israel, Jordanien och Palestinska myndigheten har trätt i kraft. Sverige har ratificerat avtalen med Egypten, Algeriet och Libanon, men dessa avtal har ännu inte trätt i kraft, eftersom samtliga medlemsstater måste ratificera dem. Avtalet med Libanon tillämpas tillfälligt genom en överenskommelse mellan EU och Libanon. Ett liknande arrangemang förbereds med Egypten. Avtalsförhandlingarna

10.6 Mellanöstern

10.6.1 Konflikten mellan israeler och palestinier

Konflikten mellan israeler och palestinier har under året fortsatt att stå i fokus för EU:s ansträngningar för en fredlig utveckling i Mellanöstern. Under året har EU genom den höge representanten, Javier Solana, och dess särskilde representant för fredsprocessen i Mellanöstern, varit aktiva för att försöka få parterna att avbryta våldet och återgå till förhandlingsbordet. EU har haft en närvaro i regionen och regelbundna samtal har förts på hög nivå såväl i Bryssel som i regionen.

Det behövs en aktiv yttre part för att bistå parterna att få ett slut på våldet och återuppta förhandlingar. Den s.k. kvartetten (där EU, FN, Förenta staterna och Ryssland ingår) har spelat denna viktiga roll. Kvartetten har under året arbetat med en s.k. Färdplan för fred, vilken lanserades i maj 2003. I planen ingår att en internationell konferens ska hållas, att ett internationellt observatörsskap ska inrättas samt att en palestinsk stat ska bildas. Färdplanens slutmål är en fredlig lösning av konflikten 2005. FN:s säkerhetsråd gav den 19 november sitt samtycke till färdplanen.

EU är största givaren av bistånd till Västbanken/Gaza. En av de viktigaste frågorna under året för det internationella givarsamfundet har varit att rädda sin naturliga motpart, den palestinska myndigheten, som stundom stått på gränsen till en ekonomisk och politisk kollaps. Med tillskott av stora bidrag från arabiska givare har den palestinska myndigheten kunnat driva verksamheten under året. Erfarenheter av EU:s budgetstöd visar att positiva resultat som budgetkonsolidering och ökad öppenhet uppnåtts inom finansförvaltningen. Detta pekar på att en period med extrema svårigheter kan leda till annars svår genomförbara reformer.

Arbetet har fortgått vad gäller EU:s program för att bistå den palestinska myndigheten i dess strävan att motverka terroristhandlingar. Förutom tekniskt inriktade insatser syftar programmet till att främja den palestinska polisens kunskaper och respekt för mänskliga rättigheter. En svensk polisexpert har under första halvan av 2003 stått till EU:s förfogande med uppgift att utbilda och bistå den palestinska polisen.

Frågan om tullbehandling av varor från israeliska bosättningar restes på nytt i samband med ett möte mellan EU och Israel den 17–18 november om tillämpningen av det gällande associeringsavtalet. Frågan har dock ännu inte kunnat lösas även om försiktigt positiva israeliska signaler nu kan skönjas. Om misstanke uppstår att en vara härrör från ockuperat område ska efterhandskontroll göras, vilket innebär att Israel uppmanas att verifiera varans ursprung. Tullmyndigheterna i EU:s medlemsstater har i hundratals fall begärt efterhandskontroll eftersom man befarat att de importerade varorna kommer från bosättningar. En sådan efterhandskontroll kan leda till att tull påförs varan.

10.6.2 EG:s bistånd till den palestinska myndigheten

Skr. 2003/04:60

Den europeiska gemenskapen tillhör de få givare – övriga är arabstaterna och Norge – som givit den palestinska myndigheten direkt budgetstöd. I och med en sista utbetalning på 18 miljoner euro under 2003 avslutades dock EG:s direkta budgetstöd till Palestinska myndigheten eftersom Israel nu återupptagit utbetalningar av skatteintäkter. Detta budgetstöd, verksamt mellan november 2001 och december 2002, omfattade totalt 243 miljoner euro. I fortsättningen ska insatser istället fokuseras på reformer samt infrastruktur. För att underlätta palestinska myndighetens finansiella situation och fortsatta arbete beslutade verkställighetskommittén för Medelhavsområdet, MED-kommittén, att omvandla en speciell lånefacilitet till gåvobistånd (58 miljoner euro) och tog därmed bort den återbetalningsskyldighet som tidigare följde med finansieringen.

Under året behandlade och godkände MED-kommittén vidare den årliga finansieringsplanen för Västbanken/Gaza på 129 miljoner euro. Detta program inkluderar reformstöd och teknisk assistans till finansministeriet, stöd till högre utbildning, hälsosektorn och akut hjälp för små och medelstora företag

Till detta kommer beslut om humanitärt stöd till Västbanken/Gaza av storleksordningen 38 miljoner euro under 2003.

EU ger också stöd till UNRWA:s (UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East) generella budget vilket kommer befolkningen på Västbanken/Gaza till del.

10.6.3 Iran

Den politiska dialog som upprättades mellan EU och Iran 1998 har försvårats. Dialogen täcker frågor av gemensamt intresse för EU och Iran, såsom ekonomiskt och kulturellt samarbete samt mänskliga rättigheter. Årets politiska dialogmöte skulle ha hållits i Teheran den 15 december men har skjutits upp.

Förhandlingarna om ett avtal om handel och samarbete med Iran vilka inleddes under 2002 fortsatte. Dock försvårades förhandlingarna under en stor del av året av den kris som uppstod med anledning av uppgifter om Irans kärnteknologiska program. Till avtalsförhandlingarna kopplas en rad politiska instrument inom bl.a. respekt för mänskliga rättigheter, massförstörelsevapen och samarbete mot terrorism. Krav ställs på parallella framsteg och samtida ikraftträdande.

Under året har EU fortsatt den särskilda MR-dialog, med mätbara målsättningar på kort och lång sikt i syfte att förbättra MR-läget i Iran som inleddes 2002, med ytterligare två möten. EU har även uttryckt sin oro för den bristande respekten för mänskliga rättigheter i Iran genom kritiska uttalanden. Utöver detta har ett flertal EU-länder varit medförslagsställare till en resolution som Kanada lade fram om situationen för mänskliga rättigheter i Iran i FN:s generalförsamling. EU kunde dock inte själva enas om att lägga fram en sådan resolution. Resolutionen röstades igenom med en oväntat stor majoritet.

Situationen i Irak stod högt på dagordningen under många EU-möten under året. En redogörelse för Irakfrågans konsekvenser för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik ges under avsnittet 7.2. Där konstateras att trots interna meningsskiljaktigheter stod EU utåt sett enat i sin uppfattning, i form av slutsatser och andra uttalanden. Konstateras kan dock att dessa uttalanden grundades på en 'minsta gemensam nämnare', och därför i viss mån kan sägas ha saknat ett framåtblickande anslag.

EU stödde FN:s resolution 1441 som gav mandat åt UNMOVIC:s och IAEA:s vapeninspektioner i Irak och vars mål var att avrusta Irak. Vid ett extra toppmöte i Bryssel den 17 februari enades EU:s stats- och regeringschefer om en deklaration om Irakkrisen i vilken man gav Irak en sista chans att lösa krisen på fredlig väg. EU ville att Irak skulle nedrustas i enlighet med FN:s resolutioner.

Den 20 mars inledde koalitionen, ledd av USA, en väpnad attack mot Irak. Det väpnade angreppet kom att stå i fokus för EU-toppmötet i Bryssel den 20–21 mars. I ett uttalande slogs fast att EU snarast måste ta itu med de mycket stora humanitära behov som skulle kunna komma att uppstå p.g.a. konflikten. Ett omfattande förberedelsearbete har sedan dess pågått i EU inför återuppbyggnadsfasen i Irak. EU har genom EU-kommissionens organ för humanitärt bistånd (ECHO) varit, näst FN, den största multilaterala givaren av humanitärt stöd till Irak med ett totalt bidrag om drygt 100 miljoner euro sedan 1991. I samband med kriget fördelade ECHO ytterligare 100 miljoner euro till Irak, vilka kanaliseras via enskilda organisationer i Irak.

Landet befinner sig för närvarande under ockupation och leds av den sk koalitionsmyndigheten; Coalition Provisional Authority (CPA). Ett irakiskt styrande råd tillsattes 1 juli. Tills det att en internationellt erkänd representativ regering etableras, vilar den yttersta makten i Irak hos CPA.

Under EU:s toppmöte i Thessaloniki den 19–20 juni välkomnades antagandet av säkerhetsrådsresolution 1483, vilken bl. a. ansågs utgöra grund för ett internationellt stöd i det inledande skedet av den politiska övergången till irakiskt självstyre.

Vid EU:s möte i Bryssel den 16–17 oktober välkomnade EU FN:s resolution 1511. EU bekräftade även sin beslutsamhet att åta sig en betydande roll i återuppbyggnaden av Irak inom ramen för tillämpliga FN-resolutioner. Vikten av ett förbättrat säkerhetsläge och en realistisk tidsplan för överlämnandet av makten till irakierna lyftes fram. EU gav den Höge Representanten och kommissionen i uppdrag att utarbeta en strategi för EU:s förbindelser med Irak och att senast i mars 2004 lägga fram en lägesrapport.

Den 23–24 oktober arrangerades i Madrid en internationell givarkonferens för Irak. Kommissionen deltog aktivt i den grupp (FN, Världsbanken, IMF, Spanien, USA, Japan och Förenade Arabemiraten) som förberedde mötet. Vid konferensen deltog sammanlagt 73 stater, 20 organisationer och 13 frivilligorganisationer. Den totala utfästelsen till stöd för Irak uppgick till 33 miljarder USD, varav kommissionens utlovade ett bidrag om 200 miljoner euro för 2003–2004. Det svenska utlovade stödet uppgick till 345 miljoner SEK för perioden 2003–2005.

Vid toppmötet i Bryssel den 12 december välkomnade EU att en tidsfrist hade överenskommit för överlämnandet av suveräniteten till en irakisk övergångsregering. Då Saddam Hussein gripits den 13 december välkomnade EU gripandet och uttryckte förhoppningen att han ställs inför rätta.

10.6.5 Gulfstaterna

Det trettonde utrikesministermötet inom ramen för samarbetet mellan EG och Gulfstaternas samarbetsråd (GCC*) hölls i Doha, Qatar den 3 mars 2003. Utvecklingen i respektive region, handels- och samarbetsfrågor samt andra frågor av gemensamt intresse behandlades vid mötet. Det innebar att fredsprocessen i Mellanöstern, Irak, terrorism, mänskliga rättigheter och massförstörelsevapen diskuterades. Framstegen i förhandlingarna om ett frihandelsavtal framhölls av bägge parter.

10.7 Afrika

Cotonou-avtalet, med dess starka fokus på Afrika söder om Sahara, fortsatte att spela en viktig roll för EU:s relationer med Afrika. Inom ramen för Cotonou-avtalet har EU under året haft en nära politisk dialog med flertalet länder i Afrika söder om Sahara. Genom beslutet 17:e november att inrätta en fredsfacilitet för att möjliggöra särskild finansiering av fredsoperationer i Afrika stärkte EU sitt stöd åt afrikanska organisationers arbete att förebygga och hantera konflikter i Afrika. EU arbetade nära den regionala samarbetsorganisationen ECOWAS och FN i att hitta en förhandlingslösning på konflikten i Liberia. I Demokratiska Republiken Kongo satte EU för första gången in en krishanteringsstyrka i Afrika för att bringa fred i Ituri. EU fortsatte att nära följa utvecklingen i Zimbabwe, bl.a. genom dialog med södra Afrikas utvecklingsgemenskap (SADC) och med Afrikanska unionen (AU).

Den afrikanska institutionella utvecklingen följdes nära under året. EU uttalade ett starkt politiskt stöd för AU och för framsteg inom det afrikanska utvecklingsinitiativet NEPAD. Både AU och EU bekräftade att frågan om fred och säkerhet skulle ha högsta prioritet i den politiska dialogen mellan EU och Afrika. EU gav också stöd till AU:s arbete med konflikthantering. Den i Kairo 2000 inledda dialogen mellan EU och Afrika skulle i april ha följts upp med ett statschefsmöte EU-Afrika. Situationen i Zimbabwe och hur Zimbabwe skulle vara representerat vid mötet ledde till att EU i februari beslöt att skjuta upp mötet på obestämd framtid. En nära dialog med Afrika är fortsatt av största vikt och två ministertrojkamöten EU-AU har under året ägt rum. EU-SADC-trojkor möttes i Dar es Salaam, Tanzania 4–5 september och ett tjänstemannamöte på hög nivå ägde rum i Bryssel 12–13 november.

10.7.1 Östafrika, Afrikas horn

Allmänna val till parlament och presidentämbetet ägde rum i Kenya den 27 december 2002. EU observerade valen och dess förberedelser. Sverige

deltog med 8 valobservatörer. EU såg valet som ett viktigt steg framåt i demokratiseringsprocessen, även om vissa brister fanns.

EU fortsatte att aktivt följa utvecklingen på Afrikas horn. Fredsprocesserna i Sudan och i Somalia, liksom mellan Etiopien och Eritrea, har stått i centrum. EU har i sin politiska dialog uppmärksammat de mänskliga rättigheterna men också aviserat en normalisering av förbindelserna med Sudan, så snart ett fredsavtal har nåtts – förmodligen tidigt under 2004. Flera EU-länder fortsätter att bidra med militärobservatörer till den internationella styrkan i Nuba-bergen, inklusive Sverige. Den 18:e december genomfördes ett trojkabesök i Khartoum på ministernivå.

EU har under året uttryckt sin oro över att fredsprocessen mellan Etiopien och Eritrea kraftigt har försenats. Den planerade gränsdragningen har inte kunnat inledas. EU, tillsammans med FN, AU och USA, spelar en viktig roll som ett av vittnena till Algeravtalet från år 2000 där den vidare fredsprocessen slogs fast. EU verkar för att parterna ska respektera gränskommissionens beslut i enlighet med Algeravtalet, och för att parterna ska inleda en dialog. EU för också en politisk dialog med respektive land, där fredsprocessen under året varit en viktig fråga för diskussion, tillsammans med frågor om mänskliga rättigheter och demokrati. I Etiopien bedriver kommissionen ett omfattande utvecklings-samarbete. Rådet fattade den 13:e oktober beslut om EU:s utvecklings-samarbete med Eritrea, där man betonade att det inte var suspenderat. Flera EU-länder, inklusive Sverige, deltar också i FN:s fredsbevarande mission, UNMEE.

Freds- och försoningskonferensen om Somalia har fortsatt under året, och Sverige har verkat för en aktiv EU-roll i detta sammanhang. EU har fört en aktiv dialog med grannländerna kring den viktiga roll de spelar för en fredlig utveckling i Somalia och därmed i regionen. EU har också regelbundet diskuterat fredsprocessen med värdlandet Kenya, FN och AU, främst genom deltagande i den internationella observatörsgruppen. EU-trojkan deltog också på ministernivå vid den subregionala organisationen IGAD:s toppmöte i Kampala i oktober, liksom Sveriges utrikesminister. IGAD (Intergovernmental Authority on Development) är en organisation som samlar Djibouti, Eritrea, Etiopien, Kenya, Somalia, Sudan och Uganda. En dialog med IGAD har inletts om främst konfliktlösning och –hantering i regionen.

10.7.2 Södra Afrika

EU har fortsatt nära följt utvecklingen i Zimbabwe. EU har under året gjort flera uttalande mot de grova brotten mot de mänskliga rättigheterna och angreppen på mediafriheten i Zimbabwe. Den 20 februari förlängdes EU den gemensamma ståndpunkten (2002/145/GUSP) som innefattar riktade sanktioner mot 79 personer främst ministrar, politbyrån, höga militärer och poliser. Beslutet om en förlängning av den gemensamma ståndpunkten togs mot bakgrund av den fortsatt negativa utvecklingen i Zimbabwe och de allvarliga kränkningarna av de mänskliga rättigheterna. Åtgärderna gäller reseförbud, vapenembargo samt frysning av de finansiella tillgångarna av för de personer som omfattas av sanktionslistan. EU har även förlängt beslutet om att biståndssamarbetet endast ska

utgå som gälla för direkt stöd åt befolkningen. EU är fortsatt en stor humanitär givare i Zimbabwe. Situationen i Zimbabwe är en viktig fråga också för EU:s politiska dialog med SADC och med länderna i södra Afrika.

Moçambique genomförde lokalval den 19 november. Rapporten från EU:s valobservationstyrka (där Sverige medverkade med två valobservatörer) vittnade om ett val med lågt deltagande men genomfört utan våldsinslag.

Inom ramen för EU:s politiska dialog ägde ett första möte rum med Sydafrika den 8 december. Förutom relationen EU-Sydafrika diskuterades såväl inrikespolitiska frågor som regionala frågor, inklusive situationen i Zimbabwe.

10.7.3 Centralafrika

Under året gjordes betydande framsteg i fredsprocessen i Demokratiska Republiken Kongo (DRK). Ett slutgiltigt fredsavtal överenskoms av de stridande parterna. En övergångsregering tillträdde sommaren 2003. EU ägnade fortsatt stor uppmärksamhet åt situationen i DRK. Genom uttalanden, uppvaktningar och den särskilde representanten fördes en aktiv dialog med alla berörda parter i sökandet efter en fredlig lösning. Under april-maj eskalerade en konflikt i distriktet Ituri i nordöstra DRK med grova brott mot de mänskliga rättigheterna som följd. EU reagerade genom att för första gången sätta in en krishanteringsstyrka i Afrika. Sverige deltog i insatsen. Den tillfälliga insatsstyrkan återupprättade säkerheten i staden Bunia i Ituri. Därigenom bidrog EU indirekt till att en övergångsregering i Kinshasa kom till stånd. När krishanteringsinsatsen avslutades tog FN-styrkan MONUC (Mission de l'Organisation des Nations unies en RD Congo) över ansvaret för säkerheten i Ituri. Sverige bidrog med en flygfältsenhet inom ramen för MONUC. Parallellt med EU:s krishanteringsinsats fortsatte utvecklingssamarbetet att utvidgas. EU:s omfattande humanitära stöd kvarstod.

EU fortsatte att stödja den process som inletts av Rwandas regering för återhämtning efter folkmordet och främjande av nationell försoning, återuppbyggnad och utveckling, skydd och främjande av mänskliga rättigheter och demokrati. I samband med valen i Rwanda fanns EU:s valobservatörer på plats. De lämnade en kritisk rapport över valförfarandet.

Den utdragna konflikten i Burundi fortsatte sedan rebellerna vägrat ansluta sig till fredsavtalet från år 2000 och den övergångsregering som därigenom bildades i slutet av 2001. I slutet av året gjordes dock vissa framsteg i och med att den näst största rebellrörelsen anslöt sig till fredsavtalet. EU uttryckte sitt starka stöd för fortsatta förhandlingar och utövade ett politiskt tryck på samtliga rebellrörelser att ansluta sig till avtalet.

10.7.4 Västafrika

Den svenske kabinettssekreterares uppdrag som EU-ordförandeskapets särskilde representant i Mano River-länderna Guinea, Liberia och Sierra Leone fortsatte under 2003. I den särskilde representantens mandat ingår

bl.a. att föra en dialog med alla berörda aktörer, inklusive FN och den regionala samarbetsorganisationen ECOWAS (Västafrikanska staternas ekonomiska gemenskap). Syftet är att skapa förutsättningar för fred, återuppbyggnad och demokratisering. EU och internationella samfundets insatser i regionen fokuserade främst på att stödja ECOWAS försök att finna en förhandlingslösning på konflikten i Liberia. Kabinettssekreteraren deltog aktivt i dessa ansträngningar i sin egenskap av samordförande och representant för EU i den internationella kontaktgruppen för Liberia tillsammans med innevarande ordförande i ECOWAS. I juni ingicks ett avtal om eldupphör mellan parterna. ECOWAS-insatsen finansierades genom bidrag från EU-kommissionen och enskilda medlemsstater såsom Sverige. Efter ytterligare förhandlingar och intensiva påtryckningar från internationella samfundet undertecknades den 18 augusti ett fredsavtal mellan regeringen, de båda rebellrörelserna LURD och MODEL och de politiska partierna. I oktober tillträdde en övergångsregering.

EU fortsatte ansträngningarna att föra en dialog med Guinea om demokratiska reformer i syfte att kunna bevilja stöd för genomförandet av presidentval 2003. Under andra halvåret stod det dock klart att regeringen inte vidtagit de steg som var nödvändiga för fria och rättvisa val. EU kunde därför inte ge sitt stöd till genomförandet av valet.

Krisen i Elfenbenskusten fortsatte att påverka utvecklingen i Västafrika. EU fortsatte att nära följa situationen i Elfenbenskusten och stödja genomförandet av det sk. Linas-Marcoussisavtalet, det fredsavtal som undertecknats mellan regeringen och rebellgrupperna.

Under året har EU reviderat den gemensamma ståndpunkten om EU:s relationer till Nigeria, som Sverige initierade under sitt ordförandeskap 2001. Resultatet blev att GAERC den 17:e november antog rådsslutsatser för EU:s relationer med Nigeria.

Flera val hölls i Västafrika under året, bl.a. i Nigeria där sittande presidenten omvaldes. EU stödde och observerade valen men var kritisk till det sätt som valen genomfördes. I Togo hölls presidentval, dock under former som inte gjorde det möjligt för EU att normalisera sina förbindelser med landet.

EU tog i flera uttalanden avstånd från både dödsstraff och inhumana kroppsstraff i samband med flera uppmärksammade fall av steningsdomar i Nigeria.

10.8 Nordamerika

10.8.1 USA

Kampen mot terrorismen i fokus

Terroristattentaten mot USA den 11 september 2001 innebar en genomgripande förändring av den politiska dagordningen i Washington. Sedan terroristdåden har kampen mot terrorismen och den nationella säkerheten

blivit de prismor genom vilka den amerikanska utrikespolitiken formuleras. EU delar USA:s uppfattning om vikten av att det internationella samfundet gemensamt agerar för att bekämpa terrorismen vilket bekräftades i slutsatserna från Europeiska rådets möte i december. Vid detta möte antogs också den europeiska säkerhetsstrategin och EU:s strategi mot spridning av massförelsevapen vilka ses som positiva element i kampen mot terrorismen och andra globala utmaningar.

Toppmöte EU-USA i positiv anda

Årets toppmöte EU-USA ägde rum i Washington i juni under det grekiska ordförandeskapet. Detta det tredje toppmötet med Bushadministrationen har karaktäriserats som det mest konstruktiva hittills. På agendan stod bl.a. Irak, fredsprocessen Israel-Palestina, Afghanistan, icke-spridning av massförstörelsevapen, kampen mot terrorismen, bekämpningen av HIV/AIDS samt traditionella handelsfrågor. Vikten av en stark transatlantisk länk bekräftades. En framgång var ett gemensamt uttalande om icke-spridning. Vidare undertecknades avtalen om utlämning och ömsesidig rättslig hjälp i brottmål vilka anses vara viktiga inslag i kampen mot terrorismen och organiserad brottslighet.

Den transatlantiska relationen

Till följd av kriget i Irak och dess förspel har under det senaste året tillståndet i och framtiden för den transatlantiska relationen stått i fokus. Relationen har dryftats inom rådet samt bilateralt mellan europeiska ledare och med amerikanska motparter. Både det grekiska och det italienska ordförandeskapet prioriterade frågan och vid mötet i Europeiska rådet i december antogs en "transatlantisk deklaration". Syftet var att lyfta fram vikten av en stark transatlantisk länk utifrån flera aspekter – säkerhetspolitiska, ekonomiska och handelspolitiska.

Handelspolitikens område – stålfrågan fortsatt i fokus

På handelsområdet stod amerikanska skyddsåtgärder på stålområdet fortsatt i fokus. I sista stund, strax innan EU:s motåtgärder skulle träda i kraft, togs ståltullarna bort i december. Några andra viktiga tvister som behandlats under året har rört amerikanska exportsubventioner och genmodifierade produkter.

Förhandlingar har också förts med USA om ett nytt avtal på vinområdet, EU:s satellitnavigeringssystem Galileo och om de amerikanska kraven på förhandsnotifiering av flygplanspassagerare.

10.8.2 Kanada

Under året skulle två toppmöten mellan EU och Kanada ha ägt rum, men det andra, planerat till december, ställdes in. Vid toppmötet i maj tog man bland annat upp situationen i Irak och Mellanöstern, massförstörelsevapen och WTO/Doharundan.

Kommissionen presenterade också ett meddelande om hur man vill stärka relationen EU-Kanada.

De handelspolitiska diskussionerna under året har främst fokuserat på innehållet och ramverket för ett nytt handels- och investeringsfrämjande-avtal. Resultatet av dessa diskussioner skulle ha presenterats vid det inställda toppmötet i december. Avtal på spannmålsområdet undertecknades i mars och på vin/spritområdet i september.

10.9 Latinamerika och Karibien

Utrikesministrarna från EU och Latinamerika möttes i grekiska Vouliagmeni i mars i år. Frihandel, GSP och samhälleligt konsensusbygge (social cohesion) stod på agendan.

EU:s förhandlingar om ett associeringsavtal med Mercosur går in på slutvarvet

Beslutet att inleda associeringsförhandlingar mellan EU och Mercosur, fattades vid toppmötet EU-Latinamerika/Karibien i Rio de Janeiro 1999. Förhandlingarna har gått långsamt bl. a. på grund av den allvarliga krisen i Argentina och bristande koordinering inom Mercosur, som är en tullunion mellan Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay. Associerade medlemmar i Mercosur är Chile, Bolivia och Peru.

Under året har tre förhandlingsrundor ägt rum, den nionde i Bryssel i mars och den tionde i Asunción, Paraguay i juni. Därmed har arbetsprogrammet från Rio de Janeiro genomförts. I november i år antogs ett nytt arbetsprogram vid ett möte på ministernivå i Bryssel och den slutliga förhandlingsfasen inleddes. Det nya programmet omfattar fem möten med den biregionala förhandlingskommittén samt två möten på ministernivå. Målsättningen är att ett associeringsavtal ska vara färdigt i oktober 2004. Den elfte förhandlingsrundan ägde därefter rum i Bryssel i december. Förhandlingsviljan på båda sidor var god, men inga nya konkreta resultat uppnåddes. Parterna står för närvarande långt ifrån varandra bland annat när det gäller jordbruk, som är att betrakta som en nyckelfråga.

EU:s förhandlingar med Andinska gemenskapen och Centralamerika avslutade

Förhandlingarna om avtal om politisk dialog och samarbete mellan Europeiska gemenskapen och Centralamerika samt mellan Europeiska gemenskapen och Andinska gemenskapen avslutades i oktober. Avtalens huvudmål är att dels fördjupa förbindelserna mellan EU och de båda regionerna i Latinamerika genom en utvecklad politisk dialog och ett stärkt samarbete, dels att skapa förutsättningar för att med utgångspunkt från resultatet av Doha-rundan förhandla om ett associeringsavtal, inbegripet ett frihandelsavtal. Avtalen undertecknades i Rom den 15 december.

EU uttalade i rådsslutsatserna i december 2002 sitt stöd för den colombianska regeringens åtaganden att bl.a.:

- förbättra situationen för de mänskliga rättigheterna och rättsstaten,
- arbeta för en förhandlingslösning på landets väpnade konflikt samt
- bekämpa terrorism och olaglig narkotikahandel förutsatt att så skedde med respekt för mänskliga rättigheter.

Samtidigt betonades det civila samhällets viktiga roll i detta arbete och oro uttrycktes för den humanitära situationen i landet. Ett stöd på dessa grunder förväntades även uttalas i de rådsslutsatser som skulle antas i januari 2004 samt framkom dessutom i den deklaration som EU antog tillsammans med bl.a. Colombia och USA vid ett internationellt möte om Colombia i London den 10 juli i år. Colombias regering uppmanades också att öka sina ansträngningar för att genomföra de 27 MR-rekommendationer som UNHCHR utfärdat liksom för att kapa återstående band mellan regeringsstyrkor och paramilitärer.

EU:s stöd till Colombia har ökat och uppgick för 2003 till ungefär 350 miljoner Euro inräknat medlemsstaternas bilaterala stöd. EU:s stöd sker genom bidrag till rättsstaten, stärkande av demokratin, de mänskliga rättigheterna och den internationella humanitära rätten, samt genom hjälp till våldsoffer och genom regionalt samarbete.

EU skärper kritiken mot Kuba

Efter massarresteringarna på Kuba i våras vidtog EU ett antal åtgärder som bland annat innebar ett begränsat besöksutbyte samt inbjudningar till dissidenter att närvara vid medlemsstaternas nationaldagsfiranden.

Biståndet till Haiti fortsatt delvis suspenderat

Utvecklingen i Haiti gav under året anledning till oro. Demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna fortsatte att vara synnerligen eftersatta. EU:s bistånd till AVS-landet Haiti suspenderades partiellt den 29 januari 2001. Beslutet fattades av rådet med hänvisning till Cotonou-avtalets artikel 96. Denna artikel föreskriver att biståndets fortsatta genomförande kan avbrytas om grundsatserna i avtalet inte följs.

Utvecklingssamarbete med Latinamerika

Utvecklingssamarbete med Latinamerika regleras genom den s.k. ALA-förordningen (förordning (EEG) nr 443/92). Konkreta insatsförslag, på land- och regionnivå, liksom kommissionens land- och regionstrategier behandlas i verkställighetskommittén för Asien och Latinamerika, kallad ALA-kommittén som sammanträdde sex gånger 2003.

Under året beslutades 29 insatser som rör insatser i Latinamerika till ett sammanlagt belopp om 475,95 miljoner euro. En reviderad version för år 2004 av kommissionens riktlinjer för stöd till flyktingar i regionen behandlades också.

10.10.1 Intensifiering av samarbetet med Kina

Den politiska dialogen med Kina har de senaste åren blivit alltmer intensiv. Det årliga högnivåmötet mellan EU och Kina ägde rum den 30 oktober i Peking. Flera konkreta resultat av mötet kunde redovisas, bl.a. skrev man under ett avtal som underlättar grupp-turism från Kina till EU samt ett avtal om samarbete på satellitområdet (Galileo). Kommissionen publicerade den 10 september ett nytt policydokument om relationerna mellan EU och Kina. För första gången publicerade även de kinesiska myndigheterna ett motsvarande policydokument, något som visar på den vikt som Kina fäster vid relationerna med EU. Under året hölls två möten i den regelbundna dialogen om mänskliga rättigheter. Sverige deltog aktivt i förberedelserna inför mötena som bl.a. behandlade Kinas användning av dödsstraffet, förekomsten av tortyr, användning av administrativa frihetsberövanden, bristande samarbete med FN:s rapportörer, situationen för nordkoreanska flyktingar samt situationen i fråga om yttrande-, religions- och demonstrationsfrihet. Kinas betydelse som handelspolitisk aktör och partner har förstärkts i och med landets anslutning till WTO. EU verkade under året för att utveckla dialogen med Kina samtidigt som man bevakade att Kinas åtaganden om handelsliberaliseringar genomfördes.

10.10.2 Nordkorea – EU uppmanar till kärnvapenedrustning

Det helt dominerande temat i EU:s relationer med Nordkorea har under året varit Nordkoreas deklarerade utträde ur det internationella icke-spridningsfördraget för kärnvapen (NPT) samt osäkerheten kring Nordkoreas eventuella kärnvapenprogram. På svenskt initiativ har EU genom ett uttalande från Europeiska rådet den 12 december uppmanat Nordkorea att återuppta samarbetet med IAEA och respektera sina åtaganden under NPT. EU har givit sitt stöd till de sexpartssamtal (Kina, USA, Ryssland, Japan, Syd- och Nordkorea) om kärnvapenfrågan som inleddes i augusti i Peking. EU deltar i ett projekt med organisationen för energiutveckling på Koreahalvön. Projektets framtid är nu hotad på grund av det nordkoreanska agerandet inom kärnvapenområdet.

Sverige bidrog även aktivt till att den politiska dialogen mellan EU och Nordkorea upprätthölls genom att verka för att ett besök på Koreahalvön genomfördes i december av en tjänstemannadelegation. Fokus i överläggningarna låg på kärnvapenfrågan, men även andra frågor som mänskliga rättigheter behandlades. EU:s humanitära bistånd till Nordkorea har fortsatt under året.

10.10.3 Japan – fortsatt intensiv dialog

Det politiska samarbetet med Japan är intensivt och sedan drygt tio år tillbaka hålls regelbundna högnivåmöten. Vid möte i Aten den 1-2 maj

diskuterades bl.a. genomförandet av den omfattande handlingsplan för det bilaterala samarbetet som antogs 2001. De politiska diskussionerna fokuserade framför allt på återuppbyggnaden i Irak, fredsprocessen i Mellanöstern samt konflikten på den koreanska halvön. På det ekonomiska området beslutade man att konkretisera samarbetet om direktinvesteringar och ett högnivåseminarium på detta tema hölls i Bryssel den 1 december.

10.10.4 Stöd till återuppbyggnadsprocessen i Afghanistan

Fredsprocessen i och återuppbyggnaden av Afghanistan stod fortsatt högt på EU:s dagordning. Unionen underströk, i rådsslutsatser om Afghanistan den 10 april och 17 november samt under debatt i rådet den 16 juni och 13 oktober, bl.a. sitt stöd för den politiska processen, återuppbyggnaden, vikten av respekt för de mänskliga rättigheterna, bekämpningen av narkotika och stöd för de afghanska kvinnorna. Sverige har genom EU drivit frågan om mänskliga rättigheter, i synnerhet de afghanska kvinnornas rättigheter, samt understrukit vikten av en samordning av insatserna inom utvecklingssamarbetet.

EU är den fjärde största givaren till Afghanistan. Totalt har EU (medlemsländerna och EG) utlovat 798 miljoner euro till återuppbyggnaden av Afghanistan för år 2003. Av dessa är 301 miljoner euro från kommissionen. Ungefär hälften av de utlovade pengarna har hittills betalats ut. Stödet gavs till den demokratiska och politiska processen, återvändande flyktingar, minröjning och infrastrukturprojekt.

I oktober besökte en EU-trojka på statssekreterarnivå Kabul. EU har även ett särskilt sändebud (EUSR) för Afghanistan. EUSR:s närvaro i landet ger EU en kontinuerlig kontakt och möjlighet till dialog med den afghanska övergångsregeringen samt andra aktörer på plats. EUSR:s mandat förlängdes genom en gemensam åtgärd den 4 december med ytterligare 6 månader. Sverige bidrog med en MR-rådgivare och en politisk rådgivare till EUSR:s kontor i Kabul.

10.10.5 Burma – utökade åtgärder för att öka trycket på regimen

Den 28 april beslutade EU om en förlängd och delvis förändrad gemensam ståndpunkt om sanktioner mot Burma (03/297/GUSP). Dessa omfattade en utökning av antalet personer på sanktionslistorna, samt en utvidgning av vapenembargot. Skärpningarna skulle genomföras senast den 29 oktober, om inte påtagliga framsteg dessförinnan gjorts i centrala frågor. Den 16 juni beslutade Europeiska rådet att med omedelbar verkan införa de skärpta sanktionerna som man beslutat om i april. Detta var en reaktion på arresteringen av oppositionsledaren Aung San Suu Kyi samt den allmänt försämrade situationen i landet. Humanitära insatser omfattas inte av den gemensamma ståndpunkten. Sådana insatser kanaliseras via enskilda organisationer och FN-organ och inte via regimen. Kommissionen ger också stöd till den burmesiska oppositionen, samt till flyktinglägren för burmeser i Thailand. För närvarande genomförs även ett program mot hiv/aids finansierat av EU.

EU-kommissionen presenterade den 6 november en rapport om effekterna av sanktionspolitiken samt vilka andra åtgärder som kan tas för att påverka utvecklingen i Burma. Rapporten kommer att vara en del av underlaget när den gemensamma ståndpunkten kommer upp till nytt beslut i april 2004. Under året gjorde unionen uttalanden samt démarches till stöd för FN-sändebudets och MR-rapportörens arbeten. EU-démarcher genomfördes även i samtliga ASEAN-länder (utom Burma) samt i Kina, Japan och Indien i syfte att uppmuntra dessa länder att upprätthålla ett tryck på Burmas militärjunta.

10.10.6 Dialogen inom Asien-Europa-mötet (ASEM)

ASEM-dialogen fortsätter att utvecklas, inklusive på ministernivå. Under juli genomfördes möten mellan utrikesministrar, handelsministrar och finansministrar. Högnivåmöten på ministernivå om samarbete inom miljö-, jordbruks- respektive kulturområdet arrangerades. Ett affärsmanforum genomfördes liksom mer än ett trettiotal konferenser och expertmöten av olika slag inom ASEM:s tre pelare: politik, handel och ekonomi samt folk till folkdialogen.

Den politiska dialogen har berört aktuella frågor såsom Irak och Mellanöstern, terrorism, koreanska halvön, SARS och smittsamma sjukdomar. En deklaration om spridning av massförstörelsevapen antogs vid utrikesministermötet. Inom handelsområdet har särskilt diskussionerna om WTO stått i fokus.

Vid finansministermötet avhandlades bl.a. stärkt samarbete mellan Asien och Europa på det finansiella området, frågor rörande penningtvätt och finansiering av terrorism. Sverige som övertagit ordförandeskapet i FATF (Financial Action Task Force) ämnar arbeta för att stärka dess roll och samarbete med andra internationella organisationer. I Sverige genomfördes inom ASEM:s ram ett seminarium på temat Globalisering och IT i Malmö i mars liksom ett om mänskliga rättigheter i Lund i maj, och inom det av Sverige initierade projektet om människohandel genomfördes en konferens i Bangkok i september.

Miljöministrarna höll sitt andra möte i oktober i Lecce, Italien. Ministrarna diskuterade uppföljningen av 2002 års toppmöte om hållbar utveckling, miljökonventioner och särskilt klimatfrågan samt det fortsatta samarbetet på miljöområdet inom ASEM. Vid mötet verkade Sverige bland annat för att tydliggöra jämställdhets- och utbildningsfrågornas roll i miljöarbetet. Sverige fick också gehör för vikten av miljöteknikutveckling samt företagens ökade sociala och miljömässiga ansvar. Samtliga länder uttryckte sitt stöd för en snabb ratificering av Kyoto-protokollet. Mötet innebar viktiga framsteg i miljösamarbetet med Asien.

Indien och Pakistan – EU söker bidra till avspänning

Spänningen mellan Indien och Pakistan har under året, i motsats till föregående år, successivt avtagit. Båda parter har genomfört åtgärder för att förbättra relationerna. EU har sökt bidra till avspänning mellan de båda länderna genom s.k. nyckelbudskap vid möten på olika nivåer med företrädare för Indiens och Pakistans regeringar och uttalanden i samband med viktigare händelser. Besöksutbyte har bl.a. skett i form av besök av EU-trojkan på hög tjänstemannanivå i New Delhi och Islamabad och besök i Bryssel av Pakistans utrikesminister.

Ökat engagemang i Sri Lankas fredsprocess

EU har, med aktiv svensk medverkan, under året ökat sitt engagemang i fredsprocessen. EU har fortsatt givit sitt fulla stöd till Norges ansträngningar och fungerade som medordförande vid en internationell givarkonferens i Tokyo den 9-10 juni. EU utlovade där betydande finansiellt stöd till återuppbyggnaden och utvecklingen i Sri Lanka. Ett trojkamöte mellan EU och Sri Lanka på ministernivå ägde rum i anslutning till FN:s generalförsamling. Högnivåbesök har genomförts i båda riktningarna. Ett rådsuttalande gjordes den 14 maj i samband med de Tamilska Tigrarnas beslut att ”tillfälligt” avbryta fredsförhandlingarna.

Indonesien – fokus på kampen mot terrorism

Samarbetet med Indonesien rörande kampen mot terrorism, som intensifierades efter terrorattentatet på Bali den 12 oktober 2002, utvecklades ytterligare under året. EU och Indonesien har inlett samarbete bland annat mot finansiering av terrorism och pengatvätt. Dialogen mellan EU och Indonesien var dock inte problemfri under året, och en planerad trojkaresa till landet kunde inte genomföras.

Utvecklingen i Aceh var enligt EU och Sverige beklaglig. Fredsprocessen, som EU stöttat finansiellt och politiskt, avbröts i maj. Indonesien införde undantagstillstånd i provinsen och inledde en omfattande militär operation, vilket kritiserades av EU i ett uttalande av det lokala ordförandeskapet i Jakarta den 19 maj.

Utvecklingssamarbetet med Asien

Utvecklingssamarbetet regleras genom den s.k. ALA-förordningen (EEG) nr 443/92. Under året behandlades förslag till insatser om totalt 481,5 miljoner euro, varav 208 miljoner euro avsåg Afghanistan. Därtill behandlades kommissionens förslag till landstrategier för Nepal och Maldiverna för perioden 2003–2006. Viktiga frågor som Sverige drivit är det fortsatta arbetet med landsstrategier, en klar fattigdomsinriktning på insatser samt att konsekvent arbeta med utvärderingar och fortsatt fokus på mänskliga rättigheter, jämställdhet, miljö och demokrati.

DEL III EKONOMISKA OCH FINANSIELLA FRÅGOR

11 Skatter

11.1 Företagsbeskattning

11.1.1 Kommissionens strategi för företagsbeskattning

I oktober 2001 lade kommissionen fram en undersökning om företagsbeskattningen i medlemsstaterna, som utförts på uppdrag av Ekofin-rådet samt beslutade om ett meddelande om en strategi för företagsbeskattningen (KOM (2001) 582 slutlig) på grundval av undersökningen, som dels behandlar de effektiva skattesatserna, dels i vilken omfattning skatteregler kan utgöra hinder för gränsöverskridande verksamhet. Av undersökningen drog kommissionens slutsatsen att väsentliga hinder på företagsbeskattningens område fortfarande försvårade gränsöverskridande ekonomisk verksamhet inom den inre marknaden. Kommissionen lanserade en tvådelad strategi för att ta bort dessa hinder i syfte att på längre sikt skapa en konsoliderad bolagsskattebas för all verksamhet som bedrivs inom EU. Enligt strategin bör vissa riktade åtgärder omedelbart vidtas för att hantera de mest brådskande problemen samtidigt som man påbörjar en bredare diskussion om mer allmänna enhetliga åtgärder.

I november lade kommissionen fram ett nytt meddelande (KOM (2003) 726 slutlig) där man redogör för uppnådda resultat, pågående initiativ och uppgifter som återstår att lösa. I det nya meddelandet bekräftar kommissionen sin uppfattning att den tvådelade strategin är nödvändig, och framför allt att den gemensamma konsoliderade bolagsskattebasen för företagets verksamhet på EU-nivå är det enda sättet att uppnå en fungerande inre marknad. Innehållet i meddelandet presenterades vid Ekofin-rådets möte den 25 november. En del av frågorna diskuterades på en konferens i Rom den 5–6 december som hade arrangerats av kommissionen i samarbete med det italienska ordförandeskapet.

11.1.2 Moder/dotterbolagsdirektivet

Kommissionen lade den 1 augusti fram ett förslag om ändring av rådets direktiv 90/435/EEG om ett gemensamt beskattningssystem för moderbolag och dotterbolag (moder/dotterbolagsdirektivet) hemmahörande i olika medlemsstater (KOM (2003) 462 slutlig).

Moder/dotterbolagsdirektivet syftar till att utdelning som lämnas mellan närstående företag som finns i olika medlemsstater inte ska beskattas mer än en gång i ett EU-land. Om ett dotterbolag i en medlemsstat lämnar utdelning till ett moderbolag i en annan medlemsstat måste sistnämnda stat antingen avstå från att beskatta utdelningen, eller beskatta den men låta moderbolaget från skatten avräkna skatt belöpande på utdelningen som har betalats av dotterbolaget. För att anses vara moderbolag i direktivets mening måste ett företag äga minst 25 procent av kapitalet i ett bolag i en annan medlemsstat. Reglerna omfattar bara vissa särskilt angivna företagsformer som är uppräknade i en bilaga till direktivet. Förslaget innebär bl.a. att kravet på ett innehav om 25 procent av kapitalet i ett annat företag sänks till 10 procent fr.o.m. den 1 januari 2005 och att flera nya typer av företagsformer ska omfattas av direktivet.

Rådets direktiv 2003/123/EG om ändring av moder/dotterbolagsdirektivet antogs formellt den 22 december. Den slutliga versionen av ändringsdirektivet skiljer sig i vissa avseenden åt från kommissionens förslag. Den viktigaste skillnaden är att den föreslagna sänkningen av kravet på ett innehav av kapitalet i ett annat företag för att utgöra ett moderbolag kommer att ske successivt. Först fr.o.m. den 1 januari 2009 kommer sänkningen till 10 procent att vara genomförd. Ytterligare tre svenska företagsformer (ekonomiska föreningar, sparbanker och ömsesidiga försäkringsbolag) kommer att omfattas av direktivet fr.o.m. den 1 januari 2005.

11.1.3 Fusionsdirektivet

Kommissionen lade den 17 oktober fram ett förslag (KOM (2003) 613 slutlig) om ändring av direktivet 90/434/EEG om ett gemensamt beskattningssystem för fusion, fission, överföring av tillgångar och utbyte av aktier eller andelar som berör bolag i olika medlemsstater (fusionsdirektivet) i syfte att uppdatera, klargöra och bredda direktivets tillämpningsområde.

Avsikten med fusionsdirektivet är att gränsöverskridande omstruktureringar av bolag i olika medlemsstater inte ska missgynnas skattemässigt jämfört med sådana förfaranden som avser bolag i samma medlemsstat. Det gemensamma skattesystemet innebär uppskov med beskattningen vid fusioner, fissioner, verksamhetsöverlåtelse, överlåtelse av ett fast driftställe och andelsbyten samtidigt som det är tänkt att värna om den stats ekonomiska intressen där överlåtande eller övertaget bolag hör hemma. Beskattning ska ske först när överförda tillgångar verkligen avyttras. Detta säkerställer att tillgångarna till slut blir beskattade i den stat där det överlåtande bolaget hör hemma vid den tidpunkt då de avyttras. Reglerna omfattar bara vissa särskilt angivna företagsformer som är uppräknade i en bilaga till direktivet.

Förslaget innebär bl.a. följande:

- Flera nya företagsformer ska omfattas av direktivet, bland annat de s.k. europabolagen och de europeiska kooperativa föreningarna. Europabolagen är en typ av bolag som fr.o.m. år 2004 kan bildas av två (eller flera) bolag som hör hemma i skilda medlemsstater. De europeiska kooperativa föreningar kommer fr.o.m. år 2006 att

kunna bildas av fysiska personer, bolag, andra offentligrättsliga eller privaträttsliga enheter samt kooperativ som hör hemma i minst två medlemsstater. Europabolag och europeiska kooperativa föreningar får flytta sitt säte till en annan medlemsstat utan att avvecklas och utan att en ny juridisk person bildas.

- En flyttning av ett europabolags eller en europeisk kooperativ förnings säte från en medlemsstat till en annan ska inte leda till en omedelbar beskattning av kapitalvinsten. Möjligheten att göra en sådan flyttning ska inte förhindras av diskriminerande skatteregler eller restriktioner eller snedvridningar som kan vara i strid med EG-fördraget.
- Det klargörs att direktivet kan tillämpas vid ombildning av en filial till ett dotterbolag.
- Det garanteras att värdepapper och tillgångar som byts vid gränsöverskridande fusioner och fissioner värderas på samma sätt i olika medlemsstater när de slutligen blir föremål för kapitalvinstbeskattning.

11.1.4 Det gemensamma forumet för internprissättning

Det gemensamma forum för internprissättning som inrättats (Joint Transfer Pricing Forum) och som består av representanter från såväl medlemsstaterna som näringslivet har fortsatt sitt arbete. Under året har fyra möten hållits i forumet. Den mesta tiden har ägnats åt försöken att göra konventionen om undanröjande av dubbelbeskattning vid justering av inkomst mellan företag i intressegemenskap, den s.k. skiljemannakonventionen, mer praktiskt användbar.

Under årets sista möte den 11 december stod dock för första gången även frågor om dokumentation på internprissättningsområdet på forumets dagordning. Forumet kommer på grundval av det arbetsprogram över två år som antagits att fortsätta sitt arbete även under 2004.

11.2 Skattepaketet

Skattepaketet består av tre delar, ett direktiv om beskattning av inkomster från sparande i form av räntebetalningar, ett direktiv om ett gemensamt system för beskattning av ränte- och royaltybetalningar mellan närstående bolag i olika medlemsstater samt en uppförandekod mot skadlig skattekonkurrens på företagsbeskattningens område. Skattepaketet antogs vid Ekofin-rådets möte den 3 juni.

Sparandedirektivet innebär ett automatiskt utbyte av information mellan medlemsstaterna om räntebetalningar som möjliggör beskattning av dessa räntebetalningar i den medlemsstat där betalningsmottagaren har sitt skatterättsliga hemvist. Direktivet ska tillämpas från den 1 januari 2005 under förutsättning att ett antal tredjeländer samt beroende och associerade territorier tillämpar bestämmelser likvärdiga respektive samma som de i direktivet. Förhandlingar om detta har pågått under året men är inte avslutade. Direktivet är införlivat i svensk rätt genom att

riksdagen har beslutat om en lagändring av lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter.

Syftet med ränta/royaltydirektivet är att undanröja källskatter på räntor och royalties som betalas mellan företag i intressegemenskap i olika medlemsstater. Direktivet håller på att införlivas i svensk rätt. Kommissionen har i december lagt fram ett förslag om ändring av direktivet som syftar dels till att säkerställa att direktivets förmåner endast omfattar betalningar till företag som faktiskt beskattas för dessa i den mottagande staten, dels till att uppdatera listan över företagsformer som omfattas av direktivet.

Uppförandekoden är politiskt bindande och har till syfte att minska de snedvridningar på den inre marknaden som kan bli följderna av skadlig skattekonkurrens mellan medlemsstaterna. Koden innehåller ett åtagande för medlemsstaterna att avveckla skadliga skatteåtgärder samt att inte införa nya skadliga åtgärder. Åtagandet gäller även för åtgärder i medlemsstaternas beroende och associerade territorier. Under året fortsatte uppförandekodgruppen att övervaka så att inga nya åtgärder som kunde bedömas skadliga infördes (frysning) samt att de föreslagna avvecklingsåtgärderna som medlemsstaterna hade informerat om verkligen genomfördes. Vidare granskade utvidgningsgruppen om ett antal skatteåtgärder i de anslutande länderna var förenliga med koden.

11.3 Mervärdesskatt

11.3.1 Reducerade skattesatser

Kommissionen genomförde en översyn av de reducerade skattesatserna och nollskattesatserna (undantag med avdragsrätt för ingående skatt för säljaren) på momsområdet. Ett förslag till förändringar lämnades i juli (KOM (2003) 397 slutlig). Förslaget presenteras närmare i faktapromemoria FPM2003/04:28. Syftet med förändringarna är att åstadkomma förenkling, rationalisering och likformighet. Förslaget behandlades vid samtliga möten med Ekofin-rådet under hösten utan att medlemsstaterna kunde enas om omfattningen av området för lågmoms.

I sammanhanget kan noteras att regeringen efter ett tillkännagivande från riksdagen i november 2002 tillsatte en utredning (Fi 2002:11) som ska se över tillämpningsområdet för de reducerade skattesatserna och skattesatsernas struktur på momsområdet. Utredningen ska lämna ett delbetänkande våren 2004 och slutbetänkande i början av år 2005.

11.3.2 Nytt direktiv om momsregler för gas och el

Kommissionen lämnade den 5 december 2002 ett förslag till nya regler i sjätte momsdirektivet 77/388/EEG om platsen för beskattning av leveranser av gas och el (KOM (2002) 688 slutlig). Förslaget presenteras närmare i faktapromemoria 2002/03:FPM39. Ekofin-rådet antog den 7 oktober 2003 ett direktiv, 2003/92/EG, om nya bestämmelser inom detta område. Direktivet syftar till att undvika dubbelbeskattning eller ute-

bliven beskattning vid gränsöverskridande handel. Direktivet innebär bl.a. att leveranser av gas och el som sker till en beskattningsbar återförsäljare ska beskattas i det land där återförsäljaren är etablerad. Andra leveranser, dvs. sådana som i princip sker till slutkonsumenter, ska beskattas i det land där kundens egentliga användning och förbrukning av varan äger rum. De nya reglerna ska vara införda i medlemsstaternas lagstiftning den 1 januari 2005.

11.3.3 Direktivförslag om förfarande för antagande av tillämpningsföreskrifter

Kommissionen lämnade den 10 juni ett förslag till ändring av det sjätte momsdirektivet som innebär att det införs en möjlighet för rådet att anta tillämpningsföreskrifter för bestämmelserna i direktivet (KOM (2003) 335 slutlig). Förslaget presenteras närmare i faktapromemoria 2002/03:-FPM94. Syftet med att ge rådet sådana genomförandebefogenheter är att möjliggöra en enhetlig tillämpning av de gällande momsbestämmelserna. Förslaget innebär även ett ändrat förfarande för antagande av åtgärder som avviker från direktivet, genom att möjligheten till beslut genom s.k. tyst godkännande avskaffas. Vid Ekofin-rådets möte den 25 november nåddes en politisk överenskommelse om att anta ett direktiv med sådant innehåll.

11.3.4 Mervärdesskatt på tjänster inom postsektorn

När det sjätte mervärdesskattedirektivet antogs 1977 karaktäriserades postsektorn av nationella monopol och ett begränsat antal tjänster som inte var konkurrensutsatta. Det då införda undantaget från skatteplikt för posttjänster tillhandahållna av offentliga operatörer var anpassat efter den situationen. I dag tillhandahålls posttjänster på konkurrensutsatta marknader med såväl offentliga som privata operatörer. Det medför att undantaget från skatteplikt för de offentliga operatörerna leder till en snedvridning av konkurrensen i förhållande till de privata operatörerna som är skattskyldiga för mervärdesskatt. Med ökad liberalisering inom postsektorn ökar inslaget av snedvridning. Kommissionen lämnade därför den 5 maj 2003 ett förslag till ändring i det sjätte mervärdesskattedirektivet beträffande mervärdesskatt på tjänster inom postsektorn (KOM (2003) 234 slutlig). Förslaget presenteras närmare i faktapromemoria 2002/03:FPM77. Förslaget innebär i huvudsak att offentliga operatörer ska ta ut mervärdesskatt på posttjänster som de tillhandahåller. De får därmed också rätt att dra av mervärdesskatt när det gäller sina kostnader. I syfte att förhindra att avskaffandet av undantaget från skatteplikt leder till högre priser för privatkunder har föreslagits att medlemsstaterna ska få möjlighet att tillämpa en reducerad skattesats för standardposttjänster som avser adresserade brev och paket vars vikt understiger 2 kg. Med standardposttjänster avses den traditionella basservice som tillhandahålls den som skickat posten, inbegripet överlämnande i den snabbaste standardkategorin. Beredningen i rådet har påbörjats. Förslaget överensstämmer huvudsakligen med gällande svensk rätt förutom möjligheten att tillämpa reducerad skattesats.

11.3.5 Moms och resebyråjänster

Skr. 2003/04:60

När det sjätte mervärdesskattedirektivet antogs 1977 infördes särskilda beskattningsregler för resebyråer och researrangörer. Reglerna innebar att reseföretagens vinst beskattades och inte värdet av den enskilda omsättningen. Det främsta syftet var att förenkla tillämpningen. I praktiken har tillämpningen av reglerna inte varit enhetlig i de olika medlemsstaterna vilket lett till dubbelbeskattning men också till konkurrensnackdelar för företag i vissa medlemsstater. Kommissionen lämnade därför den 8 februari 2002 ett förslag om ändring i det sjätte mervärdesskattedirektivet när det gäller de särskilda reglerna för resebyråer (KOM (2002) 64 slutlig). Förslaget har redovisats i faktapromemoria 2001/02: FPM75. Beredningen av förslaget i rådet är ännu inte avslutad.

11.3.6 Strategin på mervärdesskatteområdet

I ett meddelande som presenterades i oktober (KOM (2003) 614 slutlig) har kommissionen redogjort för resultatet av arbetet med den strategi för förbättringar av mervärdesskattesystemets funktion inom den inre marknaden som redogjorts för i ett tidigare meddelande (KOM (2000) 348 slutlig). Innehållet har redovisats i faktapromemoria 2003/04:FPM31. Strategin omfattar ett pragmatiskt åtgärdsprogram inom fyra områden; förenkling, modernisering och en mer enhetlig tillämpning av gällande regler samt en förstärkning av det administrativa samarbetet. Meddelandet innehåller dessutom riktlinjer för det framtida arbetet.

I meddelandet presenterar kommissionen vilka frågor som den avser att ta upp i form av direktivförslag. Beskattningslandsreglerna för tjänster och förenklingar vid gemenskapshandeln med varor är förslag som rör stora delar av näringslivet. Dessutom avser kommissionen att lägga förslag som rör beskattningsreglerna för marknadsföringssystem, offentliga myndigheter, finansiella tjänster m.m. I december överlämnade kommissionen direktivförslaget angående beskattningslandsreglerna för tjänster till rådet (KOM (2003) 822 slutlig). Närmast i tiden ligger ett förslag om en omarbetning ("recast") av det sjätte mervärdesskattedirektivet.

Kommissionen tillkännager i meddelandet att det fortsatta arbetet kommer att inriktas på en beskattning i konsumtionslandet. För att en sådan beskattning ska kunna genomföras på tjänstesidan krävs dock, enligt kommissionen, att det av förenklings-skäl införs ett system med en enda kontaktpunkt. Med detta menas att en aktör som är etablerad inom EU endast ska behöva vända sig till myndigheten i sin etableringsstat när denne ska deklarerar och betala mervärdesskatt för all tjänstehandel inom EU ("one stop shop"). Även när det gäller gränsöverskridande försäljning av varor anser kommissionen att en ordning med en enda kontaktpunkt skulle innebära en förenkling för företagen.

11.4.1 Energiskattedirektiv

Rådet har den 27 oktober, efter nära tio års arbete, beslutat om en ökad harmonisering av energibeskattningen i form av ett energiskattedirektiv (rådets direktiv 2003/96/EG av den 27 oktober 2003 om en omstrukturering av gemenskapsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet). Direktivet, som innehåller ett gemensamt regelverk för beskattningen av inte bara oljor utan även av el, kol och naturgas, trädde i kraft den 1 januari 2004. Olika övergångsperioder finns, bl.a. till och med utgången av år 2006 för en anpassning till direktivets regler om nya minimiskattenivåer för de olika energislagen. Sverige har kraftfullt stött arbetet med ett energiskattedirektiv.

Det nya direktivet bedöms inte minst ge en ökad grad av säkerhet i förhållande till tolkningen av EG:s regler om statligt stöd på energiskatteområdet. Genom att en harmoniserad ram skapas för samtliga energislag, bidrar energiskattedirektivet till en ökad konkurrensneutralitet för svenska företag, som verkar inom EU.

11.4.2 Biobränslen

Medlemsstaternas möjligheter att skattemässigt gynna biobränslen återfinns numera i energiskattedirektivet. Medlemsstaterna ges möjlighet att helt eller delvis punktskattebefria produkter som innehåller biobränslen i proportion till andelen biobränsle i den slutliga produkten, förutsatt att överkompensation inte sker med hänsyn till merkostnaden för framställning av biobränslet.

I budgetpropositionen för 2004 föreslår regeringen att koldioxidneutrala drivmedel ska vara fullständigt punktskattebefriade under en femårsperiod. Den generella punktskattebefrielsen kräver statsstödsgodkännande av kommissionen samt lagändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi. Intill dess beslutar regeringen om skattenedsättning för koldioxidneutrala drivmedel i särskild ordning.

11.4.3 Beskattning av personbilar

Kommissionen presenterade den 6 september 2002 ett meddelande om beskattning av personbilar, i vilket man belyser möjligheter till åtgärder på nationell nivå och gemenskapsnivå (KOM (2002) 431 slutlig). Kommissionen rekommenderar att nivåerna på registreringskatterna för fordon gradvis sänks, och att registreringskatten i ett längre perspektiv avskaffas. Kommissionen anser dessutom att ett system för återbetalning av registreringskatt snarast bör inrättas i alla de tio medlemsstater som för närvarande tar ut registreringskatt. Enligt kommissionen bör både registreringskatten och den årliga vägtrafikskatten omvandlas till helt koldioxidbaserade skatter, för att effekten av beskattningen när det gäller minskningen av koldioxidutsläppen från nya bilar ska bli så stor som

möjligt. Kommissionens meddelande om beskattning av personbilar har behandlats vid ett antal rådsarbetsgruppsmöten under år 2003. Kommissionen har även aviserat att man överväger förslag till gemenskapslagstiftning om de nämnda frågorna. Skr. 2003/04:60

11.4.4 Beskattning av tunga lastbilar (Eurovinjettdirektivet)

Kommissionen har lagt fram ett förslag till nytt direktiv om uttag av skatt och avgift på tunga godstransporter. Kommissionens förslag går i huvudsak ut på att de länder som väljer att införa system för avgifts- eller skatteuttag vid användandet av vägarna ska återföra intäkterna till vägsektorn.

Förslaget gör det möjligt att ta ut tids- eller avståndsrelaterade skatter på hela vägnätet, vilket inte är möjligt enligt det nuvarande direktivet. Tillämpningsområdet föreslås utvidgas till lastbilar med en totalvikt på minst 3,5 ton. Kommissionen har vidare föreslagit att differentieringen ska utvidgas och att den ska omfatta ytterligare miljöklasser. Se även kapitel 34.2.5.

11.5 Administrativt samarbete

11.5.1 Tillämpning av indrivningsdirektivet

Domstolen har ännu inte fällt sitt avgörande med anledning av kommissionens talan om ogiltigförklaring av de ändringar i indrivningsdirektivet (76/308/EEG) som beslutades den 15 juni 2001. Generaladvokaten har dock i sitt yttrande gått på rådets linje, dvs. gjort bedömningen att ändringsdirektivet beslutats på korrekt rättslig grund (artiklarna 93 och 94 i fördraget). Det nya tillämpningsdirektiv till indrivningsdirektivet som kommissionen antog den 9 december 2002 har trätt i kraft och genomförts i Sverige med verkan fr.o.m. utgången av april 2003. Den elektroniska kommunikation mellan medlemsstaterna i indrivningsärenden som förutses i det nya tillämpningsdirektivet har rapporterats i stort sett fungera väl.

11.5.2 Administrativt samarbete i fråga om mervärdesskatt

Efter en politisk överenskommelse i februari och hörande av Europaparlamentet kunde rådet den 7 oktober anta förordning (EG) nr 1798/2003 om administrativt samarbete i fråga om mervärdesskatt och om upphävande av förordning (EEG) nr 218/92. Samtidigt beslutades vissa ändringar i rådets direktiv 77/799/EEG om ömsesidigt bistånd av medlemsstaternas behöriga myndigheter på området direkt och indirekt beskattning, det s.k. handräckningsdirektivet. Ändringarnas innebörd är att mervärdesskatt inte längre ska omfattas av direktivet men att detta däremot ska tillämpas även på skatt på försäkringspremier. Den nya

förordningen träder i kraft den 1 januari 2004 och ändringarna i Skr. 2003/04:60 handräkningsdirektivet ska vara genomförda vid utgången av 2003.

11.5.3 Effektivare informationsutbyte med stöd av handräkningsdirektivet

Kommissionen lade under sommaren fram förslag till ett antal smärre justeringar i handräkningsdirektivet (direktiv 77/799/EEG) i effektiviserande syfte. Förslaget går till stor del tillbaka på rekommendationer från den s.k. ad hoc-gruppen för frågor som rör skattebedrägerier, vars rapport lades fram sommaren 2000. En av ändringarna har innebörden att det inte längre ska vara tillåtet att tillämpa särskilda rutiner för underrättelse till den skattskyldige som kan fördröja informationsutbytet i skatteärenden. I stället ska samma rutiner gälla som i ett nationellt ärende. En annan ändring är att en medlemsstat inte ska kunna vägra att lämna upplysningar enbart på den grunden att det rör sig om ett sådant slag av uppgifter som medlemsstaten inte har användning för i sin egen beskattningsverksamhet. En politisk överenskommelse nåddes i rådet i november. Ärendet överlämnades till Europaparlamentet för yttrande.

11.5.4 Datoriserat punktskattekontrollsystem

Åtgärder i syfte att komma till rätta med bedrägerier inom ramen för cirkulationsdirektivets suspensionsordning har haft hög prioritet inom EU under de senaste åren. En högnivågrupp som samlar företrädare för tull- och skattemyndigheter i medlemsstaterna under kommissionens ordförandeskap, publicerade under 1998 en rapport om bedrägerier inom alkohol- och tobaksområdet. Det grundläggande kontrollproblemet är att myndigheterna i medlemsstaterna saknar information om de transporter som äger rum vid ett visst givet tillfälle. För att åtgärda detta föreslogs i rapporten ett införande av ett datoriserat transport- och kontrollsystem (EMCS - Excise Movement Control System).

Kommissionen lade i november 2001 fram ett förslag till beslut om att Europaparlamentet och Ekofin-rådet ska uttala sitt fulla godkännande, såväl legalt som finansiellt, för ett införande av EMCS (KOM (2001) 466 slutlig). Beslut om EMCS togs på Ekofin-rådets möte den 3 juni.

12 EU:s budget

EU:s budget omfattar den Europeiska unionens samtliga förväntade inkomster och utgifter. EU:s gemensamma budgetpolitik finansierar EU:s institutioner och utgör ett instrument för dess politiska verksamhet.

12.1 Budgetens inkomster och Sveriges avgift till EU-budgeten

EU-budgeten finansieras huvudsakligen av de s.k. egna medlen, vilka utgörs av avgifter från medlemsstaterna. Övriga inkomster ger bidrag till finansieringen och utgörs av eventuellt överskott från föregående år, diverse gemenskapsskatter, räntor på böter, EES-ländernas bidrag och diverse övriga inkomster. Denna ordning regleras i fördragets artikel 269 som också anger att bestämmelser om egna medel ska fastställas i särskilt rådsbeslut.

Det nu gällande beslutet om egna medel fattades 2000, rådets beslut om systemet för gemenskapernas egna medel (2000/597/EG, Euratom). Beslutet gäller från och med den 1 januari 2002. I beslutet fastställs vad som ska innefattas i egna medel. Den sammanlagda avgiften från medlemsstaterna till gemenskapsbudgeten består som en följd av detta av tullar, särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter, mervärdesskattebaserad avgift samt en avgift beräknad på bruttonationalinkomsten. I beslutet om egna medel ges också Storbritannien en budgetreduktion, vilken finansieras av övriga medlemsstater. Enligt beslutet begränsas Nederländernas, Sveriges, Tysklands och Österrikes finansieringsansvar för den brittiska budgetreduktionen till 25 procent av ländernas normala andel.

Inkomsterna från den gemensamma tulltaxan utgör egna medel för Europeiska gemenskapen och tillfaller därför gemenskapsbudgeten. Medlemsstaterna får dock behålla 25 procent av uppburna medel för att täcka administrativa kostnader i samband med uppbörden.

Särskilda tullar på jordbruksprodukter och de särskilda avgifterna på sockerproduktionen vilka tas ut i enlighet med EG:s regelverk utgör i likhet med tullarna enligt den gemensamma tulltaxan gemenskapsbudgetens egna medel. Även för dessa avgifter gäller att medlemslandet får behålla 25 procent av uppbörden för att täcka administrativa kostnader kopplade till uppbörden.

Den mervärdesskattebaserade komponenten i avgiften till EU:s budget beräknas som en procentuell andel av en prognos av medlemslandets mervärdesskattebas för det år budgeten avser. Den nationella skattebasen korrigeras härvid för godkända avvikelser från och variationer inom EU:s sjätte mervärdesskattedirektiv så att en enhetlig skattebas erhålles. Uttaget var för 2003 fastställt till högst 0,75 procent av mervärdesskattebasen. Det faktiska uttaget påverkas av den brittiska budgetreduktionen och dess finansiering och fastställs i EU-budgeten för respektive år. Efter

avslutat budgetår beräknas avgiften på mervärdesskattebasen enligt utfall och korrigerande betalningar görs vid behov.

Avgiften baserad på bruttonationalinkomsten (BNI-avgiften) beräknas på en prognos av medlemsstatens BNI till marknadspriser för budgeteringsåret. Uttaget beräknas som en procentuell andel av gemenskapens samlade BNI mot bakgrund av återstående finansieringsbehov sedan övriga medelsslag beräknats. BNI-avgiften korrigeras i efterhand med hänsyn till utfall på samma sätt som momsbasavgiften.

Liksom tidigare år har utgifterna från EU-budgeten blivit lägre än budgeterat och rådet och Europaparlamentet har därför efter förslag från kommissionen fattat beslut om en ändringsbudget enligt vilken 5 miljarder euro ska återbetalas till medlemsstaterna. För svensk del innebär det att man får tillbaka cirka 1,2 miljarder kronor.

12.2 Budgetens utgifter och budgetarbetet under 2003

EU:s budget omfattade år 2003 cirka 102,145 miljarder euro i s.k. åtagandebemyndiganden (cirka 931 562,4 miljarder kronor) och cirka 102,767 miljarder euro (cirka 937 235 miljarder kronor) i betalningsanslag. Både åtaganden och betalningar avser löpande priser. Detta innebär en ökning i förhållande till 2002 års budget med 1,5 procent för åtaganden och en ökning med 2,7 procent för betalningar. Med åtaganden avses bemyndiganden om framtida betalningar, under det aktuella budgetåret eller senare, inom den aktuella åtgärden. Med betalningar avses de belopp som under det aktuella budgetåret verkligen får betalas ut.

Stödet inom ramen för jordbrukspolitiken (utgiftskategori 1) uppgår till 46 procent av EU-budgeten och omkring en tredjedel upptas av olika former av strukturstöd såsom regional- och arbetsmarknadsstöd (utgiftskategori 2). EU-budgeten omfattar dessutom, inom ramen för den så kallade inre politiken (utgiftskategori 3), olika områden såsom forskning, miljöåtgärder, kulturstöd och investeringar i infrastruktur. Vidare finansieras utrikespolitiska åtgärder, främst i form av bistånd, inom ramen för utgiftskategori 4. Administrativa utgifter för EU:s olika institutioner finansieras genom utgiftskategori 5. Dessa tre utgiftskategorier tar cirka 5 procent vardera av den totala budgeten i anspråk.

Förutom de av fördragen fastställda inriktningarna av EU:s politik har följande tre faktorer särskilt stor betydelse för EU-budgetens inriktning och nivå. För det första har långtidsbudgeten, det finansiella perspektivet, en avgörande betydelse genom att den anger ramar för varje enskild utgiftskategori samt ramen för de totala utgifterna. För det andra bestäms inriktningen i stor utsträckning av nivån på utgifterna inom ramen för EU:s ordinarie lagstiftningsprocess. För det tredje spelar EU:s egen årliga budgetprocess en viktig roll för att slutligt avgöra nivån på utgifterna.

Budgetmakten delas mellan rådet och Europaparlamentet där parlamentet har sista ordet om de flesta utgifter, dock inte utgifterna för den gemensamma jordbrukspolitiken. Den årliga budgetprocessen för EU inleds med att kommissionen lägger sitt preliminära budgetförslag för kommande år. Rådet upprättar, med detta som grund, budgetförslaget som sedan föreläggs Europaparlamentet. Parlamentet granskar budgetför-

slaget vid två behandlingar och därefter antas budgeten i dess slutliga form. När budgeten har fastställts genomförs den av kommissionen. Revisionsrätten kontrollerar budgetens genomförande och beslutar om den ekonomiska förvaltningen har varit sund.

Efter att kommissionen i slutet av april år 2003 presenterade sitt förslag till preliminär budget för 2004 inledde rådet sin behandling av förslaget. Medlemsstaterna kunde enas om ett kompromissförslag som beslutades med kvalificerad majoritet. Behandlingen av budgeten i Ekofin-rådet skedde i juli och november 2003. Däremellan, i oktober, hade Europaparlamentet sin första behandling då de föreslog en rad ändringar. Parlamentet fastställde slutligt budgeten för 2004 i december 2003.

Budgeten för 2004 är den femte årsbudgeten under det finansiella perspektiv som fastställts för perioden 2000–2006 och som utgör en integrerad del av det interinstitutionella avtalet av den 6 maj 1999.

Sverige har i budgetprocessen 2003 verkat för att nå en EU-budget som är så restriktiv som möjligt, något som Sverige driver generellt inom EU. Förbättrad budgetdisciplin vid användningen av EU:s medel är en prioriterad fråga för Sverige. Sverige önskar på sikt att genomföra mer strukturellt inriktade besparingar och då framför allt genom förändringar av jordbruks- och strukturfondspolitiken. Bland de prioriteringar Sverige drivit inom ramen för en förbättrad budgetdisciplin märks framförallt ökade anslag till den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, gränsskydd och migration samt återuppbyggnadsåtgärder i Irak.

12.3 Återflöde från EU-budgeten

Med återflöde brukar normalt avses de utgifter på EU:s budget som riktar sig mot en särskild medlemsstat. Det är inte möjligt att beskriva hela EU-budgeten i sådana termer. Redovisningen av EU-budgeten är inte heller upplagd på ett sådant sätt att återflödet för ett enskilt land är lätt avläsbart. Återflödet är intressant bl.a. som ett uttryck för hur man använder de resurser som medlemsstaterna genom sina betalningar till budgeten ställer till EU:s förfogande.

I enlighet med gällande beslut om gemenskapens egna medel lämnar kommissionen årligen till medlemsstaterna en redovisning av fördelningen av utgifterna per medlemsstat. Redovisningen för utfallet 2002 lämnades i september 2003. I rapporten återges s.k. fördelningsbara utgifter, exklusive utgifter för administration.

Kommissionens årliga rapport över återflödet till medlemsstaterna visar att det totala återflödet till Sverige från 2002 års EU-budget uppgick till 1 222,2 miljoner euro, vilket vid kursen 9,12 kr/euro motsvarar 11 miljarder kronor. Detta är en ökning i förhållande till 2001 års EU-budget med 152 miljoner euro, vilket motsvarar 1,4 miljarder kronor. Det bör noteras att utgifter för administration, bistånd samt vissa utgifter som inte gått att hänföra till ett enskilt land inte ingår i återflödesberäkningarna.

Det svenska återflödet fördelade sig enligt följande, uttryckt i miljoner euro. Inom parentes anges Sveriges återflöde som en procentandel av hela EU-15 (det kan nämnas att Sveriges avgift till EU år 2002 utgjorde

2,7 procent av hela EU-15:s avgift): Jordbruksstöd 818 (1,9 procent), Strukturfonder 238 (0,6 procent) och Inre politik 167 (2,8 procent). I den sistnämnda ingick Forskning och utveckling 109 (3,3 procent), Utbildning, ungdom och kultur 22 (2,8 procent), Konsument och Inre marknad 25 (2,6 procent), Transeuropeiska nätverk 16 (2,6 procent) och Energi och miljö 7 (2,6 procent). Totalt uppgick återflödet till 1 222 miljoner euro.

Fördelningen innehåller inga administrativa utgifter. Utrikespolitiska åtgärder, programsamarbete med tredjeland liksom betalningar till Europeiska investeringsfonden har inte heller tagits med i kommissionens redovisning per medlemsland.

Det svenska nettobidraget uppgick, enligt den definition som används i rapporten, till -864 (1 222,2-2 086,2) miljoner euro, vilket motsvarar cirka 7,9 miljarder kronor. Den definition som används i rapporten skiljer sig något från den definition som används i svenska beräkningar varför uppgiften skiljer sig något från vad som anges i t.ex. årsredovisning för staten 2002 (prop. 2002/03:101).

På statsbudgeten bruttoredo visas det återflöde som administreras av svenska myndigheter, dvs. betalningarna från kommissionen redovisas mot inkomsttitel, medan de utbetalningar svenska myndigheter gör på kommissionens vägnar redovisas mot anslag på statsbudgetens utgiftssida. Alla betalningar från kommissionen av detta slag till svenska myndigheter redovisas under inkomsttitel 6000. Man kan alltså där få en uppfattning om storleksordningen på den del av återflödet som administreras av svenska myndigheter ett visst år beskrivet i termer av kommissionens utbetalningar. Det är dock viktigt att påpeka att svenska myndigheter inte administrerar samtliga utgifter på EU-budgeten vilka riktar sig mot Sverige. Exempel på återflöde som inte fångas över statsbudgeten är forskningsstöd inom ramprogrammet för forskning. Utfallet för inkomsttitel 6000 Bidrag m.m. från EU för år 2002 uppskattades i utfallsprognosen till 9,3 miljarder kronor.

13 Åtgärder mot fusk och andra oegentligheter

Enligt fördraget har kommissionen det yttersta ansvaret för att medlen i EU:s budget används korrekt och effektivt. Samtidigt har medlemsstaterna ett motsvarande ansvar inför kommissionen för de medel som medlemsstaternas myndigheter förvaltar. Medlemsstaterna har också huvudansvaret för att bekämpa bedrägerier och andra oegentligheter i medlemsstaterna som riktas mot gemenskapens finansiella intressen. Medlemsstaterna och kommissionen samarbetar för att upptäcka och åtgärda misstänkta bedrägerier. Revisionsrätten har till uppgift att granska tillförlitligheten i gemenskapens räkenskaper och inkomsters och utgifters laglighet och korrekthet samt om den ekonomiska förvaltningen varit sund. Revisionsrättens granskningar sker dels vid respektive EU-institution, dels på plats i de länder där gemenskapsmedel uppburits eller använts.

13.1 Åtgärder för att stärka skyddet av gemenskapens finansiella intressen

Kommissions årsrapport om bedrägeribekämpning för år 2002 har publicerats men inte varit föremål för någon behandling av rådet. Rapporten består av tre delar. Den första delen innehåller de åtgärder som vidtagits på unionsnivå för att skydda EU:s medel. Dessa har främst inriktats på att etablera en effektiv struktur för finansiell kontroll och bedrägeribekämpning i anslutarländerna. Rapportens andra del rör medlemsstaternas åtgärder och är baserad på en enkät från kommissionen till medlemsländerna. I det tredje och sista avsnittet redovisas resultaten av bedrägeribekämpningen under det aktuella året. Där framgår bl.a. att antalet inrapporterade fall, totalt inom gemenskapen, ökade från ca 5 600 år 2001 till drygt 10 000 år 2002. Fallens samlade värde ökade mellan 2001 och 2002 från ca 594 987 000 euro till ca 1 136 718 000 euro. I Sverige har antalet inrapporterade fall ökat när det gäller egna medel från 18 till 35 fall. Det bör dock noteras att fallens samlade värde fortsatt är lågt och i princip oförändrat jämfört med 2001.

Kommissionen lämnade i april 2003 en utvärderingsrapport om verksamheten inom Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF) till Europaparlamentet och rådet. Syftet med utvärderingen är att ge en helhetsbedömning av byråns verksamhet utifrån dess uppdrag, medel och problem och vid behov lämna förslag om förändring eller utökning av byråns uppgifter. I utvärderingsrapporten lämnas 17 rekommendationer, dock inga förslag om förändring av nuvarande förordning eller av OLAF:s nuvarande uppdrag. Rapporten har under hösten 2003 varit föremål för beredning i rådsarbetsgruppen för bedrägeribekämpning. Flera medlemsstater, däribland Sverige, har uttalat sitt missnöje med rappor-

ten, som till stora delar anses sakna en analys av för- och nackdelarna med den struktur som inrättades efter att OLAF bildades 1999. Skr. 2003/04:60

13.2 Åtgärder för förbättrad styrning och kontroll

Under året fortsatte arbetet med reformeringen av den finansiella styrningen och kontrollen av EU-medlen. Detta skedde främst genom en fortsatt utveckling av generaldirektörernas årliga verksamhetsrapporter och förklaringar (försäkran om efterlevnad av budgetförordningen, en sund ekonomisk förvaltning samt underliggande transaktioners laglighet och korrekthet) och genomförandet av miniminormer för intern kontroll inom kommissionens samtliga direktorat.

13.3 Beviljande av ansvarsfrihet för kommissionens genomförande av EU:s budget för budgetåret 2001

Europaparlamentet beslutade den 8 april 2003, på rekommendation av rådet, att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för budgetåret 2001. Beslutet baserades på redovisningen mot budgeten samt på revisionsrättens årsrapport.

Ekofin-rådet beslutade den 7 mars 2003 att rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för budgetåret 2001. Samtliga medlemsstater stod bakom den rekommendation som presenterades för Europaparlamentet. Rådets rekommendation kompletterades med slutsatser och krav på åtgärder från kommissionens sida för att åtgärda de brister som rätten identifierat. Regeringen informerade riksdagen i Årsredovisningen för staten 2002 (Regeringens skrivelse 2002/03: 101) om innehållet i revisionsrättens årsrapport för 2001.

13.4 Revisionsrättens årsrapport för budgetåret 2002

Den 18 november 2003 offentliggjorde revisionsrätten sin årsrapport för budgetåret 2002. Rapporten presenterades för Ekofin-rådet den 24 november 2003.

Revisionsrätten anser att räkenskaperna för 2002 ger en tillförlitlig bild av gemenskapens inkomster och utgifter samt finansiella ställning. Liksom tidigare år kritiserar rätten svagheter i redovisningssystemet som medfört vissa brister i räkenskaperna. Rätten konstaterar vidare att de transaktioner som ligger till grund för gemenskapens konsoliderade årsräkenskaper i sin helhet är lagliga och korrekta när det gäller inkomster, åtaganden, administrativa utgifter och stöd inför anslutningen. För jordbruk, strukturåtgärder, inre politik samt externa åtgärder kan inte en sådan förklaring lämnas. På jordbruksområdet förekommer fortfarande väsentliga fel i betalningarna och inga tecken på förbättringar kan konstateras jämfört med föregående år. Revisionsrätten noterar dock att det finns större risk för fel gällande djurbidrag än arealstöd. När det gäller strukturfonder förekommer samma typ och frekvens på felen i

medlemsstaterna som tidigare år (stort antal fel hos slutliga stödmottagare). Skr. 2003/04:60

I årsrapporten kritiserar revisionsrätten att EU-budgeten för år 2002 uppvisar ett mycket stort överskott, ca 7,4 miljarder euro, dock betydligt mindre än 2001 då överskottet uppgick till drygt 15 miljarder euro. Överskottet beror, liksom förgående år, framför allt på förseningar i genomförandet av strukturfondsprogrammen men även när det gäller förmedlingsstödet.

I rapporten får kommissionen beröm för sina reformer som syftar till att förbättra kontrollen över unionens budget. Reformarbetet bedöms som ambitiöst, men det går långsamt. Sverige tillhör de länder som sköter sig bra och behandlas i princip inte alls i årsrapporten. De få synpunkter som framförs avser EU-budgetens inkomstsida.

14 Statistik

14.1 Harmonisering av statistik

Det är gemenskapens behov av statistiska underlag som styr harmoniseringsarbetet (artikel 285 i EG-fördraget). Statistiken har en central roll för beslut om gemenskapens budget och dess fördelning samt bedömning av hur medlemsländerna klarar sina åtaganden när det gäller inflation och offentliga finanser. Statistik krävs också för att upprätta en betalningsbalans för euroområdet. Därutöver blir det allt viktigare att EU har tillgång till statistik som underlag för uppföljning och utvärdering av EU:s politik på olika områden. Utveckling av det europeiska statistiska systemet styrs av femårsplaner. I den senaste femårsplanen som avser åren 2003-2007 (beslut 2002/2367/EG) prioriteras verksamhet som stöder ekonomiska och monetära unionen, europeiska unionens utvidgning samt områdena konkurrenskraft, hållbar utveckling och den sociala agendan. Arbetet under året har präglats av dessa prioriteringar.

14.2 EU:s politik styr statistikens utveckling

Lissabonstrategin syftar till att stödja EU:s mål att år 2010 bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi. För att se hur strategin uppfylls infördes den s.k. öppna samordningsmetoden där man med hjälp av riktlinjer, målsättningar och indikatorer ska följa i vilken utsträckning de politiska ambitionerna uppnås. Kraven på det statistiska systemet att leverera bra indikatorer har lett till ökade insatser inom Eurostat. Sverige har mycket aktivt deltagit i detta arbete. Arbetet har resulterat i en kvalitetspolicy, förslag om vilka indikatorer som tas fram men också i ändringar och utvidgningar av det statistiska regelverket.

Behoven av statistik för den ekonomiska politiken och den ekonomiska och monetära unionen är fortfarande prioriterade inom EU. Mycket arbete återstår innan EU har ett underlag som motsvarar de krav på aktualitet som bl.a. ställts från EMU. Sverige har sedan ett par år aktivt deltagit i detta arbete som bygger på ett mycket nära samarbete mellan kommissionen och medlemsländerna och som resulterat i tydliga prioriteringar och kvalitetskrav på den statistik som behövs för den ekonomiska politiken och penningpolitiken.

Migrations- och asylfrågorna inom EU har fått ökad aktualitet med växande behov av jämförbar information/statistik. Förberedelser pågår för att inom kort föreslå rådet och Europaparlamentet en ny förordning på detta område.

En ny förordning har antagits som reglerar de statistiska territoriella enheter (NUTS) som ligger till grund för regionalstatistiken (förordning (EG) nr 1059/2003). Tidigare indelningar saknade rättsligt stöd och för att underlätta framtida anpassningar av regionalpolitiken, bl.a. som en konsekvens av utvidgningen, var det nödvändigt att fastställa gällande indelningar och ta fram objektiva kriterier för framtida avgränsning av nya regioner.

På det ekonomiska området har en ändring i förordning (EG) nr 2223/96 om det europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS 95) genomförts för att insamling av de kvartalsvisa och årliga huvudaggregaten ska ske snabbare. Dessutom har en anpassning av förordning (EG, Euratom) nr 1287/2003 om bruttonationalinkomsten till marknadspris (BNI-förordningen) till definitioner i ENS 95 genomförts. En ny förordning (EG) nr 450/2003 har vidare antagits vilken reglerar beräkningarna av arbetskostnadsindex

På arbetsmarknadsområdet har förordning (EG) nr 577/98 om arbetskraftsundersökningar ändrats. Därmed begränsas uppgiftsinsamlingen. Samtidigt införs nya variabler för att möta förändrade krav på uppföljning av sysselsättningen inom EU.

På det sociala området har en ny förordning (EG) nr 1177/2003 antagits om gemenskapsstatistik över inkomst- och levnadsförhållanden. Statistiken behövs för att kommissionen ska kunna följa utvecklingen på den sociala agendan i enlighet med den öppna samordningsmetoden.

På forskningsområdet har ett beslut antagits om produktion och utveckling av gemenskapsstatistik över vetenskap och teknik (beslut nr 1608/2003/EG). Beslutet ger en ram för de kommande årens statistik på området.

Dessutom har en ny förordning (EG) nr 48/2004 om stålstatistik för åren 2003–2009 antagits. Denna ersätter delar av den statistik som tidigare samlades in för den numera upplösta kol- och stålunionen och som anses nödvändig för gemenskapens handelspolitik. På sikt avses kraven i denna förordning samordnas med de krav som finns i andra förordningar.

Slutligen kan nämnas en ny förordning (EG) nr 437/2003 om statistisk rapportering inom luftfartssektorn. Beslutet är en parallell till de rättsakter som tidigare beslutats när det gäller statistisk rapportering inom bl.a. sjöfarts- och järnvägsområdena. Det övergripande syftet med förordningen är att skapa tillförlitliga underlag inför transportpolitiska beslut.

DEL IV RÄTTSLIGA OCH INRIKES FRÅGOR

15 Civilrättsligt samarbete

15.1 Civilrättskommittén

Kommittén behandlar övergripande frågor om civilrättsligt samarbete men möts också i olika särskilda sammansättningar, som vanligtvis behandlar ett visst förslag till ny rättsakt – t.ex. i fråga om obestridda fordringar (se avsnitt 15.3), rättshjälp (se avsnitt 15.4) och tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (se avsnitt 15.9).

15.2 Domstolars behörighet samt erkännande och verkställighet av domar

Gemenskapen har, till följd av den s.k. Bryssel I-förordningen (förordning (EG) nr 44/2001), behörighet att förhandla om och ingå internationella avtal rörande domstols behörighet samt erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Det är en omdiskuterad fråga i vilken utsträckning gemenskapens behörighet är exklusiv eller delad med medlemsstaterna.

Kommissionen har bemyndigats att förhandla med övriga parter till Luganokonventionen, Island, Norge, Polen och Schweiz, om en ny konvention som ska anpassas till Bryssel I-förordningen. I anslutning till bemyndigandet begärde rådet i början av året ett yttrande av EG-domstolen rörande frågan om en ny Luganokonvention faller under gemenskapens exklusiva behörighet eller om behörigheten är delad med medlemsstaterna. Sverige har i ett yttrande i juli till EG-domstolen förespråkat delad behörighet. Domen kan komma att meddelas under 2004 och kommer att avgöra om bara gemenskapen eller också medlemsstaterna ska vara parter till den nya konventionen. Förhoppningsvis kan domen också medföra att den rådande osäkerheten i andra behörighetsfrågor klarnar.

När det gäller förhållandet till Danmark, som står utanför det civilrättsliga samarbetet, har kommissionen i maj bemyndigats att förhandla med Danmark om ett avtal som utvidgar tillämpningsområdet för Bryssel I-förordningen till Danmark. Motsvarande bemyndigande gavs samtidigt beträffande den s.k. delgivningsförordningen (förordning (EG) nr 1348/2000).

En särskild arbetsmetod har tillämpats för förhandlingarna inom Haagkonferensen för internationell privaträtt om en global domskonvention. Denna innebär att såväl kommissionen som ordförandeskapet och medlemsstaterna har rätt att uttala sig i förhandlingar med övriga stater.

Arbetsmetoden användes vid förhandlingar vid en specialkommission i Haag i december om en konvention begränsad till avtal mellan näringsidkare om vilken domstol som ska vara behörig att pröva en tvist. Regler om domstolars behörighet och om erkännande och verkställighet av domar finns också i olika konventioner på speciella sakområden. Det kan röra ansvar vid transport och för miljöpåverkan, vilka är sakfrågor som faller under medlemsstaternas och inte gemenskapens behörighet. Behörighetsfrågorna i internationella förhandlingar blir därför besvärliga och det krävs ett nära samarbete mellan medlemsstaterna i EU och kommissionen vid förhandlingar om sådana konventioner. Under året har ett antal specialkonventioner behandlats i rådet. Samtliga har gällt bemyndiganden för medlemsstaterna eller för gemenskapen att skriva under och tillträda konventioner och protokoll.

15.3 Ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område - en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar

Kommissionen har lagt fram ett förslag till förordning om en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar (KOM (2002) 159 slutlig). Tanken med en sådan exekutionstitel är att den som har en fordran på en person eller ett företag i ett annat EU-land ska kunna få en dom eller ett beslut verkställt i varje medlemsstat där egendom finns utan något kontrollförfarande. Förutsättningen är att det företaget eller den personen inte bestrider fordringen.

Samtidigt läggs ett antal miniminormer rörande bl.a. delgivning av handlingar fast. Om dessa miniminormer är uppfyllda, krävs inget kontrollförfarande i den stat där domen eller beslutet ska verkställas.

Kommissionens förslag har diskuterats under året. Antagande kan förhoppningsvis ske under 2004.

15.4 Direktiv om rättshjälp i gränsöverskridande tvister

I januari 2003 antogs rådets direktiv 2002/8/EG om rättshjälp i gränsöverskridande tvister. Som angavs i den faktapromemoria (2001/02: FPM66) som överlämnades till riksdagen innehåller direktivförslaget minimiregler som ska garantera att parter i gränsöverskridande tvister behandlas på samma sätt som om de var bosatta i den medlemsstat där rättegången ska äga rum. Problem som följer av målets gränsöverskridande karaktär ska inte heller hindra att rättshjälp beviljas. Direktivet föreskriver ett utökat samarbete mellan medlemsstaterna samt inrättandet av mekanismer för informationsutbyte.

Syftet med förslaget är således att förenkla förfarandena och säkerställa att parter i gränsöverskridande tvister inte hamnar mellan två stolar till följd av olikheter i de nationella rättshjälpssystemen. Direktivet ska vara genomfört senast den 30 november 2004. Regeringen avser att i mars 2004 lämna en proposition med förslag på de lagändringar som genomförandet kräver.

15.5 Förordning om föräldraansvar (ny Bryssel II-förordning)

Skr. 2003/04:60

I september 2001 presenterade kommissionen ett förslag till förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar. Förslaget gällde civilrättsliga förfaranden om föräldraansvar, t.ex. frågor om vårdnad om barn, umgänge med barn och barns boende. Förordningsförslaget syftade till att komplettera de regler som finns i den s.k. Bryssel II-förordningen. Till skillnad från Bryssel II-förordningen (förordning (EG) nr 1347/2000). gällde den föreslagna förordningen även barn till ogifta föräldrar.

Tillsammans med ett tidigare franskt initiativ om att avskaffa exekvaturförfarandet (ansökan om förklaring att en dom får verkställas i annat land) inför verkställighet av domar om umgänge överfördes kommissionens förslag i omarbetat skick till ett nytt förslag till förordning (KOM (2002) 222 slutlig). Detta förslag presenterades i maj 2002 och har i sin tur lagts samman med Bryssel II-förordningen. Vid sitt möte den 27 november 2003 beslutade rådet för rättsliga och inrikes frågor att anta förordningsförslaget. Förordningen kommer att träda i kraft den 1 augusti 2004 och ska tillämpas från och med den 1 mars 2005. Från samma dag ska den äldre Bryssel II-förordningen upphöra att gälla. Även den nya förordningen kommer att benämnas Bryssel II-förordningen.

15.6 Undertecknande av 1996 års Haagkonvention

Den 19 oktober 1996 antog Haagkonferensen för internationell privaträtt en konvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn. Konventionen faller numera delvis under gemenskapens kompetens. Dock kan endast stater ansluta sig till konventionen. Rådet har i ett beslut den 19 december 2002 bemyndigat medlemsstaterna att i gemenskapens intresse underteckna konventionen samt avge en förklaring i samband därmed. Sverige har gjort så den 1 april 2003. Rådet har därefter förberett ett nytt beslut, enligt vilket medlemsstaterna uppmanas vidta de åtgärder som krävs för att kunna ansluta sig till konventionen, om möjligt före den 1 oktober 2005.

15.7 Förslag till direktiv om brottsofferersättning

Syftet med kommissionens förslag till direktiv om ersättning till brottsoffer (KOM (2002) 562 slutlig) är att se till att alla medlemsstater har ett system som gör det möjligt för brottsoffer som drabbats av personskada att få ersättning av staten i de fall då gärningsmannen är okänd eller inte har förmåga att betala skadestånd. Förslaget innehåller också regler om samarbete mellan medlemsstaternas myndigheter. Under året har förslaget diskuterats i kommittén för civilrättsliga frågor men medlemsstaterna har ännu inte nått en överenskommelse. Sverige har förklarat sig vara positivt inställt till förslaget och kommer att arbeta konstruktivt för att en överenskommelse ska kunna nås under våren 2004. Det är ange-

läget att brottsoffer får ett starkt skydd oavsett var inom EU de utsätts för brott och att de får ersättning inom skäligen tid. Skr. 2003/04:60

15.8 Tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I)

Enligt lagen (1998:167) om tillämplig lag för avtalsförpliktelser gäller 1980 års Romkonvention om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) som lag i Sverige. Kommissionen lade den 14 januari 2003 fram en grönbok (KOM (2002) 654 slutlig) angående en omvandling av konventionen till ett gemenskapsinstrument samt eventuell modernisering som bör göras i samband därmed. Sverige välkomnar en sådan omvandling även om den nuvarande konventionen i stort fungerar väl. Kommissionen planerar att lägga fram ett förslag till förordning under våren 2005.

15.9 Tillämplig lag för förpliktelser utanför avtalsförhållanden (Rom II)

Den 22 juli lade kommissionen fram ett förslag till förordning (KOM (2003) 427 slutlig) om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II). Förordningen ska reglera vilket lands lag som ska gälla i tvister som inte har anknytning till avtalsförhållanden.

Enligt den huvudregel som förslaget innehåller ska lagen i det land där skadan uppkom tillämpas. Särskilda regler om tillämplig lag finns för produktansvar, otillbörlig konkurrens och andra illojala förfaranden, ärekränkning m.m. och miljöskada. Utkastet innehåller också vissa bestämmelser om förpliktelser som har sin grund i något annat än en skadeståndsgrundande handling, t.ex. tjänster utan uppdrag.

Sverige delar bedömningen att det finns ett behov av en reglering men har ställt sig negativt till särskilda regler om tillämplig lag för ärekränkning m.m. En sådan reglering skulle riskera att utgöra ett ingrepp i nationella regler om yttrandefrihet. Förhandlingar fortsätter under 2004 och Sverige kommer att arbeta för en lösning som lämnar det grundlagskyddade skyddet för tryck- och yttrandefrihet oberört.

16 Polissamarbete, straffrättsligt samarbete och tullsamarbete

16.1 Horisontella frågor

16.1.1 Organiserad brottslighet

Den sektorsövergripande arbetsgruppen mot organiserad brottslighet (Multidisciplinary Working Group on Organised Crime, MDG) har liksom tidigare år fungerat som ett forum för utbyte av erfarenheter av konkret brottsbekämpande samarbete och strategisk information om organiserad brottslighet. Gruppen har under året arbetat med en rad rekommendationer och rådsslutsatser om euroförfalskning, människohandel, modellöverenskommelser för upprättande av gemensamma utredningsgrupper, samt upprättande av kontaktpunkter med Ukraina om utbyte av information som rör organiserad brottslighet. I sedvanlig ordning har även MDG behandlat den återkommande rapporten om organiserad brottslighet inom EU, samt gjort en halvtidsöversyn av den s.k. Milleniestrategin mot organiserad brottslighet. Strategin sträcker sig fram till 2005 och ska då slututvärderas.

16.1.2 Ömsesidig utvärdering

Arbetet med de ömsesidiga utvärderingarna om hur medlemsstaterna på nationell nivå genomför internationella åtaganden i kampen mot den organiserade brottsligheten fortsatte under året. Den andra utvärderingsomgången angående brottsbekämpningens roll i kampen mot narkotikahandel avslutades. Efter ett svenskt initiativ påbörjades även den tredje utvärderingsrundan som rör utbyte av information och underrättelser mellan Europol och medlemsstaterna samt mellan medlemsstaterna. Sverige utvärderades som första land. Utvärderingsrundan väntas pågå under två år.

16.1.3 Brottsförebyggande frågor

Det europeiska nätverket för förebyggande av brott, EUCPN

Europeiska unionens nätverk för förebyggande av brottslighet (EUCPN) bildades år 2001 (beslut 2001/427/RIF). Nätverkets syfte är att bidra till utvecklingen av olika aspekter inom det brottsförebyggande arbetet på unionsnivå och stödja brottsförebyggande åtgärder på lokal och nationell

nivå. Arbetet omfattar all typ av kriminalitet men arbetet ska särskilt inriktas på ungdomsbrottslighet, brottslighet i städerna och narkotika-relaterad brottslighet.

Under november gav EUCPN ut sin årsrapport för år 2002, vilken ger en överblick av det arbete som gjorts inom nätverket. Vidare presenterades en rapport i november som behandlar statistikfrågor. Sverige medverkade aktivt i arbetsgruppen som tog fram rapporten.

Två konferenser ägde rum under året. Den första var en metodkonferens i september i Paris. Den andra var en årligt återkommande konferens om goda rutiner vid brottsförebyggande projekt, vilken ägde rum i november i Rom.

I juli 2003 utsågs Brottsförebyggande rådet (BRÅ) att företräda Sverige i EUCPN. Svenska kontaktpunkter i EUCPN är Rådet för trygghet och mänskligare Göteborg samt Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet.

Under 2004 ska EUCPN:s arbete utvärderas. Förberedelsearbetet inför utvärderingen påbörjades redan under 2003.

Den europeiska brottsförebyggande tävlingen

Årligen anordnas en europeisk brottsförebyggande tävling ("European Crime Prevention Awards", ECPA). År 2003 hölls tävlingen i Köpenhamn där det portugisiska bidraget vann med projektet "Neighbourhood Tutors". Sverige deltog med bidraget "Projekt Supporter, Stockholm".

16.1.4 Brottsofferfrågor

Sverige har under året varit aktivt i arbetet med det direktiv om ersättning till brottsoffer som kommissionen lade fram hösten 2002 (se även avsnitt 15.7).

Brottsoffermyndigheten i Umeå anordnade tillsammans med det finländska justitieministeriet och det portugisiska inrikesministeriet i september 2003 en konferens om stöd och hjälp till människor som drabbats av brott i en annan medlemsstat ("Assistance to cross-border victims in the European Union"). Syftet med konferensen var bl.a. att arbeta fram en enhetlig informationsbroschyr om möjligheterna till stöd, hjälp och information till dem som drabbas av brott i en annan medlemsstat. Broschyren ska spridas till medlemsstaternas centrala polismyndigheter och departement.

Brottsofferfrågorna belyses också genom arbetet med att inrätta Daphne II, kommissionens insatsprogram som syftar till att förebygga våld mot barn, ungdomar och kvinnor och för att skydda brottsoffer och riskgrupper. (se kapitel 20, avsnitt 20.4.3)

16.1.5 Terrorism

Liksom under föregående år har åtgärder mot terrorism haft hög prioritet under det gångna året. Till grund för arbetet har legat den handlingsplan mot terrorism som beslutades av Europeiska rådet vid ett extra möte den

21 september 2001. Förutom det löpande arbetet med att ta fram hotbilsanalyser och sammanställa strategiska rapporter har arbetet fokuserats på att hitta vägar att förbättra det konkreta praktiska polissamarbetet för att förebygga och bekämpa terrorism. Behovet av att utveckla de nya medlemsländernas kapacitet på området har uppmärksammats. Ett arbete har även inletts för att ta fram en handbok som sätter ramar för närmare samarbete och informationsutbyte inför och under större sportevenemang som närmast sommar-OS i Aten 2004.

16.1.6 Narkotika

Under våren behandlades ett förslag till handlingsplan för minskning av tillgång och efterfrågan på narkotika (8926/2/03). I de delar som avser minskning av tillgången tas frågor som rör insamling, analys och utvärdering av underrättelser upp tillsammans med frågor om utbildning, vinning av narkotikahandel samt bästa metoder för bekämpning av narkotikahandel. Genomförandet ska kontinuerligt följas upp i den horisontella narkotikagruppen. Aktiviteter som nu genomförs rör bl.a. kriminaltekniska (forensiska) analyser av narkotikabeslag. När det gäller handlingsplanen mot syntetisk narkotika som slutbehandlades under det danska ordförandeskapet har bl.a. Europol genomfört aktiviteter som rör distributionsnäten för syntetisk narkotika.

Under det italienska ordförandeskapet har en resolution om placering av narkotikasambandsmän i Albanien och en resolution om utbildning för tjänstemän i rättsvårdande, narkotikarelaterade yrken färdigbehandlats (11051/6/03 och 11052/4/03) (Se vidare avsnitt 16.3.5)

På narkotikaområdet har under slutet av året också inletts ett arbete med den framtida strategin och en handlingsplan för 2005–2010. Detta arbete kommer att fortsätta under 2004 tillsammans med den slutliga utvärderingen av nu gällande handlingsplan 2000–2004.

16.2 Straffrättsligt samarbete och ömsesidigt erkännande av domar och beslut

16.2.1 Rättslig hjälp

Inom EU antogs den 29 maj 2000 en konvention om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Den 16 oktober 2001 antogs ett tilläggsprotokoll till denna konvention. Överenskommelserna avser att förbättra det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna genom att bl.a. direkta kontakter ska ske mellan de rättsliga myndigheterna och att medlemsstaterna får nya möjligheter att samarbeta, t.ex. genom assistans med hemlig teleavlyssning och förbättrade möjligheter att få tillgång till bankinformation. Arbetet pågår för att införliva överenskommelserna i den svenska lagstiftningen. En departementspromemoria är planerad att remitteras under 2004.

16.2.2 Tammerforsslutsatserna om ömsesidigt erkännande av domar och beslut Skr. 2003/04:60

Vid toppmötet i Tammerfors 1999 fastslog Europeiska rådet att ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden bör bli en hörnsten i det rättsliga samarbetet på det straffrättsliga området inom unionen. Denna princip ska avse såväl domar som andra beslut fattade av rättsliga myndigheter. Rådet antog i november 2000 ett åtgärdsprogram för att genomföra principen om ömsesidigt erkännande enligt Europeiska rådets slutsatser. Programmet innehåller en rad olika åtgärder som ska vidtas för att genomföra principen om ömsesidigt erkännande.

Tanken med ömsesidigt erkännande är att skapa ett mervärde i förhållande till dagens mer traditionella sätt att samarbeta på, vilket utgår ifrån att de brottsutredande myndigheterna i den stat som behöver hjälp i en brottsutredning ansöker om assistans i en annan stat. Den staten fattar sina egna beslut som behöriga myndigheter sedan verkställer. Ömsesidigt erkännande innebär att myndigheterna i den stat där brottsutredningen pågår själva fattar beslut om t.ex. att ett visst föremål ska tas i beslag och den andra staten ska, utan att ifrågasätta detta beslut, verkställa det som om det vore ett beslut fattat av egna myndigheter.

Hittills har arbetet inom EU resulterat i att sex initiativ har tagits:

- ett rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (se avsnitt 16.2.3),
- ett rambeslut om erkännande och verkställighet av beslut om frysning av egendom och bevismaterial (se avsnitt 16.2.4),
- ett utkast till rambeslut om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff (se avsnitt 16.2.5),
- ett utkast till rambeslut om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande (se avsnitt 16.2.6),
- ett utkast till rådsbeslut om förstärkt samarbete angående beslut om förlust av rättigheter (se avsnitt 16.2.7) och
- ett utkast till rambeslut om ett europeiskt bevisupptagningsbeslut (se avsnitt 16.2.8).

16.2.3 Europeiska arresteringsordern

Rådet antog den 13 juni 2002 rambeslut 2002/584/RIF om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna.

Rambeslutet innehåller bestämmelser om överlämnande inom EU av personer som i medlemsstaterna är eftersökta för lagföring eller för verkställighet av frihetsberövande påföljder. Den 1 januari 2004 ska medlemsstaterna ha genomfört rambeslutets bestämmelser. Vid ett flertal tillfällen under 2003 har medlemsstaterna inom rådsstrukturen diskuterat olika frågor om genomförandet av rambeslutet.

I september 2003 överlämnade regeringen propositionen ”Lag om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder” (prop. 2003/04:7) till riksdagen. I propositionen föreslås ny lagstiftning för att

genomföra rambeslutets bestämmelser. Regeringen beslutade den 18 december 2003 att lagarna skulle utfärdas och träda i kraft den 1 januari. I propositionen redogör regeringen också för de åtgärder som kommer att vidtas för att följa upp den nya lagstiftningen. Regeringen kommer under 2005 att återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur de berörda myndigheterna i Sverige har tillämpat och berörts av den nya lagstiftningen. Fram till denna tidpunkt kommer motsvarande diskussioner att ske mellan medlemsstaterna.

16.2.4 Ömsesidigt erkännande och verkställighet av beslut om frysning av egendom och bevismaterial

Rambeslutet syftar till att säkerställa verkställighet av beslut om förverkande eller överlämnande av bevismaterial (i svensk rätt motsvarande kvarstad och beslag). Utgångspunkten är att beslut fattas i den medlemsstat där förundersökningen pågår och verkställs av den medlemsstat där egendomen eller bevismaterialet finns. Tanken är att snabbt hindra att egendomen förstörs eller försvinner, dvs. den ska "frysas". Egendomen förblir fryst till dess att den stat som verkställt beslutet har bestämt om bevismaterialet kan överlämnas till den andra staten eller till dess att egendomen har förverkats och detta beslut har verkställts.

Rådet nådde i februari 2002 en principöverenskommelse om innehållet i rambeslutet. Riksdagen godkände den 14 maj 2003 ett utkast till rambeslut (prop. 2002/03:67, 2002/03:JuU15, rskr. 2002/03:169), vilket antogs av rådet den 22 juli 2003 (rambeslut 2003/577/RIF). Rambeslutet ska vara genomfört i medlemsstaternas lagstiftning senast den 2 augusti 2005. Regeringen avser att i början av 2005 lämna en proposition till riksdagen med förslag på lagstiftning som rambeslutet kräver.

16.2.5 Tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff

I rambeslutet regleras verkställighet i en medlemsstat av bötesstraff som har beslutats i en annan medlemsstat (2001/C 278/06). Förslaget presenterades i faktapromemoria 2001/02:FPM18. Enligt förslaget ska bötesstraff som har beslutats av antingen en domstol eller en viss myndighet (t.ex. strafföreläggande av åklagare och ordningsbot av polis) i en medlemsstat erkännas och verkställas i en annan medlemsstat. Verkställigheten ska ske på samma sätt som för ett inhemskt bötesstraff.

Vid rådets möte den 8 maj nåddes en principöverenskommelse om innehållet i rambeslutet. Under hösten har vissa tekniska frågor diskuterats.

Rambeslutet ställer krav på lagstiftning och riksdagen ska därför godkänna rambeslutet innan Sverige kan rösta för ett antagande i rådet. Regeringen avser att under våren 2004 lämna en proposition till riksdagen om godkännande av rambeslutet. I propositionen kommer regeringen att redovisa den lagstiftning som rambeslutet medför, men förslag till lagstiftning kommer inte att läggas fram i propositionen. Regeringen avser istället att återkomma till riksdagen med sådana förslag efter det att rambeslutet antagits. Rambeslutet kommer att kunna antas under 2004.

16.2.6 Tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på beslut om förverkande

Skr. 2003/04:60

Rambeslutet reglerar erkännande och verkställighet i en medlemsstat av beslut om förverkande som har meddelats i en annan medlemsstat (2002/C 184/05). Förslaget presenterades i faktapromemoria 2002/02: FPM6. Förslaget syftar till att underlätta samarbetet mellan medlems för att kunna omhänderta de vinster som brottslighet ger eller de hjälpmedel som använts för att utöva brott. Rambeslutet följer i stora delar den struktur och det innehåll som finns i de tidigare nämnda rambesluten, särskilt rambeslutet om tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff.

Under året har rambeslutet varit föremål för intensiva förhandlingar inom hela rådsstrukturen. Flera svåra frågor, t.ex. utformningen av vägransgrunderna, har resulterat i att någon politisk överenskommelse ännu inte har uppnåtts. Förhoppningen är emellertid att medlemsstaterna ska nå en politisk överenskommelse om förslaget under det irländska ordförandeskapet våren 2004. Eftersom ett genomförande av rambeslutet kräver lagstiftning kommer rambeslutet inte att kunna antas förrän riksdagen har lämnat sitt godkännande till ett sådant antagande. Detta bör kunna ske under senare delen av 2004 eller början av 2005.

16.2.7 Förstärkt samarbete angående beslut om förlust av rättigheter

Det danska ordförandeskapet tog i juli 2002 initiativ till ett rådsbeslut om samarbete när det gäller beslut som fattats av en medlemsstat om en persons förlust av vissa rättigheter (s.k. ”diskvalifikationer”). De diskvalifikationer som avses är beslut som inskränker en persons möjligheter till yrkesutövning och som t.ex. meddelats av en domstol i samband med en brottmålsdom. För svensk del kan t.ex. näringsförbud omfattas. Rådsbeslutet syftar främst till att medlemsstaterna ska informera varandra om sina beslut om diskvalifikationer men tanken är även att medlemsstaterna enligt nationell rätt ska verkställa andra staters beslut om diskvalifikationer.

Rådsbeslutet diskuterades under våren. Arbetet inriktades huvudsakligen på att medlemsstaterna informerade varandra om innehållet i respektive stats nationella lagstiftning. Medlemsstaterna avvaktar ett meddelande från kommissionen som närmare ska ta upp frågan om diskvalifikation. Ett sådant meddelande kommer troligen under våren 2004.

16.2.8 Europeiskt bevisupptagningsbeslut

Kommissionen har i november tagit initiativ till ett rambeslut om ett europeiskt bevisupptagningsbeslut när det gäller föremål, handlingar och uppgifter som ska företes i brottmål (KOM (2003) 688 slutlig). Rambeslutet syftar till att ett beslut i en medlemsstat om att vissa föremål ska omhändertas för att tjäna som bevisning i en rättegång, ska verkställas av den stat där föremålen finns. Tanken är att delvis ersätta det traditionella

sättet att samarbeta där den stat som behöver bistånd ansöker om att föremål omhändertas och lämnas över. Skr. 2003/04:60

En faktrapromemoria kommer att överlämnas till riksdagen i början av 2004. Förhandlingar om detta initiativ kommer att påbörjas under det irländska ordförandeskapet.

16.2.9 Gemensamma utredningsgrupper

Rambeslutet om gemensamma utredningsgrupper innehåller bestämmelser om att brottsutredande myndigheter i medlemsstaterna gemensamt kan inrätta en utredningsgrupp för att samordna brottsutredningar som har kopplingar till flera medlemsstater. Rådet antog rambeslutet den 13 juni 2002.

Regeringen överlämnade den 25 september 2003 propositionen 2003/04:4 Gemensamma utredningsgrupper för brottsutredningar till riksdagen. I propositionen föreslogs en ny lag om gemensamma utredningsgrupper för brottsutredningar. Lagstiftningen syftade till att Sverige skulle leva upp till åtagandet i rambeslutet. Regeringen beslutade den 18 december att lagarna skulle utfärdas och träda i kraft den 1 januari 2004.

16.2.10 Ett europeiskt rättsligt nätverk på straffrättens område

Nätverket, som tillkom 1998, består av företrädare för nationella myndigheter som arbetar med internationellt straffrättsligt samarbete. Varje medlemsstat har utsett ett antal kontaktpunkter. Sverige har för närvarande tio kontaktpunkter; en vid centralmyndigheten på Justitiedepartementet, två vid Riksåklagaren, en vid Ekobrottsmyndigheten och en vid varje internationell åklagarkammare.

Kontaktpunkterna ska vara aktiva mellanhänder för att underlätta det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna när det gäller bekämpandet av, framför allt, grov brottslighet. De ska tillhandahålla information till rättsliga myndigheter i det egna landet och till kontaktpunkter och rättsliga myndigheter i andra medlemsstater i juridiska och praktiska frågor och främja samordningen av det rättsliga samarbetet.

Nätverket möts regelbundet för att kontaktpunkterna ska kunna utbyta erfarenheter och diskutera praktiska och rättsliga problem. Under året möttes nätverket vid ett flertal tillfällen. Vid mötena diskuterades bland annat praktiska tillämpningsfrågor när det gäller rättslig hjälp, förhållandet mellan nätverket och Eurojust och nätverkets tekniska hjälpmedel.

16.2.11 Eurojust

Den 28 februari 2002 fattade rådet beslut om att inrätta Eurojust, ett organ för förbättrat åklagarsamarbete vid gränsöverskridande brottsutredningar (beslut 2002/187/RIF). Eurojust finns sedan december 2002 i Haag.

Eurojust har inrättats för att underlätta och förbättra samordningen och samarbetet mellan medlemsstaterna när det gäller utredning och åtal av grov, ofta organiserad, brottslighet.

Eurojust ska bl.a. hjälpa medlemsstaterna i det rättsliga samarbetet i frågor om t.ex. internationell rättslig hjälp och utlämning. Eurojust kan på begäran av en medlemsstat också hjälpa till med utredningar och åtal som rör en medlemsstat eller ett land utanför EU, förutsatt att det finns ett samarbetsavtal med detta land.

Eurojust har möjlighet att agera vid ett stort antal brottstyper under förutsättning att det handlar om utredning av grov brottslighet som rör två eller fler medlemsstater. Det kan t.ex. handla om terrorism, narkotikahandel, människohandel och grova bedrägerier. I stort överensstämmer Eurojusts behörighet med Europols (se 16.4.1). I detta sammanhang bör nämnas att Eurojust har uttrycklig behörighet när det gäller insatser mot bedrägerier som riktar sig mot EU:s ekonomiska intressen.

Under året har antalet ärenden som hänvisats till Eurojust ökat kraftigt. Under det första halvåret skedde en nästan 100 procentig ökning av antalet ärenden i förhållande till 2002. Vid flera tillfällen har svensk åklagare deltagit i större samordningsoperationer via Eurojust. Under 2003 har rekryteringen till Eurojust fortsatt och för närvarande finns det åtta fast anställda inom administrationen. Eurojusts uppbyggnad är en prioriterad fråga och den svenske medlemmen ingår i kommittén för rekrytering av bl.a. nationella sekreterare.

16.2.12 Straffrättsligt samarbete mellan EU och tredjeland

Island och Norge

Mot bakgrund av Islands och Norges deltagande i Schengensamarbetet tog Sverige under sitt ordförandeskap initiativ till att vissa bestämmelser, i EU:s överenskommelser om rättslig hjälp (se avsnitt 16.2.1) och utlämning, som inte var en utveckling av Schengen-regelverket, skulle bli tillämpliga i förhållande till Island och Norge. Under året har ordförandeskapet fört förhandlingar med Island och Norge i dessa delar. När det gäller utlämning har det blivit fråga om att reglera ett förfarande som i huvudsak motsvaras av den reglering som finns i rambeslutet om den europeiska arresteringsordern (se avsnitt 16.2.3).

Ett avtal om att Island och Norge ska få tillämpa vissa EU-instrument om rättslig hjälp antogs av rådet den 17 december. Fortfarande återstår vissa delar när det gäller avtalet om utlämning. Dessa förhandlingar kommer att pågå under 2004.

USA

Efter händelserna den 11 september 2001 har förhandlingar förts mellan EU och USA om att förbättra det straffrättsliga samarbetet. I juni undertecknades två avtal; ett om utlämning och ett om rättslig hjälp i brottmål (beslut 2003/516/EG).

Avtalen syftar i huvudsak till att komplettera de bilaterala avtal som varje medlemsstat har med USA beträffande utlämning och rättslig hjälp i brottmål samt att säkerställa att medlemsstaterna kan kräva vissa garantier innan rättslig hjälp lämnas, t.ex. mot att dödsstraffet används.

Inom Justitiedepartementet pågår ett arbete med att ta fram ett underlag för att Sverige ska kunna godkänna avtalen och genomföra dem i svensk lagstiftning. Det är osäkert när rådet kan förväntas anta avtalen eftersom medlemsstaterna kan behöva ändra sin lagstiftning dessförinnan. Skr. 2003/04:60

16.3 Materiell straffrätt

16.3.1 Människohandel, sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi

Arbetet mot människohandel var en av de högst prioriterade frågorna för regeringen under Sveriges ordförandeskap i rådet under det första halvåret 2001. Under år 2002 antogs ett rambeslut om bekämpande av människohandel, med minimikrav på medlemsstaternas straffrättsliga lagstiftning.

Riksdagen godkände rambeslutet den 24 april 2002 (bet. 2001/02: JuU28, rskr. 2001/02:219). Rambeslutet antogs därefter av rådet den 19 juli 2002 (rambeslut 2002/629/RIF). Rambeslutet omfattar människohandel för dels arbetskraftsexploatering, dels sexuell exploatering. Det behandlar bland annat definitioner av straffbar människohandel, lägsta maximistraff och vad som ska anses utgöra försvårande omständigheter, ansvar och påföljder för juridiska personer, jurisdiktion och brottsoffer.

Medlemsstaterna ska före den 1 augusti 2004 ha vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att följa rambeslutet. En proposition med förslag till bl.a. lagändringar som krävs för att Sverige ska uppfylla åtagandena i rambeslutet beräknas kunna lämnas till riksdagen i mars 2004. De föreslagna lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2004.

Den 22 december antogs inom EU ett rambeslut om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi. I rambeslutet återfinns bl.a. bestämmelser om vad som ska vara straffbart sexuellt utnyttjande av barn och straffbara förfaranden med barnpornografi samt vilka straffrättsliga påföljder som dessa gärningar ska kunna leda till. Regeringen föreslog i en proposition den 25 september 2003 att riksdagen skulle godkänna rambeslutet om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi (prop. 2003/04:12), vilket skedde den 16 december 2003 (bet. 2003/04:JuU9, rskr. 2003/04:108). Regeringen har för avsikt att under våren 2004 lämna en proposition till riksdagen med förslag till de lagändringar som bedöms krävas för att svensk lagstiftning fullt ut ska uppfylla rambeslutets bestämmelser.

16.3.2 Människosmuggling

Vid rådsmötet den 28 november 2002 antogs ett direktiv (2002/90/EG) och ett rambeslut (2002/946/RIF) i syfte att förstärka kampen mot olaglig invandring och människosmuggling. Avsikten med direktivet och rambeslutet är att vidareutveckla Schengen-regelverket och att fastställa effektiva straffrättsliga påföljder för människosmuggling. Direktivet anger vilka handlingar som ska vara förbjudna medan rambeslutet innehåller

bestämmelser om vilka påföljder som ska kunna dömas ut. Dessutom innehåller rambeslutet bestämmelser om domsrätt, utlämning och åtal.

I november överlämnades proposition Människosmuggling och tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen, m.m. (prop. 2003/4:35) till riksdagen. I propositionen föreslås att vissa straffbestämmelser i utlänningslagen (1989:529) skärps för att uppfylla kraven i direktivet och rambeslutet. Bland annat föreslås att maximistraffet för grovt brott när det gäller människosmuggling ska skärpas till sex års fängelse. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2004.

16.3.3 Miljöbrott

Rambeslut 2003/80/RIF om skydd för miljön genom strafflagstiftning, som antogs i januari, syftar till att komplettera Europarådets konvention på samma område från 1998. Enligt rambeslutet ska, som framgår av faktapromemorian EUM2000/537/R, medlemsstaterna åta sig att kriminalisera allvarliga former av överträdelser av miljölagstiftningen och förse dem med effektiva, proportionella och avskräckande påföljder. Dessutom innehåller rambeslutet bestämmelser om domsrätt och utlämning.

Regeringen har gjort den bedömningen att svensk lagstiftning uppfyller rambeslutets krav och att några lagstiftningsåtgärder därför inte krävs.

16.3.4 Terroristbrott

Vid rådsmötet den 13 juni 2002 antogs rambeslut 2002/475/RIF om bekämpande av terrorism. Rambeslutet är den första internationella överenskommelse som innehåller en definition av vilka gärningar som ska anses utgöra terroristbrott.

Förutom en definition av terroristbrott innehåller rambeslutet bestämmelser om vilka straff som ska kunna dömas ut för sådana brott. Därutöver innehåller det bl.a. bestämmelser om ansvar och påföljder för juridiska personer, jurisdiktion, utlämning och åtal samt skydd och stöd till brottsoffer.

Propositionen Straffansvar för terroristbrott (prop. 2002/03:38) lämnades till riksdagen i februari 2003. I propositionen föreslås en ny lag om straff för terroristbrott. Lagen (2003:148) om straff för terroristbrott trädde i kraft den 1 juli 2003 (bet. 2002/03:JuU12, rskr. 2002/03:148). Lagen innehåller bestämmelser för att genomföra rambeslutet.

16.3.5 Narkotikabrott

Kommissionen presenterade i maj 2001 ett förslag till rambeslut om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel (KOM (2001) 259 slutlig). Förslaget har förhandlats i arbetsgruppen Materiell straffrätt men man har också konsulterat den pelarövergripande horisontella narkotikagruppen. Rambeslutet anger vilka handlingar som ska anses utgöra olaglig narkotikahandel respektive

olaglig handel med s.k. prekursorer och därmed vara straffbara i samtliga medlemsstater samt vilka straff som dessa brott ska kunna leda till. Förslaget innehåller också bestämmelser om ansvar och påföljder för juridiska personer, jurisdiktion och åtal. Vid rådsmötet för rättsliga och inrikes frågor den 27 november träffade EU:s justitieministrar en politisk överenskommelse om rambeslutets innehåll. Den 4 december upplyste ordförandeskapet att en ny konsultation med Europaparlamentet ska äga rum innan rambeslutet kan antas. En proposition med förslag att riksdagen ska godkänna rambeslutet lämnas under våren 2004.

16.3.6 Rasism och främlingsfientlighet

Ett förslag till rambeslut om bekämpande av rasism och främlingsfientlighet fortsatte att förhandlas i början av året efter att en politisk överenskommelse inte kunnat nås av rådet i november 2002. Inte heller vid ett möte i februari 2003 uppnåddes en överenskommelse. Något förhandlingsarbete har därefter i princip inte skett.

Förslaget lades fram av kommissionen i november 2001 (KOM (2001) 664 slutlig). Som framgår av faktapromemoria 2001/02: FPM45 föreslås bestämmelser om vilka rasistiska och främlingsfientliga handlingar som ska vara straffbara. Vidare föreslås bestämmelser om påföljder och om rasistiska och främlingsfientliga motiv. Förslaget innehåller också regler om ansvar och påföljder för juridiska personer, domsrätt m.m.

16.3.7 Förverkande av vinning av brott

Danmark presenterade i juni 2002 ett förslag till rambeslut om förverkande av vinning av egendom som härrör från brott samt hjälpmedel som använts vid brott (2002/C 184/03). Som framgår av faktapromemorian 2001/02:FPM119, ska medlemsstaterna enligt förslaget säkerställa att det blir möjligt att helt eller delvis förverka hjälpmedel och vinning som härrör från brott som kan leda till frihetsberövande i mer än ett år, eller egendom vars värde motsvarar sådan vinning. Huvudnumret i förslaget är emellertid att medlemsstaterna ska se till att det blir möjligt att förverka egendom från personer som dömts för vissa särskilt allvarliga brott även om det inte kan konstateras att egendomen härrör från just det brott personerna dömts för. En politisk överenskommelse nåddes vid rådets möte i december 2002. Rambeslutet har ännu inte kunnat antas av rådet eftersom flera medlemsstater, däribland Sverige, har parlamentariska granskningsreservationer. En proposition med förslag till de lagändringar som bedöms som nödvändiga för att Sverige ska uppfylla bestämmelserna i rambeslutet beräknas kunna lämnas under våren 2004.

16.3.8 Korruption i den privata sektorn

Rådet antog den 22 juli ett rambeslut om korruption i den privata sektorn. Rambeslutet bygger i stora delar på en gemensam åtgärd från 1998 (98/742/RIF) och innehåller bl.a. bestämmelser om kriminalisering av bestickning och mutbrott i den privata sektorn samt påföljder för sådana

brott. Rambeslutet, som har presenterats i faktagromemorian 2001/02:FPM116, går längre än den gemensamma åtgärden eftersom kriminaliseringen nu inte längre kan begränsas till sådana handlingar som riskerar att skada konkurrensen på den inre marknaden som helhet. Rambeslutet bedöms inte föranleda några ändringar i svensk lagstiftning.

16.3.9 IT-brott

I februari träffade rådet en politisk överenskommelse om innehållet i ett rambeslut om angrepp mot informationssystem. Inför rådsmötet hade regeringen överlämnat en promemoria till riksdagen (RD 2002/03: 2952). Förslaget till rambeslutet hade presenterats av kommissionen i april 2002 (KOM (2002) 173 slutlig) och behandlats i faktagromemorian 2001/02:FPM110.

Rambeslutet innehåller bestämmelser om vilka handlingar som ska vara straffbelagda som angrepp mot informationssystem och vilka påföljder dessa brott ska kunna leda till. Dessutom finns bestämmelser om bl.a. ansvar och påföljder för juridiska personer, domsrätt och informationsutbyte. Rambeslutet överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet. Inom Justitiedepartementet utarbetas en departementspromemoria med förslag till de lagändringar som bedöms nödvändiga för att Sverige ska uppfylla åtagandena i rambeslutet och konventionen.

16.3.10 Handel med mänskliga organ

Grekland presenterade i mars ett förslag till rambeslut om förebyggande och bekämpande av olaglig handel med mänskliga organ och vävnader. Som framgår av faktagromemorian 2002/03:FPM58 innehåller förslaget bestämmelser om vilka former av handel med organ som bör behandlas som straffbara handlingar i medlemsstaterna jämte påföljder samt sedvanliga bestämmelser om ansvar och påföljder för juridiska personer och behörighet m.m. Efter att flera medlemsstater under våren ifrågasatt behovet av ett rambeslut på området har förslaget därefter inte varit föremål för diskussioner i arbetsgruppen.

16.3.11 Tillämpningen av ne bis in idem-principen

Under våren presenterade Grekland ett förslag till rambeslut om tillämpningen av ne bis in idem-principen, dvs. den inom straffrätten grundläggande principen om att ingen ska åtalas eller dömas två gånger för samma gärning. Som framgår av faktagromemorian 2002/03: FPM59 finns bestämmelser på området redan idag, men förslaget syftar till att principen ska få en utökad tillämpning genom ett djupare samarbete mellan medlemsstaterna. Förhandlingarna om rambeslutet har pågått hela året och har visat sig vara svår genomförda eftersom medlemsstaterna varit oense bl.a. om tillämpningsområdet för rambeslutet, vilka undantag till principen som ska få gälla och mervärdet med rambeslutet. Förhandlingarna förväntas dock återupptas under 2004.

16.3.12 Rambeslut om fartygsförening

Skr. 2003/04:60

Kommissionen presenterade under våren förslag till ett direktiv, Europaparlamentets och rådets direktiv om föreningar orsakade av fartyg och införande av påföljder, inbegripet brottspåföljder, för föroreningsbrott, och till ett rambeslut, Rådets rambeslut om förstärkning av det straffrättsliga regelverket för bestraffning av föreningar orsakade av fartyg. Direktivet syftar till att införliva de internationella normerna för föreningar orsakade av fartyg i gemenskapslagstiftningen och se till att de ansvariga för olagliga utsläpp omfattas av lämpliga påföljder. Som framgår av faktagruppnotan 2002/03:FPM95 syftar rambeslutet till att komplettera direktivet med bestämmelser om strafflatituder och brottsutredning. Eftersom det inte finns någon rättslig grund i den första pe-laren (dvs. genom ett direktiv) att ålägga medlemsstaterna att införa straffrättsliga påföljder har förhandlingarna till viss del gått ut på att föra över alla bestämmelser med straffrättslig anknytning från direktivet till rambeslutet. Rambeslutet behandlas i rådsarbetsgruppen för materiell straffrätten medan direktivet behandlas i transportarbetsgruppen (sjöfart). Arbetet med båda rättsakterna kommer att fortsätta under det irländska ordförandeskapet.

16.4 Polissamarbete

16.4.1 Europol

Europol är Europeiska unionens polisbyrå för bekämpning av organiserad, internationell kriminalitet av allvarligt slag. Högkvarteret ligger i Haag i Nederländerna. Europols främsta uppgift är att vara ett kriminalunderrättelseorgan för medlemsländernas polis- och tullmyndigheter och att biträda medlemsstaterna operativa analyser, strategiska rapporter samt annat expertstöd. I varje medlemsland finns en nationell enhet som förbindelselänk till Europol. Varje medlemsland har sänt sambandsmän till högkvarteret. Sverige har utökat antalet polissambandsmän till två. Som tidigare finns en svensk tullsambandsman.

Frågor som särskilt uppmärksammas under det gångna året är hur Europol bäst kan bidra till den operativa verksamheten i medlemsländerna och vikten av att sprida kunskap om Europol. Vidare har året präglats av förberedelser för utvidgningen av EU och Europols deltagande i gemensamma utredningsgrupper. Avtal om samarbete med ytterligare tredjeländer har ingåtts och avtal finns nu mellan Europol och ett tjugotal tredjeländer samt Interpol. Arbetet med att färdigställa den tredje delen av Europols informationssystem, det s.k. informationsregistret, har ännu inte slutförts. Det har ställts i utsikt att registret ska kunna tas i bruk under våren 2004. Rådet antog vid sitt möte den 27 november 2003 en akt om utarbetande av ett protokoll med ändringar av Europolkonventionen (2004/C 2/01) Det rör sig bl.a. om frågor om Europols målsättning, samarbete med nationella polismyndigheter, behandling av och tillgång till information, demokratisk kontroll, analysverksamhet, samarbetet med

16.4.2 Annat polissamarbete

I arbetsgruppen för polissamarbete behandlas alla de olika frågor som faller under polissamarbete i EU med undantag för narkotikabekämpning. En rådsresolution om säkerheten vid fotbollsmatcher antogs i ministerrådet den 17 november (2003/C 281/03). Ett förslag till rådsresolution om säkerheten i samband med internationella evenemang förväntas antas i ministerrådet i början av 2004.

16.4.3 Terrorism

Inom ramen för EU:s polissamarbete lades, liksom föregående år, stor vikt vid olika åtgärder mot terrorism. Ytterligare steg togs för att förbättra informationsutbyte och koordinering. Terrorismsamarbetsgruppens arbete med att ta fram hotbildsanalyser och situationsrapporter har fortsatt under året. På initiativ från det italienska ordförandeskapet inleddes under hösten ett projekt om multinationella ad hoc-grupper för utbyte av information av terrorister. En första uppgift blir att göra en sammanställa en översikt av gällande regler och lagar om informationsutbyte och arbetsmetoder i de olika medlemsstaterna. I förlängningen ska också en sorts handbok och mall för upprättande av avtal om samarbete arbetas fram. Samarbetet bygger i grunden på frivillighet och varje land delar i samarbetet endast i den utsträckning det är förenligt med den nationella lagstiftningen.

16.4.4 Schengen och övriga gränskontrollfrågor

Under året drevs arbetet med frågor och initiativ som i många fall påbörjats under föregående år, bl.a. arbetet med Förenade Kungarikets och Irlands anslutning till delar av Schengen-regelverket. Förenade Kungarikets deltagande godkändes av rådet 2001 och Irlands deltagande godkändes 2002. Förenade Kungarikets och Irlands anslutning till Schengens informationssystem (SIS) kommer sannolikt att ske under år 2004–2005. Arbetet med nästa generation av Schengens informationssystem – SIS II – fortskred genom kommissionens arbete med att ta fram en ny teknisk plattform. Upphandlingen inleddes under slutet av året. Målet är att systemet ska vara färdigt i början av 2007 och att EU:s nya medlemsstater ska kunna anslutas därefter. Inom ramen för Schengens utvärderingsgrupp har besök gjorts i Spanien och Portugal för att utvärdera efterlevnaden av Schengen-regelverket. En sammanställning av bästa metoder och rekommendationer gjordes under året för viseringshantering och polissamarbete.

Arbetet med att fördjupa samarbetet kring personkontrollen vid EU:s yttre gränser fortsatte under det gångna året. Den handlingsplan för EU:s yttre gränser som antogs vid rådet för rättsliga och inrikes frågor den 13 juni 2002 har genomförts i stora delar. Vid toppmötet i Thessaloniki av-

rapporterades genomförandet av handlingsplanen och statscheferna uppmanade kommissionen att se över möjligheterna att inrätta nya institutionella strukturer för att effektivisera medlemsstaternas gränssamarbete. Som ett resultat härav presenterade kommissionen den 11 november ett förslag till inrättande av en gemensam byrå med uppgift att förbättra samordningen av medlemsländernas praktiska gränssamarbete. Rådet för rättsliga och inrikes frågor enades den 27 november om huvuddragen i förslaget och angav samtidigt som målsättning att byrån ska kunna inleda sin verksamhet den 1 januari 2005.

16.5 Tullsamarbete

Rådet fastslog i en resolution den 2 oktober att det behövs en strategi för tullsamarbetet i syfte att klargöra tullförvaltningarnas framtida roll i den tredje pelaren (2003/C 247/01). Själva strategin läggs fast i ett mer detaljerat dokument. En handlingsplan för det praktiska genomförandet av strategin kompletterar bilden.

Tullinformationssystemet (TIS) sattes i drift den 24 mars 2003. TIS avser att underlätta informationsutbytet mellan EU-länderna så att efterlevnaden av tullbestämmelserna kan förbättras.

Rådet beslutade den 8 maj om ett tilläggsprotokoll till TIS-konventionen som inrättar ett gemensamt utredningsregister (FIDE). FIDE underlättar för behöriga myndigheter i ett EU-land att få kännedom om sådana tullutredningar av grova överträdelser av nationell lagstiftning som företas i en annan medlemsstat så att de kan utbyta närmare upplysningar och vid behov samordna utredningar sinsemellan. (2003/C 139/01)

17 Visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer

17.1 Horisontella frågor

EU:s ministerråd inrättade den 7–8 december 1998 Högnivågruppen för asyl och migrationsfrågor (HLWG) med uppgift att skapa en integrerad gemenskapsstrategi för EU:s samarbete med tredjeländer. Gruppen rapporterar till såväl rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser som rådet för rättsliga och inrikes frågor. Gruppen har prioriterat samarbetet med vissa tredjeländer: Tunisien, Marocko, Libyen, Turkiet, Albanien, Serbien och Montenegro, Ukraina, Ryssland och Kina. Genom beslut under året har möjlighet också öppnats för samarbete med de tredjeländer som omfattas av det s.k. grannskapsinitiativet (Wider Europe), vilket i första hand avser länderna på östra sidan om EU:s kommande yttre gräns, t.ex. Vitryssland och Moldavien. Sverige har särskilt drivit frågan om ett intensivare samarbete med länderna längs EU:s kommande yttre östra gräns.

Rådet och Europaparlamentet har beslutat avsätta 250 miljoner euro fram till år 2008 för det slag av samarbete som är föremål för gruppens intresse. Programmet har kommit att benämnas ”Aeneas”.

Gruppen bedöms angelägen eftersom den är ett forum för förhandlingar av de slutsatser inom migrations- och utvecklingsområdet som antas av rådet. Ett överordnat mål för verksamheten är att utveckla samarbetet med tredjeländer så att dessa blir mindre attraktiva som transitländer i och med att ländernas egen kapacitet att hantera migrationsströmmarna förbättras. Vidare är det angeläget att prioritera samarbetet med de länder som själva visar ansvar för att bättre hantera migrationsströmmarna och på sikt utvecklas till första säkra asylländer. När det gäller dessa frågor har Sverige varit särskilt pådrivande i HLWG.

17.2 Skapandet av ett gemensamt europeiskt asylsystem

Direktiv om mottagande av asylsökande

Den 27 januari antogs rådets direktiv 2003/9/EG om miniminormer för mottagandevillkor av asylsökande i medlemsstaterna. Direktivets huvudsakliga syfte är att garantera asylsökande inom EU ett värdigt mottagande med jämförbara villkor i alla medlemsstater. Från antagandet har medlemsstaterna två år på sig att genomföra direktivet i nationell rätt. Den 28 oktober överlämnade en särskild utredare betänkandet EG-rätten och mottagandet av asylsökande (SOU 2003:89). I betänkandet konstaterar utredaren att det svenska mottagandet rent faktiskt uppfyller de krav som uppställs i rådets direktiv men att författningsregleringen i

vissa avseenden är bristfällig. Utredaren föreslår därför att gällande praxis lagfästs. Detta gäller bl.a. tillgång till sjukvård och hälsovård, samt tillgång till information för asylsökande. Betänkandet har remissbehandlats. Remisstiden gick ut den 30 januari 2004. Regeringen avser att presentera en proposition under 2004.

Dublinförordningen

Den 18 februari antogs rådets förordning (EG) nr 343/2003 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare från tredjeland har gett in i någon medlemsstat. Förordningen bygger på samma principer som den s.k. Dublinkonventionen och den tillämpas på asylansökningar som lämnats in efter den 1 september 2003. Bland annat har tidsfristerna för ärendenas handläggning förkortats. Familjeanknytning till någon som vistas i en medlemsstat tillmäts större betydelse, och reglerna om humanitära skäl i dessa ärenden har förtydligats.

Direktiv om flyktingar och alternativt skyddsbehövande

Kommissionen lade i september 2001 fram ett förslag till direktiv om miniminormer för när medborgare i tredjeland och statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd (KOM (2001) 510 slutlig). Direktivförslaget syftar till att harmonisera dels medlemsstaternas lägsta krav för kvalificering för internationellt skydd, dels de rättigheter och förmåner som flyktingar och andra personer som behöver internationellt skydd ska ha. Förslaget bygger på 1951 års Genèvekonvention angående flyktingars rättsliga ställning och dess flyktingdefinition. Direktivet innefattar även gemensamma regler för andra personer än flyktingar, s.k. alternativt skyddsbehövande. Denna grupp utgörs av personer som riskerar allvarlig skada i form av dödsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller allvarligt hot mot liv eller lem i situationer av internationell väpnad konflikt.

Sverige har under förhandlingarna framhållit vikten av att icke-statlig förföljelse och förföljelse på grund av sexuell läggning ska inkluderas i flyktingbegreppet. När det gäller frågan om vilka rättigheter flyktingar och alternativt skyddsbehövande ska ha är den svenska inställningen att dessa båda grupper i största möjliga utsträckning ska jämföras, något som mött motstånd bland några medlemsländer. Förhandlingarna var vid utgången av december ännu inte avslutade och fortsätter under 2004 med målsättningen att direktivet ska vara antaget före den 1 maj 2004.

Direktiv om asylprocedurer

I juni 2002 presenterade kommissionen ett reviderat förslag till direktiv om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus (KOM (2002) 326 slutlig). Direktivet ska tillämpas på dem som ansöker om asyl vid medlemsstaternas gränser och territorium. Det föreskriver ett antal miniminormer för prövningsförfarandet,

bl.a. den asylsökandes rätt till tolk och rättshjälp, rätt till ett motiverat beslut och rätten att överklaga. Direktivet innehåller även regler om utbildning för personalen vid beslutande myndigheter. Frågan om förvar regleras, liksom proceduren för prövning av asylansökningar. Vidare finns bestämmelser om s.k. säkra tredjeländer, första asyllandsprincipen och säkra ursprungsländer.

Sverige har under förhandlingarna bl.a. hävdats vikten av att ha en huvudregel som säger att den asylsökande ska få stanna i landet under tiden överklagandet handläggs, men att det kan finnas situationer då det är rimligt att göra undantag från denna huvudregel. Direktivet kunde inte antas under året. Förhandlingarna fortsätter under 2004 med förhoppning om antagande före den 1 maj 2004.

Europeiska flyktingfonden

Den europeiska flyktingfonden har som mål att ge Europa en gemensam grund för arbetet med asylsökande och flyktingar. Fonden ska användas för att utveckla mottagningssystemet för asylsökande, integrationsinsatser och arbetet med återvändande och återvandring. Fonden verkar under fem år, 2000–2004, och förvaltar totalt 216 miljoner euro. I Sverige är det Migrationsverket som förvaltar fonden och fattar beslut om enskilda projekt i samråd med Integrationsverket. Kommissionen har nyligen inlett arbetet med att utarbeta ett förslag till en ny fond som planeras vara i funktion den 1 januari 2005 och sträcka sig till 2010.

17.3 Harmonisering av den europeiska migrationspolitiken

Direktiv om fri rörlighet för EU-medborgare och deras familjemedlemmar

Den 22 september träffades en politisk överenskommelse om ett direktiv gällande unionsmedborgare och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorium (2004/C 54 E/02). Syftet med direktivet är att förenkla och vidareutveckla rätten till fri rörlighet samt att ersätta befintliga direktiv och förordningar inom området med ett samlat direktiv. Grundprincipen är att unionsmedborgarna ska kunna röra sig fritt mellan medlemsstaterna på ungefär samma villkor som när de egna medborgarna byter bostad eller arbetsplats i de egna länderna.

Direktiv om familjeåterförening

Den 22 september antogs rådets direktiv 2003/86/EG om rätt till familjeåterförening. Direktivet ger make/maka och minderåriga barn en principiell rätt till familjeåterförening. För övriga anhöriga finns inga bindande regler. Det lämnas åt varje medlemsstat att avgöra i vilken mån dessa ska beviljas återförening. Bestämmelserna ska vara genomförda i nationell rätt senast den 3 oktober 2005.

Den 25 november antogs rådets direktiv 2003/109/EG om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares rättsliga ställning. Direktivet syftar till att ge tredjelandsmedborgare som varit bosatta i en medlemsstat i minst fem år en rättslig ställning som under vissa förutsättningar ger rätt till bl.a. bosättning i en annan medlemsstat. Denna särskilda status kommer för i Sverige bosatta tredjelandsmedborgare att innebära ett komplement till dagens permanenta uppehållstillstånd och svenska medborgarskap.

Åtgärder mot olaglig invandring

I februari 2002 antog rådet en handlingsplan mot olaglig invandring och människohandel (2002/C 142/02). Handlingsplanen är omfattande och täcker en rad delmoment såsom viseringspolitik, informationsutbyte, förebyggande åtgärder, åtgärder vid gränskontroll samt återvändandepolitik. Under hösten arbetades ett förslag fram till förordning om inrättande av ett nätverk av sambandsmän för invandring (2003/C 140/10). Syftet med förordningen, som väntas bli antagen våren 2004, är att upprätta samarbetsformer mellan medlemsstaternas sambandsmän för att genom informationsutbyte förebygga och bekämpa olaglig invandring redan i ursprungs- och transitländerna.

Vid rådsmötet den 6 november träffades en politisk överenskommelse om ett förslag till direktiv (KOM (2002) 71 slutlig) om tillfälligt uppehållstillstånd för offer för medhjälp till olaglig invandring och människohandel som samarbetar med myndigheterna. Genom att offren för människohandel och människosmuggling ges möjlighet att stanna kvar i medlemsstaterna under brottsutredning och rättegång förbättras förutsättningarna för polis och åklagare att lagföra dessa brott. Europaparlamentets yttrande över förslaget förväntas inkomma under år 2004.

Regeringen överlämnade i november propositionen Människosmuggling och tidsbegränsat uppehållstillstånd för målsägande och vittnen m.m. till riksdagen (prop. 2003/04:35). Propositionen behandlar genomförandet i svensk rätt av rådets direktiv 2002/90/EG av den 28 november 2002 om definition av hjälp till olaglig inresa, transitering och vistelse samt rådets rambeslut av den 28 november 2002 om förstärkning av den straffrättsliga ramen för att förhindra hjälp till olaglig inresa, transitering och vistelse. I propositionen föreslås att vissa straffbestämmelser i utlänningslagen skärps för att uppfylla kraven i de två EG-rättsakterna bl.a. vad avser människosmuggling.

Europeiska rådet bekräftade vid sitt möte i Bryssel i oktober att migrationsfrågor, som återtagandeavtal, biometrisk information samt förhållandet mellan laglig och olaglig migration, har högsta politiska prioritet.

Direktiv om stödåtgärder vid återsändande med flyg

Den 25 november antogs rådets direktiv 2003/110/EG om bistånd vid transitering i samband med återsändande med flyg. Syftet med direktivet är att underlätta verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut i de situationer då det är nödvändigt att transitera genom en annan medlems-

stat. Direktivet syftar till att göra förfarandet – inklusive stödåtgärder – vid återsändande med flyg genom transitstater i EU enhetligt. Skr. 2003/04:60

Återtagandeavtal

Kommissionens arbete med att förhandla återtagandeavtal för gemenskapens räkning har fortsatt. I ett återtagandeavtal fastställs vilka procedurer och kriterier som ska gälla för att den ena parten ska återta en person som vistas utan tillstånd på den andra partens territorium. Kommissionen har fått mandat av rådet att förhandla med Albanien, Algeriet, Hongkong, Kina, Macao, Marocko, Pakistan, Ryska Federationen, Sri Lanka, Turkiet och Ukraina. Förhandlingarna har dragit ut på tiden. Hittills har endast förhandlingarna med Hongkong, Macao och Sri Lanka slutförts. Sverige arbetar för att kommissionens förhandlingar om återtagandeavtal ska slutföras.

17.4 Viseringspolitiken

Arbetet med att öka harmoniseringen av viseringspolitiken inom EU och Schengenstaterna har fortsatt bl.a. genom antagande av ett stort antal rättsakter under 2003. Som exempel kan nämnas förordning (EG) nr 415/2003 om utfärdandet av gruppviseringar för bl.a. sjömän vid gränsen, och förordning (EG) nr 1295/2003 om åtgärder för att förenkla viseringshanteringen för medlemmar i den olympiska familjen som deltar i OS i Aten 2004). Särskilda transiteringsdokument har också tagits fram för att underlätta transitering till och från den ryska enklaven Kaliningrad (förordningar (EG) nr 693/2003 och (EG) nr 694/2003). Under året har det även nåtts enighet kring ett förslag som syftar till att möjliggöra att en medlemsstat utfärdar visering å en annan medlemsstats vägnar trots att den andra medlemsstaten har en utlandsmyndighet på orten. Detta är med dagens regler inte möjligt (s.k. Schengenrepresentation).

Rådet nådde den 27 november en politisk överenskommelse om två förslag om ändring i gällande förordningar om enhetligt utformade handlingar för visering och uppehållstillstånd för tredjelandsmedborgare. Ett viktigt syfte med förslagen är att medlemsstaterna ska införa biometriska kännetecken (ansiktsbild och fingeravtryck) i handlingar för visering och uppehållstillstånd på ett harmoniserat sätt. Förslaget redovisas i faktagrupp 2003/04:FPM30. En annan fråga som varit föremål för diskussion under året är upprättandet av en gemensam viseringsdatabas, VIS. Europeiska rådet betonade i Laeken 2001 och i Sevilla 2002 vikten av att inrätta ett sådant system. Kommissionen har under året lagt fram en genomförbarhetsstudie och fortsätter sitt arbete med utvecklingen av VIS. Rådet förväntas inom kort ge de nödvändiga politiska riktlinjerna för de grundläggande delarna av VIS. Häri ingår även den finansiella delen, strategin för att genomföra systemet samt valet av biometriska data.

18 Räddningstjänst

Den 29 december 2003 antog kommissionen bestämmelser för hur den så kallade gemenskapsmekanismen för räddningstjänst ska användas på EU-nivå.

De omfattande skogsbränderna i Sydeuropa sommaren 2003 ställde de drabbade medlemsstaterna och gemenskapsmekanismen inför svåra prov och blottade brister i funktionen hos den senare. Ett arbete inleddes därför i kommissionen under hösten för att ta tillvara lärdomar av dessa händelser, liksom från tidigare erfarenheter av stora katastrofinsatser, och att föreslå åtgärder för att förbättra gemenskapsmekanismen och medlemsstaternas samarbete på räddningstjänstområdet.

Vid Europeiska rådets informella möte i Gent i oktober 2001 initierades en handlingsplan som väsentligen går ut på att förbättra samordningen mellan unionens olika instrument i avsikt att stärka den samlade förmågan att skydda befolkningen mot och hantera konsekvenserna av eventuella terroristattacker med massförstörelsevapen. Genomförandet av handlingsplanen beslutades i december 2002 och har delvis genomförts under 2003.

DEL V SYSSELSÄTTNING OCH SOCIALPOLITIK

19 Tillväxt och sysselsättning

19.1 Prioriterade verksamheter och mål

Sysselsättning ligger högt upp på EU:s dagordning sedan mitten av 1990-talet. Syftet med samarbetet är att ”främja en anpassningsbar arbetskraft och en arbetsmarknad mottaglig för ekonomiska förändringar”.

Vid toppmötet i Lissabon 2000 antog EU den s.k. Lissabonstrategin med målet att, genom nära samverkan mellan ekonomisk politik, sysselsättningspolitik och socialpolitik, stärka unionens konkurrenskraft och stimulera till arbete och hållbar tillväxt. EU enades även om att medlemsstaterna ska sträva mot full sysselsättning, och i denna strävan bidra till att nå följande genomsnittliga delmål i EU: Den totala sysselsättningsgraden ska vara 67 procent 2005, och 70 procent 2010. Sysselsättningsgraden för kvinnor ska vara 57 procent 2005, och 60 procent 2010. Sysselsättningsgraden för äldre (55-64 år) ska vara 50 procent 2010.

Den arbetsform som används för att bedriva samarbetet och samordna medlemsstaternas sysselsättningspolitik mot gemensamma mål är den ”öppna samordningsmetoden”. På sysselsättningsområdet används den öppna samordningsmetoden enligt artikel 125 i fördraget.

19.2 EU:s sysselsättningsstrategi

EU:s sysselsättningsstrategi är sedan 1997 inskriven i fördraget om Europeiska unionen och är ett nyckelinstrument för att uppnå de högt ställda ambitionerna från Lissabon.

Sysselsättningsriktlinjer för 2003

Enligt artikel 128.2 i fördraget ska kommissionen årligen presentera ett förslag till riktlinjer för sysselsättningen. Sysselsättningsriktlinjerna ska stämma överens med de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Huvudansvaret för sysselsättningspolitiken ligger även fortsättningsvis hos medlemsstaterna.

Europeiska rådets vårtoppmöte 2003 framhöll att mer resultatinriktade riktlinjer ger medlemsstaterna frihet att bestämma medel för att nå målen. Mot bakgrund av detta samt den utvärdering som gjordes efter fem år med sysselsättningsstrategin presenterades i april 2003 förslag till nya sysselsättningsriktlinjer. I enlighet med Europeiska Rådets slutsatser har

den reviderade strategin färre, enklare och mer resultatorienterade riktlinjer jämfört med tidigare år. De nya riktlinjerna ska i princip ligga fast under tre år (2003-2006), och med större inriktning på att uppnå Lissabonmålen till 2010.

Rådet kunde den 22 juli fatta beslut om sysselsättningsriktlinjerna för 2003. Dessa innefattar tre övergripande mål samt tio särskilda riktlinjer. Ett antal kvantitativa mål understödjer riktlinjerna.

De tre övergripande målen för sysselsättningsstrategin är; full sysselsättning, förbättra kvaliteten och produktiviteten i arbetet samt ökad social sammanhållning och en arbetsmarknad öppen för alla.

De tio särskilda riktlinjerna är; aktiva och förebyggande arbetsmarknadsåtgärder, skapande av nya arbetstillfällen och företaggaranda, hantera förändringar samt främja anpassbarhet och rörlighet på arbetsmarknaden, främja utveckling av humankapitalet och det livslånga lärandet, öka arbetskraftsutbudet och främja ett aktivt åldrande, jämställdhet, främja integration och motverka diskriminering på arbetsmarknaden, drivkrafter som gör arbete till ett attraktivt alternativ, omvandla odeklarerat arbete till reguljär sysselsättning och ta itu med regionala skillnader i sysselsättning. Riktlinjerna understryker även vikten av att fler aktörer på alla nivåer involveras i genomförandet av strategin.

Rekommendationer till Sverige

Enligt fördragets artikel 128.4 kan rådet med kvalificerad majoritet på rekommendation av kommissionen avge rekommendationer till medlemsstaterna mot bakgrund av granskningen av medlemsstaternas sysselsättningspolitik.

Sverige fick 2003 tre rekommendationer av rådet. Det konstateras att svensk arbetsmarknad karakteriseras av mycket höga sysselsättningsnivåer och att alla de gemensamma sysselsättningsmålen har nåtts. Med tanke på den åldrande befolkningen bör Sverige dock:

- Förstärka de insatser som syftar till att upprätthålla utbudet av arbetskraft på lång sikt genom att utnyttja alla potentiella källor till arbetskraft, särskilt genom ett högre deltagande av invandrare.
- Minska antalet långtidssjukskrivna personer genom att förbättra arbetsförhållandena och anpassa lagstiftningen för att främja en effektiv återintegrering på arbetsmarknaden.
- Arbeta vidare med reformerna av skatte- och bidragssystemen i syfte att öka incitamentet att arbeta, i synnerhet för grupper för vilka samspelet mellan skatter och bidrag har de mest negativa effekterna på utbudet av arbetskraft, och fullfölja reformen av skatterna på arbetsinkomst.

Sveriges handlingsplan för sysselsättning 2003

Enligt artikel 128.3 i fördraget ska varje medlemsstat till rådet och kommissionen överlämna en årsrapport om de viktigaste åtgärder som vidtagits för att genomföra sysselsättningspolitiken mot bakgrund av sysselsättningsriktlinjerna.

Den är ett viktigt led i uppföljningen av EU:s sysselsättningsstrategi och underlättar utbyte av goda erfarenheter och jämförelser länderna emellan. Handlingsplanen ligger även till grund för den gemensamma sysselsättningsrapporten. Sveriges handlingsplan 2003 överlämnades till kommissionen och rådet den 2 oktober 2003.

Den nya sysselsättningsstrategins mer långsiktiga ansats avspeglas genom att handlingsplanen får olika fokus under den treåriga cykeln. 2003 är handlingsplanen strategiskt inriktad, och följande två år kommer den mer att fokusera på resultat och utvärdering av genomförda insatser.

Redovisningen i handlingsplanen bygger på den politik som presenteras i budgetpropositionen, den ekonomiska vårpropositionen samt andra propositioner. Arbetsmarknadens parter deltar aktivt i processen och bidrar med egna texter till handlingsplanen. Hela handlingsplanen genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

I Sveriges handlingsplan för sysselsättning 2003 ges en situationsbeskrivning mot bakgrund av de tre övergripande målen, alla de tio riktlinjerna samt de tre rekommendationerna och framtida insatser framhålls. Dessutom ger årets handlingsplan en överblick över arbetet med att involvera fler aktörer, inte minst dialogen och samarbetet med riksdagen, arbetsmarknadens parter och andra berörda organisationer.

EU:s gemensamma sysselsättningsrapport 2004

Enligt artikel 128.5 i fördraget ska rådet och kommissionen, efter en granskning av medlemsstaternas handlingsplaner för sysselsättning, upprätta en gemensam årsrapport om sysselsättningssituationen i gemenskapen och om genomförandet av sysselsättningsriktlinjerna.

Kommissionens utkast till rapport kommer att presenteras i början av 2004 i enlighet med den nya årscykeln för de ekonomiska och sysselsättningsprocesserna som antogs under 2002.

Högnivågruppen för sysselsättning - Wim Kok-rapporten

Vid Europeiska rådets möte i mars 2003 beslutades att inrätta en högnivågrupp för sysselsättning, ledd av Wim Kok (f.d. statsminister i Nederländerna). Gruppen fick i uppdrag att identifiera de sysselsättningspolitiska utmaningarna i medlemsländerna och föreslå konkreta reformåtgärder. Rapporten utgör ett av underlagen till den gemensamma sysselsättningsrapporten inför Europeiska rådets vårtoppmöte 2004.

Gruppen presenterade sin rapport den 26 november 2003. Rapporten fokuserar på fyra områden – ökad anpassningsbarhet, ökat arbetskraftsutbud, investeringar i humankapital samt effektivare genomförande av reformer. Dessa fyra områden ligger väl i linje med Sysselsättningsstrategins mål och intentioner. I rapporten lyfts såväl goda exempel som landspecifika budskap fram.

20 Arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor

Rådet för sysselsättning och socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor (EPSCO-rådet) hanterar en rad olika frågor. Frågor om arbetsrätt och arbetsmiljö som ingår i den sociala dimensionen inom EU grundas på fördragets avdelning XI, kapitel 1 Sociala bestämmelser. Arbetsrätt och arbetsmiljö regleras huvudsakligen i artiklarna 136-140.

20.1 Arbetsrätt

20.1.1 Arbetstagarinflytande i europeiska kooperativa föreningar

I juli antogs rådets direktiv 2003/72/EG om komplettering av stadgan för europeiska kooperativa föreningar med avseende på arbetstagarinflytande. Direktivet bygger i stort på samma principer som direktiv 2001/86/EG om komplettering av stadgan för europabolag när det gäller arbetstagarinflytande. Syftet är således att säkerställa att bildandet av en europeisk kooperativ förening inte medför att arbetstagarnas inflytande försvinner eller minskar i de enheter som deltar i bildandet. Direktivet om arbetstagarinflytande i kooperativa föreningar ska vara genomfört i medlemsstaterna den 18 augusti 2006.

20.1.2 Information till och samråd med arbetstagare

Parlamentets och rådets direktiv 2002/14/EG om inrättande av en allmän ram för information till och samråd med arbetstagare i Europeiska gemenskapen antogs i mars 2002. Direktivet är tillämpligt på företag med minst 50 anställda eller där minst 20 arbetstagare sysselsätts vid en driftsenhet. De anställda ska informeras om den senaste och förväntade utvecklingen samt den ekonomiska situationen. Förhandlingar ska hållas om beslut som kan medföra väsentliga förändringar i arbetsorganisationen eller anställningsavtalen. Direktivet innehåller även regler om kollektivavtalsreglerad information och samråd, samt regler om tystnadsplikt beträffande information som kan skada företaget. Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna den 23 mars 2005. Den 30 oktober 2003 beslutade regeringen om en utredning. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag den 30 juni 2004.

20.1.3 Skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens

Rådets direktiv 80/987/EG om tillämpning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens reviderades under 2002. Ändringsdirektivet 2002/74/EG antogs den 23 september 2002. Ändringen är bland annat föranledd av att EG-

domstolen i ett antal mål behandlat s.k. transnationella situationer, dvs. när insolvensförfarande inleds i en annan medlemsstat än den där arbetet utförs. Genom ändringsdirektivet införs bland annat en precisering av direktivets tillämpningsområde och upphävande av den tidigare bilagan. Dessutom ses definitionen av begreppet ”insolvens” över. Ändringsdirektivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 8 oktober 2005. En departementspromemoria kommer att utarbetas inom näringsdepartementet under 2004.

20.1.4 Arbetsvillkor för personal uthyrd av bemanningsföretag

De europeiska arbetsmarknadsparterna har i förhandlingar försökt att nå en överenskommelse angående arbets- och anställningsvillkor i bemanningsföretag. Efter att förhandlingarna strandat tog kommissionen över initiativet. Kommissionen presenterade därefter ett förslag till direktiv om arbetsvillkor för personal som hyrs ut av bemanningsföretag (KOM (2002) 149 slutlig). Förhandlingar inom rådsstrukturen inleddes i juni 2002. I november lämnade Europaparlamentet efter en första behandling ett betänkande med ändringsförslag. Den 28 november 2002 lämnade kommissionen ett ändrat förslag till direktiv med beaktande av Europaparlamentets betänkande (KOM (2002) 701 slutlig). Det grekiska ordförandeskapet arbetade hårt första halvåret 2003 för att få till stånd en politisk överenskommelse först till rådsmötet i mars och därefter till rådsmötet i juni. Även om vissa framsteg gjordes stod medlemsstaterna för långt ifrån varandra för att en överenskommelse skulle kunna nås. Vid Europeiska rådets möte i juli uttalade stats- och regeringscheferna önskemål om att frågan skulle lösas.

20.2 Hälsa och säkerhet i arbetet

20.2.1 Svenskt genomförande av EU:s arbetstidsdirektiv

I juni 2000 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/34/EG om vissa ändringar i det ursprungliga arbetstidsdirektivet 93/104/EG. Ändringarna innebär att de sektorer som tidigare hade varit undantagna från arbetstidsdirektivets tillämpningsområde kom att omfattas av direktivets regler. Huvuddelen av bestämmelserna i det nya direktivet skulle vara genomförda i medlemsstaterna i augusti 2003. Sverige har rapporterat till kommissionen om detta genomförande.

I december 2000 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att bl.a. föreslå ett tydligare genomförande av EG:s arbetstidsdirektiv i svensk lagstiftning. Av särskild betydelse för kommitténs arbete med att genomföra direktivet i svensk lagstiftning var att EU-kommissionen i mars 2002 skickade en formell underrättelse till den svenska regeringen. Kommissionen menar att direktivets bestämmelser om dygnsvila, begränsning av veckoarbetstiden och nattarbete inte är korrekt genomförda i svensk rätt, vilket främst berör

jourtid. Kommissionen har under sommaren tillställt den svenska regeringen ett motiverat yttrande. Skr. 2003/04:60

Kommittén för nya arbetstids- och semesterregler (KNAS) överlämnade i juni 2002 delbetänkandet Tid – för arbete och ledighet (SOU 2002:58) till regeringen. I syfte att tillse att de svenska reglerna överensstämmer med direktivet föreslår kommittén att det i arbetstidslagen införs bestämmelser om minst elva timmars dygnsvila och om att veckoarbetstiden ska begränsas till högst 48 timmar under en beräkningsperiod om fyra månader.

Regeringen avser att överlämna en proposition till riksdagen under våren 2004.

20.2.2 Nytt direktiv om regler för buller

I februari antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/10/EG om minimikrav för arbetstagares hälsa och säkerhet vid exponering för risker som har samband med fysikaliska agens (buller) i arbetet (sjuttonde särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG). Detta direktiv var det andra direktivet av fyra som rör fysikaliska agenser (buller, optiskt strålning, elektromagnetisk strålning samt mekaniska vibrationer). Direktivet om mekaniska vibrationer antogs under 2002.

20.2.3 Nytt direktiv om regler för elektromagnetiska fält

I december uppnåddes en gemensam ståndpunkt om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om minimiregler för arbetstagares hälsa och säkerhet vid exponering för risker som har samband med fysikaliska agens (elektromagnetiska fält och vågor) i arbetet.

20.2.4 Ändring av asbestdirektivet

I mars antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/18/EG om ändring av rådets direktiv 83/477/EEG. Direktivet är en ändring i det befintliga direktivet om skydd för arbetstagare mot risker på grund av asbest. Direktivet anpassas till att användning och utsläppande på marknaden av asbest blir förbjudet fr.o.m. den 1 januari 2005 genom kommissionens produkt direktiv 99/77/EG.

20.2.5 Rekommendation om egenföretagares hälsa och säkerhet i arbetet

Den 18 februari antog rådet en rekommendation om förbättring av skyddet för egenföretagares hälsa och säkerhet i arbetet (2003/134/EG). Medlemsstaterna rekommenderas att inom ramen för sin politik när det gäller att förebygga olycksfall och ohälsa i arbetet främja egenföretagares säkerhet och hälsa och därvid välja de åtgärder som anses lämpligast, t.ex. lagstiftning, stimulansåtgärder och informationskampanjer.

20.2.6 Ny rådgivande kommitté för arbetsmiljöfrågor

Skr. 2003/04:60

Den 22 juli antog rådet ett rådsbeslut om inrättande av en Rådgivande kommitté för arbetsmiljöfrågor. Beslutet ersätter ett rådsbeslut från 1974, genom vilket den nuvarande rådgivande kommittén på området inrättades. Kommittén tar över uppgifterna för såväl denna kommitté som för den ständiga kommittén för driftsäkerhet och hälsoskydd i stenkolsgruvor och övrig utvinningsindustri (den s.k. gruvkommittén). En sammanslagning har förordats i kommissionens meddelande om en ny arbetsmiljöstrategi för gemenskapen för 2002–2006. Ett skäl för ett nytt beslut är utvidgningen av unionen, som innebär att nya medlemsstater ska representeras i kommittén.

Beslutet innebär bl.a. att antalet ledamöter för varje medlemsstat halveras. Den nya kommittén ska bestå av tre ordinarie ledamöter per medlemsstat – en företrädare för den nationella förvaltningen, en företrädare för de nationella arbetstagarorganisationerna och en företrädare för de nationella arbetsgivarorganisationerna. För varje ledamot utses två suppleanter.

20.3 Sociala dialogen

Sociala dialogen och goda relationer mellan arbetsmarknadens parter står i centrum för den europeiska sociala modellen. Europeiska rådet, arbetsmarknadens parter och kommissionen har upprepade gånger betonat vikten av social dialog på alla nivåer för att främja modernisering och förändringar såväl inom unionen som i de nya medlemsstaterna. Kommissionen utvecklade i sitt meddelande (KOM (2002) 341 slutlig) synpunkter på den sociala dialogens framtid, både som nyckelfaktor för bättre styrelseformer i en utvidgad union och som en drivkraft för ekonomiska och sociala reformer. I juli 2002 lade kommissionen fram ett förslag till rådsbeslut som innebär att den Ständiga sysselsättningskommittén ska ersättas med ett socialt trepartstoppmöte för tillväxt och sysselsättning. Den 6 mars fattade rådet beslut om inrättande av ett socialt trepartstoppmöte för tillväxt och sysselsättning. Toppmötet ska fungera som samrådsorgan mellan rådet, kommissionen och arbetsmarknadens parter. Det ska ge arbetsmarknadens parter på europeisk nivå möjlighet att inom ramen för den sociala dialogen bidra till de olika delarna av den strategi som inleddes vid Europeiska rådets möte i Lissabon. Toppmötet ska sammanträda minst en gång om året. Ett möte ska anordnas före Europeiska rådets vårmöte.

20.4 Social trygghet

År 2000 inrättades Kommittén för social trygghet (se avsnitt 13.5.2 i skrivelsen för år 2000). Kommittén har till uppgift att främja samarbetet på det sociala trygghetsområdet på europeisk nivå genom utbyte av information och erfarenheter mellan medlemsstaterna.

Arbetet har under året huvudsakligen inriktats på frågor om pensioner och social sammanhållning. Riksdagen har fortlöpande informerats om detta arbete.

20.4.1 Pensioner och pensionssystem

Skr. 2003/04:60

I september 2002 presenterade medlemsstaterna nationella strategier för hur de framtida demografiska utmaningarna ska mötas med utgångspunkt i de 11 målen för stabila och hållbara pensionssystem som fastställdes i Laeken 2001. En gemensam rapport från kommissionen och rådet presenterades på Europeiska rådets vårtoppmöte 2003. Målen samt arbetsmetoderna ska utvärderas senast vid utgången av 2004. Sverige var drivande i denna fråga under sitt ordförandeskap. För att bättre tydliggöra framstegen i Lissabonprocessen har Kommittén för social trygghet under 2003 i samarbete med Kommittén för ekonomisk politik och Sysselsättningskommittén enats om en kortlista bestående av 14 strukturella indikatorer.

20.4.2 Nationella handlingsplaner mot fattigdom och social utestängning

Medlemsstaterna i EU har, som en del i Lissabonstrategin, under första halvåret 2003 utarbetat nya tvååriga nationella handlingsplaner mot fattigdom och social utestängning. I handlingsplanerna utvecklar medlemsstaterna sina prioriteringar i förhållande till målen i kampen mot fattigdom och social utestängning som antogs av Europeiska rådet i Nice 2000. Handlingsplanerna ligger till grund för en gemensam rapport om social sammanhållning från rådet och kommissionen till vårtoppmötet 2004. Den gemensamma rapporten kommer att föredras i EU-nämnden och aktuellt utskott inför rådets behandling.

20.4.3 Fortsatta insatser för att förebygga våld mot kvinnor och barn

Rådet antog den 1 december en gemensam ståndpunkt om inrättandet av en andra fas (2004–2008) av gemenskapens insatsprogram för att förebygga våld mot barn, ungdomar och kvinnor och för att skydda våldsoffer och riskgrupper (Daphne II). Budgeten uppgår till 50 miljoner euro. Beslutet innebär en förlängning av Daphneprogrammet (2000–2003) som löper ut den 31 december 2003. Ärendet föredrogs i EU-nämnden inför att rådet under hösten antog en politisk överenskommelse.

20.5 Samordning av systemen för social trygghet

För att underlätta den fria rörligheten inom EU och EES-länderna finns förordning (EEG) nr 1408/71 om samordning av medlemsstaternas system för social trygghet. Kommissionen föreslog i december 1998 att förordningen skulle moderniseras, förenklas och omfatta en vidare personkrets. Rådet antog den 3 december 2001 riktlinjer för det fortsatta förenklings- och moderniseringsarbetet. Under året gick man igenom avdelning III om förmåner vid invaliditet och ålderdom. I december antogs den nya versionen av förordning (EEG) nr 1408/71 efter att ha behandlat varje avsnitt för sig under de spanska, danska, grekiska och

italienska ordförandeskapen. Europaparlamentet har genomfört en första läsning av förslaget, en andra läsning kommer att äga rum i början av 2004. Riksdagen har fortlöpande informerats om detta arbete. Förslaget som avser utvidgningen av förordningens regler till att omfatta tredjelandsmedborgare har brutits ut ur moderniseringsarbetet och beslutats med artikel 63.4 i EG-fördraget som rättslig grund. Reglerna trädde i kraft den 1 juni 2003 i och med förordning (EG) nr 859/03. För Danmarks del innebär den ändrade rättsliga grunden att Danmark inte tillämpar samordningsreglerna på tredjelandsmedborgare då Danmark inte omfattas av artikel 63.4. Inom ramarna för förordningen 1408/71 har under hösten ett europeiskt sjukförsäkringskort beslutats. Kortet kommer att införas från juni 2004 och kommer i ett första steg att ersätta den tidigare blanketten E-111 som behövs för att få vård vid tillfällig vistelse i en annan medlemsstat.

20.6 Nytt direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer

Kommissionen lade den 7 mars 2002 fram ett förslag till ett nytt direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer (KOM (2002) 119 slutlig). Direktivet syftar till att ersätta samtliga direktiv om ömsesidigt erkännande av examens- och kompetensbevis. Syftet är att nå en konsolidering och förenkling av gällande regler samt att öka rätts-säkerheten för medborgarna inom EU när det gäller tillträde till yrken som är reglerade. Förslaget behandlas sedan juni 2002. Behandlingen av förslaget i Europaparlamentet har blivit kraftigt försenat men beräknas vara klart i februari 2004.

De nuvarande direktivens giltighet

Inom gemenskapen finns ett antal direktiv som syftar till att uppnå fri rörlighet för arbetstagare, etableringsfrihet och frihet att tillhandahålla tjänster. Huvuddelen av direktiven omfattar särskilda yrkesområden, främst inom hälso- och sjukvården, och innebär en harmonisering av lagstiftningen. De senare direktiven är mer generella till sin karaktär och omfattar alla andra yrken som är lagreglerade i mottagarlandet. Syftet med samtliga dessa direktiv är att undanröja de hinder för den fria rörligheten för personer som medlemsstaternas olika krav på kompetensbevis för utövande av en viss yrkesverksamhet utgör. Den form av hinder som dessa personer kan möta är att ett annat land har särskilda restriktioner för ett visst yrke som innebär att yrkesutövaren måste ha ett särskilt nationellt behörighets- eller kompetensbevis.

Kommissionens förslag

Hittills har bestämmelserna om erkännande av yrkesbehörighet utvecklats gradvis från mitten av 60-talet, vilket innebär att bestämmelserna i de olika direktiven varierar och är svåra att överblicka för den enskilde. I det nya direktivet kvarstår de viktigaste villkoren men samtidigt eftersträvas en förenkling och större enhetlighet. Ett viktigt inslag i det nya direktivet

är nya regler för tillhandahållande av tjänster över gränserna under en begränsad tid, jämfört med dem som gäller för etableringsfriheten. En person som är etablerad i sitt hemland inom tjänstesektorn ska kunna bedriva sådan verksamhet tillfälligt även i ett annat land, under förenklade anmälningsförfaranden och utan att yrkeskvalifikationerna granskas.

Ett nytt förslag är att yrkesorganisationerna på europeisk nivå ges en starkare ställning i erkännandeprocessen, förutsatt att de har nått en s.k. gemensam plattform vad gäller bedömning av kvalifikationer enligt gemensamma kriterier. Om kommissionen anser att en bestämd plattform kan underlätta rörligheten ska beslut fattas enligt det förfarande som avses i artikel 54 i EG-fördraget.

20.7 Meddelande om invandring, integration och sysselsättning

Kommissionen presenterade i juni i år ett meddelande om invandring, integration och sysselsättning (KOM (2003) 336 slutlig), vilket Europeiska Rådet ställde sig bakom vid sitt möte i Thessaloniki.

I meddelandet redovisas, mot bakgrund av den demografiska utvecklingen, hur EU ska kunna möta det ökande behovet av arbetskraftsinvandring och samtidigt verka för integration av invandrare i syfte att nå målen inom Lissabonprocessen. Enligt meddelandet bör framför allt redan pågående processer, såsom sysselsättningsstrategin, utnyttjas i detta arbete. Några nya initiativ presenteras inte.

Meddelandet har under hösten behandlats i en rad olika fora. Information har vid två tillfällen lämnats i EU-nämnden. Vid EPSCORådets möte den 1 december antogs rådsslutsatser om meddelandet. I rådsslutsatserna välkomnas kommissionens meddelande. Vidare framhålls, med beaktande av medlemsstaternas kompetens på området, vikten av kontinuerlig debatt om de aktuella frågorna. Vidare framhålls också att samordning bör ske i förhållande till relevanta diskussioner rörande rättsliga och inrikes frågor. Slutligen lyfts bl.a. sysselsättningsstrategin fram som ett viktigt redskap för att nå framgång i arbetet, samtidigt som kommissionens avsikt att presentera en årlig rapport om invandring som ett sätt att stärka samordningen mellan pågående relevanta processer, välkomnas.

21 Kamp mot diskriminering

Från den 1 juli 2003 gäller en ny lag om förbud mot diskriminering. Den nya lagen innebär att ett effektivt skydd mot diskriminering införs även på vissa andra samhällsområden utanför arbetslivet och högskolan. Ombudsmännen ska utöva tillsyn över att lagen följs.

Den nya lagen är ett led i genomförandet av två EG-direktiv som antogs av EU:s ministerråd under år 2000:

- direktiv 2000/43/EG om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung, och
- direktiv 2000/78/EG om inrättandet av allmän ram för likabehandling i arbetslivet.

Båda direktiven skulle vara genomförda i medlemsstaterna under 2003, med undantag av bestämmelserna om diskriminering på grund av ålder och funktionshinder. För dem har medlemsstaterna ytterligare tre år på sig.

För att fullt ut genomföra direktiven i Sverige gjordes också en del ändringar i 1999-års lagar mot diskriminering i arbetslivet och lagen om likabehandling av studenter i högskolan.

En parlamentarisk kommitté med uppdrag att överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering har fått till uppgift att bl.a. lämna förslag till hur bestämmelserna om åldersdiskriminering i direktiv 2000/78/EG om inrättandet av allmän ram för likabehandling i arbetslivet ska genomföras i Sverige (Dir 2002:11). Kommittén ska redovisa uppdraget senast den 1 juli 2005.

När det gäller diskriminering på grund av kön ska kommittén även göra en bedömning av om ytterligare åtgärder är nödvändiga eller lämpliga med hänsyn till likabehandlingsdirektivet rörande tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor (direktiv 76/207/EEG, ändrat genom direktiv 2002/73/EG), direktiv 79/7/EEG om successivt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet och direktiv 86/613/EEG om tillämpning av principen om likabehandling av kvinnor och män med egen rörelse, bl.a. jordbruk, samt om skydd för kvinnor med egen rörelse under havandeskap och moderskap. Kommitténs arbete i denna del ska redovisas i ett delbetänkande senast den 3 maj 2004. Vidare har en särskild utredare fått regeringens uppdrag att lämna förslag till regler för att motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder och annan kränkande behandling inom skolväsendet m.m. Syftet är bl.a. att genomföra direktivens krav på skydd mot diskriminering inom utbildningsområdet. Förslag om detta ska lämnas senast den 30 april 2004.

I samband med att den sociala agendan presenterades i juni 2000, KOM (2000) 0379 slutlig, tillkännagav kommissionens sin avsikt att lägga fram ett direktiv beträffande skydd mot könsdiskriminering utanför

arbetslivet. Kommissionen lade fram sitt förslag den 5 november. Skr. 2003/04:60
Sveriges ståndpunkt har varit att direktivförslaget borde ligga på samma nivå beträffande diskrimineringskydd som direktiv 2000/43/EG mot etnisk diskriminering. Kommissionen har valt ett stegvis genomförande. Det förslag som nu lagts fram är därför främst inriktat på tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster, inklusive bostäder. Det innehåller en artikel, (artikel 4), som uttryckligen förbjuder försäkringsbolag att använda kön som faktor vid beräkning av premier och förmåner. Irland har meddelat att de, under sitt ordförandeskap, kommer att prioritera förhandlingarna med det s.k. artikel 13-direktivet.

22 Jämställdhet

22.1 EU:s femte handlingsprogram för jämställdhet

Rådet antog i december 2000 det femte handlingsprogrammet för jämställdhet, en ramstrategi för jämställdhet inom EU som täcker åren 2001–2005.

Ramstrategin arbetar både med jämställdhetsintegrering i alla EU:s politikområden och med särskilda insatser riktade till kvinnor. Inom ramen för särskilda insatser har särskilt stöd under 2003 givits till projekt på temat ”Kvinnor i beslutsfattande ställning”. Sverige har sökt och beviljats bidrag till ett projekt inom detta tema.

22.2 Uppföljningen inom EU av FN:s kvinnokonferens i Peking 1995

I den handlingsplan som antogs av FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking anges tolv områden som ska prioriteras i jämställdhetsarbetet. EU har valt att utveckla indikatorer för att följa, jämföra och effektivisera arbetet inom dessa områden. Tidigare har indikatorer tagits fram och fastställts för områdena Kvinnor i beslutsprocessen, Kvinnor och ekonomi, särskilt kvinnors och mäns möjligheter att förena förvärvsarbete och föräldraskap, Lönejämställdhet mellan kvinnor och män samt Våld mot kvinnor i hemmet. Grekland genomförde en kartläggning av kvinnor och män i beslutsfattande positioner inom den ekonomiska sfären. Denna kartläggning har legat till grund för det italienska ordförandeskapets nio framtagna indikatorer för att följa upp arbetet med att få in fler kvinnor i ledande positioner inom olika institutioner med stor betydelse inom området ekonomisk makt. De nya indikatorerna avser insamlande av data om kvinnor och män i ledande positioner på Riksbanken, Finansdepartementet, Fackliga organisationer på övergripande nivå, Arbetsgivarorganisationer på övergripande nivå samt de 50 största börsnoterade företagen.

Det irländska ordförandeskapet planerar i samråd med Nederländerna att ta fram underlag för indikatorer inom området sexuella trakasserier på arbetsplatsen.

För närvarande pågår en diskussion inom Kommissionen om hur man bäst ska följa upp de indikatorer som tagits fram. Ett arbete pågår med att utveckla en databas som ska finnas tillgänglig på Internet. Denna databas innehåller hittills uppgifter om kvinnor och beslutsfattande inom politiken. Avsikten är att fortsätta med uppgifter om kvinnor och beslutsfattande inom den ekonomiska sfären.

Tanken är att de indikatorer som tagits fram inom övriga områden ska kopplas till pågående processer där, t.ex. sysselsättningsstrategin och processen om att förhindra social utslagning. Skr. 2003/04:60

22.3 Integrering av ett jämställdhetsperspektiv i rådets arbete

Parallellt med utvecklingen av indikatorer pågår ett arbete med att följa upp hur jämställdhetsintegreringen har skett i olika rådskonstellationer.

Frankrike började under sitt ordförandeskap hösten 2000 med två rådskonstellationer – utbildning och inre marknaden. Sverige fortsatte under sitt ordförandeskap med att granska området vetenskap och forskning samt de beslut som fattats av rådet inom biståndsområdet ur ett könsperspektiv. Belgien fokuserade utrikespolitik och de allmänna ekonomiska riktlinjerna under sitt ordförandeskap och Spanien granskade jämställdhetsperspektivet i miljö-, jordbruks- och strukturfondspolitiken. Danmark fortsatte med att se över hur jämställdhetsperspektivet hade beaktats EPSCO-rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälsa och konsumentfrågor), som har övergripande ansvar för politikområdet jämställdhet. Det danska ordförandeskapet sammanställde även en handledning för hur kommande ordförandeskap kan jämställdhetsintegrera rådsarbetet. Det italienska ordförandeskapet granskade området information, kommunikation och teknologi inom konkurrenskraftsrådet.

22.4 Nytt direktiv om diskriminering p.g.a. kön utanför arbetslivet

Den 5 november 2003 lade kommissionskollegiet fram ett direktivförslag på diskrimineringsområdet (KOM (2003) 657 slutlig). Direktivet behandlar diskriminering utanför arbetslivet. Syftet är att genomföra principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster som är tillgängliga för allmänheten, inbegripet bostäder, såväl inom den offentliga som den privata sektorn, inklusive offentliga organ.

Förhandlingar angående direktivförslaget kommer i huvudsak att äga rum under 2004.

23 Folkhälsa

Gemenskapens insatser på folkhälsoområdet ska komplettera den nationella politiken och inriktas på att förbättra folkhälsan, förebygga ohälsa och undanröja faror för människors hälsa. Frågan om integrering av hälsoaspekter inom andra politikområden har lyfts fram inom EU under de senaste åren. Sverige har aktivt verkat för att en sådan integrering måste ske.

23.1 Folkhälsoprogram

Ett viktigt instrument för arbetet med att stärka folkhälsofrågorna inom EU och för att skapa en samlad folkhälsopolitik på EU-nivå är det nya folkhälsoprogrammet som Europaparlamentet och Europeiska unionens råd beslutade (beslut 2002/1786/EG) om i september 2002. Programmet, som kommer att löpa mellan år 2003 och 2008, är inriktat på tre allmänna mål:

- Att förbättra informationen och kunskaperna i syfte att främja folkhälsan.
- Att förbättra möjligheterna att snabbt och samordnat vidta åtgärder för att hantera hälsorisker.
- Att främja hälsa och förebygga sjukdomar genom att beakta faktorer som påverkar hälsan i samband med all politik och alla åtgärder.

För hela perioden finns 312 miljoner euro avsatta. Programmet är inriktat på tre åtgärdsområden: förbättrad information om hälso-utvecklingen i medlemsländerna och hälsoinformation till medborgarna, snabba åtgärder vid hälsorisker samt arbete med bestämningsfaktorer för hälsan genom hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder.

Stor vikt läggs vid att minska ojämlikhet i hälsa. Programmets syfte är att stärka folkhälsofrågorna inom samtliga politikområden och att utveckla en samlad folkhälsopolitik inom EU. Under år 2003 inkom 426 ansökningar om medel inom ramen för programmet.

Genomförandet av folkhälsoprogrammet utgör en del av den folkhälsostrategi inom gemenskapen som kommissionen fattade beslut om i maj 2000 (KOM (2000) 285 slutlig) och som beskriver planerna för folkhälsoområdet inklusive hur fördragets krav på en hög hälsoskyddsnivå i all gemenskapspolitik utvecklas.

23.2 Tobak

Regeringen lägger stor vikt vid det internationella samarbetet på tobaksområdet. De genomförda skärpningarna av tobakslagstiftningen inom EU under de senaste åren har varit angelägna. Regeringen har också prioriterat arbetet med att utveckla och anta en ramkonvention på

området inom WHO. EU har förhandlat samlat och varit en viktig part i samarbetet. Skr. 2003/04:60

23.2.1 WHO:s ramkonvention om tobakskontroll

Inom WHO har en global konvention för tobakskontroll utarbetats, vilken antagits av Världshälsoförsamlingen den 28 maj. Konventionen, som undertecknades av Sverige samt 48 andra länder den 16 juni, spänner över ett mycket brett fält av åtgärder för att motverka tobakens skadeverkningar. Såväl åtgärder för att begränsa marknadsföringen och den illegala hanteringen av tobaksvaror som åtgärder mot tobakens skadeverkningar till följd av passiv rökning omfattas av konventionen.

23.2.2 Direktiv om förbud mot reklam för tobaksvaror

Europaparlamentet och rådet antog den 26 maj direktiv 2003/33/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror, det s.k. tobaksreklamdirektivet. Direktivet, som ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 31 juli 2005, syftar till att underlätta den inre marknadens funktion med iakttagande av en hög hälsoskyddsnivå. Direktivet innehåller förbud mot reklam för tobak i tryckta medier, i radio och genom informationssamhällets tjänster. Direktivet innehåller också förbud mot tobaksrelaterad sponsring som är av gränsöverskridande natur samt mot gratisutdelning av tobaksvaror i samband med sådan sponsring.

23.2.3 Övergångsregler vid medlemskapsförhandlingarna

Vid anslutningen till EU fick Sverige övergångsregler på ett antal områden. Den 30 juni 2000 beslutade rådet att Sverige, i likhet med Danmark och Finland, ska få fortsätta att t.o.m. den 31 december 2003 ha vissa begränsningar i fråga om privatpersoners skattefria införsel av tobaksvaror. Därefter gäller allmänna EG-regler för skattefri privatinförsel av tobaksvaror.

23.3 Alkohol

Sverige har i flera år fört diskussioner med medlemsstaterna och med kommissionen om alkohol och folkhälsa. Utgångspunkten har varit att alkoholfrågan i många delar är en nationell angelägenhet, men att det finns frågor och områden som bäst kan lösas på gemenskapsnivå. Under det svenska ordförandeskapet utarbetades och antogs rådsslutsatser om behovet av en alkoholstrategi inom EU. I förslaget uppmanas kommissionen att påbörja arbetet med en strategi för att minska alkoholens skadeverkningar. Rådet antog den 5 juni 2001 enhälligt förslaget. Arbetet med strategin har påbörjats och ett första utkast ska presenteras för kommissionens arbetsgrupp Alkohol och hälsa under maj 2004. Från och med den 2 februari 2004 är en nationell expert från Sverige placerad i

kommissionen (DG SANCO) för att under sex månader arbeta med strategin. Under 2005 avser kommissionen arrangera en ministerkonferens om alkohol där strategin ska presenteras. Skr. 2003/04:60

23.3.1 Övergångsregler vid medlemskapsförhandlingarna

Till och med den 31 december 2003 gällde vissa begränsningar i fråga om privatpersoners skattefria införsel av alkoholdrycker, särskilt för Sverige. Dessa begränsningar har numera upphört och därför gäller allmänna EU-regler för skattefri privatinförsel av alkoholdrycker.

23.4 Narkotika

EU:s narkotikastrategi och handlingsplan för åren 2000-2004 omfattar EU:s hela verksamhet när det gäller narkotikafrågor. Under året har arbetet fortskridit i enlighet med strategin och handlingsplanen. Under slutet av året påbörjades diskussionerna kring form och innehåll i den framtida narkotikastrategin, som kommer att löpa fram till år 2010. En politisk överenskommelse träffades beträffande ett rambeslut om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel. Beslutet var en framgång för den svenska narkotikapolitiken då medlemsstaterna kunde enas om att all överlåtelse av narkotika, även småskalig sådan, ska kriminaliseras.

23.4.1 Odling av s.k. industrihampa

EG-domstolen fann den 16 januari 2003 (mål nr C-462/01) att EG-rätten ska tolkas så att den utgör hinder för nationell lagstiftning som har som verkan att odling och innehav av sådan industrihampa som avses i vissa EG-förordningar på jordbruksområdet förbjuds. Mot bakgrund av domen fattade regeringen beslut om nödvändig författningsändring i förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika så att cannabisväxten hampa i vissa fall inte ska anses som narkotika. Ändringen trädde i kraft den 15 mars 2003.

23.5 Smittsamma sjukdomar

Europaparlamentet och rådet fattade år 1998 beslut om att inrätta ett nätverk för epidemiologisk övervakning av smittsamma sjukdomar (98/2119/EG). Enligt beslutet har nätverket två uppgifter, dels epidemiologisk övervakning av förekomsten av sjukdomen, dels att utgöra ett system för tidig varning och respons. Under nätverket finns ett antal sjukdomsspecifika nätverk, ett nätverk för tidig varning och respons samt ett par tvärgående nätverk. Samtliga nätverk bedrivs i projektform och erhåller ekonomiskt stöd genom folkhälsoprogrammet.

I juli presenterade EU-kommissionen ett förslag till förordning om inrättande av ett europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar (KOM (2003) 441 slutlig). Centrets huvuduppgifter ska bestå

i epidemiologisk övervakning, tidig varning och tidiga åtgärder, vetenskapliga yttranden, teknisk assistans till medlemsstaterna och tredje land samt stöd och utveckling för beredskap inom EU vid hälsohot. Centret beräknas fullt utbyggt få en personalstyrka om 100 personer. Avsikten är att dessa relativt begränsade personalresurser ska leda till synergieffekter genom samarbete med de nationella instituten.

Vid rådsmötet den 2 december fattades beslut om den generella inriktningen på myndigheten. Enligt detta beslut ska myndighetens verksamhet inledningsvis omfatta smittsamma sjukdomar och utbrott av okänt ursprung. En översyn av centrumets verksamhet ska emellertid göras efter ett par år och då ligga till grund för en eventuell utvidgning av centrumets mandat. Ett slutligt beslut om inrättandet av myndigheten kommer dock inte att tas förrän under år 2004. Förhoppningen är att centret ska vara operationellt och fungera som en fristående myndighet från och med år 2005.

Enligt den överenskommelse som träffades vid Europeiska rådet i december om lokaliseringen av ett antal beslutade eller föreslagna EU-myndigheter ska centret för förebyggande och kontroll av sjukdomar förläggas till Sverige.

23.6 Celler och vävnader

Kommissionen lade i juni 2002 fram ett förslag till direktiv om fastställande av kvalitets- och säkerhetsnormer för donation, tillvaratagande, kontroll, bearbetning, förvaring och distribution av mänskliga vävnader och celler (KOM (2002) 319 slutlig).

Förslaget syftar till att fastställa höga säkerhets- och kvalitetsnormer för mänskliga vävnader och celler för att garantera en hög hälso-skyddsnivå. Kvalitets- och säkerhetsnivåerna vid import från tredje land ska motsvara dem som gäller inom EU. En behörig myndighet ska säkerställa att kraven i direktivet följs. Vävnadsbanker ska uppfylla i direktivet angivna krav. Frivilliga donationer utan ersättning till givaren ska främjas. Samtycke förutsätts. Skydd av uppgifter och sekretess regleras.

Rådet antog en gemensam ståndpunkt den 22 juli. Europaparlamentet antog den 16 december en andrabehandlingsrekommendation om rådets gemensamma ståndpunkt.

23.7 Rekommendation om cancerscreening

Kommissionen lade i maj fram ett förslag till rekommendation om cancerscreening som omfattar mammografiscreening för upptäckt av bröstcancer hos kvinnor i åldern 50–69 år, screening för upptäckt av kolonrektal cancer hos kvinnor och män i åldern 50–74 år och screening för upptäckt av cancer i livmoderhalsen. Den för Sverige kontroversiella frågan under förhandlingarna var förslaget om screening för koloncancer, medan de andra för svensk del är redan etablerade metoder. Sverige har inte delat åsikten att screening mot koloncancer är ett färdigutvecklat screeningprogram utan att det fortfarande befinner sig på forsknings-

stadiet. Sverige har understrukt att beslut om att genomföra program för cancerscreening ska fattas inom ramen för medlemsstaternas ansvar för att organisera och tillhandahålla hälso- och sjukvårdstjänster. När rådets rekommendation 2003/878/EG antogs den 2 december underströks detta också av kommissionen

Skr. 2003/04:60

24 Hälso- och sjukvård

Mot bakgrund av de rådsslutsatser om patienters rörlighet och utvecklingen av hälso- och sjukvård, som antogs vid rådmötet i juni år 2002 inbjöd kommissionen hälsoministrarna till att ingå i en högnivåprocess med syfte att diskutera och lägga fram förslag till det framtida samarbetet om hälso- och sjukvården.

Högnivågruppen, i vilken även ingått företrädare för europeiska intresseorganisationer på hälso- och sjukvårdsområdet, har bedrivit och slutfört sitt arbete under året.

Vid det avslutande mötet i december antog högnivågruppen ett slutdokument, som omfattade 18 rekommendationer inom nio olika områden. Bland annat föreslås inrättandet av en permanent kommitté för att utveckla hälso- och sjukvårdssamarbetet på EU-nivå.

25 Konsumentpolitik

Ett flertal viktiga förslag har presenterats på det konsumentpolitiska området under året och arbetet har varit förhållandevis intensivt. Antalet rådsmöten har emellertid begränsats till ett möte på våren och två på hösten. Sedan en tid behandlas konsumentfrågorna i två rådskonstellationer: Konkurrenskraftsrådet, dvs. inre marknad, industri och forskning, och EPSCO-rådet, dvs. sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor. Två av konsumentministrarnas rådsmöten år 2003 ägde rum i den förra rådskonstellationen (19 maj och 10 november) och ett i den senare (1 december). Avseende 2004 har inkommande ordförandeskap meddelat att samtliga konsumentfrågor ska behandlas i konkurrenskraftsrådet. EU-nämnden och Lagutskottet har hållits löpande underrättade om arbetet med konsumentfrågorna.

25.1 Starka konsumenter på den inre marknaden

Två viktiga förslag, som följer av slutsatserna i grönboken om konsumentskyddet inom Europeiska unionen som presenterades för några år sedan (KOM (2001) 531 slutlig), har presenterats under året och varit föremål för riktlinjedebatter i rådet. Det ena är ett direktivförslag om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden (KOM (2003) 356 slutlig) och behandlades i konkurrenskraftsrådet. Det andra förslaget avser upprättandet av ett samarbete mellan tillsynsmyndigheterna i de olika EU-länderna, som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen, (KOM (2003) 442 slutlig). Förslagen syftar till att skapa och bidra till en fungerande inre marknad med ett högt konsumentskydd.

25.1.1 Otillbörliga affärsmetoder

Förslaget innebär att medlemsstaternas lagar och andra författningar om otillbörliga affärsmetoder, som skadar konsumenternas ekonomiska intresse, harmoniseras. Direktivförslaget gäller affärsmetoder såväl före som efter köpet. Den centrala bestämmelsen i förslaget är ett generellt förbud mot otillbörliga affärsmetoder. Avsikten är att medlemsstaternas befintliga generalklausuler om otillbörliga affärsmetoder ska ersättas med kriterier för att avgöra om en affärsmetod är otillbörlig. Det generella förbudet kompletteras i förslaget av artiklar om vilseledande och aggressiva affärsmetoder. En s.k. svart lista över affärsmetoder som under alla omständigheter är otillbörliga ska enligt förslaget bidra till ökad rättssäkerhet på området. Finns det särskilda gemenskapsbestämmelser om otillbörliga affärsmetoder ska dessa ha företräde framför det kom-

mande ramdirektivet. Produkters hälso- och säkerhetsaspekter faller utanför direktivförslagets tillämpningsområde. Inte heller ska förslaget påverka avtalsrätten. En redovisning av förslaget finns i faktapromemoria 2003/04 FPM:32. Skr. 2003/04:60

25.1.2 Nytt effektivt samarbete mellan tillsynsmyndigheter

Syftet med förslaget om ett administrativt samarbete mellan tillsynsmyndigheter är att förbättra kontrollen av efterlevnaden av de lagar som gäller skydd för konsumenternas kollektiva ekonomiska intressen vid gränsöverskridande handel. Avsikten är att upprätta ett nätverk av offentliga tillsynsmyndigheter som täcker hela den inre marknaden. Tillsynsmyndigheterna ges genom förslaget en ram för sina rättigheter och skyldigheter i fråga om ömsesidigt bistånd vid handläggning av gränsöverskridande överträdelse. Förslaget ska även utgöra grund för överenskommelser om ömsesidigt bistånd med tredjeland och med behöriga internationella organisationer. Förordningsförslaget gäller endast gränsöverskridande överträdelse varför medlemsstaternas nationella regler om överträdelse i det egna landet inte berörs. Det ska inte påverka privaträttsligt, straffrättsligt eller civilrättsligt samarbete. Förslaget redovisas i faktapromemoria 2003/04 FPM:27.

25.2 Ett nytt direktiv om konsumentkrediter

Kommissionen lade i september 2002 fram ett förslag till ett nytt konsumentkreditdirektiv (KOM (2002) 443 slutlig). Förslaget syftar i princip till att harmonisera reglerna för konsumentkrediter.

Genom att införa likalydande regler i medlemsstaterna menar kommissionen att förutsättningar skulle skapas för en öppnare och mer effektiv marknad samtidigt som konsumenterna tillförsäkras ett gott skydd. Det nya konsumentkreditdirektivet ska enligt förslaget innehålla bestämmelser om bl.a. krav på information och rådgivning innan avtal ingås, information i avtal, kreditprövning, ångerrätt för konsumenter, oskäligen villkor i kreditavtal, rätt till förtidsbetalning för konsumenter, begränsat ansvar för personer som ställer säkerhet, indrivning av fordringar, samt registrering och kontroll av kreditgivare och kreditförmedlare. En redovisning av förslaget finns i faktapromemoria 2002/03 FPM33.

Förslaget diskuterades under hösten 2002 och våren 2003 i rådsarbetsgrupp och en riktlinjedebatt hölls på rådsmötet i maj. För närvarande avvaktas Europaparlamentets synpunkter på förslaget.

25.3 Distansförsäljning

Arbetet med att genomföra direktiv 2002/65/EG om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter har påbörjats och sker i nära nordiskt samarbete. Direktivet syftar till att underlätta de finansiella tjänsternas fria rörlighet och till att stärka konsumentskyddet. Direktivet är tillämpligt på avtal som sluts t.ex. per telefon och över Internet. I

december presenterades en departementspromemoria i ämnet, i vilken det föreslogs att genomförandet sker i en ny lag om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal som från den 1 januari 2005 ersätter 2000 års lag med samma namn.

25.4 Gemensamma regler för säljfrämjande åtgärder

Kommissionen presenterade i oktober 2001 ett förslag till förordning om användning och marknadskommunikation av säljfrämjande åtgärder (KOM (2001) 546 slutlig). Diskussionerna angående förslaget form och innehåll var intensiva under första halvan av året. Det grekiska ordförändskapet var aktivt i frågan och två kompromissförslag presenterades i syfte att försöka driva frågan framåt. Någon politisk överenskommelse kunde emellertid inte nås och under hösten har förslaget inte varit föremål för behandling. Det fortsatta arbetet torde sammanhålla med hur förhandlingarna kring förslaget om otillbörliga affärsmetoder framskrider. Förslaget om säljfrämjande åtgärder omfattar som huvudregel alla former av rabatter, kombinationserbjudanden, enkla förmånserbjudanden, samt säljfrämjande tävlingar och spel. Det syftar till att undanröja förbud och restriktioner i de fall dessa innebär hinder mot gränsöverskridande handel mellan medlemsstaterna. Avsikten med förslaget är att garantera att den inre marknaden fungerar väl med utgångspunkt från en hög nivå för hälso- och konsumentskydd. Förslaget redovisas i fakta-promemoria 2001/02 FPM:82.

25.5 Turism, idrott och fritid prioriteras i nytt samarbete om tjänsters säkerhet

Kommissionen presenterade en rapport om konsumenttjänsters säkerhet (KOM (2003) 313 slutlig) i enlighet med det uppdrag man fått av medlemsstaterna i det nya produktsäkerhetsdirektivet. Konsumenttjänsters säkerhet är ett oreglerat område på EU-nivå, med undantag för viss sektorsreglering, och kommissionen konstaterar i sin rapport, efter att ha undersökt förhållandena i de olika medlemsstaterna, att aktiviteterna och tillvägagångssättet på området skiljer sig mycket åt mellan de olika länderna. Genom de stora bristerna i kunskap om konsumenttjänsters säkerhet och risker som kommissionen har funnit så förhindras en systematisk och jämförande riskbedömning. Kommissionen konstaterar i rapporten att konsumenterna måste kunna lita på en konsekvent hög säkerhetsnivå i hela unionen samt att tillhandahållande av tjänster över gränserna måste underlättas.

Rådet instämde i denna slutsats i den resolution som antogs av konsumentministrarna i slutet av året. I resolutionen underströks att det är viktigt att förbättra kunskapsbasen om de tjänster där säkerhetsaspekterna är mest relevanta. Kommissionen uppmanas utforska vilka strategier, metoder och förfaranden som kan förbättra kunskapsbasen om tjänsters säkerhet med ett tillräckligt mått av flexibilitet, att utveckla ett ramverk för datainsamling, att finna lämpliga mekanismer för utbyte mellan medlemsstaterna, att överväga hur europastandarder kan användas på om-

rådet samt att undersöka behovet av konkreta gemenskapsinitiativ och åtgärder på området. Arbetet ska ske med särskild inriktning på de prioriterade områdena turism, fritid och sport. Senast den 31 december 2004 ska kommissionen förelägga rådet resultatet av sitt arbete. Frågan redovisades i faktagromemoria 2003/04 FPM:44.

25.6 En tydlig finansierings- och åtgärdsram knuten till de konsumentpolitiska målen

Under år 2003 kunde medlemsstaterna enas om ett nytt konsumentpolitiskt ramverk för perioden 2004-2007 (KOM (2003) 44 slutlig). Ramverket anger vilka aktiviteter kommissionen kan ägna sig åt på konsumentområdet och vilka budgetramar man har att hålla sig till. Det är tydligt kopplat till den konsumentpolitiska strategin för 2002-2006 som kommissionen presenterade i maj 2002 och som har som mål en hög gemensam nivå på konsumentskyddet, ett effektivt genomförande av konsumentskyddsbestämmelserna samt konsumentorganisationernas deltagande i EU:s politik. Budgetnivån blir för konsumentåtgärderna i praktiken oförändrad jämfört med förevarande period och ramverket skapar verktyg i strävan att uppnå ett gemensamt konsumentskydd som håller en hög skyddsnivå. Frågan redovisades i faktagromemoria 2003/04 FPM:56.

25.7 Produktansvar

Kommissionen lade i juli 1999 fram en grönbok om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister, (KOM (1999) 396 slutlig). Syftet med grönboken var att initiera en översyn av direktiv 85/374/EEG om produktansvar. Översynen har fortsatt under året. Det är fortfarande oklart om kommissionen avser att föreslå några ändringar av direktivet

DEL VI KONKURRENSKRAFTSFRÅGOR – INRE MARKNADEN, INDUSTRI OCH FORSKNING

26 Inre marknadens utveckling

Den inre marknaden har tydligt lyfts fram under året som en av de viktigaste delarna av Lissabonstrategin. Konkreta resultat börjar synas dels i form av beslut i rådet i frågor som gällt uppköpserbudanden (takeover bids), dels genom att de komplicerade förhandlingarna om gemenskapspatentet har kommit mycket långt. Tjänsteområdet pekas tydligt ut som ett av de viktigaste områdena för fortsatt tillväxt i Europa och kommissionens konsultation när det gäller tjänster i allmänhetens intresse har genomförts. Det är även tydligt att grundinstrumenten för den inre marknadens funktion är viktiga, inte minst med anledning av den förestående utvidgningen av EU. Initiativ under året om nya metoden och principen om ömsesidigt erkännande kommer att utveckla och förbättra den inre marknaden. Likaså har vikten av ett fungerande administrativt samarbete och informella strukturer för lösande av problem lyfts fram. Kommissionens integrerade konkurrenskraftsstrategi kommer att utgöra en viktig del av Konkurrenskraftsrådets inspel till vårtoppmötet om hur EU bör utvecklas och på vilka områden.

26.1 Konkurrenskraftsrådet

Under de grekiska och italienska ordförandeskapen fortsatte det under förra året inrättade konkurrenskraftsrådet sitt arbete i form av ett antal formella och informella möten. Ambitionen är att uppnå en integrering av inre marknads-, industri-, forsknings- och turismfrågor i syfte att bidra till att uppnå Lissabonmålen. Inför varje möte har samråd med EU-nämnden skett. Samsyn har vid varje tillfälle rått i alla principiellt viktiga frågor.

26.2 Kommissionens strategi för den inre marknaden

Kommissionen lanserade en strategi för den inre marknaden i november 1999. Strategin har därefter reviderats tre gånger (våren 2000, 2001 och 2002). Strategin har kommit att få stor betydelse som vägvisare och politiskt påtryckningsmedel för olika initiativ på den inre marknaden.

I år presenterades en ny strategi för tre år i linje med kommissionens meddelande (KOM (2002) 487 slutlig) om att strömlinjeforma de ekonomisk-politiska reformerna.

Årets strategi (KOM (2003) 238 slutlig) är uppdelad i fem delar med fokus på en åtgärdsdel som erbjuder analys och förslag på åtgärder på tio

centrala områden. Den övergripande målsättningen för kommissionen är att få den inre marknaden att växa och fungera i takt med utvidgningen och möjliggöra Lissabonmålen 2010.

Kommissionen framhåller att vi måste stärka fundamenten i den inre marknaden, i synnerhet med anledning av utvidgningen. De områden som uppmärksammas är fri rörlighet för varor och tjänster, försäkra högkvalitativa nätverksindustrier, reducera skattehinder, utöka upphandlingsmöjligheterna, förbättra villkor för företagande, möta den demografiska utvecklingen, förenkla regelverket, genomföra regler och slutligen att bistå med mer och bättre information.

I syfte att få mesta möjliga effekt av en utökad marknad föreslår kommissionen bl.a. att stödja institutionsbyggande aktiviteter i kommande medlemsstater under 2004-2006 och upprätta en databas för att underlätta korta praktiktillfällen i befintliga medlemsstater för statstjänstemän i de kommande medlemsstaterna.

Vid konkurrenskraftsrådet den 22 september antogs rådsslutsatser utifrån strategin. Medlemsstaterna enades om att kommissionens strategin utgör grunden för det fortsatta arbetet för att få den inre marknaden att fungera. Man konstaterade också strategins betydelse för arbetet för ökad konkurrenskraft inom EU. Medlemsstaterna egna ansvar för snabbt genomförande och korrekt tillämpning framhölls också som en viktig komponent.

26.2.1 Resultattavlan för den inre marknaden samt genomförande av direktiv

Kommissionens resultattavla för den inre marknaden publicerades under året i maj månad och visade ett genomförandeunderskott gällande antagna direktiv om i genomsnitt 2,4 procent. Det noterades att detta är en försämring jämfört med resultatet vid den mätning som gjordes i november 2002 då det genomsnittliga underskottet endast var 1,8 procent. Endast fem medlemsstater (Danmark, Finland, Sverige, Spanien och Storbritannien) levde upp till europeiska rådets mål om ett underskott på max 1,5 procent. De mätningar som därefter gjorts inför vårtoppmötet i mars 2004 visar dock att Sveriges resultat när det gäller genomförande av direktiv försämrats. Resultattavlan ger också en överblick över antalet överträdelseärenden som är aktuella hos kommissionen. Sedan den närmast föregående mätningen i november 2002 hade antalet öppna fall ökat med sex procent (från 1505 ärenden till 1598 ärenden). Kommissionen anger också att de förväntar sig en större ökning av antalet ärenden i samband med utvidgningen.

Resultattavlan innehöll vidare en undersökning av prisnivåerna i de nya medlemsstaterna. Hälften av de nya medlemsstaterna har en prisnivå som ligger under 50 procent av genomsnittet för EU 15. Enligt kommissionen kan detta förklaras till stor del av det lägre löneläget samt de lägre hyrorna i dessa länder. Att undersöka prisnivåerna mellan nuvarande och blivande medlemsstater ger en bild av hur integrerade marknaderna verkligen är. Kommissionen förväntar sig utvidgningen kommer att leda till en större konvergens.

Kommissionen har under året ändrat sina rutiner gällande resultattavlan för den inre marknaden och kommer i fortsättningen att publicera denna endast i juli månad varje år. Statistik över hur medlemsstaterna arbetar med den inre marknaden kommer dock även att offentliggöras i genomföranderapporten när det gäller inre marknadsstrategin i januari månad samt – som nämns ovan – vid Europeiska rådets vårtoppmöte.

26.3 Bättre och enklare regler i EU

Att förbättra och förenkla EU:s regler har länge varit en av unionens uttalade prioriteringar och tillhör också en av de svenska profilfrågorna. I juni 2002 antog kommissionen ett åtgärds paket (KOM (2002) 275–278) som syftar till att åstadkomma ett förbättrat och förenklat regelverk. I paketet ingår den handlingsplan för bättre och enklare regler som sedan länge efterlysts av Europeiska rådet. Vidare ingår två meddelanden som rör dels minimiriktlinjer för s.k. samrådsförfaranden (ungefär motsvarande det svenska remissförfarandet) dels konsekvensanalyser (bedömning av de sociala, ekonomiska och ekologiska effekterna av ett lagförslag). Paketet har en nära koppling till vitboken om EU:s styrelseformer och innehåller konkreta åtgärder för att få regelförbättringsperspektivet att genomsyra hela EU:s lagstiftningsprocess. Samråd med berörda och konsekvensanalyser får en central ställning i kommissionens arbete. Rådet har välkomnat kommissionens regelförbättringspaket och ställt sig bakom flera av åtgärderna. Det språkliga och redaktionella regelförbättringsarbetet beskrivs närmare i avsnitt 44.9.1.

26.3.1 Handlingsram för förenkling av gemenskapslagstiftning

I handlingsplanen för bättre och enklare regler framhölls att det finns ett behov av att se över hela gemenskapslagstiftningen, som i vissa fall är flera årtionden gammal. I februari 2003 presenterade kommissionen ett meddelande (KOM (2003) 71 slutlig) med en handlingsram och riktlinjer för översynen av gemenskapslagstiftningens disposition, presentation och proportionalitet. Handlingsramen utgör en uppföljning av det tidigare SLIM-initiativet (Simpler Legislation for the Internal Market) och kommer att sträcka sig över perioden 2003–2004 och omfatta all gemenskapslagstiftning. Sverige har särskilt verkat för att programmet bör innehålla även en språklig och redaktionell översyn av lagstiftningen. Kommissionens första delrapport om genomförandet av handlingsramen publicerades i oktober (KOM (2003) 623 slutlig).

26.3.2 Företagspaneler – en möjlighet för företagen att granska EG:s regler

Den permanenta europeiska företagspanel som ska bestå av ungefär 3 000 företag har genomfört sin första konsultation och de har lämnat synpunkter om anpassningskostnader och eventuella administrativa problem kring en föreslagen reglering på mervärdesskatteområdet. Svaren utgör nu underlag för det fortsatta behandlingen. Det saknas tyvärr fort-

farande en mängd företag i panelen. Totalt i EU är kvoten endast täckt till ca 56 procent. För svenskt vidkommande har efter intensiv marknadsföring och information 91 företag hittills anmält sitt intresse att delta, vilket motsvarar 71 procent av Sveriges kvot.

26.4 Administrativt samarbete/SOLVIT

Målet för det administrativa samarbetet är att få den inre marknadens regler att fungera så smidigt som möjligt i praktiken. Genom kontakter mellan nationella myndigheter kan många handelshinder och andra problem på den inre marknaden lösas på ett smidigt sätt. Kommerskollegium, dit både företag och privatpersoner kan vända sig, är sedan 1997 svensk nationell kontaktpunkt i det informella nätverk som bildats inom gemenskapen. Genom införandet av den för hela EES-området gemensamma databasen för lösande av handelshinder, SOLVIT, i juli 2002 (KOM (2001) 702 slutlig) skapades förutsättningar att förbättra och effektivisera handelshinderförfarandet.

SOLVIT har varit framgångsrikt och en stor andel av de handelshinder som förts in i databasen har kunnat lösas. Antalet ärenden förväntas öka både som en följd av utvidgningen och eftersom databasen även kommer att öppnas för organisationer såsom euroinfocentrer, Rådgivningstjänsten, Euroguichet-nätverket, handelskamrar och branschorganisationer m.m. Dessa organisationer kommer framöver att kunna registrera fall direkt online.

26.5 Inre marknadens tioårsjubileum

Den 31 december 2002 firade EU:s inre marknad tioårsjubileum. Kommissionen lämnade därefter i början av året ett meddelande som bl.a. tog upp frågor som byggande av ett ramverk, leverans av rättigheter samt vikten av fri rörlighet för varor och tjänster. Även kopplingen och relevansen av en fungerande infrastruktur och tillskapandet av ett konkurrensfrämjande näringslivsklimat behandlades. Jubiléet uppmärksammades genom att näringsministern citerades i meddelandet, dels genom att SWEDAC anordnade en informationskampanj för CE-märket, dels genom att Kommerskollegium genomförde ett större seminarium om möjligheterna på en öppen inre marknad.

26.6 Integrering av hållbar utveckling och miljöskydd

Strategin för integrering av miljöskydd och hållbar utveckling i politiken för den inre marknaden utgör ett av flera sektoriella initiativ som lades fram för Europeiska rådet i Göteborg i juni 2001.

Målet med strategin är att kombinera en väl fungerande inre marknad och integrering av miljöskydd i EU:s politik: att säkerställa att det i den framtida utvecklingen av den inre marknaden tas hänsyn till behovet av en hållbar utveckling.

Vid rådets möte i november 2002 presenterades en lägesrapport när det gäller strategin. I lägesrapporten angavs att en översyn av strategin – på grundval av ett bidrag från kommissionen – skulle inledas under det grekiska ordförandeskapet. Någon sådan översyn har inte skett. Kommissionen har dock aviserat en samlad lägesrapport över samtliga sektorsstrategier för integrering av hållbar utveckling. En fråga för framtiden är hur områdena under konkurrenskraftsrådet – inre marknad, industri, forskning och utveckling – bör samordnas när det gäller integrering av hållbar utveckling.

26.7 Nya direktiv om offentlig upphandling

Rådet antog den 20 mars en gemensam ståndpunkt beträffande förslag till nytt direktiv om offentlig upphandling och ett nytt direktiv om upphandling inom områdena vatten-, energi-, transport- och postsektorerna. Efter ett flertal ändringsförslag från Europaparlamentet har en förlikningskommitté i december antagit ett gemensamt utkast som kommer att överlämnas till rådet och Europaparlamentet för antagande.

Sverige har framför allt betonat betydelsen av integration av miljöhänsyn och sociala hänsyn i offentlig upphandling. Den svenska ståndpunkten, att direktiven ska ange i vilken utsträckning sådana hänsyn kan beaktas i upphandlingsprocessens olika faser, har slagit väl igenom i förhandlingarna i rådet. Efter förlikningsprocessen har det ytterligare klargjorts att miljö- och sociala hänsyn kan beaktas vid utvärdering av anbud i offentlig upphandling.

Kommissionen har inlett en översyn av direktiv 89/665/EEG om rättsmedel inom offentlig upphandling och av direktiv 92/13/EEG om upphandling inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorn. Kommissionen har för avsikt att lägga fram förslag till ändringar under 2004.

26.8 Associationsrätt

Under året antogs rådets förordning (EG) nr 1435/2003 om europakooperativ. Ett europakooperativ är en särskild europeisk associationsform för gränsöverskridande kooperativ verksamhet. Till förordningen har kopplats ett särskilt direktiv om arbetstagarinflytandet i sådana associationer (direktiv 2003/72/EG).

Ett förslag till en förordning om europaföreningar har behandlats i rådets arbetsgrupp för bolagsrätt. En redogörelse över förslaget har lämnats i faktapromemoria 2002/03:FPM36. Förslaget har inte antagits. Det är osäkert om förhandlingarna kommer att fortsätta under år 2004.

Efter många års förhandlingar enades rådet och Europaparlamentet i slutet av året om ett direktiv om uppköpserbjudanden (KOM (2002) 534 slutlig). I direktivet regleras formerna för offentliga uppköpserbjudanden när det gäller aktier i noterade bolag. Direktivet förväntas bli formellt antaget och träda i kraft våren 2004. Det ska vara genomfört två år efter ikraftträdandet.

Under året har ett direktiv om förenklingar i det första bolagsrättsliga direktivet antagits (direktiv 2003/58/EG). Direktivet innebär bl.a. att reglerna om offentliggörande av bolagsinformation anpassas till modern teknik. En redovisning av frågan finns i faktapromemoria 2002/03:FPM7.

I slutet av maj månad presenterade kommissionen en handlingsplan om modernare bolagsrätt och effektivare företagsstyrning i Europeiska unionen. Handlingsplanen tar sin utgångspunkt i den slutrapport som den bolagsrättsliga expertgruppen (den s.k. Wintergruppen) avlämnade i november 2002. Handlingsplanen innehåller, liksom Wintergruppens rapport, förslag om ett stort antal åtgärder på bolagsrättens område som enligt en särskild tidsplan bör vidtas under de närmast följande åren. Företagsstyrning uppmärksammas särskilt. Innehållet i handlingsplanen bekräftades genom slutsatser som antogs av rådet i september.

Till följd av handlingsplanen presenterade kommissionen i november ett förslag till ett tionde bolagsrättsligt direktiv om gränsöverskridande fusioner (KOM (2003) 703 slutlig). En redovisning av förslaget finns i faktapromemoria 2003/04:FPM48. Under år 2004 väntas kommissionen lämna förslag om ändringar i det andra bolagsrättsliga direktivet om kapitalskydd samt förslag till ett fjortonde bolagsrättsligt direktiv om flyttning av ett aktiebolags säte från en medlemsstat till en annan. Kommissionen har dessutom aviserat att förslag till rekommendationer på området för företagsstyrning, bl.a. i fråga om ersättning till företagsledning, kommer att presenteras under andra halvåret 2004.

26.9 Redovisnings- och revisionsfrågor

Under året har kommissionen i enlighet med förfarandet i den s.k. IAS-förordningen (förordning (EG) nr 1606/2002) antagit ett stort antal internationella redovisningsstandarder för tillämpning av börsnoterade europeiska företag från och med år 2005. Redovisningsstandarderna har översatts och publicerats i den officiella tidningen under hösten. Arbetet med att anta ett heltäckande regelverk för de börsnoterade företagens finansiella rapportering förväntas fortsätta under år 2004.

Under året har direktiv 2003/58/EG om modernisering av de fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiven antagits. En redogörelse över förslaget finns i i faktapromemoria 2001/02:FPM114. Genom direktivet anpassas EG:s redovisningsdirektiv till internationella redovisningsprinciper.

Sverige deltog under år 2003 i tre möten med kommissionens kommitté för revisorsfrågor. Vid mötena diskuterades bl.a. frågor om revisorers oberoende, kvalitetskontroll av lagstadgad revision och införlivande av internationella revisionsstandarder i EG-rätten.

26.10.1 Byggfrågor

EU-arbetet under året har främst varit inriktat på byggproduktdirektivet (direktiv 89/106/EEG). Direktivet omfattar byggnadsverk och syftar till att ta bort handelshinder för byggprodukter och skapa fri rörlighet över gränserna inom unionen. Arbetet med att skapa fastare förutsättningar för standardiseringsarbetet och för nationellt genomförande med hjälp av s.k. vägledningsdokument har fortsatt med att befintliga dokument reviderats.

Arbetet med en Internetbaserad bilaga till vägledning i arbetet med reglerade substanser har återupptagits. Syftet är att ytterligare tydliggöra EG:s regelsystem och nationella bestämmelser på kemikalieområdet inom ramen för byggproduktdirektivet. Under året har arbetsgrupperna för Eurokoderna, byggprodukter i kontakt med dricksvatten samt brandfrågor gjort ytterligare framsteg. En ny arbetsgrupp har etablerats för att bistå Kommissionen i arbetet med reglerade substanser. Arbete pågår med två standardiseringsmandat, när det gäller utsläpp till mark och grundvatten respektive inomhusmiljö. Under året har kommissionen även bildat en arbetsgrupp med uppgift ge standardiseringsarbetet ramar bl.a. för en gemensam frivillig europeisk miljödeklaration för byggnader (EPD) inkl. metoder för livscykelanalyser. Arbetet har kommit långt när det gäller ett mandat till standardisering på området. Marknadskontrollen på byggproduktområdet har också aktualiserats av EG-kommissionen. Bl.a. dessa frågor behandlas för närvarande i en särskild utredning, marknadskontrollutredningen (dir. 2003:34). Ett 100-tal av totalt 450 harmoniserade produktstandarder, som ger möjlighet till CE-märkning, finns nu tillgängliga. För närvarande finns också ett 100-tal CE-märkta byggprodukter på marknaden grundade på europeiska tekniska godkännanden (European Technical Approval, ETA). Dessutom är ca 1500 hjälpstandarder, som behövs för provning och klassificering, färdiga. Under året anmäldes certifieringsorganet SITAC (Swedish Institute for Technical Approval in Construction) till kommissionens lista över anmälda organ, vars uppgift är att bestyrka överensstämmelse av byggprodukter.

I slutet av 1997 presenterade kommissionen en rapport om byggindustrins konkurrenskraft (KOM (97) 539 slutlig) med förslag till ett stort antal åtgärder för att förbättra kvaliteten i byggbranschen, att förbättra dess lagstiftning, att förbättra utbildningsmöjligheterna samt att förstärka och ge ny inriktning åt forskning och utveckling. Under 2003 presenterades rapporter bl.a. när det gäller IT i byggandet och livscykelkostnader.

Frågor om energieffektivitet ingår i direktiv (2002/91/EG) om byggnaders energiprestanda, som trädde i kraft den 4 januari 2003. Direktivet ska vara genomfört i medlemsländerna senast den 4 januari 2006. För de delar i direktivet som avser energicertifikat för byggnader och regelbunden kontroll av värmepannor och luftkonditioneringssystem kan tiden under vissa förutsättningar utsträckas ytterligare tre år. I februari 2003 lämnade Energimyndigheten en rapport till regeringen med förslag till hur direktivet kan genomföras i Sverige. Regeringen har tillsatt en sär-

skild utredare med uppgift att lämna ytterligare förslag om hur direktivet ska genomföras (dir. 2003:139). Skr. 2003/04:60

Arbetet med ett nytt mätdirektiv väntas fortsätta under 2004.

26.10.2 Bostadsfrågor

Ett informellt bostadsministermöte under rubriken "Housing Policies and European Integration: Problems and Perspectives" hölls i Padua i Italien, 27–28 november. Inbjudna till mötet var EU-ländernas och anslutningsländernas bostadsministrar. Mötets syfte var att diskutera gemensamma problem men också att utbyta erfarenheter. Högt på dagordningen stod frågan om relationen mellan EU och bostadspolitiken, som är ett nationellt ansvar men i allt högre grad påverkas av beslut och åtgärder inom andra politikområden samt bostadssituationen i främst anslutningsländerna. En rapport om förhållandet mellan EU och den nationella bostadspolitiken presenterades, liksom resultaten från en enkät till medlems- och anslutningsländerna om olika aspekter av bostadspolitiken i de olika länderna samt ländernas uppfattningar i ett antal frågor som åtminstone delvis berörde frågan om EU och den nationella bostadspolitiken. Länderna enades om att frågan om tillstånden i befintligt bostadsbestånd och då särskilt förutsättningarna i stora höghuskomplex (motsvarande Sveriges miljonprogramsområden) blir en viktig punkt vid nästa informella bostadsministermöte, som samtidigt blir det fjärde bostadsministermötet om hållbart boende för att undvika ökade sociala problem. Detta möte kommer att genomföras av Nederländerna (i Rotterdam) 4–5 november 2004. Andra frågor som diskuterades var bl.a. skattefrågor (särskilt det sjätte mervärdesskattedirektivet och kommissionens förslag till ändringar i detta) och EU:s strukturfonder.

26.11 Trafikförsäkring

Den som har råkat ut för en person- eller sakskada till följd av trafik med ett motordrivet fordon har rätt att få trafikskadeersättning enligt bestämmelserna i trafikskadelagen. Sådan ersättning beräknas efter samma grunder som skadestånd men betalas direkt från trafikförsäkringen. Till viss del har bestämmelserna i trafikskadelagen EG-rättslig bakgrund. Det finns för närvarande fyra direktiv om trafikförsäkring.

Ett förslag från kommissionen om ett femte direktiv om trafikförsäkring (KOM (2002) 244 slutlig) är nu föremål för förhandlingar mellan medlemsstaterna. Som anges i faktapromemoria 2001/02:FPM109 innefattar förslaget ett antal ändringar av de tidigare direktiven med det övergripande syftet att på olika sätt stärka skyddet för skadelidande. Exempelvis innebär förslaget att den som privatimporterar motorfordon får möjlighet att teckna en sedvanlig trafikförsäkring från hemlandet som gäller redan från köpetillfället i utlandet. Det kan också nämnas att det införs regler för de bolag som meddelat trafikförsäkring att inom vissa angivna tider underrätta den skadelidande om skaderegleringen. En politisk överenskommelse beslutades vid konkurrenskraftsrådets möte den 27 november.

27 Fri rörlighet för varor

27.1 Tullunionen

Som ett betydelsefullt led i att konkretisera den tullstrategi för tullunionen, som rådet fastställde år 2001 under det svenska ordförandeskapet, lade kommissionen den 24 juli fram nya policyinitiativ i form av två meddelanden till rådet, Europaparlamentet och den Ekonomiska och sociala kommittén (KOM (2003) 452 slutlig). Det ena meddelandet, som handlar om tullens roll i den integrerade förvaltningen av de yttre gränserna (dvs. tullkontrollen av gränsöverskridande varuflöden), resulterade den 4 november i att Ekofin-rådet svarade positivt genom att anta ett antal slutsatser. Det andra meddelandet, som tar upp frågan om en enkel och pappersfri miljö för tullen och handeln ("e-Tull"), besvarades av rådet den 5 december i form av en resolution (2003/C 305/01). Meddelandena och rådsresolutionen återspeglar aktuella omvärldsförändringar, inklusive globaliseringen, EU:s utvidgning, IT-användningen bland utrikeshandelns aktörer och den ökade betydelse som säkerhetsfrågor fått i ljuset av terroristhotet.

I avvaktan på att kommissionen under nästa år ska lägga fram förhandsaviserade förslag om en grundlig omstöpning av gemenskapens tullagstiftning har vissa, mer begränsade, ändringsförslag lagts fram under 2003 som f n behandlas i rådet, Europaparlamentet och den Ekonomiska och sociala kommittén (KOM (2003) 452 slutlig).

Åtgärdsprogrammet för tullfrågor inom EU ("Tull 2007") som beslutades av Europaparlamentet och rådet den 11 februari (beslut 253/2003/EG) och löper från 2003 t.o.m. 2007, präglas i betydande grad av frågor som drivits från svensk sida, såsom förenkling och modernisering, användning av IT och nya, rationella arbetsmetoder i tullverksamheten. Tull 2007-programmet prioriterar bl.a. insatser för att bistå anslutningsländerna i deras förberedelser inför inträdet i EU den 1 maj 2004, då de i princip har att tillämpa EU:s regelverk på tullens område fullt ut.

En reviderad och utvidgad rådsförordning om tullåtgärder mot immaterialrättsintrång, såsom handel med varumärkesförfalskade och piratkopierade varor, antogs av rådet den 22 juli 2003 (förordning (EG) 1383/2003).

27.2 Tekniska handelshinder

Alla länder ställer säkerhetskrav på varor för att bland annat skydda medborgarnas liv och hälsa eller miljön. Skyddet kan också avse medborgarnas egendom utifrån bl.a. ett konsumentperspektiv. Dessa krav kan avse varors utförande, beskaffenhet eller egenskaper. Om kraven skiljer sig åt mellan länder uppstår tekniska handelshinder. Sådana hinder kan

också uppstå genom de krav på den provning, certifiering eller märkning en vara måste genomgå innan den släpps på marknaden.

För att få en fungerande inre marknad har EU sedan sextiotalet strävat efter att eliminera dessa tekniska handelshinder. För detta använder man två olika metoder: harmonisering och ömsesidigt erkännande. Harmonisering innebär att man i EG-lagstiftning fastställer vilka säkerhetskrav som ska gälla i alla medlemsstater. Ömsesidigt erkännande innebär att en vara som kan säljas i en medlemsstat enligt detta lands lagstiftning inte kan stoppas i en annan medlemsstat bara på den grunden att varan inte uppfyller kraven i den senare medlemsstaten. Den senare medlemsstaten måste i så fall kunna visa att varan hotar väsentliga samhällsintressen (en princip fastslagen av EG-domstolen i det s.k. Cassis de Dijon-målet).

27.2.1 Harmonisering

Det mest verksamma instrumentet för att undanröja tekniska handelshinder inom unionen är harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning. Harmonisering innebär normalt att samma krav ställs i hela gemenskapen. Medlemsstaterna får inte avvika från de överenskomna kraven. En vara som uppfyller de harmoniserade kraven får därigenom tillträde till marknaden i hela unionen.

Den harmoniserade EG-lagstiftningen är nu i huvudsak på plats. Huvuddelen av den nya lagstiftning som antas innebär skärpning av kraven, modernisering av äldre lagstiftning eller att nya risker beaktas.

Två metoder för harmonisering tillämpas. Den ena, äldre, metoden innebär att man i direktiv i detalj anger de tekniska krav som ska gälla för en viss vara. Denna metod används främst på livsmedels- och fordonsområdena. Enligt den nya metoden fastställs endast kortfattat de väsentliga kraven som varorna måste uppfylla i direktivet. De tekniska detaljkraven utarbetas av de europeiska standardiseringsorganen på kommissionens uppdrag och återfinns i europeisk standard. Dessa standarder är i regel frivilliga att tillämpa. En vara som uppfyller en sådan europeisk standard förutsätts dock uppfylla de tvingande kraven i ett direktiv. Tillverkaren kan använda andra lösningar om denne kan visa att de väsentliga kraven i direktiven uppfylls, t.ex. genom att låta prova varan hos ett oberoende provorgan.

Totalt publicerade gemenskapen under året 124 harmoniseringsdirektiv varav drygt hundra berörde den inre marknaden. Av dessa rör 79 tekniska krav på varor. Det övervägande flertalet av dessa 79 direktiv innebär en anpassning till den tekniska utvecklingen av existerande direktiv enligt den gamla metoden, företrädesvis på fordons-, livsmedels- och kemikalieområdena. Motsvarande anpassning av direktiv enligt den nya metoden sker normalt genom att standarderna omarbetas.

Behandlingen i rådet har under året fortsatt av kommissionens förslag till reviderade direktiv om säkerhet hos maskiner, elektromagnetisk kompatibilitet samt mätinstrument. Alla tre baseras på den nya harmoniseringsmetoden och de två senare ligger i slutfasen av behandlingen. Mätinstrumentdirektivet ersätter och moderniserar flera äldre detaljinriktade direktiv inom mätinstrumentområdet med ett övergripande direktiv. Mätinstrument som regleras är sådana där avlästa mätvärden

kan utgöra grund för ekonomiska transaktioner, bl.a. vatten-, värme- och elmätare, taxametrar, vågar och bränslepumpar eller användas i bevis-sammanhang, t.ex. avgasmätare. Arbetet har återupptagits i rådet under det italienska ordförandeskapet om harmoniserad lagstiftning för kontrollstämpling av ädelmetallarbeten på basis av ett kommissionsförslag från 1996. Det förefaller fortfarande finnas en blockerande minoritet mot en harmoniserad lagstiftning på området och arbetet förväntas inte fortsätta under det irländska ordförandeskapet.

Kommissionen har under året lagt fram ett förslag till ny kemikalielagstiftning (REACH) samt till ett ramdirektiv om miljöpåverkan från energidrivna produkter. Det senare förslaget baseras delvis på principerna i den nya metoden.

Den under 2002 inledda översynen av den nya metoden har fortsatt. Kommissionen publicerade den 7 maj ett meddelande om förbättrat genomförande av den nya metoden, (KOM (2003) 240 slutlig). I detta diskuteras kontrollorganens roll och tillsynen av dessa, marknadskontroll och skyddsklausuler. På basis av kommissionens meddelande antog rådet den 10 november en resolution där vägledning inför det fortsatta arbetet ges. Kommissionens avsikt är att under 2004 komma med konkreta förslag till nya eller reviderade direktiv om den nya harmoniseringsmetoden.

27.2.2 Ömsesidigt erkännande

Principen om ömsesidigt erkännande underlättar för rörlighet för varor och tjänster i de fall ett område inte omfattas av gemensamma EG-regler. En bristande tillämpning av principen påverkar den ekonomiska integrationen och därmed konkurrenskraften i Europa. Från slutet av 1990-talet har alltmer politisk uppmärksamhet ägnats åt den bristande tillämpningen av denna grundläggande princip som utvecklats genom rättspraxis som i huvudsak rör fördragets artiklar 28 och 30. Kommissionen publicerade i november ett tolkningsmeddelande (2003/C 265/02) om tillämpningen av principen. I meddelandet klargör kommissionen sin syn på hur domstolens praxis ska tillämpas i praktiken. Bland annat fastställs vilka skyldigheter och rättigheter nationella myndigheter respektive marknadsaktörerna har.

Av strategin för den inre marknaden framgår även att kommissionen under andra hälften av 2004 avser att föreslå en förordning om ömsesidigt erkännande. Kommissionen avser även att gå ut med en bred konsultation till alla berörda parter för att samla in synpunkter på hur man kan få den inre marknaden att fungera även på de områden som ännu inte är föremål för harmonisering.

27.2.3 Anmälningss procedurer

Rådets direktiv 98/34/EG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster genererade 520 förslag under året. Av dessa inkom 34 från EFTA-länderna. De områden som föranledde flest reaktioner var livsmedel/jordbruks- och transportområdena. Sverige

anmälde 38 förslag i proceduren varav 13 föranledde reaktioner, och reagerade på fyra förslag från andra medlemsstater.

Direktivet utgör ett viktigt instrument för kontroll av utformningen av nationella regler. Statistik visar att anmälningsproceduren är ett mycket effektivt sätt att motverka skapandet av nya handelshinder. Kommissionen planerar även att föreslå en utvidgning av anmälningsplikten till att omfatta ytterligare tjänstesektorer. Anslutningsländerna kommer att delta i informationsproceduren redan från årsskiftet.

27.2.4 Provning och certifiering

Förutom krav på varors egenskaper och beskaffenhet anges i EG:s harmoniseringsdirektiv också vilken provning och certifiering varorna ska genomgå för att bekräfta överensstämmelse med kraven. Kraven på provning och certifiering ställs i relation till de risker som är förknippade med varorna. Ofta räcker det att tillverkaren själv utför föreskriven provning, i andra fall krävs provning av ett oberoende organ, s.k. tredjepartsprovning.

En vara som befunnits uppfylla ställda krav ska kunna säljas i hela unionen utan krav på ny provning. Detta förutsätter att både ansvariga myndigheter och användarna har förtroende för systemet. Särskilt gäller detta de fall då varorna är förknippade med betydande risker och provning hos oberoende organ föreskrivs. Det är av stor vikt att de oberoende prövande organen har tillräcklig kompetens och integritet, särskilt då organen ofta drivs som privata företag i konkurrens med andra på samma område. Frågor kring kontrollorganens skyldigheter och kompetens samt tillsynen av organen är huvudpunkterna av kommissionens meddelande och rådets slutsatser om översynen av den nya metoden (avsnitt 27.2.1.)

Genom den nya metoden har provning och certifiering av varor överförs till privata kontrollorgan som arbetar i fri konkurrens i den mån som inte industrin själv anförtrotts att själva kontrollera sina produkter. Myndigheternas roll har inskränkts till att övervaka systemets tillämpning och att ingripa när något gått fel. Ett viktigt instrument för denna tillsyn är s.k. marknadskontroll, dvs. stickprovsmässig kontroll på marknaden av att varorna uppfyller ställda krav. Skyldigheter att utföra marknadskontroll har formulerats allt tydligare i EU:s nyare produkt-direktiv. För att utreda marknadskontrollens i Sverige framtida organisation och finansiering tillsatte regeringen under året en utredning (direktiv 2003:34). Utredningen ska redovisa sina resultat under våren 2004.

27.2.5 Standardisering

Standarder är frivilliga, privaträttsliga dokument utarbetade av intressenterna inom berört område; tillverkare, handel, myndigheter och organisationer. Den nya harmoniseringsmetoden innebär att standarder även ges en viktig roll i lagstiftningsarbetet. Ett ökat politiskt intresse riktas därför mot standardiseringsprocessen och de europeiska standardiseringsorganen. Av särskild vikt är öppenheten i processen och organens

opartiskhet liksom möjligheterna för resurssvaga grupper såsom konsument-, arbetstagar- och miljöorganisationer att delta i arbetet.

På basis av rådets slutsatser den 1 mars 2002 (2002/C/66/01) om standardiseringen i Europa har kommissionen inlett arbetet dels om hur miljöaspekter ska integreras i varustandardiseringen dels om användningen av standarder i EG-lagstiftningen. Kommissionens meddelande om miljöhänsyn i standarder hade förutskickats till hösten medan meddelandet om användning av standarder i lagstiftningen planeras till våren 2004.

27.3 Fortsatta diskussioner angående översynen av den europeiska läkemedelslagstiftningen

Den 26 november 2001 överlämnade kommissionen ett förslag till ändringar i förordningen 2309/93/EG om inrättande av gemenskapsförfaranden för godkännande av, säkerhetsövervakning av och tillsyn över humanläkemedel och veterinärmedicinska läkemedel samt förslag till ändringar i två direktiv; 2001/82/EG om upprättande av gemenskapsregler för veterinärmedicinska läkemedel och 2001/83/EG om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel. Förslagen har sin grund i artiklarna 95 och 152.4 b i EG-fördraget. Den 17 januari 2002 lade kommissionen fram ett förslag till direktiv om traditionella växtbaserade läkemedel (ändring av direktiv 2001/83/EG). En redovisning av förslagen finns i faktapromemoria 2001/02:FPM104.

Rådet antog den 29 september gemensam ståndpunkt (EG) nr 60/2003 ”läkemedelspaketet” överlämnades den 8 oktober till Europaparlamentet för dess andra behandling. Målsättningen för rådets arbete har varit att försöka tillmötesgå Europaparlamentet genom upprepade diskussioner och trilogmöten under parlamentets andra behandling för att undvika ett förlikningsförfarande. Europaparlamentet avslutade sin andra behandling av förslagen den 16 december 2003.

Ändringarna syftar till att förbättra folkhälsan, fullfölja arbetet med den inre marknaden och förbättra läkemedelsindustrins konkurrensförmåga på världsmarknaden, öka insynen i besluten, förbereda utvidgningen av den inre marknaden samt rationalisera och förenkla systemen. Förslagen innebär att systemets huvudsakliga princip och struktur bibehålls så som det varit i kraft sedan 1995 men med en del nya inslag och förbättringar.

Bland de viktigaste förslagen kan nämnas införandet av en harmoniserad dataskyddsperiod för humanläkemedel om tio år med möjlighet att inkomma till behörig myndighet med ansökan om godkännande av koplepreparat när det är två år kvar av dataskyddet. Även en möjlighet att få ett års extra skyddstid vid vissa indikationer för innovativa läkemedel föreslås för de båda godkännandeprocédurerna. En utökning av tillämpningen av den centraliserade godkännandeprocéduren föreslås också.

Denna omfattar även sÄrläkemedel. Nämnas kan också att harmoniserade regler införs när det gäller användning av ännu inte godkända läkemedel när det finns särskilda skäl. Ett förenklat registreringsförfarande för traditionella växtbaserade läkemedel föreslås också.

28 Fri rörlighet för tjänster och kapital

28.1 En strategi för tjänster på den inre marknaden

I kommissionens tjänstestrategi, som lanserades i december 2000, beskrev kommissionen det arbetssätt som skulle användas för att förbättra tjänstehandeln på den inre marknaden. I ett första steg analyserades de hinder som företagen kan stöta på när de önskar erbjuda sina tjänster över gränserna, och vilka konsekvenser dessa hinder har på den inre marknaden. Denna inventering presenterades under 2002 (KOM (2002) 441 slutlig). Det andra steget – det konkreta åtgärds paketet – skulle presenteras senast i december 2003. Åtgärds paketet kommer att bestå av ett förslag till ett ramdirektiv för tjänstehandel på den inre marknaden, samt ett antal andra initiativ som är nödvändiga för att upprätta en välfungerande inre marknad för tjänster, t.ex. förbättrade statistikuppgifter. I och med kommissionens meddelande om konkurrenskraften för företagstjänster (KOM (2003) 747 slutlig) har delar av åtgärds paketet redan presenterats. Andra delar, såsom ramdirektivet, kommer i stället att presenteras tidigt under år 2004. Ramdirektivet förväntas innehålla regler för såväl rätten att etablera sig i ett annat land som rätten att fritt leverera och motta tjänster över gränserna.

Under året har kommissionens expertgrupp för tjänstehandel träffats vid två tillfällen, för att diskutera det kommande ramdirektivet och andra viktiga initiativ för tjänstehandel. Exempel på sådana initiativ är kommissionens grönbok om tjänster i allmänhetens intresse, samt direktivförslaget för ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer. Särskilda informationsinsatser har gjorts gentemot de blivande, nya medlemsstaterna.

I Sverige arrangerade Svenskt Näringsliv tillsammans med Svensk Handel, Stockholms Handelskammare, ALMEGA och Kommerskollegium ett seminarium i början av maj om tjänstehandel på den inre marknaden. Ett hundratal företrädare för näringsliv och myndigheter, samt företrädare från de danska och norska departementen med ansvar för tjänstehandel, fick ta del av bl.a. kommissionens syn på tjänstehandel inom EU.

28.2.1 Övergripande frågor

Handlingsplaner för finansiella tjänster och riskkapital

I syfte att uppnå en integrerad finansiell marknad lade kommissionen i april 1998 fram en riskkapitalplan (SEK (1998) 552 slutlig) och i maj 1999 en handlingsplan för finansiella tjänster (KOM (1999) 232 slutlig). Vid toppmötet i Lissabon våren 2000 beslutade Europeiska rådet att en integrerad värdepappersmarknad ska vara genomförd år 2003 och en integrerad inre marknad för finansiella tjänster finnas på plats år 2005.

Arbetet enligt båda planerna har under året gått in i slutskedet. Vid Ekofin-rådets möte den 25 november presenterade kommissionen en slutrapport (KOM (2003) 654 slutlig) när det gäller handlingsplanen för riskkapital, varefter rådet antog slutsatser om det fortsatta arbetet på området. Av den nionde lägesrapporten (IP/03/1591) när det gäller handlingsplanen för finansiella tjänster som kommissionen lade fram under senhösten framgick att endast ett fåtal av det cirka 40-talet ursprungliga åtgärderna enligt planen nu återstår att genomföra. Prognosen ser god ut för att så ska kunna ske.

Uppföljning av handlingsplanerna

Ett uppföljningsarbete ska nu påbörjas beträffande handlingsplanerna. Vid Ekofin-rådets möte den 15 juli fick den nyligen inrättade Kommittén för finansiella tjänster (FSC; se nedan) ett mandat att utvärdera handlingsplanen för finansiella tjänster och att identifiera behovet av ytterligare åtgärder. FSC ska rapportera till rådet under våren 2004. I samma syfte har kommissionen också tillsatt fyra forumgrupper (Bank, Försäkring, Värdepappershandel och Kapitalförvaltning) med företrädare för olika intressenter. Ett gemensamt forum är därefter tänkt att hållas sommaren 2004.

I slutsatserna från Ekofin-rådets möte den 25 november gavs FSC också i uppdrag att utvärdera handlingsplanen för riskkapital utifrån kommissionens ovan nämnda meddelande samt att återrapportera till rådet i september 2004. Även kommissionen uppmanades till uppföljning på området.

Utvidgning av Lamfalussy-processen på det finansiella tjänsteområdet

För lagstiftning på värdepappersmarknadsområdet tillämpas idag den s.k. Lamfalussy-processen. Processen innebär att rådet och Europaparlamentet beslutar om rambestämmelser ("nivå 1"), medan mer detaljerade föreskrifter delegeras till kommissionen ("nivå 2"). Kommissionen biträds här av kommittéer med representanter från medlemsstaterna. Vidare finns kommittéer med företrädare för tillsynsmyndigheter som bl.a. bistår

nivå 1 och 2 med råd ("nivå 3"). Kommissionen ansvarar för uppföljning av genomförandet av reglerna på nationell nivå ("nivå 4").

Behov har ansetts finnas att utvidga denna process till övriga finansmarknadssektorer, dvs. bank och försäkring. I enlighet med slutsatser från Ekofin-rådet den 3 december 2002 har kommissionen därför lagt fram ett paket för hur detta ska kunna ske. I paketet ingår ett direktivförslag (KOM (2003) 659 slutlig) om inrättande av nivå 2-kommittéer. I paketet ingår även en överföring av den kompetens på fondområdet som idag tillkommer kontaktkommittén för fondföretag (se nedan) till Värdepapperskommittén. Vidare har kommissionen under hösten beslutat om inrättande av nivå 3-kommittéer.

För att godkänna en utvidgning av Lamfalussy-processen kräver Europaparlamentet ökat inflytande över delegeringen till nivå 2. Ett sådant inflytande är tänkt att säkerställas genom det nya fördraget. I övrigt är samtliga institutioner och medlemsstaterna positiva till utvidgningen, och man hoppas på ett snabbt antagande av direktivet under det irländska ordförandeskapet.

Kommittén för finansiella tjänster

Kommittén för finansiella tjänster (FSC) bildades och hade sitt första möte den 26 maj för att i linje med Ekofin-rådets slutsatser från december 2002 bistå med råd och översyn av finansmarknads- och stabilitetsfrågor gentemot kommissionen och, via den ekonomiska och finansiella kommittén (EFK), gentemot Ekofin-rådet och de informella mötena mellan finansministrarna och riksbanksföreträdare. Gruppens arbete ska inte inkräkta på gällande lagstiftningsprocesser; även efter det att FSC inrättats så är det EFK som är huvudforum för stabilitetsfrågor.

Kommittén har haft fyra möten under året och har dessutom inrättat en undergrupp för utvärdering och råd gällande framtiden för den finansiella integrationen inom EU (se ovan).

28.2.2 Bank- och kreditväsende

En ny rättslig ram för betalningar på den inre marknaden

Kommissionen beslutade i början av december 2003 att anta ett meddelande om en ny rättslig ram för betalningar på den inre marknaden (KOM (2003) 718 slutlig). Bakgrunden är att det, trots införandet av euron, inte existerar något gemensamt betalningsområde (Single Payment Area) på den inre marknaden för icke-kontanta betalningar. Tekniska och rättsliga problem hindrar fortfarande EU-medborgare, företag och tillhandahållare av betalningstjänster från att till fullo dra nytta av ett fullständigt integrerat område för icke-kontanta betalningar. Den inre marknaden för varor och tjänster kan inte fungera fullt ut utan billiga, effektiva och säkra betalningstjänster. Kommissionen vill därför samråda med alla berörda parter om de allmänna mål och principer som bör ligga till grund för moderniseringen och förenklingen av den rättsliga ram som gäller för betalningstjänster i detaljistledet på den inre marknaden.

Meddelandet åtföljs av 21 bilagor som behandlar olika rättsliga och tekniska frågor med avseende på ett väl fungerande gemensamt betalningsområde. Samrådet bör leda till att kommissionen kan presentera lämpliga förslag till en ny rättslig ram för betalningar.

Skr. 2003/04:60

28.2.3 Försäkringsväsendet

En inre marknad för tjänstepensionsinstitut

Det förslag till direktiv om tjänstepensionsinstituts verksamhet som kommissionen lade fram i oktober 2000 (KOM (2000) 507 slutlig) kunde efter segdragna förhandlingar äntligen antas i maj (direktiv 2003/41/EG). Direktivet syftar till att skapa en inre marknad för tjänstepensionsinstitut och är en av flera åtgärder för att hantera de problem som följer med en åldrande befolkning i Europa. Som tjänstepensionsinstitut definieras ett finansiellt institut som förvaltar tjänstepensionskapital utifrån syftet att tillhandahålla tjänstepensioner. Direktivet ska öppna vägen för gränsöverskridande verksamhet och undanröja omotiverade placeringshinder för instituten samtidigt som förmånstagarnas rätt säkerställs. Under förhandlingarna var motsättningarna stundtals hårda såväl i rådet som mellan rådet och Europaparlamentet. Sverige var hela tiden positivt inställt till en reglering på detta område och kunde, efter sedvanligt samråd med riksdagen, välkomna det kompromissförslag som slutligen kunde antas.

Arbetet med nya solvensregler för försäkringsföretag

Kommissionen bedriver inom ramen för det s.k. solvens II-projektet arbete med att ta fram reformerade regler för försäkringsverksamhet. Arbetet är inriktat på att skapa en mer riskrelaterad reglering, en mer förebyggande tillsyn samt ökad marknadsdisciplin. En grundstruktur finns redan upprättad, baserad på dessa tre angivna mål (MARKT/2509/03). Även om huvudprinciperna för det nya systemet börjar ta form kan ett direktivförslag dock inte väntas förrän tidigast år 2005.

Tillsyn över återförsäkringsföretag

Kommissionen har beslutat om att skyndsamt ta fram ett direktiv om tillsyn över återförsäkringsföretag (MARKT/2531/02). Arbetet bygger i stor utsträckning på nuvarande regler om tillsyn över direktförsäkringsföretag. Kommissionen har som målsättning att ett förslag till direktiv ska vara klart under det första kvartalet 2004.

Försäkringsgaranti

Sedan år 2001 arbetar en särskild arbetsgrupp under ledning av kommissionen med att analysera behovet av gemensamma regler om garantisystem i försäkringssektorn. För närvarande är det endast några medlems-

länder som har någon form av garantisystem, och de system som finns fungerar på olika sätt. Det är ännu för tidigt att uttala sig om huruvida det kommer att skapas gemensamma regler. Skr. 2003/04:60

28.2.4 Värdepappersmarknaden

Europeiska värdepapperskommittén och Europeiska värdepapperstillsynskommittén

Under året har Europeiska värdepapperskommittén och Europeiska värdepapperstillsynskommittén, som båda inrättades genom beslut av kommissionen 2001 (kommissionens beslut 2001/528/EG respektive 2001/527/EG), fortsatt sitt arbete. Europeiska värdepapperskommittén har bland annat röstat om den första omgången av genomförandeåtgärder när det gäller marknadsmissbruksdirektivet. Det har alltså varit fråga om arbete inom ramen för den nya lagstiftningsprocessen på värdepappersmarknadsområdet som antogs av Europeiska rådet vid toppmötet i Stockholm i mars 2001 (Lamfalussy-processen). Inför omröstningen i kommittén ägde information och samråd rum med riksdagens finansutskott. Kommittén har därefter också diskuterat utkast till ytterligare genomförandeåtgärder när det gäller marknadsmissbruksdirektivet samt när det gäller prospektivdirektivet.

Av Europeiska värdepapperstillsynskommitténs verksamhet under året är särskilt att märka att kommittén har lämnat tekniska råd som legat till grund för kommissionens kommande förslag till genomförandeåtgärder när det gäller de båda ovan nämnda direktiven. Andra frågor av mer allmänt intresse som har diskuterats i kommittén är innehållet i och gränsdragningen mellan nivå 2, 3 och 4 i Lamfalussy-processen.

Kontaktkommittén för fondföretag

Kontaktkommittén för fondföretag är en kommitté bildad enligt direktiv 85/611/EEG om fondföretag, det s.k. UCITS-direktivet. Arbetet i kommittén har bedrivits under många år men har nu fått förnyad aktualitet med anledning av genomförandet av de ändringar i UCITS-direktivet som trädde i kraft 2002. Kommittén består av representanter från medlemsstaterna med kommissionen som ordförande. Som har angetts ovan föreslås nu att kommitténs kompetens ska överföras till Värdepapperskommittén som ett led i utvidgning av Lamfalussy-processen.

Direktivet om marknadsmissbruk

Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG av den 28 januari 2003 om insiderhandel och otillbörlig marknadspåverkan (marknadsmissbruk) publicerades i Europeiska unionens officiella tidning i april 2003 och ska vara genomfört i svensk rätt senast i oktober 2004.

Eftersom direktivet följer den nya lagstiftningsmodellen på värdepappersmarknadsområdet, Lamfalussy-processen, har diskussioner förts i

Europeiska värdepapperskommittén om genomförandeåtgärder till marknadsmissbruksdirektivet. En omröstning ägde rum i kommittén i oktober 2003 när det gäller kommissionens förslag till de tre första rättsakterna med genomförandeåtgärder. Inför detta möte ägde samråd rum med finansutskottet. Kommissionen antog här efter i december de tre rättsakterna (två direktiv, 2003/124/EG och 2003/125/EG, och förordning (EG) nr 2273/2003). Här efter har ytterligare genomförandeåtgärder varit föremål för diskussion i kommittén och ytterligare ett förslag till genomförandeåtgärder presenterades av kommissionen i december.

Direktivförslaget om marknader för finansiella instrument

Under våren fortsatte arbetet med förslaget till ett direktiv om investeringstjänster och reglerade marknader. Direktivförslaget har under förhandlingarnas gång bytt namn till direktivet om marknader för finansiella instrument (KOM (2002) 625 slutlig).

Förslaget är avsett att ersätta direktivet 93/22/EEG om investeringstjänster inom värdepappersområdet (ISD). Syftet med förslaget är i huvudsak att underlätta för värdepappersföretag och reglerade marknader att bedriva gränsöverskridande verksamhet genom att skapa förutsättningar för en effektivt fungerande inre marknad för investeringstjänster. Ett annat syfte är att stärka investerarskyddet på detta område. Förslaget innebär bland annat en ökad grad av harmonisering av reglerna för värdepappersföretag, till stor del nya regler för reglerade marknader samt en utvidgning av direktivets tillämpningsområde så att det täcker fler tjänster och fler typer av finansiella instrument.

Vid Ekofin-rådets möte den 7 oktober träffades en politisk överenskommelse om innehållet i direktivet. Sverige, tillsammans med Storbritannien, Irland, Finland och Luxemburg röstade dock nej till den politiska överenskommelsen. Vid rådets möte den 8 december antogs en gemensam ståndpunkt när det gäller direktivet. Även vid detta tillfälle röstade Sverige, tillsammans med Storbritannien, Irland, Finland och Luxemburg nej. Ställningstagandet beror på att direktivförslaget enligt svensk uppfattning inte i tillräcklig omfattning främjar konkurrensen mellan olika sätt att handla finansiella instrument. Samråd med EU-nämnden ägde rum inför båda dessa möten.

Ett nytt direktiv om prospekt

Vid Ekofin-rådets möte den 15 juli antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/71/EG om de prospekt som ska offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel och om ändring av direktiv 2001/34/EG.

Direktivet syftar till att ytterligare harmonisera reglerna för prospekt som ska offentliggöras dels när värdepapper erbjuds till allmänheten, dels när någon ansöker om att värdepapper ska tas upp till handel på en reglerad marknad, t.ex. på en börs. En av avsikterna med direktivet är att en ökad harmonisering i princip ska innebära att ett prospekt som har upprättats och godkänts i en medlemsstat ska kunna användas i andra medlemsstater. Detta ska bidra till att inrätta en integrerad värdepappers-

marknad och underlätta riskkapitalförsörjningen inom EU. Reglerna ska också bidra till ett gott skydd för investerare. Inför Ekofin-rådets möte ägde samråd med EU-nämnden rum. Sådant samråd ägde också rum innan den gemensamma ståndpunkten antogs den 24 mars.

Som framgått ovan har Europeiska värdepapperskommittén under hösten diskuterat genomförandeåtgärder när det gäller prospektdirektivet.

Direktivförslag om öppenhetskrav för noterade bolag

Den 26 mars presenterade kommissionen ett direktivförslag (KOM (2003) 138 slutlig) om öppenhetskrav för bolag som givit ut värdepapper som handlas på en reglerad marknad, till exempel på en börs. Direktivförslaget innehåller regler om bland annat finansiell information från bolagen, till exempel hel- och delårsrapporter, samt om offentliggörande av ändringar av större innehav (s.k. flaggning).

En redovisning av förslaget finns i faktapromemoria 2002/03:FPM79. Vid Ekofin-rådets möte den 25 november antogs en allmän riktlinje om förslaget. Samråd med EU-nämnden ägde rum inför rådets möte, liksom inför Ekofin-rådets möte den 4 november, då en lägesrapport om direktivet diskuterades.

29 Immaterialrätt

29.1 Upphovsrätt

Förhandlingarna i EU om upphovsrätt inriktades främst på samordningen av gemenskapens ståndpunkt inför förhandlingar i Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (World Intellectual Property Organization, WIPO). Förhandlingarna i WIPO rörde särskilt rättigheter för radio- och TV-företag. Vidare hölls ett par möten ledda av kommissionen angående frågor som rörde genomförandet av direktiv 2001/29/EG om upphovsrätten i informationssamhället.

29.2 Patent

29.2.1 Förslag till förordning om gemenskapspatent

I augusti 2000 överlämnade kommissionen ett förslag till en förordning om gemenskapspatent (KOM (2000) 412 slutlig). Beslut om förordningen fattas med enhällighet i rådet efter hörande av Europaparlamentet. Förordningen innebär att det tillskapas en ny skyddsform på immaterialrättsområdet kallad gemenskapspatent. Syftet är att möjliggöra för den som gjort en uppfinning att genom en enda ansökan få ett patent som gäller i hela gemenskapen. Gemenskapspatentet ska ha en enhetlig och fristående karaktär och således endast kunna meddelas, överlåtas, ogiltigförklaras eller upphöra för hela gemenskapen. Förslaget innebär att EU ansluter sig till den europeiska patentkonventionen (EPC) och att det europeiska patentverket (EPO) prövar och meddelar gemenskapspatent. Vidare innebär förslaget att en ny specialdomstol på EG-nivå ska pröva mål om ogiltighet av och intrång i gemenskapspatent.

Flera av frågorna inom rättsakten har visat sig svårförhandlade. Efter intensiva förhandlingar nådde dock medlemsstaterna vid konkurrenskraftsrådets möte den 3 mars fram till en principöverenskommelse beträffande vissa mer komplicerade och politiskt laddade frågor. Överenskommelsen omfattade dels vissa huvuddrag för hur domstolssystemet för gemenskapspatent ska se ut dels riktlinjer i fråga om handläggningen av patentansökningar, översättningar av patentskrifter, storleken på årsavgifter, de nationella patentverkens roll och fördelningen av årsavgifter. Bland annat kom medlemsstaterna överens om att en mindre del av patentskriften, de s.k. patentkraven, ska översättas till samtliga EU-språk samt att det nya domstolssystemet i princip ska vara helt centraliserat.

Mot bakgrund av principöverenskommelsen lade det dåvarande grekiska ordförandeskapet i april fram ett reviderat förordningsförslag till gemenskapspatent. Det grekiska ordförandeskapet presenterade också, i

juni, ett utkast till ett EU-förslag till nödvändiga ändringar i EPC. Dessa dokument samt därefter ett stort antal uppdaterade versioner av dessa tjänade under resterande delen av våren och under hösten som utgångspunkt för intensiva förhandlingar om gemenskapspatentet.

Under hösten togs gemenskapspatentet upp i sak vid rådsmötet den 27 november. Syftet var då att träffa politiska överenskommelser om såväl förordningsförslaget som förslaget till ändringar i EPC. Detta misslyckades framförallt eftersom medlemsstaterna inte kunde enas om hur lång tid en patenthavare ska ha till sitt förfogande för att tillhandahålla översättningar av patentkraven till samtliga EU-språk. Mötet avslutades med beskedet att frågan fick tas upp på Europeiska rådets möte i mitten av december. Det bedöms som sannolikt att enighet om förordningsförslaget och förslaget till ändringar i EPC kan nås inom kort.

Inför rådsmötena den 3 mars respektive den 27 november ägde samråd med riksdagens EU-nämnd rum.

29.2.2 Direktiv om patenterbarhet för datorrelaterade uppfinningar

Kommissionen lade i februari 2002 fram ett förslag till direktiv om patenterbarhet för datorrelaterade uppfinningar (KOM (2002) 92 slutlig). Rättsakten antas av Europaparlamentet och rådet genom medbeslutandeförfarande. Syftet med förslaget är att harmonisera medlemsstaternas regler på området. Utgångspunkten för harmoniseringen är den praxis som tillämpas av det europeiska patentverket. Denna praxis är redan vägledande i Sverige och i andra stater som är anslutna till den europeiska patentkonventionen. Ett annat syfte med förslaget är att klargöra att EU inte ska följa den amerikanska rättsutvecklingen. I USA meddelas patent för datorrelaterade affärsmetoder. Denna utveckling vill varken kommissionen eller medlemsstaterna ha i Europa. Sverige verkar för att direktivet ska utgöra en bra balans som möjliggör för näringslivet att skydda sina innovationer på det datorrelaterade området, samtidigt som skyddet inte får bli så långtgående att det drabbar tredje man på ett oskäligt sätt. Den 14 november 2002 antog rådet en gemensam inriktning som i väsentliga delar överensstämmer med kommissionens förslag. Sverige stödde den antagna texten. Inför rådsmötet redovisades den svenska ståndpunkten för riksdagen. Den 24 september avslutade Europaparlamentet sin första behandling genom antagandet av ett yttrande. Parlamentet föreslog ett stort antal ändringar, varav flera skulle innebära väsentliga inskränkningar i dagens möjligheter till patent och därmed få allvarliga konsekvenser för en stor del av europeiskt näringsliv. Parlamentets förslag går i dessa delar emot rådets allmänna inriktning. Under våren 2004 ska rådet granska parlamentets förslag och därefter anta en gemensam ståndpunkt. Denna ska lämnas till parlamentet för dess andra behandling.

29.3.1 Parallellimport

Regeringen har fortsatt verka för att få till stånd en ändring inom EU så att parallellimport blir tillåten även från länder utanför EES. Riksdagen har vid samråd enhälligt ställt sig bakom regeringens hållning. Den studie som kommissionen på uppdrag av Europaparlamentet presenterade under våren har inte förändrat kommissionens inställning i frågan om att tillåta parallellimport från tredjeland. Sverige har under året inlett förnyade samtal med likasinnade länder för att fortsatt driva på frågan.

29.3.2 Förbättringar av EG:s varumärkesrätt

Under året fattades beslut om förändringar på varumärkesområdet i två avseenden.

För det första enades medlemsstaterna om förenklingar och effektiviseringar av reglerna om gemenskapsvarumärken. Gemenskapsvarumärken infördes genom rådets förordning (EG) nr 40/94 och innebär att det är möjligt att med en enda ansökan registrera ett varumärke som gäller i hela EU. En utvärdering som kommissionen presenterade i december 2002 visade att det fanns brister i systemet och en rad förslag lades därför fram för att komma till rätta med dessa (KOM (2002) 767 slutlig). Den viktigaste och mest kontroversiella frågan gällde förändringar av den granskning som i dag görs för att kontrollera om ett sökt gemenskapsvarumärke kan vara förväxlingsbart med ett tidigare varumärke. I slutet av november träffades en politisk överenskommelse som innebär att granskningsförfarandet ska finnas kvar, men att den granskning som görs av de nationella myndigheterna i fortsättningen bara ska utföras om sökanden begär det. Ändringsförslagen kommer troligen att kunna antas i början av 2004.

För det andra beslutade rådet den 27 oktober om EG:s anslutning till 1989 års protokoll till 1891 års Madridöverenskommelse om den internationella registreringen av varumärken (Madridprotokollet). Rådet antog vid samma tillfälle de ändringar i EG:s varumärkesförordning som nödvändiggörs av anslutningen till Madridprotokollet. Genom rådets beslut sammanlänkas registreringen av varumärken enligt EG:s varumärkesförordning och registreringen enligt Madridprotokollet. Innebörden av denna länk är dels att den som innehar eller ansöker om ett gemenskapsvarumärke med utgångspunkt däri kan ansöka om en internationell registrering enligt Madridprotokollet, dels att den som innehar en nationell registrering av ett varumärke med denna som utgångspunkt kan ansöka om skydd i hela EU med tillämpning av Madridprotokollet istället för att behöva ge in ansökningar i var och en av EU:s stater. Ändringarna i EG:s varumärkesförordning träder i kraft den dag då Madridprotokollet träder i kraft för EG.

Genom rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning inrättades ett gemensamt system för registrering av formgivning. Registreringen görs hos en gemenskapsmyndighet, Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken och formgivning) i Alicante, Spanien. Under förutsättning att vissa krav är uppfyllda, t.ex. att formgivningen är ny och särpräglad, leder registreringen till att man får ett formskydd, dvs. en ensamrätt att använda sin formgivning i kommersiella sammanhang, som gäller i hela gemenskapen. Den 1 januari 2003 började gemenskapsmyndigheten att ta emot registreringsansökningar.

I förordningen finns det även bestämmelser om skydd för oregistrerad gemenskapsformgivning. Detta är ett formlöst mer begränsat skydd mot plagiering av formgivning. Förordningen om gemenskapsformgivning är direkt tillämplig i Sverige men några följdändringar måste göras i den svenska mönsterskyddslagen (1970:485). Under hösten har en departementspromemoria utarbetats med förslag till de lagändringar som behövs som en följd av förordningen. Bland annat föreslås att endast en domstol i Sverige, Stockholms tingsrätt, ska ha behörighet att i första instans pröva mål om intrång i gemenskapsformgivning.

29.5 Åtgärder mot immaterialrättsintrång

Ett förslag till direktiv om åtgärder och förfaranden för att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter presenterades av kommissionen den 30 januari, (KOM (2003) 46 slutlig). Syftet är i första hand att motverka sådan verksamhet som brukar kallas varumärkesförfalskning och piratkopiering. Beslut om direktivet fattas av Europaparlamentet och rådet (medbeslutande).

Förslaget innehåller bestämmelser om bl.a. säkerställande av bevismaterial, vitesförbud, skadestånd och straffrätt. Många av dessa bestämmelser bygger på bestämmelser i avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIP:s-avtalet), som medlemsstaterna redan idag är bundna av.

EU-nämnden informerades om förslaget inför ett möte i konkurrenskraftsrådet den 3 mars. Under sommaren och hösten 2003 har förslaget diskuterats i rådsarbetsgrupp. Flera av bestämmelserna är kontroversiella. Det är svårt att åstadkomma en effektiv reglering utan att komma i konflikt med medlemsstaternas nationella processordningar. Europaparlamentets första behandling planeras äga rum i slutet av februari 2004.

Sverige har länge prioriterat insatser mot intrång i immateriella rättigheter. Eftersom denna typ av verksamhet i regel sträcker sig över nationsgränserna, finns ett behov av harmonisering på detta område. Sverige välkomnar att insatser görs på gemenskapsnivå för att motverka denna illegala verksamhet. Det finns dock inslag i förslaget som Sverige inte kan ställa sig bakom. Sverige är exempelvis väldigt tveksamt till att begränsa tillämpningsområdet till intrång som sker i kommersiellt syfte eller orsakar rättighetshavaren väsentlig skada. I likhet med övriga medlemsstater kan Sverige inte heller ansluta sig till kommissionens

uppfattning att artikel 95 i EG-fördraget kan utgöra rättslig grund för en tillnärmning av medlemsstaternas materiella straffrätt och straffprocessrätt. Sverige är också kritiskt till den föreslagna bestämmelsen om rätt till information, som i korthet innebär att man inom ramen för ett tvistemål mellan två parter ska utreda bl.a. om det finns andra personer, och i så fall vilka, som har begått immaterialrättsintrång. Skr. 2003/04:60

Förhandlingarna om detta förslag kommer att intensifieras ytterligare under 2004, med ambitionen att kunna anta ett direktiv så snart som möjligt.

30 Näringspolitik

30.1 Konkurrenskrafts- och småföretagsfrågor

Små och medelstora företag har stor betydelse för tillväxt, konkurrenskraft, innovation och sysselsättning. Gemenskapens politik och program syftar till att skapa en dynamisk företagsmiljö i Europa. Under 2003 har konkurrenskrafts- och småföretagsfrågorna stått i fokus på konkurrenskraftsrådets dagordning. Frågor som diskuterats är bl.a. entreprenörskap och företagsklimat, näringspolitik och enskilda sektorer betydelse för konkurrenskraften, bioteknik och konkurrensfrågor. Arbetet med kvantitativa mål för näringspolitiken har fortsatt under året. Andra viktiga verktyg som används för att främja Europas konkurrenskraft är erfarenhetsutbyten och resultatavlor.

Vid konkurrenskraftsrådets möte den 3 mars antogs slutsatser om att stimulera entreprenörskap och småföretagande. Slutsatserna tar upp betydelsen av ett ökat entreprenörskap och att få företag att växa för att säkerställa en hög sysselsättningsgrad och ekonomisk tillväxt i EU. Vidare konstateras att en framgångsrik entreprenörskapspolitik kräver ett samordnat angreppssätt som bl.a. inkluderar utbildningens roll. Vikten av att de administrativa bördorna minskar tas även upp. Slutsatserna baseras på tre meddelanden från kommissionen; ”Entreprenörskap i Europa” (KOM (2003) 27 slutlig), ”Rapport om genomförandet av den europeiska stadgan för småföretag” (KOM (2003) 21 slutlig) och ”Att tänka småskaligt i ett växande Europa” (KOM (2003) 26 slutlig).

På rådsmötet den 13 maj antogs slutsatser om industriell konkurrenskraft i ett utvidgat Europa. Slutsatserna tar upp betydelsen av att skapa bra villkor för europeisk industri så att konkurrenskraft och tillväxt främjas. Industrin har en avgörande roll för att Lissabonmålet ska uppnås. Vikten av att främja entreprenörskap och innovationer betonas samt att hänsyn tas till små företags behov i näringspolitiken. En effektiv näringspolitik förutsätter goda ramvillkor, en fungerande inre marknad men också att hänsyn tas till enskilda sektorer särskilda behov. Dessutom understryks att olika politikområden måste samverka och en bra balans mellan ekonomiska, miljömässiga och sociala faktorerna främjas. Slutsatserna bygger på kommissionens meddelande om industripolitiken i ett utvidgat Europa (KOM (2002) 714 slutlig).

EU:s konkurrenskraft diskuterades även vid rådsmötet den 27 november. Slutsatser antogs om vikten av konsekvensanalyser av lagstiftning, och att samtliga rådsformationer ska främja en stärkt konkurrenskraft. Vikten av att främja såväl produktivitetsökningar som antalet arbetade timmar inom EU betonades, samt betydelsen av att investeringar i IT i högre grad motsvaras av förändringar i företagets organisation. För att nå Lissabonmålet krävs ytterligare åtgärder på medlemsstatsnivå. Därutöver belyste slutsatserna även de analyser som kommissionen genomfört kring enskilda sektorer under året.

30.1.1 Kvantitativa mål och resultattavlan för näringspolitiken

Skr. 2003/04:60

Inom EU har arbetet med att fastställa indikatorer och kvantitativa mål inom näringspolitikens område fortsatt under det gångna året. En kontaktgrupp med representanter från medlemsstaterna arbetar tillsammans med kommissionen med frågan. Sammanlagt har 76 kvantitativa mål inrapporterats från medlemsstaterna utifrån en gemensamt överenskommen lista med indikatorer på sju områden. Dessa täcker in de huvudsakliga villkoren för näringslivets konkurrenskraft: tillgång till kapital, regelverk, väl fungerande marknader, entreprenörskap, kompetensutveckling, innovationer och kunskapsförsörjning samt IT. Från svensk sida har det inrapporterats mål inom områdena entreprenörskap, regelverk och humankapital. Kommissionen följer processen och ska årligen rapportera framsteg och slutsatser till konkurrenskraftsrådet via resultattavlan.

I november presenterade kommissionen den fjärde resultattavlan för näringspolitiken. Resultattavlan består av totalt 30 indikatorer. Resultattavlan täcker de sju områdena ovan samt hållbar utveckling. Från och med i år har kandidatländerna och anslutningsländerna inkluderats och presenteras i samma grafer som medlemsstaterna. Sverige ligger väl till på flera områden. Bland annat har Sverige bland de lägsta nivåerna statsstöd, bra tillgång till riskkapital, störst satsningar på FoU i förhållande till BNP, flest patentansökningar per capita samt bland de högsta satsningarna på IT i förhållande till BNP.

30.1.2 Integrerad strategi för konkurrenskraft

Vårtoppmötet 2003 gav det nybildade konkurrenskraftsrådet ett horisontellt ansvar för konkurrenskraftsfrågor i rådet. Ambitionen är att konsekvenser på näringslivets konkurrenskraft i högre grad ska beaktas, även i arbetet inom andra rådsformationer. Parallellt uppmanades kommissionen att utveckla en integrerad strategi för konkurrenskraft, med syfte att ta fram åtgärder som stärker Europas konkurrenskraft.

Den integrerade strategin (KOM (2003) 704) presenterades på konkurrenskraftsrådets möte den 26–27 november. I korthet innehåller meddelandet en analys av problem kring konkurrenskraften och ett antal förslag till lösningar. Det primära budskapet är att arbetet med ett antal lagstiftningspaket måste påskyndas, att medlemsstater ska bli bättre på att införliva EU-rätt i sina respektive nationella lagstiftningar och att enskilda medlemsstater ska beakta konkurrenskraftsaspekter i sitt nationella lagstiftningsarbete. Dessutom genomför kommissionen nu en genomgång av existerande EU-rätt ur ett konkurrenskraftsperspektiv för att kunna ge förslag på förändringar.

30.1.3 Grönbok för entreprenörskap

I januari presenterade kommissionen sin grönbok om entreprenörskap, ”Entreprenörskap i Europa” (KOM (2003) 27 slutlig). Grönboken tar upp betydelsen av entreprenörskap och företagande för att skapa tillväxt och sysselsättning i EU. Vid rådsmötet (konkurrenskraft) den 3 mars antogs

slutsatser som bygger på grönboken. I slutsatserna uppmanas kommissionen att ta fram en handlingsplan för entreprenörskap, vilket upprepas även i slutsatserna från Europeiska rådets möte den 21 mars. Kommissionen genomförde under våren och sommaren en konsultation via Internet och fick in knappt 250 svar, varav ett 50-tal kom från företagare. I Sverige genomfördes ett tiotal regionala seminarier om grönboken för företagare, näringslivsorganisationer och myndigheter. Näringsdepartementet lämnade synpunkter till kommissionen i juni. Kommissionen arbetar nu med handlingsplanen för entreprenörskap som ska presenteras i början av 2004.

30.1.4 E-affärer

I juni 2003 antog konkurrenskraftsrådet i EU slutsatser kring e-affärer. Medlemsstaterna uppmanas i dessa att se över sina strategier för främjandet av e-affärer, särskilt för små och medelstora företag, i syfte att underlätta deras anpassning till det ständigt föränderliga klimatet för e-affärer. Vikten av kvantitativa och kvalitativa mål för politiken kring e-affärer lyfts fram, specifikt inom områdena IT-kompetens, användning av bredband, gränsöverskridande elektroniska transaktioner, deltagande i elektroniska handelsplatser och elektronisk offentlig upphandling.

30.1.5 Bioteknologi

Kommissionen presenterade i januari 2002 sitt meddelande "Biovetenskap och bioteknologi; en strategi för Europa" den s.k. bioteknikstrategin (KOM (2002) 27 slutlig). Dokumentet består av två delar där den första omfattar en beskrivning av strategin och de utmaningar som finns. Den andra delen är en handlingsplan och omfattar 30 konkreta åtgärder som riktar sig till medlemsstaterna, kommissionen och den privata sektorn.

Kommissionen ska lämna regelbundna rapporter om de framsteg som görs i enlighet med strategins handlingsplan. Den första rapporten (KOM (2003) 96 slutlig) kom i mars och diskuterades på konkurrenskraftsrådet den 13 maj. Rapporten redogör för de framsteg som gjorts på området och anger vilka frågor som bör behandlas framöver. Vid rådsmötet den 22 september antog rådet slutsatser utifrån rapporten.

Strategins tre huvudteman kunskapsöverföring, kompetenshöjning och allmänhetens syn på bioteknik diskuterades vid en informell bioteknikkonferens som arrangerades av det italienska ordförandeskapet den 21-22 november.

30.1.6 Övriga branschfrågor

Förra årets meddelande om näringspolitiken i ett utvidgat EU (KOM (2002) 714 slutlig) beskriver näringspolitiken som baserat på ett horisontellt ramverk som tar i beaktande de behov som finns i enskilda branscher. Innebörden är att kommissionen och/eller externa arbets-

grupper med representanter för intressenter gör nedslag i enskilda branscher och analyserar effekterna av existerande regelverk och program. Därefter föreslås eventuella förändringar som syftar till att förstärka sektorns konkurrenskraft. Under året har arbete pågått kring fyra branscher, läkemedel (G10), varv (LeaderSHIP 2015), flyg- och rymdindustrin (STAR 21) samt textil- och beklädnadsbranschen. Kommissionen har aviserat att de under 2004 avser presentera detaljerade analyser av läget i fordons- och verkstadsindustrierna samt en mer övergripande studie över ett flertal branscher.

30.1.7 Läkemedel (G10)

Den av kommissionen utsedda högnivågruppen G10 Medicines presenterade under förra året en handlingsplan för läkemedelsområdet i Europa. Den bestod av förslag till åtgärder för att nå rätt balans mellan hälso- och sociala mål samt industriell konkurrenskraft.

Med utgångspunkt från denna rapport publicerade kommissionen i juli månad ett meddelande med titeln ”En starkare EU-baserad läkemedelsindustri till gagn för patienten – En handlingsplan” (KOM (2003) 383 slutlig). Det innehåller förslag till ett stort antal konkreta åtgärder i syfte att praktiskt söka genomföra de rekommendationer som G10-gruppen tidigare har lämnat. Förslagen har under hösten diskuterats av konkurrenskraftsrådet, som antagit slutsatser med anledning därav (2003/C 250/01) och av hälsorådet, som antagit en resolution (2004/C 20/02). G10-gruppen planerar fortsätta sitt arbete t.o.m. första halvåret 2004 med syfte att övervaka genomförandet av sin rapport.

30.1.8 Textilier

De europeiska tillverkarna inom textil- och beklädnadsbranschen påverkas starkt av de borttagna importkvoter som beslutats om inom ramen för Doharundan inom WTO. I ljuset av detta har kommissionen studerat möjligheter att underlätta industrins väntade omstrukturering och presenterade under hösten ett meddelande om branschen (KOM (2003) 649 slutlig) med rekommendationer på gemenskaps-, medlemsstats- och företagsnivå. På gemenskapsnivå bör existerande program användas för att stödja satsningar på innovation i branschen. Inom handelspolitiken bör EU eftersträva bättre tillgång till marknader i tredjeland. Under konkurrenskraftsrådets möte den 26–27 november beslutades om slutsatser kring tekoindustrin i linje med meddelandet.

30.1.9 Varv

Rådet antog i juni 2002 ett förslag från kommissionen om att tillfälligt införa ett driftstöd till den europeiska varvsindustrin förordning (EG) nr 1177/2002. Förordningen tillkom efter att kommissionen har funnit bevis för väsentligt stöd till den koreanska varvsindustrin. I september 2002 inleddes en WTO-procedur mot Korea. Korea har under året även inlett en WTO-procedur mot EU. Stödförordningen ska gälla så länge en

WTO-procedur pågår eller till dess konflikten med Korea har lösts, dock inte längre än till den 31 mars 2004. Då beslut i WTO-proceduren inte väntas förrän under första halvan av 2005 har röster höjts för en förlängning av stödordningen. Kommissionschef Monti har meddelat att han har för avsikt att lägga fram förslag till kommissionskollegiet om en förlängning av den temporära stödmekanismen så länge som WTO-processen pågår. Saken är dock ännu inte avgjord.

Kommissionen har antagit rambestämmelser för statligt stöd till varvsindustrin (2003/C 317/06). Rambestämmelserna ersätter rådets förordning (EG) nr 1540/98 då den upphörde att gälla den 31 december. Förordningen förenklar behandlingen av stöd till varvsindustrin genom att man tillämpar samma regler som för utbildningsstöd, stöd till små och medelstora företag, sysselsättningsstöd samt stöd av mindre betydelse också på varvsindustrin. Kommissionen har dock tagit hänsyn till de förhållanden som skiljer varvsindustrin från andra industrier genom att anta generösa regler i fråga om innovationsstöd och särskilda regler när det gäller nedläggningsstöd, exportkrediter samt utvecklingsstöd.

30.1.10 Flyg och rymd - STAR 21

Kommissionen antog på grundval av den så kallade STAR 21-rapporten ett meddelande där de redovisar sin syn på den europeiska flyg-, rymd- och försvarsindustrins förutsättningar (KOM (2003) 600 slutlig). Gruppens rapport presenterades i juli 2002 och innehåller rekommendationer inom fem områden: konkurrensförutsättningar på världsmarknaden, verksamhetsförutsättningar för europeisk flygindustri, europeisk flygtrafikledning, europeisk säkerhets- och försvarspolitik samt Europas roll i rymden. Kommissionen konstaterar i sitt meddelande att tre frågor är av särskild vikt för att säkerställa flyg- och rymdindustrins långsiktiga konkurrenskraft. Områdena är försvarsfrågor, rymdverksamheten samt satsningar på forskning och teknikutveckling. Meddelandet diskuterar bland annat en gemensam europeisk marknad för försvarsmateriel, inrättandet av en europeisk försvarsmaterielbyrå och behovet av en utveckling av den europeiska rymdpolitiken.

Arbetet med att vidareutveckla samarbetet mellan EU och den europeiska rymdorganisationen ESA har fortsatt under året. I januari presenterade kommissionen en grönbok som togs fram i samarbete med ESA (KOM (2003) 17 slutlig), och i november presenterade kommissionen vitboken ”Rymden: en ny europeisk utmaning för en växande union – Handlingsplan för genomförande av den europeiska rymdpolitiken” (KOM (2003) 673 slutlig). Ett ramavtal mellan ESA och EU som ska utgöra grunden för det fortsatta samarbetet har förhandlats klart under året. Rymdfrågan har också aktualiserats inom ramen för konventsarbetet. Det föreslås där att EU ska få så kallad delad kompetens med medlemsstaterna att bedriva europeisk rymdpolitik. Utvecklingsfasen av det europeiska satellitnavigeringssystemet GALILEO kunde påbörjas efter att förhandlingarna i ESA avslutats i maj.

Under året har arbetet som rör översyn av reglerna om kontroll av företagskoncentrationer slutförts. Kommissionens förslag till ny koncentrationsförordning presenterades i december 2002. Efter knappt ett års förhandlingar nåddes den 27 november en politisk överenskommelse om en ny radsförordning om kontroll av företagskoncentrationer (förordning (EG) nr 139/2004). Den nya förordningen syftar till att skapa ett snabbare, öppnare och mer flexibelt handlägningsförfarande för kontroll av företagsförvärv. I korthet innebär de nya reglerna att ett nytt system för hänskjutande av ärenden från kommissionen till nationella konkurrensmyndigheter och vice versa införs för att säkerställa att den bäst lämpade myndigheten handlägger ett specifikt ärende. Vidare ändras definitionen av begreppet ”koncentration” till att uttryckligen omfatta kriteriet att en koncentration kräver en varaktig förändring av kontroll. Därtill görs förfarandereglererna mer enkla och flexibla. Utredningsbefogenheterna för kommissionen utökas vidare, bl.a. genom att taket för böter och viten höjs. Den nya koncentrationsförordningen träder i kraft den 1 maj 2004.

En ny tillämpningsförordning för artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget (förordning (EG) nr 1/2003) antogs av rådet i slutet av år 2002. Förordningen, som syftar till att effektivisera och modernisera tillämpningen av konkurrensreglerna, träder i kraft den 1 maj 2004. För att tillförsäkra enhetlig tillämpning av reglerna kommer kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna att samarbeta i ett nätverk.

Under 2003 har förslag till sex nya tillkännagivanden som rör förhållanden av betydelse för det nya, moderniserade systemet tagits fram och behandlats inom ramen för kommissionens rådgivande kommitté för kartell- och monopolfrågor. Kommissionen har under hösten publicerat sina förslag till tillkännagivanden och inbjudit tredje parter att lämna synpunkter (2003/C 243/04). Förslagen till tillkännagivanden bereds fortsatt inom kommissionen.

Kommissionen har under året antagit ett nytt gruppundantag som gäller vissa avtal inom försäkringssektorn, kommissionens förordning (EG) nr 358/2003 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden inom försäkringssektorn. Det nya gruppundantaget trädde i kraft den 1 april 2003. Ett förslag till nytt gruppundantag för avtal om tekniköverföring har under året behandlats inom ramen för kommissionens rådgivande kommitté för kartell- och monopolfrågor. Kommissionen har under hösten offentliggjort sitt förslag till nytt gruppundantag på området och inbjudit tredje parter att inkomma med synpunkter (2003/C 235/04). Förslaget bereds fortsatt inom kommissionen.

30.3 Statsstöd

Utvecklingen av EG:s statsstödsregler har inte inneburit några mer omfattande och synliga förändringar under året. Arbetet med att se över reglernas tillämpning i syfte att effektivisera politiken på statsstödsområdet har dock fortsatt. Kommissionen har bl.a. föreslagit nya s.k.

gruppundantagsbestämmelser för stöd till FoU inom små och medelstora företag. När dessa regler antas kommer de att komplettera redan tidigare lösningar med gruppundantag för stöd till utbildning och sysselsättning samt investeringsstöd till små och medelstora företag. Modellen med s.k. gruppundantag befriar medlemsstaterna från att förhandsanmäla stöd enligt EG-fördragets artikel 88.3.

Under året har kommissionen också startat ett översynsarbete som rör politiken för regionalt statsstöd. Frågorna om regionalt stöd har stor vikt av flera skäl och regeringen har i juni delgivit kommissionen vissa övergripande principiella synpunkter. Den omfattande översynen anknyter bland annat till diskussionerna om en ny politik för EU:s regionala strukturfond. Nya bestämmelser för både statsstöds- och strukturfondstillämpningen ska börja gälla 2007. I avvaktan på denna översyn har beslut tagits om vissa sektorsvisa tillämpningar inom ramen för gällande bestämmelser om regionalt stöd för stora investeringsprojekt (meddelande från kommissionen KOM (2002) 315 slutlig). Inom de från konkurrenssynpunkt s.k. känsliga sektorerna, dvs. motorfordon, syntetfiber och varv, kommer även fortsättningsvis att gälla en särskild och mera strikt tillämpning vid större regionala investeringsprojekten. Sverige har tillskyndat detta med särskild betoning på behovet att undvika konkurrenssnedvridningar inom motorfordonssektorn.

Ett annat förändringsarbete som initierats gäller frågan om möjligheterna att utifrån tydligare ekonomiska hänsynstaganden söka fokusera kommissionens aktiva stödgranskning till sådana åtgärder som mer påtagligt riskerar påverka konkurrensen och samhandeln inom EU. Kommissionen har indikerat att man i början av 2004 vill ta upp en diskussion med medlemsstaterna om dessa frågor. Potentiellt kan denna process komma att innebära relativt stora förändringar på statsstödsområdet genom att ge en väsentligt ökad flexibilitet för medlemsstaterna inom vissa angivna ekonomiska ramar.

När det gäller uppföljningen av rådets tidigare slutsatser i Stockholm och Barcelona om behovet att minska och omorientera det statliga stödet inom EU redovisade kommissionen under våren de senaste resultaten i den s.k. resultattavlan för statsstöd. Här framkom, sett över perioden 1997–2001, att flertalet medlemsstater inklusive Sverige uppvisar en sådan minskande trend som eftersträvas.

31 Hållbar utveckling för den framtida turismen i Europa

Vid rådet den 21 maj 2002 antogs en rådsresolution om den europeiska turismens framtid. Resolutionen, som baseras på kommissionens meddelande med förslag till det framtida arbetet inom den europeiska turismen, har beaktandesatser om turismens karaktär och förutsättningar, understryker faktorer som den öppna samordningsmetoden, de små och medelstora företagens roll m.m. samt inbjuder kommissionen, medlemsstaterna, den europeiska turistindustrin och andra intressenter inom turistsektorn till fortsatta åtgärder.

En av åtgärderna i kommissionens meddelande är att främja en hållbar utveckling för turistverksamheten i Europa genom utformning och genomförande av en Agenda 21. Vid ett europeiskt turistforum i Bryssel i december 2002 diskuterades hållbar utveckling av europeisk turism inför framtagandet av en Agenda 21 för europeisk turism.

I konkurrenskraftsrådet den 26–27 november informerade kommissionen om sitt meddelande med förslag till grundläggande riktlinjer för en hållbar europeisk turism som ett led i genomförandet av rådsresolutionen om den europeiska turismens framtid antagen den 21 maj 2002.

32 Forskning

Behovet av tillväxt i Europa har präglat EU-arbetet inom olika områden liksom inom forskningsområdet. Ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling har genomfört sina första ansökningsomgångar. Arbetet med att vidareutveckla ett europeiskt forskningsområde har fortgått. Samarbete med Balkanländerna har fått extra uppmärksamhet under året genom olika seminarieaktiviteter. Samarbetet med Ryssland har fortsatt inom ramen för den internationella sammanslutningen för främjande av samarbete med forskare från de oberoende staterna i f.d. Sovjetunionen (INTAS).

32.1 Sjätte ramprogrammet

Det sjätte ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling antogs av ministerrådet i juni 2002 (beslut 2002/1513/EG). Under 2003 genomfördes de första ansökningsomgångarna. Under året har, efter beslut i ministerrådet, ett moratorium för forskningsprojekt på embryonala stamceller rått. Flera försök har gjorts att nå ett beslut om möjlighet till EU-finansiering av dessa projekt. Den svenska synen har hela tiden varit att det som är tillåtet i ett medlemsland också ska kunna finansieras av EU. Dock har inget beslut kunnat nås, utan frågan har skjutits på nästa år.

Nyheter i ramprogrammet är de nya samarbetsformerna, expertnätverk och integrerade projekt. Det senare är stora projekt med budget på tiotalet miljoner euro. Det är för tidigt att bedöma resultatet av utfallet ur svensk synpunkt men de första resultaten är positiva.

Arbetet med ett kommande ramprogram har påbörjats inom kommissionen, men formerna för det framtida forskningssamarbetet inom EU är ännu oklara.

32.2 Ett europeiskt forskningsområde

Under året har ett tillväxtinitiativ för att stimulera den europeiska ekonomin diskuterats. I detta paket ingår inte bara infrastrukturprojekt utan här påpekas också forskningens och den tekniska utvecklingens stora betydelse för framtida tillväxt. Quick-startprogram med en första lista på projekt som kompletterar det sjätte ramprogrammet har beslutats. Listan på projektförslag är öppen för kompletteringar.

Kommissionen har presenterat ett dokument där grundforskningens roll för tillväxten har belysts (KOM (2004) 9 slutlig). Dokumentet kommer att diskuteras i rådet under våren.

Tankarna på ett europeiskt forskningsråd har konkretiserats. Sverige har aktivt deltagit i denna diskussion. Den expertgrupp som tillsattes under förra året har presenterat sitt förslag. Gruppen anser att ett europeiskt forskningsråd med forskarstyrning är av stor vikt för att stärka kvalitén i forskningen och underlätta att nå målet att Europa ska bli

världens mest dynamiska kunskapsbaserade ekonomi. Kommissionen kommer att under våren presentera ett dokument om ett europeiskt forskningsråd, som kommer att ligga till grund för fortsatt debatt.

Den europeiska kandidaten för placering av den experimentella fusionsreaktorn; ITER, har enhälligt beslutats bli Cadarache i Frankrike för den tekniska vetenskapliga delen, med den legala administrativa delen placerad i Spanien.

Kommissionen har presenterat en aktivitetsplan för att uppnå Barcelona-målet, dvs. att investeringarna ska utgöra tre procent av BNP och att två tredjedelar ska komma från industrin till år 2010 (KOM (2003) 226 slutlig).

Denna plan har diskuterats i den rådgivande kommittén till kommissionen och rådet i forskning och teknikfrågor, CREST. CREST har tillsatt sex arbetsgrupper, där Sverige aktivt deltar i alla sex och dessutom har ordförandeskapet i gruppen som studerar frågor kring offentlig finansiering och dess länkar till industrin.

32.3 ESPON – ett forskningsprogram för Europas rumsliga utveckling

ESPON (European Spatial Planning Observatory Network) är ett europeiskt forskningsprogram med fokus på den territoriella utvecklingen i Europa. Programmet löper under perioden 2002-2006. De länder som omfattas av programmet är förutom nuvarande femton medlemsstater, de tio nya medlemsstaterna under 2004, ansökarländerna Bulgarien och Rumänien samt Norge och Schweiz (EU29). ESPON-sekretariat, förvaltningsmyndighet och utbetalande myndighet har sitt säte i Luxemburg.

Syftet med programmet är att förbättra kunskapen om och förståelse för den territoriella utvecklingen i Europa och att kunna beskriva och analysera rumsliga utvecklingstendenser och deras drivkrafter. Centrala områden i programmet är bl.a. tematiska studier kring stadsutveckling, flerkärnighet, transporter, landsbygdsutveckling, territoriella bedömningar av gemenskapens politik som transport-, miljö-, jordbruks-, energi- och strukturfondspolitiken samt metoder och verktyg för regional utvecklingsplanering, bl.a. scenarioteknik. Programmet återspeglar tydligt de pågående diskussionerna om den territoriella dimensionen i sammanhållningspolitiken och den förestående utvidgningen. Projekten ska också resultera i policyrekommendationer och resultaten förväntas stödja policyutvecklingen i såväl i medlemsländerna som i Europa.

Programmet beräknas ge stöd till ca 25 projekt år 2006, varav drygt tre fjärdedelar redan beviljats, som från olika utgångspunkter belyser och analyserar den territoriella utvecklingen i de 29 länderna. Projekten är uppbyggda som transnationella forskningsprojekt med minst tre länder involverade. Det svenska deltagandet har hittills varit framgångsrikt. Sverige för närvarande lead-partner för fyra projekt och deltar som partner eller rådgivare i flera andra projekt.

Ett centralt inslag i ESPON är också att skapa ett bättre samspel mellan forskare, planerare och beslutsfattare på såväl europeisk som nationella nivå. I Sverige är ITPS (Institutet för tillväxtpolitiska studier)

sammanhållande myndighet för ESPON. Ett svenskt nätverk finns Skr. 2003/04:60
bestående av flera forskningsinstitut, berörda myndigheter och
organisationer samt Näringsdepartementet. Nätverket har haft en stor roll
när det gäller att få till stånd ansökningar och att genom dialoger,
seminarier, publikationer etc. göra resultaten kända för en svensk publik.

33 Regional- och strukturpolitik

33.1 Avslut av strukturfondsprogram för perioden 1995-1999

Den 31 mars 2003 var slutdatum för inlämnande av s.k. avslutsintyg till kommissionen för strukturfondsprogrammen under perioden 1995-1999. Riksrevisionsverket (RRV) har haft regeringens uppdrag att utfärda avslutsintygen, dvs. att göra en sammanfattande bedömning av myndigheternas interna styrning och kontroll när det gäller de medel som erhållits från EU:s strukturfonder.

RRV hade också till uppgift att bedöma om de slutliga rekvisitionerna var korrekta eller ej. Totalt lämnade RRV 59 utlåtanden avseende ca 12 miljarder kronor som Sverige har rekvirerat från EU sedan inträdet 1995. Uppdraget slutrapporterades till regeringen den 30 juni 2003 och kommissionen beräknas ta ställning till inlämnade slutrekvisitioner under 2004.

33.2 Den europeiska sammanhållningspolitiken efter år 2006

Diskussionerna om utformningen av den framtida europeiska sammanhållningspolitiken har fortsatt under året på såväl europeisk som nationell nivå. I kommissionens andra uppdateringsrapport om ekonomisk och social sammanhållning inom unionen lyfter kommissionen bl.a. fram den betydande ökning av sociala, ekonomiska och regionala skillnader, som följer av den förestående utvidgningen med tio nya medlemsstater. Inför kommissionens tredje sammanhållningsrapport med konkreta förslag om t.ex. strukturfondssystemets utformning efter år 2006, som väntas läggas fram i början av år 2004, har många medlemsstater, regioner och intresseorganisationer presenterat sina övergripande inställningar i syfte att påverka förslagets utformning.

33.2.1 Sveriges övergripande syn

Vid ett informellt regionalministermöte i maj i Halkidiki i Grekland om sammanhållningspolitiken i ett utvidgat EU presenterade statsrådet Messing Sveriges övergripande syn på den framtida sammanhållningspolitiken. I korthet anser Sverige det vara självklart att huvuddelen av strukturfondsinsatserna ska gå till de nya medlemsstaterna, som har en betydligt lägre levnadsstandard än unionens genomsnitt. En reformering av sammanhållningspolitiken måste genomföras samlat med övriga politikområden. Fokus bör ändras från utjämning mellan regioner till utjämning mellan länder. Genom att koncentrera insatserna till de medlemsstater som har störst behov av stöd skapas förutsättningar för att sänka nivån på strukturfondsbudgeten. Transnationellt och gränsöverskridande samarbete har ett stort gemenskapsintresse. Ökad sektors-

samordning bör eftersträvas. Statsrådet Messing lämnade före mötet information om Sveriges dåvarande övergripande syn i både EU-nämnden och näringsutskottet.

Det italienska ordförandeskapet anordnade ett informellt regionalministermöte i Rom i oktober om den framtida sammanhållningspolitiken med fokus på Europas konkurrenskraft och det gränsöverskridande samarbetet. Statsrådet Messing framhöll vikten av att stödja målsättningarna från Lissabon och Göteborg samt betonade vikten av att samarbete mellan regioner skulle kunna ske såväl över sjögränser som över landgränser. Sverige ansåg att det borde vara möjligt med bilateralt samarbete med Kaliningrad och S:t Petersburg. Även inför detta möte lämnades information till EU-nämnden och näringsutskottet. Inför de förhandlingar som förväntas starta under år 2004 är en fortsatt dialog med såväl riksdagen som företrädare för de svenska regionerna betydelsefull. I november inbjöd statsrådet Messing politiska regionala företrädare till ett första möte om den framtida sammanhållningspolitiken. Detta resulterade i en gemensam skrivelse till den för sammanhållningspolitiken ansvarige kommissionären Barnier. I skrivelsen underströks betydelsen av fortsatt strukturfondsstöd enligt Mål 1 till gleshetsområdet i norra Sverige.

33.3 Halvtidsöversyn av strukturfondsprogrammen i nuvarande period

33.3.1 Halvtidsutvärderingarna av målprogrammen

Under året har oberoende utvärderingar gjorts av samtliga strukturfondsprogram. För de svenska Mål 1- och Mål 2-programmen konstaterar utvärderarna att de analyser, strategier och målsättningar som lades fast vid programstarten fortfarande är relevanta. De svenska programmen har kommit igång snabbt och drygt två tredjedelar av budgetarna är redan in-tecknade genom beslut. Det finns därför ingen anledning att göra några större förändringar i de samlade programdokumenten. Utvärderarnas rekommendationer är att koncentrera de resterande resurserna till strategiska och dynamiska projekt, som kan ge långsiktiga positiva effekter för regional utveckling. Som exempel nämns utbyggnad av bredband och lärcentra för att stimulera distansutbildning.

Mål 3-programmets inriktning, resultat och styrning har granskats av oberoende utvärderare. Sverige föreslår utifrån utvärderingen att Mål 3 ska bidra till regeringens mål om halverad sjukskrivning genom såväl insatser av förebyggande karaktär på arbetsplatser som möjligheter för långtidssjuka att delta i projekt i syfte att byta arbete. Dessutom föreslår Sverige även i övrigt en viss breddning av målgrupperna för Mål 3 liksom förändringar för att förbättra styrningen och kontrollen av programmet.

33.3.2 Förslag till fördelning av resultatreserven

Skr. 2003/04:60

Resultatreserven utgör fyra procent av strukturfondernas andel i varje strukturfondsprogram och uppgår totalt till drygt 84 miljoner euro i Sverige. Detta är alltså ytterligare medel som tillförs strukturfondsprogrammen för åren 2004-2006. Regeringen har gjort bedömningen att samtliga Mål 1- och Mål 2-program har uppnått de mål som avspeglar effektivitet, förvaltning och finansiellt genomförande. Därför har regeringen i slutet av december skickat ett förslag till kommissionen om att fördela den s.k. resultatreserven proportionellt till varje program. För Mål 3-programmet bedömer regeringen att de berörda målen, med ett undantag, har uppnåtts. Regeringen har föreslagit kommissionen att 95 procent av resultatreserven ska fördelas till insatsområdet Kompetensutveckling för sysselsatta. Resterande del bör tillföras de administrativa medlen inom programmet.

33.3.3 Additionalitetskontrollen

Additionalitetsprincipen innebär att strukturfondsmedel inte får ersätta offentliga utgifter i medlemsstaten. För att möjliggöra kontroll av additionaliteten har en genomsnittlig utgiftsnivå för perioden 2000-2006 angetts i de berörda programdokumenten. Underlaget för en kontroll under 2003 av additionaliteten i mål 1 i Sverige visar att de i förhand beräknade offentliga utgifterna har uppnåtts. Ett motsvarande underlag för Mål 2 och Mål 3 visar däremot att den genomsnittliga utgiftsnivån för den aktiva svenska arbetsmarknadspolitiken ligger drygt 500 miljoner euro lägre än beräknat. Detta förklaras främst av en bättre konjunkturutveckling än förväntat.

33.3.4 Gemenskapsinitiativet Interreg III

Även Interreg-programmen har utvärderats av oberoende utvärderare utan att detta föranleder några större förändringar i de samlade programdokumenten. På grund av den förestående utvidgningen av EU har däremot det samlade programdokumentet för Interreg IIIB Östersjön omarbetats till att omfatta även de nya medlemsstaterna Estland, Lettland, Litauen och Polen.

Under året har diskussioner förts med kommissionen om utformningen av ett nytt granskapsinstrument (KOM (2003) 393 slutlig) för att underlätta samordningen mellan Interreg-programmen och stödet till länderna vid EU:s nya yttre gräns.

33.3.5 Gemenskapsinitiativet Equal

En oberoende utvärdering av Equal har gett underlag för den närmare inriktningen av verksamheten och urvalskriterier m.m. i den andra ansökningsomgången, som utlyses våren 2004.

Arbetet inom programmet har främst omfattat förberedelser för denna ansökningsomgång och fortlöpande uppföljning av pågående projekt. Även aktiviteter för att sprida resultaten av programmet har påbörjats. Skr. 2003/04:60

33.3.6 Gemenskapsinitiativet LEADER+

Leader+ är Jordbruksfondens gemenskapsinitiativ för att pröva nya metoder inom landsbygdsutveckling. Tolv lokala aktionsgrupper, s.k. LAG-grupper, genomför programmet. I LAG-grupperna råder trepartnerskap, dvs. offentlig, privat och ideell sektor är representerade med en tredjedel vardera. Halvtidsutvärderingen pekar på att Leader+ är ett framgångsrikt program just för att trepartnerskapet åstadkommer en fungerande maktindelning och stor delaktighet på gräsrotsnivå. Enligt utvärderaren är några av de förutsättningar som bidrar till det goda resultatet att man arbetar operativt och att man förfogar över ekonomiska medel. Oavsett sektorskategori upplever deltagarna att det är stimulerande och meningsfullt att vara med i utvecklingsarbetet.

34 Transporter

34.1 Frågor som rör flera transportslag

34.1.1 Galileo – en ny generation satellitnavigeringssystem

Arbetet med uppbyggnaden av satellitnavigeringssystemet Galileo har fortsatt planenligt. Under året som gått har fortsatta förhandlingar förts mellan EU och USA om hur de olika frekvensbanden ska användas gemensamt för satellitnavigeringssignaler. Rådet har fattat beslut om hur EGNOS (satellitssystem som kompletterar GPS) ska integreras i Galileo-projektet. Rådet har också fattat beslut om att ingå ett samarbetsavtal med Kina kring globala satellitnavigeringssystem.

34.1.2 Marco Polo – ett bidragssystem för att främja miljövänliga transporter

Marco Polo-programmet antogs den 22 juli genom förordning (EG) nr 1382/2003 och med detta har processen att finna konkreta projekt som kan reducera trängselproblemen i transportsystemet och förbättra gods-transportssystemets miljöegenskaper påbörjats. För att uppnå målet med programmet så kommer det att stödja åtgärder som lyfter bort gods från vägarna. I oktober utannonserades den första omgången i stödprogrammet och i maj 2004 ska denna omgång vara klar. Detta urvalsförfarande kommer sedan att tillämpas årligen fram till år 2010. Finansieringen till och med 2006 omfattar 75 miljoner euro och finansieringen för den resterande perioden kommer att behandlas efter det att medlemsstaterna fastställt budgetramarna för EU för den kommande femårsperioden.

34.1.3 Revidering av riktlinjer för de transeuropeiska transportnäten TEN-T

Kommissionen presenterade i oktober ett förslag till revidering av beslut 1692/96/EG med riktlinjer för de transeuropeiska transportnäten, TEN-T. En redovisning av innehållet finns i faktapromemoria 2003/04:FPM38. Det nya förslaget är ett komplement till det ändrade förslaget från 2002 (KOM (2002) 542 slutlig) och bygger på Van Miert-gruppens rekommendationer, vilka överlämnades till kommissionen i juni. Syftet är att utveckla det transeuropeiska transportnätet, TEN-T, så att det främjar dynamiken på den inre marknaden, förbättrar den territoriella

sammanhållningen och därmed också stärker konkurrenskraften och tillväxtpotentialen i Europeiska unionen. I förslaget beaktas unionens utvidgning. Vidare förlängs tidsperspektivet förlängs till 2020, flaskhalsar och felande länkar i det befintliga och planerade nätet elimineras och listan över prioriterade projekt uppdateras.

Förslagets huvudsakliga innehåll är:

- Ett koncept om gränsöverskridande motorvägar till sjöss.
- En möjlighet att tillsätta en europeisk samordnare för vissa projekt.
- Ett koncept om att förklara prioriterade projekt av europeiskt intresse.
- Kriterier för prioriterade projekt och en utökad lista i Bilaga III.

Rådet behandlade förslaget den 5 december och träffade då en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt, innebärande endast smärre ändringar av kommissionens förslag.

Sverige har huvudsakligen stött kommissionens förslag. Sverige menade dock att motorvägar till sjöss inte ska omfatta startstöd till redier för ny linjetrafik. Beträffande de prioriterade projekten hade Sverige ställt sig bakom Van Miert-gruppens rekommendation och kunde därmed (utifrån en budgetrestriktiv hållning) som ett förstahandsalternativ stödja kommissionens förslag till ny lista. Denna inkluderade bl.a. de för svenskt vidkommande intressanta projekten Nordiska triangeln, Motorvägar i Östersjön, en fast förbindelse över Fehmarn bält, en järnväg mellan Berlin och Neapel samt nord-sydliga väg- och järnvägsprojekt i Polen. Om det blir aktuellt att utöka listan ytterligare är Sveriges andrahandsalternativ att Haparandabanan och det horisontella projektet ERTMS (European Railway Traffic Management System) ska läggas till.

Parallellt med förslaget om riktlinjer för TEN-T har kommissionen föreslagit ändringar i finansieringsförordningen för TEN (förordning (EG) 2236/95). ECOFIN enades den 25 november om en höjning av maximal bidragsnivå för att bygga infrastruktur från 10 procent till 20 procent. Under 2003 har kommissionen initierat en revidering av flerårsprogrammet MIP (Multiannual Indicative Programme) för perioden 2001-2006. Sverige har i den processen lämnat förslag till ökade bidrag till några projekt som redan ingår i MIP och ansökt om att ytterligare två projekt skall ingå. Revideringen av flerårsprogrammet beräknas ske under första halvåret 2004.

För 2003 har Sverige erhållit sammanlagt 13,8 miljoner euro för projekt i MIP (bl.a. Citytunneln i Malmö och väg E6 i Bohuslän) och 9,8 miljoner euro för projekt utanför MIP (bl.a. planering av ERTMS på Botniabanan, ett demonstrationsprojekt av spårviddsväxling i fullskaledrift på Haparandabanan och studier av ett gemensamt nordiskt centrum för flygtrafikledning).

34.2.1 Vägtrafiksäkerhet

50 procent färre döda i vägtrafiken

EU:s transportministrar antog den 5 juni rådsslutsatser om ett ökat och förbättrat trafiksäkerhetsarbete. Slutsatserna lyfter fram behovet av att genomföra ett flertal åtgärder som presenterats i kommissionens åtgärdsför trafiksäkerhet (KOM (2003) 311 slutlig). Programmet sätter målet att halvera antalet dödsfall till år 2010 för trafiksäkerhetsarbetet på europeisk nivå och förespråkar en europeisk samling för trafiksäkerheten som inkluderar en europeisk trafiksäkerhetsstadga som alla aktörer inbjuds att underteckna.

Skonsammare fordonsfronter

Statistik över vägtrafikolyckor visar att en stor andel fotgängare och cyklister skadas efter att ha körts på av fordon. Många av dessa skadas genom att träffas av fronten på personbilar. Allvarliga eller dödliga skador uppkommer även i relativt låga hastigheter, särskilt på barn. Skadorna kan mildras genom förbättrade fordonsfronter.

Vid rådets möte den 27 september antogs därför ett förslag från kommissionen till ett direktiv om skydd för fotgängare vid kollision med motorfordon. Enligt förslaget måste personbilar och lätta lastbilar med en högsta vikt av 2,5 ton klara ett antal prov för att uppfylla föreslagna gränsvärden. I en första etapp som inleds år 2005 måste nya typer av fordon klara två prov om skydd mot huvudskador och bensskador. I en andra etapp som inleds år 2010 krävs fyra prov för nya typer av fordon som gäller allvarligare skador, två för huvudskador och två för bensskador. Inom fem år måste alla nya fordon uppfylla dessa krav. Den relativt långa övergångstiden beror på att få fordonskonstruktioner i dag klarar de föreslagna kraven. Med tanke på den snabba tekniska utvecklingen förutses att alternativa åtgärder till de krav som fastställs kan utvecklas. Därför föreslås att en bedömning som tar hänsyn till dessa aspekter genomförs senast den 1 juli 2004.

Säkrare tunnlar

Kommissionen presenterade i december 2002 ett förslag till direktiv om minimikrav för säkerhet i tunnlar som ingår i det transeuropeiska vägnätet, (KOM (2002) 769 slutlig). En redovisning finns i faktapromemoria 2002/03: FPM51. Förslaget har sin bakgrund i bl.a. de svåra bränder som inträffat i tunnlar under senare år och som riktat uppmärksamheten mot riskerna och medfört krav på politiska beslut. Förslaget, som inledningsvis mötte stark kritik främst från alpländerna, har behandlats i rådsarbetsgrupp vid ett femtontal tillfällen. På transportrådet den 9

oktober antogs en allmän riktlinje till ett direktivförslag som modifierats på ett flertal punkter. Ett förslag till gemensam ståndpunkt är under beredning.

Direktivet gäller alla tunnlar som är längre än 500 m och som ingår i det transeuropeiska vägnätet oavsett om tunneln är i drift, under byggnad eller på projekteringsstadiet. Tunnlar i drift ska inom tio år uppfylla direktivets krav. Kommissionen föreslår en harmonisering av säkerhetsorganisationen på det nationella planet och ett klargörande av de olika rollerna och ansvarsområdena. Varje medlemsstat ska utse en eller flera administrativa myndigheter som ska se till att alla aspekter på säkerheten i en tunnel tillgodoses, särskilt huruvida tunneln uppfyller direktivets krav. Tillstånd från myndigheten krävs vid nybyggnad och ombyggnad av en befintlig tunnel. En tunnelhållare ska utses för varje tunnel, liksom en säkerhetssamordnare som koordinerar förebyggande åtgärder, deltar i räddningsplanering m.m. Regelbundna inspektioner ska genomföras av oberoende kontrollenheter. Administrativ myndighet, tunnelhållare, säkerhetssamordnare och kontrollenhet saknas i formell mening i Sverige idag, vilket bedöms medföra krav på ändrad myndighetsindelning.

I bilaga I fastläggs minimikrav, bl.a. vad avser teknisk utformning respektive utrustning och drift utifrån en klassificering av tunnelarna när det gäller antal tunnelrör, trafikmängd och längd. I bilaga II finns förfaranderegler för godkännande, öppnande för trafik m.m. I bilaga III finns regler om skyltning. Direktivet påverkar ett flertal gällande regler, bl.a. kopplade till plan- och bygglagstiftningen.

34.2.2 Utbildning av yrkeschaufförer

I juli antogs direktiv 2003/59/EG om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- eller persontransporter. Direktivet ger medlemsstaterna möjlighet att välja mellan två alternativ när det gäller den grundläggande kompetensen. Det ena alternativet omfattar obligatoriskt deltagande i 280 timmars utbildning samt krav på ett genomgånget kunskapsprov. Det andra alternativet innehåller enbart krav på prov i minst två delar, såväl teoretiskt som praktiskt. Direktivet innehåller även bestämmelser om återkommande utbildning, minst 35 timmar vart femte år. Senast i september 2006 ska direktivet vara införlivat i medlemsstaternas lagstiftning, och tillämpas för bussförare år 2008 och lastbilsförare år 2009.

34.2.3 Helgförbud

Sju medlemsstater i EU tillämpar olika regler om körförbud för tunga lastbilar under vissa bestämda tider på sina territorier. Eftersom de vanligtvis gäller under veckoslut och helger så kallas de oftast för helgförbud. Reglerna är inte harmoniserade och skiljer sig i hög grad åt mellan staterna och även regionalt inom dessa. För de svenska internationella vägtransporterna innebär existerande trafikbegränsningar flera nackdelar, såväl av ekonomisk som social natur.

Redan våren 1998 lade kommissionen fram ett förslag till direktiv om ett system med harmoniserade regler om körförbud för tunga lastbilar i

internationell trafik. Förslaget blockerades dock av en minoritet av medlemsstaterna. Kommissionen lade därför fram ett ändrat förslag till direktiv. Efter Europaparlamentets första behandling lade kommissionen sommaren 2003 fram ännu ett ändrat förslag till direktiv (KOM (2003) 473 slutlig). Det italienska ordförandeskapet försökte under sin mandatperiod lotsa fram förslaget till ett positivt beslut med starkt stöd av ett flertal medlemsstater, däribland Sverige. Inte heller de lyckades då det på rådsmötet den 5 december 2003 visade sig att fyra medlemsstater kunde förhindra det genom att de bildade en blockerande minoritet.

34.2.4 Interoperabla vägtullsystem

I april presenterade kommissionen ett förslag till direktiv om allmänt införande av och driftskompatibilitet mellan elektroniska vägtullsystem (KOM (2003) 132 slutlig). Ministerrådet har hanterat frågan skyndsamt och den 5 december nåddes en politisk överenskommelse av transportministrarna. Överenskommelsen skiljer sig i flera avseenden från kommissionens förslag. Den innebär bl.a. att alla nya elektroniska avgiftssystem som tas i drift efter 1 januari 2007 på gator, vägar, broar, tunnlar och färjor ska baseras på kortvägskommunikation (som exempelvis på Öresundsbron), satellitpositionering och/eller GSM/GPRS-kommunikation. En standardiserad betaltjänst, inklusive tekniska såväl som organisatoriska och administrativa specifikationer ska nu tas fram av en kommitté med företrädare för medlemsstaterna, under ledning av kommissionen. Europaparlamentet har ännu inte behandlat förslaget.

34.2.5 Eurovinjettdirektivet

Kommissionen lade i juli fram ett förslag till ändring av direktiv 1999/62/EG om avgifter på tunga lastbilar för användning av viss infrastruktur (KOM (2003) 448 slutlig). Förslaget är i flera avseenden oklart och svårtolkat. En för Sverige viktig del av förslaget är att medlemsstaterna, med stöd i subsidiaritetsprincipen, ges rätt att själva införa avgifter på andra vägar och för andra fordonstyper än vad som nu gäller. Förslaget innebär också att den maximala avgiftsnivån ges en ny utformning. Under hösten har förslaget till nytt s.k. Eurovinjettdirektiv varit upp på dagordningen vid bägge transportministtermötena. På tjänstemannanivå pågår beredningen av förslaget och den har hittills visat att medlemsstaterna har skilda uppfattningar i flera olika frågor.

34.2.6 Ekopunkter

Syftet med systemet med miljöpoäng (ekopunkter) är att minska utsläppen av kväveoxid från lastbilstrafiken genom Österrike. Systemet, som infördes genom anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige, upphörde att gälla den 31 december 2003.

Förra årets dramatik med att finna en godtagbar tillfällig förlängning av systemet kulminerade i ett extra rådsmöte på nyårsaftonen den 31 december. Den fortsatta behandlingen av kommissionens förslag till

inrättande av ett tillfälligt poängsystem (KOM (2001) 807 slutlig) har inte varit mindre dramatisk. Förslaget gick i september till förlikning, sedan det visat sig att rådet och Europaparlamentet hade skilda uppfattningar om omfattningen av det nya systemet. I sista stund lyckades parterna i förlikningskommittén nå en överenskommelse. Överenskommelsen visade sig inte vara godtagbar för Österrike, eftersom man menade att den inte skulle ha någon egentlig effekt på transittrafiken. Trots Österrikes inställning godtog rådet förlikningen vid sitt möte den 22 december. Den österrikiska reaktionen har blivit att man inte tillämpar förordningen med miljöpoäng

34.2.7 Andra järnvägspaketet

I januari 2002 presenterade kommissionen ett andra järnvägspaket (KOM (2002) 18 slutlig) – ”mot ett integrerat europeiskt järnvägsområde” – som är ett fullföljande av reformen av den europeiska järnvägssektorn. Paketet består av två delar, varav den första består av fem lagstiftningsåtgärder:

- förslag till direktiv om järnvägssäkerhet,
- ändringar i direktiven om driftskompatibilitet för höghastighetståg och konventionella tåg,
- förslag till förordning om den europeiska järnvägsbyrån för säkerhet och driftskompatibilitet,
- förslag till rekommendation till rådets beslut att bemyndiga kommissionen att förhandla om anslutningsvillkor för gemenskapen till fördraget om internationell järnvägstrafik (COTIF),
- ändringar av direktiv 91/440/EG för att vidga tillträdesrätten till järnvägsinfrastruktur även för nationell godstrafik.

Den andra delen i meddelandet innehåller en analys av situationen för godstransport på järnväg och internationell persontransport. Med anledning av denna analys avser kommissionen att lägga fram nya direktivförslag och även andra åtgärder med syfte att förbättra kvaliteten på tjänsterna och göra järnvägstransporter attraktivare. Detta kommer att ske i form av ett s.k. tredje järnvägspaket som planeras läggas fram under våren 2004.

Andra järnvägspaketets rättsakter har behandlats av rådet och Europaparlamentet. Frågan kommer att föras till förlikning under våren 2004. Den svenska ståndpunkten är generellt positiv till genomförandet av det andra järnvägspaketet.

34.3 Sjöfart

34.3.1 Sjösäkerhet

Inom sjösäkerhetsområdet har EU efter olyckan med tankfartyget Prestige utanför Spaniens kust i november 2002 framför allt inriktat sitt arbete på att förhindra förorening från fartyg. En annan viktig fråga har

varit att i EG-lagstiftningen införa de nyligen beslutade internationella reglerna om sjöfartsskydd, dvs. ökat skydd mot brottsliga handlingar riktade mot fartyg och hamnar.

Ökad sjösäkerhet och förhindrande av förorening

Mot bakgrund av Europeiska rådets slutsatser i december 2002 till följd av olyckan med Prestige har kommissionen lagt fram tre förslag till rättsakter: påskyndad utfasning av oljetankfartyg med enkelskrov, påföljder vid föroreningsbrott och ändring av den europeiska sjösäkerhetsbyråns verksamhetsområde.

Under det första halvåret behandlade rådet och Europaparlamentet ett förslag om påskyndad utfasning av tankfartyg med enkelskrov. Det resulterade i att EU den 22 juli kunde anta förordning (EG) nr 1726/2003 om ändring av förordning (EG) nr 417/2002 om ett påskyndat införande av krav på dubbelskrov eller likvärdig konstruktion för oljetankfartyg med enkelskrov. Genom förordningen tidigarelägger EU de tidsgränser enligt vilka enkelskrovstankfartyg inte längre får anlöpa eller lämna hamnar eller terminaler till havs, eller ankra i områden, som omfattas av en medlemsstats jurisdiktion. EU har visserligen under året väckt frågan om ändrade globala regler om påskyndad utfasning inom Internationella sjöfartsorganisationen, IMO, men i motsats till vad som skedde 2001 har unionen denna gång inte inväntat IMO:s behandling utan parallellt med det internationella arbetet antagit gemenskapsregler. I december uppnådde EU en kompromiss inom IMO enligt vilken de internationella reglerna i stor utsträckning ändras enligt EU:s förslag. Vidare accepterar IMO enligt kompromissen att de regioner som så önskar nu tillåts gå före och påskynda sin utfasning.

Syftet med kommissionens direktivförslag (KOM (2003) 92 slutlig) om påföljder vid föroreningsbrott till sjöss är att i EG-rätten införliva IMO:s regler och se till att de personer som ansvarar för olagliga utsläpp drabbas av lämpliga påföljder. Kommissionen har därefter lagt ett förslag (KOM (2003) 227 slutlig) till rambeslut, Rådets rambeslut om förstärkning av det straffrättsliga regelverket för bestraffning av föroreningar orsakade av fartyg, som ska komplettera direktivet. Kommissionens ursprungsförslag till direktiv innehåller vissa delar som rör det straffrättsliga området. Eftersom det inte finns någon rättslig grund i den första pelaren (dvs. genom ett direktiv) att ålägga medlemsstaterna att införa straffrättsliga påföljder, har förhandlingarna till viss del gått ut på att föra över alla bestämmelser med straffrättslig anknytning från direktiv till rambeslutet. Transportrådet har under en riktlinjedebatt i oktober behandlat en rad utestående frågeställningar om straffrätt, havsrätt och miljö rätt. Arbetet med direktivet och rambeslutet kommer att fortgå under det irländska ordförandeskapet.

Rådet och Europaparlamentet har vidare behandlat kommissionens förslag (KOM (2003) 440 slutlig) till ändring av den förordning som inrättar den europeiska sjösäkerhetsbyrån, EMSA. Det ursprungliga syftet med byrån var dels att på ett korrekt sätt hjälpa medlemsstaterna och kommissionen att tillämpa EU:s lagstiftning på områdena för sjösäkerhet och förhindrande av förorening från fartyg, dels att bevaka att regelverket tillämpas. Enligt ändringsförslaget bör EMSA utvidga sitt

verksamhetsområde till att även omfatta bekämpning av föroreningar, sjöfartsskydd och utbildning av sjöfolk. Rådet antog i december en allmän inriktning i vilken man med vissa begränsningar stöder förslaget om att utvidga verksamhetsområdet. Rådet stöder dock inte förslaget att EMSA införskaffar egna fartyg för oljebekämpning. Vidare begränsas de uppgifter som rör sjöfartsskydd till att omfatta skydd av fartyg men inte hamnanläggningar. Under 2004 kommer samråd med Europaparlamentet att ske.

Sjöfartsskydd

I oktober antog rådet en allmän inriktning om kommissionens förslag (KOM (2003) 229 slutlig) till förordning om förbättrat sjöfartsskydd på fartyg och i hamnanläggningar. Förslaget innebär att EU inför stora delar av de regler som Internationella sjöfartsorganisationen, IMO, antog vid en diplomatkonferens i december 2002 i syfte att skydda sjöfartssektorn från brottsliga handlingar. IMO:s regler träder i kraft den 1 juli 2004. Skälet till regleringen är terroristdåden i New York och Washington den 11 september 2001. Kommissionens förslag går i vissa fall längre än IMO:s regelverk, exempelvis när det gäller den nationella sjöfarten. Rådet föreslår i sin inriktning att medlemsstaterna visserligen ska genomföra en säkerhetsriskanalys över den nationella sjöfarten, men att det sedan blir upp till den enskilda medlemsstaten att själv avgöra vilka delar av denna sjötrafik som bör omfattas av förordningen. Förordningen väntas bli antagen under första kvartalet 2004.

34.3.2 Överflyttning av fartyg mellan register

Vid mötet den 5 december beslutade rådet om en allmän inriktning rörande kommissionens förslag till ändring av förordningen om överflyttning av last- och passagerarfartyg mellan register inom gemenskapen (KOM (2003) 478 slutlig). Ändringarna i förordningen syftar främst till att främja ett bättre samarbete mellan sjöfartsmyndigheterna i de olika medlemsstaterna, vilket i sin tur ska underlätta omregistrering av inte bara lastfartyg utan också passagerarfartyg i unionen. Härigenom kan olika tekniska hinder för en omregistrering undanröjas samt olika kostnader och administrativa rutiner minimeras, samtidigt som en hög nivå bibehålls i fråga om fartygssäkerhet och miljöskydd. Den svenska inställningen är att det är positivt att registrering av fartyg inom unionen underlättas, samtidigt som möjligheterna för medlemsstaterna att vidmakthålla strängare nationella regler på arbetsrätts- och arbetsmiljöområdena bibehålls.

34.3.3 Hamndirektivet förkastades av Europaparlamentet

I juni 2002 nådde rådet en politisk överenskommelse om förslaget till direktiv om tillträde till marknaden för hamntjänster, det så kallade hamndirektivet (KOM (2001) 35 slutlig). De tjänster som berörs är i första hand lotsning, bogsering samt olika typer av lasthantering. Ut-

gångspunkten är att tillträdet till hamntjänsterna ska vara fritt, men med möjlighet för medlemsstaterna att ha olika system med tillstånd, begränsningar och urval. Sverige röstade dock nej till förslaget då det svenska förslaget att inskränka egenhanteringsbegreppet inte fick stöd av de andra medlemsstaterna

Vid Europaparlamentets andra behandling lades 39 ändringsförslag fram. Den mest omstridda frågan var vad som skulle omfattas av begreppet egenhantering vid lastnings- och lossningsoperationer. Direktivförslaget gick till förlikning eftersom rådet och Europaparlamentet inte kunde komma överens. I september nåddes en uppgörelse i förlikningskommittén. Vid den slutliga omröstningen i plenum förkastade dock Europaparlamentet uppgörelsen med knapp majoritet. Konsekvensen av omröstningen blev således att hela direktivförslaget föll.

34.3.4 Riktlinjer för sjöfartsstöd

Kommissionen antog år 1997 riktlinjer för statligt stöd till sjötransportsektorn. Under år 2002 inledde kommissionen en översyn av riktlinjerna. Arbetet med översynen har avslutats under året. De nya riktlinjerna bygger på de tidigare. Några större avgörande förändringar har inte gjorts. Riktlinjerna finns utgivna som meddelande C (2004) 43 från kommissionen (2004/C 13/03).

34.3.5 Utbildning av sjöfolk

Under hösten antogs slutligt i första behandlingen direktiv 2003/103/EG om en ändring av direktivet om minimikrav på utbildning för sjöfolk. Ändringen innebär att det nuvarande förfarandet för att erkänna certifikat för minimiutbildning för sjöfolk som utfärdas av tredjeland förbättras, förstärks och förenklas. Detta sker genom att ett gemenskapsomfattande system införs för att erkänna behörighetscertifikat utfärdade av tredjeland som uppfyller minimikraven i STCW-konventionen (International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers).

34.4 Luftfart

34.4.1 Ett gemensamt europeiskt luftrum

Den 18 mars antog rådet gemensam ståndpunkt (EG) nr 29/20 avseende fyra förordningar om skapandet av ett gemensamt europeiskt luftrum (Single European Sky), (KOM (2001) 123 slutlig) respektive (KOM (2001) 564 slutlig). Förordningarna syftar till att öka effektiviteten och säkerheten i gemenskapens flygtrafiksystem. Detta sker bl.a. genom en mer rationell indelning av luftrummet, s.k. funktionella luftrumsblock. Vidare förbättras samarbetet mellan civila och militära myndigheter för att en mer flexibel användning av luftrummet ska uppnås. Det kommer

även att skapas gemensamma regler för tillhandahållande av flygtrafiktjänster och ett mer genomskådligt system för avgiftssättning. Slutligen sker en teknisk harmonisering av system och komponenter som används i flygtrafikledningen.

Europaparlamentet granskade förordningarna under våren och lämnade en rad ändringsförslag. Dessa gick bl.a. ut på att skärpa kraven på att medlemsstaternas civila och militära myndigheter ska förbättra samarbetet om luftrummet. Europaparlamentet önskade vidare se starkare formuleringar om att medlemsstaterna inrättar funktionella luftrumsblock. Ytterligare ett av parlamentets krav var skapandet av ett organ som ska fungera som rådgivare åt kommissionen vid genomförandet av förordningarna om det gemensamma luftrummet (s.k. Industry Consultation Body). Under hösten ägde en förlikning rum mellan rådet och Europaparlamentet. En uppgörelse nåddes den 9 december. Målet är att förordningarna om det gemensamma luftrummet ska vara genomförda senast den 31 december 2004.

34.4.2 Nya regler om flygsäkerhet

I juni antog rådet gemensam ståndpunkt (EG) nr 47/2003 om kommissionens förslag till direktiv om säkerheten hos flygplan från tredjeländer som använder gemenskapens flygplatser. Enligt förslaget ska medlemsstaterna kontinuerligt samla information för att möjliggöra och underlätta säkerhetsbedömning av flygplan från tredjeland. Informationen ska matas in i en databas. Om sådan information eller andra förhållanden visar att det finns misstanke om att de internationella säkerhetsstandarderna i Chicagokonventionen inte är uppfyllda ska rampinspektioner av flygplan från tredjeland utföras av medlemsstaterna. Den inspekterande luftfartsmyndigheten ska ha rätt att meddela flygförbud för luftfartyg som äventyrar säkerheten. En enskild medlemsstat ska kunna förbjuda att flygbolag från tredjeland använder flygplatser i medlemsstaten till dess berörda luftfartsmyndigheter vidtagit åtgärder. Övriga medlemsstater kan besluta om att förbudet ska gälla flera stater i gemenskapen. Medlemsstaterna ska också kunna erbjuda tredjeland experthjälp för att på både kort och lång sikt reducera säkerhetsproblemen. Förslaget har slutligen antagits efter avslutat förlikningsförfarande. Sverige anser att förslaget är värdefullt för att förbättra flygsäkerheten.

34.4.3 Konkurrens- och marknadsfrågor

Slotsförordningen

Vid rådets möte den 5 december uppnåddes en politisk överenskommelse om kommissionens förslag till förordning om ändring av rådets förordning (EEG) nr 95/93 om gemensamma regler för fördelning av ankomst- och avgångstider vid gemenskapens flygplatser. Förordningens syfte är att säkerställa att kapaciteten vid överbelastade flygplatser

utnyttjas effektivt och fördelas mellan flygbolagen på ett rättvist, icke-diskriminerande och öppet sätt. Sverige välkomnar överenskommelsen och har under arbetets gång bl.a. drivit frågan om att ge nyttillträdande flygbolag bättre förutsättningar att få attraktiva ankomst- och avgångstider vid överbelastade flygplatser.

Skydd mot subventioner och illojal prissättning inom luftfartssektorn

Kommissionen presenterade i mars 2002 ett förslag till förordning om skydd mot subventioner och illojal prissättning när det gäller utbudet av flygtrafik från länder som inte är medlemmar i EG. Förordningens syfte är att skapa förutsättningar för gemenskapen att ingripa mot flygbolag från tredjeland som åtnjuter statliga subventioner och flyger till flygplatser i gemenskapen. Åtgärderna utgörs företrädesvis av sanktionsavgifter. Den 9 oktober uppnådde rådet en politisk överenskommelse om förslaget. Under arbetets gång har Sverige fått gott gehör för sina synpunkter och förslaget kan ses som ett komplement till Sveriges bilaterala luftfartsavtal när det gäller frågor om subventioner och illojal prissättning.

34.4.4 Ersättning vid nekad ombordstigning m.m.

Under året slutfördes beredningen av kommissionens förslag till ändring av förordning (EEG) nr 295/91 med regler om ersättning och service till flygpassagerare som nekas ombordstigning på grund av överbokning, eller drabbas av att deras flygningar ställs in eller blir kraftigt försenade. Efter att Europaparlamentet och rådet inte kunde enas inleddes en förlikning i början av oktober. Förlikningskommittén enades om en gemensam text vilken bekräftades av Europaparlamentet (C5-0518/2003) i december. Det formella antagandet av förordningen sker under 2004

34.4.5 Försäkringskrav för flygbolag

Under våren inleddes behandlingen i rådet av kommissionens förslag till ny förordning om försäkringskrav för lufttrafikföretag och luftfartygsoperatörer (KOM (2002) 521 slutlig). En redovisning av innehållet finns i 2002/03:FPM43. Förslaget innebär att försäkring ska finnas upp till vissa nivåer för ansvar för skador på passagerare, bagage och gods och tredje man. Det gäller vid alla flygningar till, från eller inom unionen. Europaparlamentet avslutade sin första behandling under sommaren 2003. Vid transportministermötet den 9 oktober nåddes en politisk överenskommelse i rådet. Denna avvek från Europaparlamentets rapport efter första behandlingen, varför behandlingen kommer att fortsätta i Europaparlamentet.

Bilaterala luftfartsförhandlingar mellan medlemsländer och tredjeländer

Genom EG-domstolens domar den 5 november 2002 i de s.k. Open Skies-målen (mål C-468/98 m.fl.) har förutsättningarna för medlemsländernas bilaterala relationer till tredjeland förändrats. Domstolen pekade bl.a. på att vissa delar i ett traditionellt bilateralt luftfartsavtal är föremål för exklusiv gemenskapskompetens och att de normalt förekommande klausulerna om krav på nationellt ägande av flygbolag är diskriminerande och strider mot principen om den fria etableringsrätten. Mot denna bakgrund och för att skapa klarhet i hur tredjelandsrelationerna framöver ska hanteras, nåddes den 9 oktober en politisk överenskommelse i rådet om ett förslag till förordning om förhandling om och genomförande av luftfartsavtal med tredjeländer.

Två mandat för kommissionen

Kommissionen har fått två mandat av rådet att förhandla med tredjeland. För det första ett sedan länge eftersträvat mandat att förhandla med USA. För det andra ett mandat att förhandla med alla tredjeländer om att ersätta de delar av medlemsstaternas bilaterala avtal som strider mot gemenskapsrätten. Förhandlingarna med USA om ett avreglerat luftfartsområde över Atlanten har inletts under hösten och kommer sannolikt att pågå under hela nästa år. Förhandlingar har också inletts med Australien, Singapore och Nya Zeeland.

35 Elektroniska kommunikationer – informationsteknik och samhället

35.1 e-Europa 2005

En rådsresolution om genomförande av handlingsplanen e-Europa 2005, ett informationssamhälle för alla antogs den 18 februari. Handlingsplanen syftar till att skapa en miljö som är gynnsam för privata investeringar och skapandet av nya arbetstillfällen, att öka produktiviteten, att modernisera de offentliga tjänsterna och att ge alla möjlighet att delta i det globala informationssamhället. Därför syftar e-Europa 2005 till att få fram säkra tjänster och tillämpningar och innehåll som bygger på lättillgänglig bredbandsinfrastruktur. Handlingsplanen omfattar e-förvaltning, e-lärande, e-hälsovård, en dynamisk miljö för e-företag, en säker informationsinfrastruktur samt bredband.

En styrgrupp för e-Europa 2005 har inrättats. Den består av representanter från medlemsstaterna och externa experter. Styrgruppen ska bl.a. fungera som ett forum för strategisk diskussion och erfarenhetsutbyte samt ge råd till hur genomförandet av handlingsplanen kan förbättras.

Under året påbörjade kommissionen en halvtidsöversyn av handlingsplanen som presenteras inför vårtoppmötet 2004. Europeiska unionens råd antog den 27 oktober ett flerårigt program (2003–2005). Dess syfte är övervakning av handlingsplanen e-Europa 2005, spridning av goda arbetsmetoder och förbättrad nät- och informationssäkerhet kallat Modinis.

35.2 Europeiska nät- och informationssäkerhetsbyrån

Den 20 november enades EU:s ministrar med ansvar för elektronisk kommunikation om utformningen av rådets och Europaparlamentets förordning om den europeiska nät- och informationssäkerhetsbyrån. Byrån ska bli ett expert- och kompetenscentrum för informationssäkerhetsfrågor och ska öka gemenskapens och medlemsstaternas, och därigenom även näringslivets, förmåga att förebygga, åtgärda och lösa problem som rör nät- och informationssäkerhet. Byrån ska, enligt Europeiska rådets beslut 12–13 december, lokaliseras i Grekland.

35.3 IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet

Behovet av en väl utbyggd IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet uppmärksammas i allt större omfattning internationellt. Eftersom Sverige är ett av få länder som vidtagit åtgärder för att stimulera utbyggnaden uppmärksammas ofta den svenska bredbandspolitiken i det internationella arbetet. Bredbandsutbyggnaden uppmärksammas bland annat inom

ramen för handlingsplanen e-Europa, där ett antal mål inom området satts upp. I ett beslut av Europeiska rådet i mars uppmanades dessutom samtliga medlemsstater att utarbeta en bredbandsstrategi före utgången av året. Riktlinjerna för den svenska IT- och bredbandspolitiken presenterades i IT-propositionen i mars 2000. En lägesrapport av den svenska bredbandsatsningen lämnades till kommissionen i december.

35.4 Vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn

Europaparlamentet och rådet har antagit ett nytt direktiv om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (direktiv 2003/98/EG). Enligt direktivet ska medlemsstaterna införa en minsta uppsättning gemensamma regler för att begränsa de hinder som finns genom att regler och praxis för vidareutnyttjande av offentlig information skiljer sig mellan medlemsstaterna. Bestämmelser om tillgång till handlingar och skydd av personuppgifter påverkas inte. Inte heller är de nya reglerna oförenliga med internationella överenskommelser om skydd av immateriella rättigheter. Tyngdpunkten ligger i praktiska regler för att underlätta vidareutnyttjande av offentlig information. Direktivet som ligger i linje med regeringens syn på en öppen förvaltning tillgänglig för alla ska vara genomfört den 1 juli 2005.

35.5 Öppna plattformar

Rådsslutsatserna från den 10 november och det underliggande meddelandet: Hinder för utbredd tillgång till informationssamhällets nya tjänster och tillämpningar genom öppna plattformar inom digital-tv och 3G-system för mobil kommunikation (KOM (2003) 410 slutlig), som kommissionen antog den 9 juli, tar sikte på betydelsen av öppna standarder framför allt inom de tekniska plattformarna för digital-tv och inom 3G.

Gemensamt är att all standardisering enligt regeringen i första hand ska vara frivillig och ledas av branschen, (i huvudsak därför att det är effektivare och förkortar ledtider.) På bägge dessa områden bedömer regeringen i nuläget att de frivilliga branschöverenskommelser som finns är tillräckliga. Däremot är det bra och förutseende att påpeka, som i de här slutsatserna, betydelsen av att det faktiskt sker och att medlemsstaterna kontinuerligt bevakar området. Det finns ju möjligheter för medlemsstaterna att göra vissa standarder obligatoriska om det skulle krävas enligt Lagen om elektronisk kommunikation. Detta avspeglas också i rådsslutsatserna.

Sverige instämmer också i att det är viktigt att staten föregår med gott exempel. Medlemsstaterna uppmanas att, där det är möjligt, se till att de offentliga elektroniska tjänsterna är tillgängliga genom olika typer av tekniska plattformar, för att få ett så stort genomslag som möjligt och bredda marknaderna. Öppna plattformar kommer att främja utvecklingen av tjänster och kan bidra till tjänsternas utbytbarhet, vilket i slutändan bryter ner gränserna mellan produktmarknaderna och skapar större

marknader. Detta leder i allmänhet till större konkurrens, som i sin tur leder till mer innovation och lägre konsumentpriser. Skr. 2003/04:60

35.6 E-affärer

Inom ramen för e-Europa initierades i början av året ett stödnätverk för europeiska e-affärer för små och medelstora företag. Syftet är att utgöra ett diskussionsforum för ovan nämnda frågeställningar samt att utbyta erfarenheter mellan olika regioner i Europa. Sverige representeras i detta nätverk av Verket för näringslivsutveckling (NUTEK) och Gemenskapen för elektroniska affärer (GEA).

I november lämnade kommissionen till Europaparlamentet, rådet och europeiska ekonomiska och sociala kommittén en första rapport (KOM (2003) 702 slutlig) om tillämpningen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG om vissa rättsliga aspekter på informations-samhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (även kallat e-handelsdirektivet). Rapporten utgör den första utvärderingen av hur direktivet har införlivats och tillämpats samt vilken inverkan det haft. De relativt begränsade praktiska erfarenheterna av direktivet visar att det har haft positiva effekter på e-handeln i Europa och att direktivet i stort har skapat en adekvat rättslig ram för informationssamhällets tjänster på den inre marknaden. Analyserna har hittills inte visat på några behov av att anpassa direktivet. En andra rapport om tillämpningen av direktivet ska läggas fram 2005.

35.7 Alleuropeiska e-förvaltningstjänster

Kommissionen har lämnat förslag till ett femårigt program för att utveckla gemensamma offentliga e-tjänster till stöd för samarbetet mellan medlemsstaternas förvaltningar och EU:s institutioner och för kontakterna med medborgare och företag, det s.k. IDABC-programmet (KOM (2003) 406 slutlig). Programmet ska pågå 2005-2009 och bestå av två delar, nämligen dels stöd till projekt som syftar till att utveckla alleuropeiska e-tjänster inom olika politikområden och dels åtgärder för att få till stånd en gemensam teknisk infrastruktur. Den föreslagna budgeten uppgår till knappt 30 miljoner euro per år. Rådet har den 17 december 2003 antagit en gemensam ståndpunkt och ett slutligt beslut av Europaparlamentet och rådet väntas under våren 2004.

35.8 Internet

Under 2002 beslutades inom EU att en ny toppdomän på Internet för EU skulle inrättas (förordning (EG) nr 733/2002). Under sensvåren 2003 har en administrativt ansvarig för toppdomänen utsetts och arbetet med att besluta regler för registrering av domännamn har inletts. Enligt uppgifter från kommissionen bör toppdomänen kunna tas i drift i maj 2004.

35.9 Olagligt och skadligt innehåll på Internet

Skr. 2003/04:60

Regeringen har inom ramen för EU-arbetet medverkat till en förlängning av handlingsplanen mot olagligt och skadligt innehåll på Internet (KOM (2002) 152 slutlig). Handlingsplanen löper till och med utgången av 2004. Medel från handlingsplanen har bl.a. tilldelats SAFT (Safety, Awareness, Facts and Tools) ett informations- och utbildningsprojekt där Vårdsskildringsrådet (U 1990:03) deltar. Projektet, som syftar till att öka medvetenheten om både fördelar och faror med Internet främst för barn och ungdomar, genomförs i samarbete med företrädare för Internet-branschen och involverar organisationer för fem länder.

35.10 Världstoppmöte om informationssamhället

Den 10-12 december hölls ett världstoppmöte om informationssamhället (WSIS) i Genève under beskydd av FN:s generalsekreterare, Kofi Annan. Deltagarna uttalade sin vilja att bygga ett utvecklingsinriktat informationssamhälle där alla människor kan få tillgång till, skapa och dela information och kunskap. På toppmötet antogs en deklARATION och en handlingsplan. Nästa fas äger rum i Tunis under 2005.

35.11 Rättsinformation

Publikationskontoret har, efter ett initiativ av Europaparlamentet, inlett ett arbete med att föra samman EU:s båda rättsdatabaser, EUR-lex och Celex. EUR-lex är den databas som har skapats för att tillgodose främst den breda allmänhetens tillgång till rättslig information på europainivå medan Celex i huvudsak har skapats för att tillgodose behovet hos professionella användare. Målsättningen är att den nya databasen ska kunna sättas i bruk den 1 juli 2004. All information i databasen ska vara gratis och tillhandahållas på alla medlemspråk, även på anslutnings-ländernas språk.

36 Energi

EG-fördraget har inte något specifikt avsnitt som behandlar energi. De gemensamma åtgärder som finns på energiområdet har framför allt utvecklats inom ramen för den inre marknaden eller försörjningstrygghet och som en del av gemenskapens miljöpolitik. Dock har frågan om att göra energi till ett gemensamt politikområde varit uppe i regeringskonferensen.

36.1 Inre marknad för el och gas

Inre marknadspaketet för energi, dvs. el- och gasmarknadsdirektiven (2003/54/EG; 2003/55/EG) samt förordning (EG) nr 1228/2003 om gränsöverskridande handel med el antogs den 26 juni. Antagandet föregicks av intensiva förhandlingar med Europaparlamentet som i vissa avseenden önskade gå längre än rådet.

Syftet med det inre marknadspaketet är att åstadkomma en fullt integrerad inre marknad för el och gas samtidigt som försörjningstryggheten och den europeiska ekonomins konkurrenskrafts stärks och skyddet av miljön respekteras.

För att uppnå detta innehåller paketet ett detaljerat regelverk med full marknadsöppning senast till den 1 juli 2007, dock senast till den 1 juli 2004 för företagskunder. Direktivet skall vara införlivat i den nationella lagstiftningen senast den 1 juli 2004. Utvecklingen av en gemensam inre marknad för energi med gemensamma spelregler är en högt prioriterad fråga för Sverige. Sverige välkomnar därför att det inre marknadspaketet för energi nu har antagits.

36.2 Transeuropeiska nät för energi

Den 26 juni antogs ändrade riktlinjer för transeuropeiska nätverk inom energiområdet (beslut 2003/1229/EG) efter förhandlingar med Europaparlamentet under våren.

Syftet med att uppdatera riktlinjerna från 1996 var att framtida projektstöd i högre utsträckning skulle kunna gå till projekt som bidrar till genomförandet av den inre marknaden och till försörjningstryggheten på energiområdet. Det viktigaste nya inslaget i riktlinjerna var att en kategori särskilt prioriterade projekt införs som ska bidra till de övergripande målen. I december lade kommissionen fram förslag till ytterligare revidering av riktlinjerna (se avsnitt 36.9). Främsta syftet är att fullt ut integrera de nya medlemsländerna i projekten. Sverige är positiv till att detta nu görs.

Ett direktiv om främjande av användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel antogs den 8 maj (direktiv 2003/30/EG), efter förhandlingar med Europaparlamentet under våren. Den 27 oktober antogs även direktivet om en omstrukturering av gemenskapsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet (direktiv 2003/96/EG), vilket bl.a. innehåller bestämmelser som medger att medlemsländerna beviljar skattenedsättningar för biodrivmedel och andra förnybara drivmedel.

Biodrivmedelsdirektivet innebär att varje medlemsstat ska sätta nationella vägledande mål för introduktionen av biodrivmedel utifrån referensvärden gällande för gemenskapen som helhet. Syftet är att bidra till att unionens åtagande enligt Kyotoprotokollet kan uppnås samt att minska EU:s energiimportberoende.

Direktivet sätter en referensnivå för 2005 på två procent baserat på energiinnehåll av på marknaden ersatt bensin och dieselolja för transporter. Referensnivån för 2010 är 5,75 procent. Den 1 juli 2004 ska medlemsstaterna, utifrån referensnivån, ange nivån på sina nationella vägledande mål för den första fasen. Sverige välkomnade kommissionens initiativ kring alternativa drivmedel och förslaget till direktiv för att främja användningen av biobränsle för transport. Sverige kommer sannolikt att utan problem kunna uppfylla ett nationellt mål motsvarande referensnivån för 2005.

36.4 Förslag till program för ett flerårigt program för åtgärder inom energiområdet: Intelligent energi för Europa (2003-2006)

Den 26 juni antogs ett ramprogram för åtgärder på energiområdet: Intelligent energi – Europa (beslut 2003/1230/EG) Programmet sträcker sig för perioden 2003–2006. Programmet kunde antas efter förhandlingar med Europaparlamentet under våren där en överenskommelse nåddes om en ram om 200 miljoner euro för programperioden.

Programmet ersätter det ramprogram för energi som löpte ut 2002. Ramprogrammet fastställer att gemenskapens programåtgärder inom energiområdet ska fokusera på färre delområden än tidigare, samtidigt som vissa nya element tillkommer. Programmet inriktas på förstärkta åtgärder när det gäller energieffektivisering och förnybara energikällor. Nya komponenter är energisamarbete med utvecklingsländerna och energianvändning i transportsektorn. Programåtgärderna fokuseras främst på icke-tekniska hinder genom t.ex. informations- och kunskapsinsatser. Ramprogrammet under perioden 1999–2002 omfattade även åtgärder när det gäller fasta bränslen och övergripande energianalyser samt samarbete inom kärnenergisektorn.

Kommissionen beslutade den 23 december (beslut 2004/20/EG) att inrätta ett genomförandeorgan med benämningen ”Exekutiva byrån för intelligent energi” för att administrera programmet. Byrån är den första som upprättas enligt förordning (EG) nr 58/2003 om stadgar för de

genomförandeorgan som ansvarar för förvaltningen av gemenskapsprogram. Myndigheten kommer att lokaliseras i Bryssel.

Skr. 2003/04:60

36.5 Kraftvärme

Förslaget till kraftvärmedirektiv (KOM (2002) 415 slutlig) förhandlades under våren och på rådsmötet den 14 maj beslutades om en allmän riktlinje. Förhandlingar med Europaparlamentet pågick under hösten och direktivet förväntas slutligt antas i början av 2004.

Utgångspunkten för direktivet är att mer kraftvärme inte är ett mål i sig självt, utan kan vara ett effektivt redskap för att uppnå energibesparingar och bidra till minskade koldioxidutsläpp. Direktivet har som syfte att upprätta ramar som kan främja och underlätta investering i, och effektiv användning av, kraftvärmeverk. Detta för att medlemsstaterna ska kunna använda kraftvärme som ett bland flera redskap för att uppnå energibesparingar och minskade koldioxidutsläpp.

Sverige välkomnar syftet med direktivet och har strävat efter att ge det en utformning som leder till en användning av kraftvärme som ger största möjliga effektivisering av energianvändningen. De anläggningar som finns i Sverige är genomgående mycket effektiva och alla anläggningar som i Sverige ses som kraftvärmeanläggningar uppfyller med stor marginal samtliga kriterier som uppställs i direktivet. Vad som är positivt är att direktivet ger en definition av kraftvärme och att statistiken på gemenskapsnivå kommer att bli mer rättvisande.

36.6 Eko-design för energiförbrukande produkter

Ett förslag till ramdirektiv om eko-design för energiförbrukande produkter presenterades av kommissionen i augusti (KOM (2003) 433 slutlig). Syftet är att förbättra produkternas energieffektivitet och miljöpåverkan under hela livscykeln. Det omfattar dock inte transportmedel för människor och varor. EU-gemensamma regler för eko-design ska förhindra att skillnader i nationella regleringar leder till hinder på den inre marknaden. Direktivet syftar även till förbättringar av produktkvalitet och miljöskydd, samt att genom energieffektivisering bidra till en tryggare energiförsörjning inom EU.

Förslaget innebär inga direkta bindande krav för specifika produkter utan definierar de kriterier och förhållanden som ska uppfyllas för att en produkt ska kunna bli föremål för reglering, samt hur produktkraven ska utformas.

Förslaget diskuterades för första gången på politisk nivå i en riktlinjedebatt på rådsmötet den 15 december. Debatten behandlade grundläggande frågor som rör direktivets omfattning, syfte och legala grund.

Sverige är positivt till syftet med förslaget, som betonar försörjningstryggheten när det gäller energi, en hög miljöskyddsnivå och den fria rörligheten för de produkter som uppfyller kraven. Andra viktiga frågor rör de kriterier som avgör urvalet av produktgrupper som kan bli föremål för reglering, inflytandet från medlemsstaterna och intressenter genom

hela processen, samt konsekvenserna för medlemsstaterna och industrin. Skr. 2003/04:60
En redovisning av förslaget finns i faktapromemoria 2003/04: FPM29.

36.7 Gasförsörjningsdirektivet

Ett förslag till direktiv för att säkra försörjningstryggheten för naturgas presenterades av kommissionen i september 2002 (KOM (2002) 488 slutlig). Initialt var medlemsstaterna generellt mycket kritiska till förslaget, som man ansåg var alltför långtgående eftersom det i nuläget saknas gemensamma regler om beredskap för naturgas. Förslaget omarbetades sedan kraftigt under förhandlingarna. På rådsmötet den 15 december kunde medlemsstaterna enas om en allmän riktlinje för gasförsörjningsdirektivet. Det bygger på att skapa öppenhet i fråga om beredskapen och på en krismekanism på gemenskapsnivå som träder i funktion vid allvarliga försörjningskriser. Den rättsliga grunden fastställdes till artikel 100 (försörjningstrygghet) istället för som tidigare artikel 95 (inre marknad). Förslaget redovisas i faktapromemoria 2002/03:FPM22.

36.8 Oljeberedskapsdirektivet

I september 2002 presenterade kommissionen, i samband med direktivförslaget om gasförsörjning, ett förslag till oljeberedskapsdirektiv (KOM (2002) 488). Syftet med direktivförslaget var att fastställa åtgärder som skulle garantera försörjningstryggheten för petroleumprodukter och samtidigt garantera en väl fungerande inre marknad för dessa. I direktivet behandlades miniminivåer för beredskapslager, regler för lagring inklusive utlandslagring, kontroll och övervakning samt åtgärder och procedurer vid försörjningskris. Medlemsstaterna var generellt negativt inställda till förslaget då man ansåg det allt för långtgående.

På rådsmötet den 14 maj hölls en riktlinjedebatt om förslaget där majoriteten av medlemsstaterna framförde en mycket kritisk hållning. Även Europaparlamentet var kritiskt till förslaget och röstade ned det den 23 september. I praktiken har förslaget därför fallit eftersom det inte finns någon grund för antagande.

36.9 Energiinfrastruktur och försörjningstrygghet för el

Den 10 december antog kommissionen ett paketförslag om energiinfrastruktur och försörjningstrygghet som presenterades på rådsmötet den 15 december. Paketet innehåller ett meddelande om energiinfrastruktur och försörjningstrygghet (KOM (2003) 743 slutlig) samt förslag till direktiv om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster (KOM (2003) 739 slutlig), förslag till direktiv om elförsörjning och infrastrukturinvesteringar (KOM (2003) 740 slutlig), förordning om villkor för tillträde till transmissionsnät för gas (KOM (2003) 741 slutlig) samt förslag till revidering av riktlinjerna för transeuropeiska nätverk för

energi (KOM (2003) 742 slutlig) Det senare förslaget redogjordes för under 36.2 Transeuropeiska nät för energi. Skr. 2003/04:60

Förslagen kommer att förhandlas under 2004. Från svensk sida är vi positiva till en diskussion inom EU om lämpliga sätt att säkerställa de viktiga frågorna om försörjningstrygghet, den inre marknadens funktion och konkurrensen på el- och gasmarknaderna. Sverige vill dock lyfta fram vikten av att marknadsmässiga lösningar väljs i direktivet så att den inre marknaden för el inte störs av en återreglering. Kommissionens nya förslag till förordning om villkor för tillträde till transmissionsnät för gas är en viktig komponent i fullbordandet av den inre marknaden för naturgas.

Frågor om energieffektivisering är högt prioriterade av den svenska regeringen. En ständigt mer effektiv användning av energi är ett centralt redskap för hållbar utveckling inom energiområdet, liksom teknikutveckling. Sverige prioriterar därför det nya förslaget om energitjänster högt.

37 Den gemensamma jordbrukspolitiken

Under 2003 har arbetet liksom föregående år präglats av reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken. Den 26 juni nådde jordbruksministrarna en politisk överenskommelse och den 29 september fattades formellt beslut. Under hösten har förhandlingar om fortsatt reform påbörjats; marknadsordningarna för tobak, olivolja, bomull och humle ska reformeras i samma anda som de sektorer som ingick i juniöverenskommelsen. Dessutom har diskussioner påbörjats om en reform av marknadsordningen för socker. I oktober höll kommissionen en konferens om landsbygdsutveckling från och med 2007 och i slutet av året lämnade Sverige till kommissionen en halvtidsöversyn av det nuvarande miljö- och landsbygdsprogrammet. Förenkling av regelverket för miljö- och landsbygdsutvecklingsprogrammet, märkning av vin, handelsavtal med tredjeland om vin och en handlingsplan för ekologiskt jordbruk har också varit aktuella frågor under året. Inom området djurskydd och djurhälsa har rådet under året, i vissa fall efter mycket långa förhandlingar, antagit bestämmelser om bl.a. fodertillsatser, bekämpning av mul- och klövsjuka, bekämpning och kontroll av zoonoser samt märkningssystem för identifiering och registrering av får och get.

37.1 Halvtidsöversynen av jordbrukspolitiken – mot ökad marknadsorientering och hållbar utveckling

Den 10 juli 2002 presenterade kommissionen ett meddelande med förslag om reform av den gemensamma jordbrukspolitiken (KOM (2002) 394 slutlig). Meddelandet var en uppföljning av den reform som beslutades våren 1999 efter Agenda 2000-förhandlingarna. Med utgångspunkt i de diskussioner om meddelandet som pågått under hösten 2002 och Europeiska rådets beslut i oktober 2002 om ett tak för utgifterna för jordbrukspolitiken, presenterade kommissionen den 22 januari förslag till lagtexter. Riksdagen informerades om innehållet i faktapromemoria 2002/03:FPM38. En samrådsgrupp mellan regering och riksdag inrättades där bland annat utvecklingen i förhandlingarna rapporterades och diskuterades.

Förhandlingarna pågick under våren och den 26 juni nådde jordbruksministrarna en politisk överenskommelse om den framtida jordbrukspolitiken. Sverige stod bakom överenskommelsen. Utgångspunkten för regeringens ställningstagande i förhandlingarna var huvudsakligen de riktlinjer för Sveriges agerande när det gäller reform av EU:s jordbrukspolitik som lades fast i proposition 1997/98:142, Riktlinjer för Sveriges arbete med jordbruks- och livsmedelspolitiken inom unionen. Ställningstagandet redovisades i EU-nämnden.

Den 29 september fattade jordbruksministrarna formellt beslut om jordbruksreformen.

Reformen innebär två principiellt viktiga förändringar av den gemensamma jordbrukspolitiken. Dels omvandlas de nuvarande direktstöden till inkomststöd, s.k. frikopplade gårdsstöd. För att få del av det frikopplade gårdsstödet måste jordbrukarna uppfylla ett antal bestämmelser som följer av EU-direktiv samt garantera att jordbruksmarken kommer att skötas, så kallade tvärvillkor, dels ges större inflytande över hur jordbrukspolitiken ska utformas i det egna landet. Det ökade inflytandet innebär dels att medlemsstaterna kan välja att en del av stödet ska utgå som ett produktionskopplat stöd, dels att medlemsländerna kan välja olika modeller för fördelning av det frikopplade gårdsstödet. Medlemsstaterna kan också välja att avsätta en del av de totala stöden i ett nationellt kuvert. Dessutom kan medlemsstaterna välja att senarelägga genomförandet av beslutet från 2005 till 2006 eller 2007.

Huvudmodellen för fördelning av de frikopplade gårdsstöden är att den enskilde jordbrukaren per år får ett stöd som motsvarar det årliga genomsnitt han eller hon fick i direktstöd under perioden 2000–2002. Medlemsstaterna har dock möjlighet att välja en alternativ modell, regionmodellen, som innebär att ett enhetligt stöd per hektar utgår i respektive region.

Medlemsstaterna kan som nämnts ovan välja att ställa krav på produktion för en del av stöden. Arealstödet till jordbruksgrödor kan kopplas med upp till 25 procent. Inom nötköttssektorn har medlemsstaterna möjlighet att välja mellan alternativen att behålla am- och dikobidraget och koppla slaktbidraget upp till 40 procent, koppla slaktbidraget fullt ut eller koppla handjursbidraget upp till 75 procent. Därutöver får kalvslaktbidraget kopplas till 100 procent. Upp till hälften av stödet till får- och getproduktionen kan kopplas.

Några medlemsstater drev, och de fick också rådets stöd, för möjligheten att avsätta högst 10 procent av de totala stöden i ett nationellt kuvert och använda dessa medel till åtgärder för att skydda eller förbättra miljön, för framställning av kvalitetsprodukter och för marknadsföring. Sverige förespråkade ett nationellt kuvert eftersom analysen visade att frikopplingen skulle kunna medföra en minskad nötköttsproduktion och därmed också svårigheter att uppnå miljökvalitetsmålet "ett rikt odlingslandskap".

Reformen innebär också att direktstöden successivt sänks och att de frigjorda medlen istället används för stöd till landsbygdsutveckling, så kallad modulering. Direktstöden för företag med mer än 5 000 euro i stöd sänks med tre procent 2005, fyra procent 2006, fem procent 2007 och fem procent åren som följer. Landsbygdsförordningen utökas dessutom med ett antal nya åtgärder, bland annat åtgärder för livsmedelskvalitet och djurvälstånd. Från och med 2007 införs en mekanism för finansiell disciplin som innebär att jordbruksutgifterna inte får överstiga det beslutade utgiftstaket för de traditionella jordbruksutgifterna (budgetkategori 1a). Mekanismen innebär att direktstöden för EU-15 kommer att justeras om prognoser indikerar att jordbruksutgifterna kommer att överstiga en viss nivå.

Sänkningarna av stödpriserna för mjölk som beslutades våren 1999 utökas, vilket innebär sänkningar av smörpriset med totalt 25 procent och skummjölkspulverpriset med totalt 15 procent. Sänkningarna görs i tre steg för skummjölkspulver och fyra steg för smör med start 2004. Kom-

pensation för prissänkningarna ges i form av ett direktstöd som införs från och med 2004. Dessutom förlängs kvotsystemet till den 31 mars 2015. Mjölkstödet ska frikopplas senast 2007 men kan om regionmodellen väljs frikopplas redan 2005.

För spannmål halveras de månatliga tilläggen. Stödpriset för råg tas bort från och med 2004. Produktspecifika stöd införs för proteingrödor, durumvete, ris, nötter, energigrödor och stärkelsepotatis. För uttagen areal införs ett system som innebär att jordbrukaren kan köpa och sälja skyldigheten att träda. Senast den 1 januari 2007 ska medlemsstaterna upprätta ett system för jordbruksrådgivning. Rådgivningen ska omfatta åtminstone de föreskrivna verksamhetskraven samt kraven på god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden.

37.2 Marknadsordningar för vegetabilier

37.2.1 Etanol – införandet av en marknadsordning

Under det grekiska ordförandeskapet antogs rådets förordning (EG) nr 670/2003 om inrättande av särskilda åtgärder för marknaden för etanol som framställts av jordbruksprodukter. Sverige har tidigare varit negativt inställt till införandet av ytterligare regleringar i jordbrukssektorn. Sverige kunde dock efter samråd med riksdagens EU-nämnd godkänna införandet av åtgärderna eftersom de kom att begränsas till ett system för statistik, kontroll och eventuellt importlicenser.

37.2.2 Ny märkningsförordning för vin inom EU

Nya märkningsregler för vin antogs i förvaltningskommittén för vin. Kommissionens tillämpningsförordning (EG) nr 753/2002 om märkning trädde i kraft ett år senare än planerat, d.v.s. den 1 augusti 2003. Dock är förordningen åter under behandling efter att den utsatts för massiv kritik från de flesta tredjeländer.

37.2.3 Förhandlingar om nya handelsavtal för vin- och spritdrycker

Ett slutligt avtal om handel med vin- och spritdrycker framförhandlades mellan EU och Kanada under det grekiska ordförandeskapet.

Under det italienska ordförandeskapet har förhandlingarna med USA om internationella avtal om handel med vin tagit fart på nytt. Kommissionen strävar efter att få till stånd ett avtal parterna emellan innan årsskiftet. Utsikterna för ett avtal ser dock inte goda ut. Den senaste utvecklingen tyder på att ett förslag om att förlänga nuvarande undantag för USA måste tas fram av kommissionen innan årsskiftet eftersom parterna inte tycks kunna nå fram till ett avtal. USA har sedan en lång tid tillbaka ett undantag från EU:s oenologiska metoder vilket följaktligen kan komma att förlängas innan årsskiftet.

37.2.4 Förlängning om undantag för vin från Argentina

Skr. 2003/04:60

Under ledning av det italienska ordförandeskapet har antagits en ändring i rådets förordning (EG) nr 527/2003 om tillstånd för saluföring och leverans för direkt konsumtion av vissa viner som importerats från Argentina och som kan ha varit föremål för oenologiska metoder (tillverkningsmetoder) som inte föreskrivs i förordning (EG) nr 1493/1999.

37.2.5 Reformförslag för Medelhavsprodukterna – olivolja, tobak, bomull samt humle

I enlighet med den politiska överenskommelsen om reform av den gemensamma jordbrukspolitikerna (GJP-reformen) i juni har kommissionen under november presenterat förslag till reformer av marknadsordningarna för de s.k. Medelhavsprodukterna – olivolja, tobak och bomull – samt för humle (KOM (2003) 698 slutlig). Överenskommelsen fastställde att reformerna av marknadsordningarna för medelhavsprodukterna ska ske inom ramen för befintlig budget för respektive sektor, underkastas GJP-reformens finansiella disciplin samt bygga på strategin om frikopplade stöd.

De föreslagna reformerna innebär någon form av frikoppling av nuvarande produktspecifika stöd för såväl olivolja, tobak, bomull som humle.

37.2.6 Diskussioner om en reviderad marknadsordning för socker

I september presenterade kommissionen ett meddelande (KOM (2003) 554 slutlig) om revideringen av marknadsordningen för socker. Meddelandet innehåller tre reformalternativ som under hösten har diskuterats i rådet. Ett förslag i form av legala texter väntas till halvårsskiftet 2004.

37.2.7 Torka i Europa pressade spannmålsmarknaden

Normal spannmålsskörd för EU är ca 210 miljoner ton, men 2003 minskade den med 25 miljoner ton på grund av den omfattande torka som präglade Europa under året. För Sverige blev den totala skörden normal, runt 5,5 miljoner ton. Den svaga skörden har lett till att exporten av spannmål med exportbidrag begränsats, samt att i princip all spannmål som finns i interventionslager beräknas kunna säljas ut på den interna marknaden. Den 16–19 december beslutade jordbruksministrarna att under 2004 minska kravet på att ta mark ur produktion från tio till fem procent. Marknadssituationen med ett restriktivt beviljande av exportbidrag har inneburit att Finland och Sverige har stora kvantiteter osåld havre i lager. Jämfört med tidigare år, då export av havre företrädesvis skett till USA, har det funnits en viss ökad efterfrågan på den interna marknaden, främst på grund av höga majspriser. Sannolikt räcker inte denna ökade efterfrågan för att avsätta hela överskottet.

37.2.8 Fortsatt undantag för svensk mjölk

Skr. 2003/04:60

Under året förhandlades fram att Sverige även i fortsättningen, fram till våren 2009, för den inhemska marknaden och för export till tredjeland får producera konsumtionsmjölk med en lägre fetthalt än vad som anges i gemenskapslagstiftningen. Undantaget är särskilt viktigt ur ett folkhälso- och konsumentperspektiv. Konsumenterna ska inte tvingas köpa fetare mjölk än de efterfrågar, utan vägledas genom en tydlig märkning av fetthalt.

37.3 Landsbygdsutveckling

En viktig del i Agenda 2000-beslutet om en reformerad jordbrukspolitik var godkännandet av en ny integrerad förordning om stöd till utveckling av landsbygden. I Miljö- och landsbygdsprogrammets årsrapport för 2002 som överlämnades till kommissionen i juni kunde det konstateras att måluppfyllelsen överlag är god.

I samband med reformen av GJP i juni antogs förordning (EG) nr 1783/2003 om vissa ändringar och tillägg i förordning (EG) nr 1257/1999 (landsbygdsförordningen), se avsnittet ovan om reformen av jordbrukspolitiken. Inom ramen för den s.k. Star-kommittén, den förvaltningskommitté som ansvarar för landsbygdsutvecklingsfrågor, har arbetet under första delen av året handlat om förenklingar av regelverket. Vidare har visst arbete pågått med att genomföra landsbygdsförordningen i anslutningsländerna. I juni publicerades förordning (EG) nr 963/2003, som innebar förenklingar när det gäller tillämpningen av landsbygdspolitiken. Medlemsstaterna ges därigenom större frihet att justera åtgärder och att omfördela resurser mellan åtgärder i sina LBU-program.

37.3.1 Andra landsbygdskonferensen i Salzburg

I november bjöd kommissionen in berörda parter till en konferens om den framtida landsbygdspolitiken i EU. Konferensen samlades kring åtta punkter, vilka kommer att vara vägledande vid utformningen av den framtida landsbygdspolitiken. Debatten berörde gränsdragning mellan en territoriellt och sektoriellt inriktad politik, ökat fokus på resultat och mål samt att större lärdom bör dras från arbete med lokala initiativ. Måluppfyllelse och effektivitet i genomförandet framhölls som en viktig aspekt för politikens legitimitet. Behovet av ett samlat programförfarande, ett anpassat kontrollsystem och en fond för landsbygdsutveckling framhölls på konferensen.

37.3.2 Utvärdering av Miljö- och landsbygdsprogrammet efter halva tiden

Medlemsstaterna ska i enlighet med förordning (EG) nr 1257/1999 genomföra en utvärdering av miljö- och landsbygdsprogrammen efter halva programperioden. Under 2003 har en särskild utredare utvärderat

det svenska Miljö- och landsbygdsprogrammet. Utvärderingen redovisades den 15 november i SOU 2003:105. Utredaren finner att programmet i huvudsak fungerat väl. Detta gäller framför allt för miljöersättningarna. Beträffande de åtgärder som syftar till en ekonomiskt och socialt hållbar utveckling är informationen ännu inte lika omfattande varför slutsatser om programmets måluppfyllelse är svårare att dra. Utredaren föreslår ett antal förbättringar av programmet för den återstående perioden. Regeringen överlämnade utvärderingen till kommissionen i december 2003.

37.3.3 Ekologiskt hållbar utveckling

Åtgärderna i insatsområde 1 för ett ekologiskt hållbart jordbruk ska bidra till att uppfylla de svenska miljömålen och skogspolitikens mål. I insatsområdet ingår sju åtgärder där till exempel kompetensutveckling utgör ett viktigt instrument för att uppnå miljömålen. Måluppfyllelsen inom åtgärderna för miljövänligt jordbruk har varit mycket god åren 2001–2003.

37.3.4 Ekonomiskt och socialt hållbar utveckling

Under 2003 lyftes sysselsättningens betydelse för landsbygdens utveckling fram. Sysselsättningen i jordbruket och på landsbygden är också en viktig komponent för att målet för den europeiska sysselsättningsstrategin ska nås. Diskussionerna väcktes av det grekiska ordförandeskapet och resulterade i rådsslutsatser vilka beslutades den 22 juli. Rådet anmodar i slutsatserna kommissionen att vidta ett antal åtgärder, bland annat att identifiera alternativa former för sysselsättning på landsbygden.

37.3.5 Särskilda åtgärder i norra Sverige

I enlighet med artikel 142 i anslutningsfördraget har Sverige rätt att lämna långsiktigt nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige. Stödet lämnas för att skapa bättre förutsättningar för jordbruket inom områden där det med hänsyn till klimat och andra produktionsförutsättningar är särskilt svårt att bedriva jordbruk. Det nationella stödet, tillsammans med insatser inom EG:s landsbygdsförordning, medverkar till att ett öppet odlingslandskap och ett livskraftigt jordbruk i norra Sverige kan finnas kvar. En rapport om utfallet av det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige lämnas till kommissionen årligen. Rapporten för 2002 lämnades i juli. Analysen visar att den årliga minskningen av jordbruksföretagen, åkerarealen och mjölkorna är snabbare i norra Sverige än i andra delar av landet. Utvecklingen i stödområde 1, i vilket de fjällnära kommunerna ingår, avviker från den generella utvecklingen i stödområde 1–3 genom en ännu tydligare minskning av antalet brukare och produktion.

Riksdagen beslutade 2001/2002 att stödet för mjölk i stödområde 1 ska höjas med 2 öre per kilo mjölk, att stödet per sugka ska höjas med 200 kronor i hela stödområdet och att getstödet ska höjas med 120 kronor per get av honkön i stödområde 1. Sverige notifierade ändringen under 2002. Kommissionsbeslut i ärendet väntas under första kvartalet 2004.

Regeringen gav i regleringsbrevet för år 2003 Jordbruksverket i uppdrag att redovisa en särskild analys om utvecklingen av jordbruket i de fjällnära områdena med beaktande av samtliga jordbruksstöd och stöden för landsbygdsutveckling som lämnas inom ramen för Mål 1-programmen. Analysen av den ekonomiska utvecklingen visar att lönsamheten är avsevärt sämre i det fjällnära området jämfört med andra delar av stöd-område 1–3.

Det har under ett antal år framförts önskemål om revidering av gränserna mellan stödområden i Jämtland för det nationella jordbruksstödet till norra Sverige. Riksdagens tillkännagivande 2001/02: MJU 15 Jordbruk m.m. (punkt 29) Stödområdesindelning, Jämtland, innebär att regeringen bör pröva möjligheten att få till stånd en mer ändamålsenlig stödområdesindelning i Jämtlands län. I arbetet inför det svenska genomförandet av jordbruksreformen har konsekvenserna för jordbruket i norra Sverige samt det nationella stödets ändamålsenlighet analyserats. Enligt analysen finns inget motiv till att på grund av reformen föreslå någon ändring av det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige. Däremot kan det finnas andra skäl att se över om det kan vara motiverat att föreslå ändringar. Situationen för jordbruket i de fjällnära områdena samt stödområdesindelningen i Jämtland är exempel på frågor som regeringen för närvarande arbetar med.

37.4 Miljöåtgärder i jordbruket

37.4.1 Handlingsplan för ekologiskt jordbruk och ekologiska livsmedel

Det arbete med att ta fram en handlingsplan för ekologiskt producerade livsmedel och ekologiskt jordbruk som initierades under det svenska ordförandeskapet har fortsatt under 2003. Kommissionen har diskuterat frågan med medlemsstaterna och genomfört ett offentligt samråd via Internet riktat till allmänheten. Kommissionen räknar med att presentera ett förslag under våren 2004.

37.4.2 Nitratdirektivet

Kommissionen aviserade i april 2003 att man avsåg att stämma Sverige för att inte ha uppfyllt sina skyldigheter enligt direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenats av nitrater från jordbruket. Utgångspunkten för stämningen var att de områden som tidigare förtecknats av Sverige inte uppfyller vad som angivits i det motiverade yttrande som lämnats av kommissionen i juni 2002. Efter att Sverige i juli pekat ut ytterligare områden öster om sjöarna Väneren och Vättern har kommissionen meddelat att stämningen inte längre är aktuell.

Förberedelse för att ratificera en internationell konvention om växtgenetiska resurser för livsmedel och jordbruk pågår i flera EU-länder. Inom EU sker också arbete med en ny förordning om insamling, bevarande, karakterisering och nyttjande av jordbrukets genetiska resurser.

37.6 Djurskydd och djurhälsa

37.6.1 Import av hund- och kattskinn

Diskussionen om att förhindra importen av hund- och kattskinn till unionen startade år 2002 då den svenska jordbruksministern aktualiserade frågan på rådet i november 2002. Bakgrunden var de kraftiga reaktioner som följt på att en dokumentärfilm avslöjat en ofattbar grym djurhantering vid produktion av hund- och kattskinn i vissa asiatiska länder. Det avslöjades även att dessa produkter exporteras till Europa och ofta marknadsförs på ett bedrägligt sätt. Vid rådet i november togs frågan upp på nytt på begäran av Danmark och Nederländerna. Samtliga medlemsstater var eniga om att bestämmelser bör tas fram på EU-nivå. Kommissionen lovade att undersöka möjligheten att agera på EU-nivå när nu flera medlemsstater har infört nationella bestämmelser.

37.6.2 Arbetet med nya regler för djurtransporter pågår

Kommissionens vetenskapliga kommitté för djurhälsa och livsmedel presenterade i mars 2002 en rapport om djurskydd vid transporter, slutsatsen var att det behövs skärpta regler för djurtransporter i EU. Baserat på bl.a. den vetenskapliga rapporten presenterade kommissionen i juli ett förslag till förordning (KOM (2003) 425 slutlig) på området. Förslaget omfattar gemensamma regler för kontroll och tillsyn, samt nya regler om transport- och vilotider för långa transporter. Ingen begränsning införs i den totala transporttiden. Förslaget har under hösten behandlats i en rådsarbetsgrupp. Den mest kontroversiella frågan är förslaget om transporttider. För mer information se faktapromemoria 2003/04:FPM25.

37.6.3 Smittskyddskrav vid resa med sällskapsdjur

I juli antogs slutligen förordning (EG) nr 998/2003 om djurhälsovillkor vid icke-kommersiella förflyttningar av sällskapsdjur. Enligt förordningen ska hundar, katter och illrar vara vaccinerade mot rabies, identifierade med tatuering eller mikrochips, samt ha ett "pass", dvs. en identitetshandling med veterinära noteringar om bl.a. vaccinationer. Sverige som är rabiesfritt får fortsätta att kräva att blodprov tas på hundar och katter för att kontrollera vaccineringen. Sverige får också fortsätta att kräva avmaskning för att slippa spridning av rävens dvärgbandmask. De nya reglerna ska tillämpas från den 3 juli 2004.

37.6.4 Zoonoser – smitta från djur som kan drabba människor via livsmedel eller på annat sätt

Skr. 2003/04:60

Smitta via livsmedel är ett stort problem i EU och därför tog kommissionen 2001 initiativ till en skärpning av lagstiftningen om zoonoser. Zoonoser är sjukdomar som kan spridas från djur till människa och tvärtom. Smittspridningen sker oftast via mat och salmonella och EHEC kan nämnas som exempel. En rapport om smittoläget i unionen presenterades, och kommissionen lade fram ett direktivförslag om övervakning av zoonoser och ett förordningsförslag om bekämpning av zoonoser. Förordning (EG) nr 2160/2003 om bekämpning av salmonella och andra livsmedelsburna zoonotiska smittämnen och direktiv 2003/99/EG om övervakning av zoonoser och zoonotiska smittämnen antogs slutligen i november.

37.6.5 Aviär influensa

Utbrott av aviär influensa påvisas oftast hos kyckling och kalkon. Många vilda fågelarter, särskilt sjöfågel kan infekteras och vara smittbärare. I februari påvisades aviär influensa i flera värphönsbesättningar i Nederländerna. Man konstaterade 241 utbrott och cirka 30 miljoner fåglar dog eller avlivades. Smittan spreds vidare till Belgien och Tyskland. EU beslutade direkt om adekvata skyddsåtgärder och exportstopp av fjäderfä och kläckägg från Nederländerna infördes. I slutet av augusti var smittan helt utrotad och alla restriktioner lyftes.

37.6.6 Gemenskapsåtgärder för bekämpning av mul- och klövsjuka

Mul- och klövsjuka är en av de mest smittsamma djursjukdomarna och drabbar huvudsakligen klövbärande djur. Det krävs en ständig beredskap och förebyggande åtgärder för att mul- och klövsjukesvirus inte ska spridas till och inom gemenskapen. Med syftet att förbättra nu gällande direktiv 85/511/EEG lade kommissionen i slutet av 2002 fram ett förslag till nytt rådsdirektiv om bekämpning av mul- och klövsjuka. Förslaget behandlades i rådsarbetsgrupp under våren. Förslaget angav ett minimum av de bekämpningsåtgärder som ska vidtas av gemenskapen i händelse av ett utbrott samt vissa förebyggande åtgärder. Dessutom föreslogs att medlemsstaterna ska kunna vidta strängare nationella åtgärder. Förslaget antogs vid rådet i juni och regeringen agerade i enlighet med samråd med riksdagens EU-nämnd. Det nya rådsdirektivet (2003/85/EG) träder i kraft den 30 juni 2004. För mer information se faktapromemoria 2002/03: FPM 84.

37.6.7 Fler läkemedel till sporthästar kan komma att godkännas

Den 29 september antog rådet en gemensam ståndpunkt om ändringar i EU:s läkemedelslagstiftning. En viktig ändring gällande djurläkemedel är att det föreslås bli tillåtet att under vissa villkor behandla sporthästar med läkemedel som inte är godkända för livsmedelsproducerande djur. Detta

får bara ske om det av hästens "pass" (en obligatorisk identitetshandling som alla hästar ska ha) framgår att hästen inte är avsedd som livsmedel. Enligt nu gällande regelverk får hästar bara behandlas med läkemedel som godkänts från restsubstanssynpunkt, vilket innebär att tillgången till läkemedel för behandling av sport- och sällskapshästar är begränsad.

37.6.8 Beslut om skärpta hormonbestämmelser

Kommissionen lade i maj 2000 fram ett förslag om skärpta bestämmelser beträffande användningen av hormoner till livsmedelsproducerande djur (KOM (2000) 320 slutlig). Rådet antog den 29 februari en gemensam ståndpunkt efter långvariga diskussioner. Sverige gav sitt stöd för den gemensamma ståndpunkten. Efter förhandlingar och en överenskommelse med Europaparlamentet kunde de nya bestämmelserna, som i huvudsak överensstämde med den gemensamma ståndpunkten, beslutas i september 2003 (direktiv 2003/74/EG). Bestämmelserna innebär ett permanent förbud mot användning av 17-beta östradiol förutom för ett fåtal specificerade kliniska ändamål, samt att substansen under en övergångsperiod på tre år efter direktivets ikraftträdande även får användas för brunstinducering. Genom direktivet förbjuds även användningen av övriga hormoner i tillväxtbefrämjande syfte, men tills vidare bara tillfälligt i avvaktan på ytterligare vetenskapligt underlag. Bestämmelserna i direktivet utgör enligt kommissionens uppfattning tillräckligt underlag för att USA i enlighet med WTO-bestämmelserna nu ska tvingas upphöra med de handelssanktioner som blivit följden av EU:s importstopp av kött från nötkreatur som behandlats med tillväxtbefrämjande hormoner.

37.6.9 Nytt märkningssystem för får och getter

Mot bakgrund av den situation som uppkom i och med utbrottet av mul- och klövsjukan år 2001, presenterade kommissionen i december 2002 ett förslag till rådsförordning om upprättandet av ett nytt system för märkning av får och getter. Förordning (EG) 21/2004 antogs den 17 december och innebär en skärpning av rådande lagstiftning som har formen av ett direktiv och innehöll vissa nya åtgärder såsom individuell märkning, en databas över alla förflyttningar av får och getter och elektronisk märkning. Regeringen agerade i enlighet med samråd med Riksdagens EU-nämnd.

37.6.10 Säkrare foder

Antibiotika i foder förbjuds

Förslaget till förordning om fodertillsatser, som presenterades av kommissionen i mars 2002, antogs i september (förordning (EG) nr 1831/2003). Förordningen kommer att börja tillämpas i oktober 2004. De nya bestämmelserna innebär bl.a. att de antibiotikasubstanser som i dag är godkända som fodertillsatser är förbjudna från och med år 2006.

Därefter kommer alltså användningen av antibiotika inom djuruppfödningen endast att godkännas för veterinärt bruk. Förordningen innehåller vidare bl.a. bestämmelser för en ny ordning beträffande godkännande och märkning av fodertillsatser.

Främmande ämnen i foder

Bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/32/EG om främmande ämnen i djurfoder, som beslutades i maj 2002, tillämpas från och med den 1 augusti. De nya bestämmelserna innebär bl.a. ett förbud mot utspädning av foderpartier med ett högt innehåll av främmande ämnen. En översyn ska göras av vilka högsta tillåtna halter av främmande ämnen som kan tillåtas i foder. Inom ramen för kommittéförfarandet har under året beslut tagits beträffande högsta tillåtna innehållet i foder av t.ex. vissa tungmetaller och mögelgifter (direktiv 2003/100/EG).

Nya krav på foderhygien

Under året har arbete pågått i rådet med kommissionens förslag till förordning om krav på foderhygien (KOM (2003) 180 slutlig) som presenterades i april. Förslaget innehåller bestämmelser om bl.a. spårbarhet, företagens egenkontroll, registrering och godkännande av foderanläggningar. Förslaget innehåller även en bestämmelse om att foderföretagare ska se till att en ekonomisk garanti, såsom en försäkring, finns för att täcka kostnader för risker i samband med deras verksamhet. För mer information se faktagruppmemorier 2002/03 FPM78.

37.6.11 Fortsatt arbete med TSE-frågor

Statistiken över antalet BSE-fall i medlemsstaterna påvisar en stabil, eller i de flesta fall, en fortsatt nedåtgående trend. Situationen i Spanien utgör dock ett undantag med ett ökat antal fall. Med anledning av att kategoriseringen inte hann färdigställas till halvårsskiftet beslutades om en ändring av den s.k. ”TSE-förordningen” (förordning (EG) nr 999/2001), som innebär att den tidsperiod under vilken övergångsbestämmelser ska gälla utsträcks från den 1 juli 2003 fram till den 1 juli 2005 (förordning (EG) nr 1128/2003).

Ett flertal rättsakter har under året antagits inom ramen för kommittéförfarandet, bl.a. åtgärder mot TSE-sjukdomen skrapie hos får och getter. Besluten har i flera fall gällt ändringar av bilagorna till TSE-förordningen. Bestämmelser som har beslutats gäller t.ex. avelsprogram mot skrapie (beslut 2003/100/EG), handel med får och getter (beslut 2003/708/EG), snabbtester beträffande TSE (förordning (EG) nr 1053/2003) och specificerat riskmaterial (förordning (EG) nr 1139/2003). Ett beslut som är av särskilt svenskt intresse gäller antagandet av en förordning som innebär ett godkännande av det svenska kontrollprogrammet beträffande skrapie och som tillerkänner Sverige tilläggsgarantier vid handeln med får och getter samt undantar Sverige från kravet om att upprätta avelsprogram med avseende på skrapie (förordning (EG) nr 1874/

2003). Ett sådant avelsprogram skulle kunna innebära att vissa numerärt små men viktiga fårraser, av bl.a. bevarandemässiga skäl, inte längre skulle kunna hållas i Sverige. Skr. 2003/04:60

37.6.12 Tillämpningen av förordningen om animaliska biprodukter

Förordning (EG) nr 1774/2002 om animaliska biprodukter – ABP-förordningen – tillämpas från den 1 maj 2003. Förordningen fastställer bl.a. djurhälso- och hygienregler för hantering, transport, lagring och användning av ABP för att förhindra att eventuell smitta sprids till människor och djur. Under året har ett antal beslut tagits beträffande bilagorna, som i flera fall rör övergångsbestämmelser. Sverige har beviljats övergångsbestämmelser (beslut 2003/326/EG) beträffande hanteringen av råvaror vid fettillverkning i oleokemisk industri, innebärande att nationell lagstiftning får tillämpas t.o.m. den 31 oktober 2005.

38 Den gemensamma fiskeripolitiken

Den gemensamma fiskeripolitiken är totalharmoniserad. Målet för politiken är att säkerställa att levande akvatiska resurser utnyttjas på ett hållbart sätt i ekonomiskt, miljömässigt och socialt hänseende. Bestämmelserna omfattar fiskerinäringens alla aspekter, bl.a. regler för fiskets bedrivande, kvoter, kontrollåtgärder och att marknadsordningen för fisket tillämpar gemensamma saluföringsformer, skapar ett system för prisstöd samt ordning för handeln med tredje land. Genom fiskefonden främjas även en omstrukturering och utveckling av näringens alla sektorer, såsom yrkesfisket, fiskförädlingsindustrin och vattenbruket.

38.1 Förvaltning av fiskeresurser

Beslut om nyttjande av fiskeresurserna fattas såväl internt inom gemenskapen som inom regionala fiskerierorganisationer där gemenskapen deltar som part. Två av de instrument gemenskapen använder sig av är totalt tillåtna fångstmängder (TAC) och tekniska förvaltningsåtgärder för fisket. Gemenskapen använder i allt större utsträckning även långsiktiga förvaltningsstrategier för bevarande av fiskbestånden såsom återhämtnings- och förvaltningsplaner. Sådana planer ska fastställas för så många bestånd som möjligt enligt beslut vid rådet den 16–19 december 2002. Viktigt för Sverige är att tillämpning av försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen (som innebär bland annat hänsynstagande till andra delar av det marina ekosystemet än målarten) utgör grunden för besluten. Detta innebär bl.a. användning av vetenskapligt bestämda biologiska gränsvärden.

38.1.1 Nordsjösamarbetet

Bestånden av torsk och kummel befinner sig fortfarande i en kritisk situation och för att förbättra beståndssituationen för dessa arter har EU under året arbetat med att ta fram återhämtningsplaner. Man har också inom EU förhandlat om kraftigt sänkta kvoter.

38.1.2 Östersjösamarbetet

Vid Fiskerikommissionens för Östersjön (IBSFC) årliga session i oktober beslutades om ytterligare åtgärder för förvaltningen av torskbestånden. Den totala kvoten minskades kraftig jämfört med föregående år, fredningsområdet vid Bornholmsdjupet utökades samt en fortsättning av det nuvarande sommarstoppet för riktat torskfiske under perioden 1 juni till och med 31 augusti 2004 fastställdes. Parterna kunde även enas om förändringar när det gäller trålutformningen för att öka selektiviteten i fisket. Enighet rådde även om att de två torskbestånden ska förvaltas separat så snart som möjligt.

38.1.3 Kontroll av fisket

Skr. 2003/04:60

Under året har det bedrivits ett framåtsyftande förändringsarbete inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken. Arbetet med elektronisk rapportering och vägning av pelagisk fisk, dvs. stimlevande fisk, har fortsatt under året. Under året har införts satellitrapportering för alla fiskefartyg över 18 meter. Vidare har kommissionen initierat ett arbete om ett enhetligt och effektivt genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken, vilket bl.a. innebär att Europeiska rådet den 13 december beslutade att en fiskerikontrollmyndighet ska inrättas i Spanien.

38.2 Miljöåtgärder i fisket

Fiskeriministrarna antog i december 2002 en förändring av den gemensamma fiskeripolitiken, vilket innebär att försiktighetsprincipen och ekosystemansatsen, som innebär bland annat hänsynstagande till andra delar av det marina ekosystemet än målarten, ska tillämpas. Detta innebär att större vikt kommer att läggas vid miljöintegrering i den framtida fiskeripolitiken. Som ett led i detta har under året utarbetats ett förordningsförslag (KOM (2003) 451 slutlig) om åtgärder när det gäller oavsiktlig fångst av valar vid fiske och om ändring av förordning (EG) nr 88/98. Behandlingen av detta förslag har ännu inte avslutats. Under året har arbetet fortsatt med såväl vattendirektivet som EU:s strategi för att skydda och bevara haven (KOM (2002) 539 slutlig). Detta arbete kommer att innebära effekter för fisket.

39 Livsmedelspolitiken

En stor del av livsmedelsområdet är totalharmoniserat, vilket innebär att det inte är tillåtet för de enskilda medlemsstaterna att ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. Det pågående arbetet inom gemenskapen innefattar såväl nyreglering som modernisering av det befintliga regelverket på området. Grunden för livsmedelslagstiftningen är skydd av konsumenternas hälsa och underlättande av handeln genom att alla medlemsstater har samma regler.

39.1 Genetiskt modifierade organismer (GMO)

Under året har en relativt omfattande komplettering av EU-reglerna inom GMO-området skett. Bland annat trädde förordning (EG) nr 1830/2003 om spårbarhet och märkning samt förordning (EG) nr 1829/2003 om livsmedel och foder i kraft i oktober 2003. Förordningarna innebär en skärpning jämfört med tidigare regelverk när det gäller krav på märkning av alla produkter som innehåller GMO genom hela produktionskedjan från utsäde till livsmedelskomponent. I och med antagandet av förordningen om livsmedel och foder av GMO infördes en ändring i direktiv 2001/18/EG om utsättning av GMO på marknaden vilket möjliggjorde upprättandet av nationella planer för samexistens mellan odling av GMO och konventionell och ekologisk odling.

39.2 Bekämpningsmedelsrester i livsmedel och foder

Kommissionen presenterade i mars ett nytt förordningsförslag (KOM (2003) 117 slutlig) om gränsvärden för bekämpningsmedelsrester i livsmedel och foder. Förslaget harmoniserar och konsoliderar nu gällande gemenskapslagstiftning och kommer att innebära att gränsvärden för bekämpningsmedelsrester i livsmedel och foder blir gemensamma i hela EU och att möjligheten att sätta nationella gränsvärden fasas ut efter en övergångsperiod. Sedan förslaget presenterades har flera möten i rådsarbetsgrupp genomförts av både det grekiska och italienska ordförandeskapet. Det irländska ordförandeskapet ämnar fortsätta arbetet och Europaparlamentet kommer med sin första behandling av förslaget i april 2004. En redovisning av frågan finns i faktapromemoria 2002/03: FPM73.

39.3 Foder och livsmedelskontrollen ska styras hårdare

Kommissionen lade i februari fram ett förslag om hur medlemsstaterna ska organisera sin offentliga kontroll över livsmedelskedjan (KOM (2003) 52 slutlig). Förslaget till förordningen innebär ett horisontellt angreppssätt på organisationen av den nationella kontrollen av foder,

livsmedel, djurskydd och djurhälsa. I förslaget läggs bland annat fram hur medlemsstaterna på en övergripande nivå ska organisera, genomföra och finansiera den offentliga kontrollen. I detta ligger bland annat att medlemsstaterna ska upprätta nationella kontrollplaner vilka ska bli föremål för årlig revision från kommissionen. Förhandlingsarbetet om förslaget har inletts. För mer information se faktapromemoria 2002/03: FPM71.

39.4 Ändringar av livsmedelstillsatstagstiftningen

Flera ändringar av reglerna inom livsmedelstillsatser har gjorts under året. Användningen av rökaromer, som används i bl.a. grilloljor, har reglerats genom förordning EG nr 2065/2003. Detta område, som tidigare inte var harmoniserat, regleras så tillvida att de råvaror som får användas för tillverkning av rökaromer ska genomgå en godkännandeprocess inom gemenskapen. Den ändring av sötningsmedelsdirektivet (94/35/EG) som gjorts medger att två nya sötningsmedel används i livsmedel (sukralos och salt av aspartam och acesulfam-K). Samtidigt begränsas användningen av cyklamat kraftigt. Även direktiv 95/2/EG om andra tillsatser än sötningsmedel och färgämnen har ändrats när det gäller ett antal tillsatser.

39.4.1 Två nya livsmedel har godkänts

Efter en vetenskaplig utvärdering har kommissionen efter hörande av medlemsstaterna beslutat godkänna två nya livsmedel i enlighet med förordning (EG) nr 258/97 om nya livsmedel och livsmedelsingredienser. Det gäller ett fett med låg energiprocent men med teknologiska egenskaper som ett mättat fett (Salatrim™) och en fruktjuice baserad på frukten *Morinda citrifolia* (Tahitian Noni® Juice).

39.4.2 Äntligen förbättrad märkning

I november publicerades direktiv 2003/89/EG om ändring av direktiv 2000/13/EG när det gäller uppgifter om ingredienser i livsmedel. Denna ändring i det allmänna märkningsdirektivet medför att situationen för allergiker förbättras väsentligt och alla konsumenter får mera information om vad livsmedlen innehåller. Den s.k. ”25 procent-regeln” för märkning av sammansatta livsmedelsingredienser slopas, och en lista med vanliga allergener som alltid ska anges med sitt specifika namn ingår. Allergenerna ska anges även på alkoholhaltiga drycker, som tidigare varit helt undantagna från kravet på ingrediensförteckning.

40 Miljö

EU:s miljöpolitik ska bidra till att bevara, skydda och förbättra miljön, skydda människors liv och hälsa, utnyttja naturresurserna varsamt och rationellt samt främja åtgärder på internationell nivå. Hållbar utveckling är, sedan Amsterdamfördraget trädde i kraft 1999, ett övergripande mål för alla politikområden i EU. Ytterligare steg för att utveckla de grundläggande principerna för skyddet av miljö har tagits under året. Rådet lyckades förstärka miljödimensionen i Lissabonprocessen och de miljörelaterade strukturella indikatorerna. På klimatområdet befäste unionen sin pådrivande roll i det fortsatta arbetet inom klimatkonventionen och arbetade vidare med ett flertal frågor i syfte att genomföra EU:s åtaganden enligt Kyoto protokollet, bland annat antogs direktivet om handel med utsläppsrätter för växthusgaser. Rådet har beslutat om gemensamma ståndpunkter om bland annat ett direktiv om ansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador. Direktiv om buller- och avgaskrav för fritidsbåtar samt avgaskrav för arbetsmaskiner har antagits. Rådet har även antagit slutsatser om EU:s strategi för den marina miljön, utsläpp från havsgående fartyg och en integrerad produktpolitik (IPP). Under hösten startade förhandlingarna om ett omfattande förslag om ny kemikalielagstiftning.

40.1 Hållbar utveckling och integration av miljö i andra politikområden

EU:s strategi för hållbar utveckling

EU:s strategi för hållbar utveckling, som antogs av Europeiska rådet 2001 i Göteborg, tas upp vid varje vårtoppmöte som en integrerad del av översynen av Lissabonstrategin om unionens ekonomiska och sociala utveckling för en hållbar tillväxt och full sysselsättning.

Vid mötet den 4 mars antog rådet ett omfattande inspel till vårtoppmötet om genomförandet av EU:s strategi för hållbar utveckling och åtagandena från världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg hösten 2002. Inspelet tog, förutom miljö, också upp utvecklingsarbete, handel, transporter, energi, skogsbruk, jordbruk och fiske.

Sverige fick gehör för förslag om gemensamma långsiktiga mål för energieffektivitet, förnybar energi samt biodrivmedel. Syftet är att skapa förutsättningar för en ekonomisk tillväxt och möta ett ökat energibehov som inte bygger på ett ökat naturresursuttag och ökade miljöproblem, s.k. ”decoupling”.

När det gäller uppföljningen av Johannesburg enades rådet om att det är nödvändigt att EU:s interna och externa politik stämmer överens,

särskilt inom handel, jordbruk och fiske. En effektiv uppföljning av målen beträffande vatten, överutnyttjade fiskebestånd, kemikalier och naturresurser bör göras. Rådet bekräftade också de åtagande som gjorts i Barcelona för att uppnå FN:s biståndsmål på 0,7 procent av BNI.

Europeiska rådets möte i mars var en stark framgång för den svenska linjen att miljödimensionen i Lissabonstrategin ska stärkas. Det betonades att miljöfrågorna utgör ett bärande inslag i Lissabonstrategin och ses som ett medel både för ökad livskvalitet och som en drivkraft för innovation, tillväxt och sysselsättning. Det är viktigt att avlägsna hindren för investeringar i utveckling och användning av miljövänlig teknik inom nyckelområden som energi och transport. Europeiska rådet enades också om målen för förnybara energikällor och biobränslen, medan målen om energieffektivitet gick tillbaka till rådet.

Strukturindikatorer

EU antog under hösten strukturindikatorer som en uppföljning av Lissabonstrategin. En väsentlig förändring i årets beslut jämfört med tidigare år är en kortlista omfattande 14 indikatorer som ska utgöra det huvudsakliga statistiska ramverket för uppföljningen av Lissabonstrategin. Kortlistan syftar till att förenkla presentationen av det politiska budskapet och medlemsstaternas ställningstaganden i förhållande till målen inom Lissabonstrategin. Listan ska i princip ligga fast i tre år, i linje med de förändringar som gjorts av de ekonomiska och politiska processerna. Den längre listan, omfattande 42 indikatorer, ska även fortsättningsvis användas för att redovisa EU:s och medlemsstaternas resultat, bl.a. i rapporten inför vårtoppmötet. De miljörelaterade indikatorer som antogs var:

- Utsläpp av växthusgaser, procentuell förändring sedan basåret 1990 och mål enligt bördefördelningen i Kyotoprotokollet,
- Ekonomins energiintensitet angivet som energiförbrukning/BNP inklusive andelen förnybar energi,
- Godstransportvolym angivet som ett index av tonkm/BNP.

Dessutom ska indikatorer för biomångfald och hälsa vidareutvecklas och inkluderas senast efter översynen av EU:s hållbarhetsstrategi.

Integration av miljö i andra politikområden

Ett informellt rådsmöte mellan miljö- och energiministrarna ägde rum i Montecatini under det italienska ordförandeskapet. Syftet var att diskutera integrationen av miljö- och energifrågor för att uppnå hållbar utveckling i ett utvidgat EU. Fokus låg bl.a. på utmaningar på energiområdet och potentialen i teknikutveckling, främjande av förnybara energikällor för att uppnå EU:s klimatmål för att uppfylla Kyotoprotokollet och marknadsbaserade styrinstrument, framförallt gröna certifikat, handel med utsläppsrätter och energieffektivisering.

Under året har rådet fortsatt arbetet att integrera miljöhänsyn i unionens politikområden för att skapa helhetssyn och arbeta förebyggande för att uppnå en hållbar utveckling enligt den s.k. Cardiffprocessen. Nio politikområden har tagit fram strategier för hur miljö-

hänsyn ska integreras i verksamheten enligt uppdrag från Europeiska rådet. Ytterligare sju områden har uppmanats att påbörja ett sådant arbete.

Rådet hade i sitt bidrag till vårtoppmötet inkluderat rapporter från olika sektorer, bl.a. energi, transport, utveckling och handel. Europeiska rådet konstaterade att det är synnerligen angeläget att EU-institutionerna och medlemsstaterna vidtar åtgärder för att öka samstämmigheten i nuvarande processer, strategier och instrument för att samtliga reformer som föreslogs i Göteborg ska kunna genomföras. Detta kan underlättas bl.a. genom en förstärkning av Cardiffprocessen. Kommissionen åtog sig, på uppmaning av rådet, att genomföra en årlig inventering av Cardiffprocessen samt att rapportera resultaten i god tid så de kan beaktas då kommissionen tar fram vårrapporten.

40.2 Sjätte miljöhandlingsprogrammet

Det sjätte miljöhandlingsprogrammet (beslut 1600/2002/EG) sätter upp riktlinjer för EU:s miljöpolitik under de kommande 10 åren. Programmet ska bidra till att miljöhänsyn integreras i alla gemenskapens politikområden och att hållbar utveckling uppnås. I programmet anges fyra prioriterade områden för gemenskapsåtgärder: klimat, natur och biologisk mångfald, miljö, hälsa och livsmiljö samt naturresurser och avfall. För varje område anges mål för vad som ska uppnås inom programperioden.

Under året fortsatte kommissionen arbetet med de sju tematiska strategier som ska tas fram för att fastställa ytterligare mål och åtgärder. Strategierna ska presenteras inom områdena luftkvalitet, marin miljö, resursanvändning, bekämpningsmedel, återfallsåtervinning, mark, stadsmiljö samt miljö och hälsa. Avsikten är att dessa ska presenteras senast tre år efter antagandet av programmet. Kommissionen presenterade ett meddelande i maj (KOM (2003) 0301 slutlig) med ett första bidrag till utvecklingen av en temainriktad strategi när det gäller avfallsåtervinning. I oktober presenterades ett meddelande som gäller hållbar användning av naturresurser (KOM (2003) 572 slutlig).

40.3 Utveckling på de av Sverige prioriterade områdena

40.3.1 Klimat och luftföroeningar

Klimat

Internationellt befäste unionen sin pådrivande roll i det fortsatta arbetet inom klimatkonventionen. Vid konventionens nionde partsmöte i Milano kunde parterna under ungerskt ordförandeskap bl.a. enas om regler för projekt för skogsplantering i u-länder. Ett konstruktivt men flexibelt agerande av EU, som grundlades redan under det svenska ordförande-

skapet, ledde till en miljömässigt trovärdig uppgörelse. Reglerna säkerställer bl.a. ökade långsiktiga upptag av koldioxid i planteringarna och att projekten bidrar till en god socioekonomisk utveckling i berörda regioner.

Handel med utsläppsrätter

Klimatarbetet inom EU präglades under året av förberedelser för genomförandet av Kyotoprotokollet. Efter intensiva förhandlingar mellan Europaparlamentet och rådet om direktivet för handel med utsläppsrätter för växthusgaser kunde en kompromiss nås under juli månad. Ett pionjärbete, där Sverige varit pådrivande, har därmed avslutats innebärande att en försöksperiod för handel med utsläppsrätter för koldioxid omfattande nära hälften av alla koldioxidutsläpp i EU kommer att inledas 1 januari 2005 under förutsättning att medlemsländerna klarar sina åtaganden beträffande genomförandet.

Flexibla mekanismer

Kommissionen presenterade i juli ett förslag till direktiv (KOM (2003) 403 slutlig) för att möjliggöra en sammanlänkning av Kyotoprotokollets projektbaserade flexibla mekanismer med direktivet för utsläppshandel. Syftet är att möjliggöra för ägarna till de i utsläppshandeln ingående anläggningarna att genomföra projekt utanför unionen för minskning av växthusgasutsläppen mot att de får räkna av dessa minskningar mot anläggningarnas egna utsläpp. Förhandlingar om detta direktiv inleddes i rådet under hösten.

Fluorerade växthusgaser

I augusti presenterade kommissionen ett förslag till förordning om s.k. fluorerade växthusgaser (KOM (2003) 0492 slutlig). Syftet med denna förordning är att begränsa utsläppen av dessa gaser som ofta används som ersättning till ozonnedbrytande ämnen, t.ex. i kyl- och luftkonditioneringsanläggningar. Förhandlingar inleddes i rådet och Europaparlamentet under hösten. Sverige har i de inledande förhandlingarna varit drivande för att få till stånd en effektiv förordning.

Övervakning

Under hösten nåddes också en överenskommelse om en övervakningsmekanism för växthusgasutsläpp (KOM (2003) 0051 slutlig). Den innebär att unionen kan leva upp till Kyotoprotokollets krav på inventering, rapportering och verifiering av växthusgasutsläpp. Det formella beslutet tas under 2004.

Försurningen är fortfarande ett av våra allvarligaste miljöproblem. Sverige arbetar därför aktivt med att få till stånd utsläppsminskningar inom EU. Under året har förhandlingar pågått dels om en strategi för att minska utsläppen till luft från havsgående fartyg, dels om en revidering av direktiv 1999/32/EG om svavelhalten i marina bränslen. När det gäller direktivet om svavel i marina bränslen arbetar Sverige för en avsevärt högre ambitionsnivå jämfört med kommissionens förslag. Rådet antog rådsslutsatser om strategin vid sitt möte den 22 december. Sverige välkomnar förslaget till strategi i syfte att minska utsläppen till atmosfären från havsgående fartyg och stödjer de åtgärder och rekommendationer som föreslås.

De första buller och avgaskraven för fritidsbåtar

Under året antogs slutligen EU:s första gemensamma buller- och avgaskrav för fritidsbåtar genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/44/EG om ändring av direktiv 94/25/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar i fråga om fritidsbåtar. De införs med början den 1 januari 2005. Avgaskraven innebär att utsläppen av kolväten från nya bensenmotor drivna båtar minskar med 90 procent och att de nya dieseldrivna båtarnas utsläpp av kväveoxider och partiklar minskar med cirka 30 procent. Detta leder inte bara till bättre luftkvalitet utan har även en positiv effekt på vattenkvaliteten då avgasröret hos många fritidsbåtsmotorer mynnar i propellern, vilket medför att avgaserna vispas ner i vattnet, men dämpar buller.

En annan detalj som kommer att förbättra vattenkvaliteten lokalt kom till efter ett gemensamt svenskt/finskt initiativ. Rådet enades om att nya fritidsbåtar ska ha kopplingar som innebär att toalettankarna ska kunna tömmas till mottagningsanläggningar i hamn.

Skärpta avgaskrav för större dieseldrivna arbetsmaskiner

Europaparlamentet och rådet enades under hösten om skärpta avgaskrav för motorer till större dieseldrivna arbetsmaskiner som inte är avsedda att användas för vägtransporter. De nu gällande avgaskraven framgår av Europaparlamentets och rådets direktiv 97/68/EG. Avgaskraven skärps successivt i tre steg under perioden mellan den 1 januari 2006 till 2014. I det andra steget kommer dessa maskiner att behöva förses med partikelfilter och i det tredje kravsteget med avancerad utrustning för efterrening för kväveoxider.

När samtliga steg är genomförda kommer partikelutsläppen från nya motorer att jämfört med idag ha minskat med mellan 80 och 90 procent. Kväveoxidutsläppen minskar med över 90 procent. Det är därför en mycket långtgående utsläppsminskning som nu har antagits.

Beslutet innebär att avgaskraven även gäller för dieselmotorer till insjöbåtar, rälsbussar och lok. Dessa motorer är en liten utsläppskälla i Sverige, men viktiga på kontinenten.

Kommissionen lade i slutet av december 2002 fram ett förslag till ett direktiv om begränsning av utsläpp av flyktiga organiska föreningar förorsakade av användning av organiska lösningsmedel i vissa färger och lacker samt produkter för fordonsreparationslackering (KOM (2002) 750 slutlig).

Direktivet begränsar vissa produkters totala halt av flyktiga organiska föreningar (VOC) och är avsett att bidra till att uppfylla kraven i direktiv 2001/81/EG om nationella utsläppskrav för vissa luftföroreningar, däribland VOC. Sverige har fått gehör för att precisera direktivets syfte väl och att direktivet är ett komplement till andra direktiv. Det innebär bl.a. att förslaget till direktiv inte begränsar möjligheter för åtgärder som vidtas på gemenskapsnivå eller nationell nivå för att skydda användares och arbetstagares hälsa eller arbetsmiljön.

Vid rådsmötet den 27 oktober antogs en gemensam ståndpunkt om en politisk överenskommelse om det föreslagna direktivet.

Ozonnedbrytande ämnen

Förordning (EG) nr 2037/2000 om ämnen som bryter ned ozonskiktet ändrades genom förordning (EG) nr 1804/2003. Ändringarna avser användningsområden för haloner som är av avgörande betydelse, export av haloner, export av produkter och utrustning som innehåller klorfluorkarboner samt kontroll av bromkloretan. Ändringarna föranleder ingen förändring av det svenska regelverket.

40.3.2 Hållbara konsumtions och produktionsmönster: kemikalier, inklusive bekämpningsmedel samt resurs och avfallsfrågor

Uppföljning av Världstoppmötet i Johannesburg (WSSD)

Vid Världstoppmötet i Johannesburg för hållbar utveckling (WSSD) 2002, enades världens länder om att ta fram ett ramverk av program för hållbar konsumtion och produktion.

I juni hölls ett uppföljningsmöte om hållbar konsumtion och produktion i Marrakech, Marocko. Bland deltagarna fanns representanter från Sverige och kommissionen. Inför mötet hade länderna i Sydostasien och Latinamerika arrangerat regionala möten om hållbar konsumtion och produktion.

I december inbjöd kommissionen till ett expertmöte om hållbar konsumtion och produktion för att diskutera uppföljningsprocessen, inspel till mötet om FN:s konvention för hållbar utveckling (CSD) i april 2004 och den kartläggning som genomfört över de aktiviteter och initiativ som pågår inom hållbar konsumtion och produktion inom EU.

Vid det nordiska ministermötet i oktober beslutades att tillsätta en nordisk ad hoc-grupp för konsumtion och produktion kopplat till vatten, sanitet och bosättning. Dess uppgift blir att identifiera dessa kopplingar och ta fram ett underlag inför CSD.

Ett första förhandlingsmöte om den globala kemikaliestrategin (UNEP/PrepCom1) hölls i november. På mötet utarbetade Sverige förslag till mål och syfte som EU presenterade. I detta föreslås bl.a. att risker från skadliga effekter av kemikalieanvändning i ett livscykel perspektiv ska elimineras eller reduceras för att 2020 målet ska kunna uppnås. Sveriges grundinställning i förhandlingarna om den globala kemikaliestrategin är att i möjligaste mån utgå från miljömålet "Giftfri miljö". Viktiga frågor är försiktighetsprincipen, substitutionsprincipen, producentansvaret och principen att förorenaren ska betala – och att dessa vidareutvecklas och operationaliseras. Det är dessutom viktigt att den globala kemikaliestrategin omfattar omhändertagande av det farliga avfallet.

Ett viktigt led i arbetet med den globala kemikaliestrategin är ratificering och genomförande av internationella överenskommelser. Sverige har ratificerat Stockholmskonventionen om långlivade organiska föreningar (s.k. POP:s). Vidare ratificerade Sverige hösten 2003 Rotterdamkonventionen om förfarandet för ett förhandsgodkännande av vissa farliga kemikalier och bekämpningsmedel vid internationell handel.

Integrerad produktpolitik

Kommissionen antog i juni ett meddelande om en integrerad produktpolitik, IPP, (KOM (2003) 302 slutlig). Vid rådsmötet (miljö) i oktober antogs rådsslutsatser om IPP. Rådsslutsatserna fokuserar på att tydliggöra behovet av IPP, kopplingen till andra strategier och processer, att inbegripa även tjänster och att särskilt utveckla verktygen grön offentlig upphandling, miljöinformation och eko-design.

Under året har tre möten i det europeiska informella IPP-nätverket hållits. Sverige har deltagit aktivt samt bidragit med underlag vid dessa möten.

Ny kemikalielagstiftning

Kommissionen presenterades sitt förslag till en ny kemikalielagstiftning i oktober (KOM (2003) 644 slutlig). Lagstiftningen, i form av en EG-förordning, ersätter 40 olika avsnitt i nuvarande lagstiftning. Förslaget innehåller många viktiga nyheter och innebär en grundläggande förändring av hur vi ska reglera kemikalier. Ett tydligt ansvar läggs på industrin när det gäller att bedöma och hantera risker med kemikalier. Ansvar läggs främst på tillverkare och importörer.

Synpunkter på utkastet kunde lämnas under det offentliga samråd via Internet som pågick under våren. Internetkonsultationen gav ca 4000 svar och ledde till att förslaget reviderades. Under året har frågan behandlats i en ad hoc-arbetsgrupp. Arbetsgruppen rapporterar till både miljö- och konkurrenskraftsrådet. Under hösten har förslaget presenterats i båda rådskonstellationer.

En HA-olja är en restprodukt som bildas vid tillverkningen av smörjoljor. HA-oljor innehåller höga halter av polycykliska aromatiska kolväten (PAH), av vilka flera är klassificerade som cancerframkallande. Generellt är PAH också fettlösliga, ofta svårnedbrytbara i miljön och har ofta även förmåga att ansamlas i levande organismer. Vid tillverkning av bildäck tillsätts HA-oljor för att göra gummipolymeren mer lättarbetad och för att göra slitbanan mjuk. Varje år sprids stora mängder i miljön via däcksslitage. Sverige har under året aktivt drivit frågan om att EU ska förbjuda giftiga s.k. HA-oljor i bildäck bl.a. genom att tillsammans med Tyskland lämna förslag till kommissionen på hur ett sådant förbud bör se ut.

Kvicksilver

I december 2002 fick kommissionen i uppdrag av rådet att ta fram en EU-gemensam strategi för kvicksilver senast 2004. Sverige bidrar aktivt i arbetet med att lämna underlag och synpunkter till kommissionen, bl.a. genom det nordiska samarbetet. På svenskt initiativ skickades i augusti 2003 ett brev till kommissionen från de nordiska miljöministrarna om strategin. Nordiska ministerrådet har också beslutat om att finansiera ett seminarium om strategin i mars 2004. Seminariet organiseras bl.a. av Naturvårdsverket.

Tvättmedel

Under året togs en politisk överenskommelse om ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tvätt- och rengöringsmedel. I kommissionens förslag till förordning (KOM (2002) 485 slutlig) fastställs regler i syfte att åstadkomma fri rörlighet för tvätt- och rengöringsmedel och tensider i tvätt- och rengöringsmedel på den inre marknaden, samtidigt som en hög miljöskyddsnivå garanteras. Tensider i tvätt- och rengöringsmedel ska uppfylla krav på fullständig biologisk nedbrytbarhet. Tidigare rekommendationer om märkning av produkter när det gäller innehåll och doseringsanvisningar blir bindande. Särskild märkning införs för att informera konsumenterna om vilka doftämnen och konserveringsmedel som finns i tvätt- och rengöringsmedlen. Under året genomfördes en första behandling i Europaparlamentet.

En strategi för hållbar användning av bekämpningsmedel

Under året har kommissionen arbetat med ett förslag till en tematisk strategi för hållbar användning av bekämpningsmedel samt en revidering av bekämpningsmedelsdirektivet (direktiv 91/414/EG). Sverige driver frågan om en stärkt koppling mellan den tematiska strategin och bekämpningsmedelsdirektivet. Behovet av strikta och primärt farobaserade kriterier för godkännande av bekämpningsmedel betonas. Ämnen som är cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska samt persistenta, bioackumulerbara och toxiska ämnen eller sådana som

är förknippade med andra risker så som reproduktionsstörningar ska enligt svensk uppfattning inte förekomma som bekämpningsmedel. Sverige framhåller betydelsen av nationella riskbegränsningsprogram och verkar även för ett förbud mot ohållbara användningar som t.ex. flygbesprutning och jorddesinfektion.

I EU:s pågående omregistrerings- och utvärderingsprogram för bekämpningsmedel (SERP) har Sverige förgäves motsatt sig godkännandet av de aktiva substanserna paraquat och quinoxifen. Dessa ämnen som enligt svensk uppfattning har oacceptabla miljö- och hälsoegenskaper är nu godkända inom EU och kan potentiellt komma att prövas för användning i Sverige.

Arbetet med följdlagstiftningen till biociddirektivet (direktiv 98/8/EG) har nyligen avslutats och arbetet med registrering och utvärdering av biocidprodukter påbörjats.

Gruvavfall

Kommissionen beslutade i juni om förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om hantering av avfall från utvinningsindustrin (KOM (2003) 319 slutlig).

Genom detta förslag ska minimikrav införas för att förbättra hanteringen av avfall från utvinningsindustrin i syfte att förbättra miljön och undanröja de olycksrisker som är förknippade med denna avfallshandling. Förslaget till direktiv har tagits fram mot bakgrund av de svåra gruvdammsolyckor som inträffat.

Under det italienska ordförandeskapet har en kort presentation skett av direktivet i rådsarbetsgruppen. Europaparlamentet avser att avsluta sin första behandling av förslaget i februari 2004.

Transport av avfall

I juni beslutade kommissionen om ett förslag till reviderad förordning om transporter av avfall (KOM (2003) 379 slutlig). Förslaget innebär en revidering av Europaparlamentets och rådets förordning (EEG) nr 259/93 om avfallstransporter. Sedan förordningen trädde i kraft har en rad problem uppstått i samband med dess tillämpning, förvaltning och efterlevnad. Mot bakgrund av dessa diskussioner har man kommit fram till att en översyn av förordningen är nödvändig. Översynen inkluderar även genomförandet av det ändrade OECD-beslutet som finns om kontrollförfaranden för transport av avfall för återvinning (OECD-rådets beslut C (2001) 107 av den 14 juni 2001) i gemenskapslagstiftningen. Inledande möten har hållits under året.

Bevarandet av värdefulla naturområden

Arbetet med att etablera ett ekologiskt nätverk inom EU av värdefulla naturområden – Natura 2000 – utgör tillsammans med EU:s sjätte miljöhandlingsprogram ett led i arbetet med att bevara och hållbart nyttja biologisk mångfald. Nätverket Natura 2000 ska bidra genom att Europas mest värdefulla livsmiljöer för växter och djur bevaras.

Kommissionen anordnar regionala möten i syfte att utvärdera bidragen på grundval av all tillgänglig relevant kunskap. Under våren 2002 hölls ett sådant biogeografiskt utvärderingsseminarium för Sverige och Finland som gällde den nordliga boreala biogeografiska regionen. Slutsatsen blev att Sverige ombads föreslå ytterligare områden för vissa naturtyper och arter för den boreala regionen som är den ytmässigt helt dominerande i mellersta och norra Sverige.

Utöver ovan nämnda arbete inom EU för skydd av biologisk mångfald har kommissionen via Habitatkommittén ett antal arbetande arbetsgrupper för att utveckla gemensamma synsätt och riktlinjer kring olika frågor som rör genomförandet av art- och habitatdirektivet (direktiv 92/43/EG). Under året har en grupp bl.a. analyserat hur direktivet ska tolkas ifråga om vissa bestämmelser om bevarandet av arter. En annan arbetsgrupp arbetar med att se över hur art- och habitatdirektivet bör tillämpas i den marina miljön.

I Sverige har ett arbete påbörjats med att utveckla särskilda bevarandeplaner för Natura 2000-områdena.

Biologisk mångfald

Under året har kommissionen påbörjat arbetet med en uppföljning av genomförandet av EU:s strategi för biologisk mångfald med tillhörande sektorsvisa aktionsplaner. Dessa presenterades av kommissionen 1998 respektive 2001 och är ett led i EU:s genomförande av konventionen om biologisk mångfald. Kommissionen har under året etablerat en särskild expertgrupp för biologisk mångfald. Därutöver har ett antal expertgrupper bildats för uppföljning av de sektorsvisa aktionsplanerna samt en grupp för frågor som rör övervakning och genomförande. Arbetet förväntas leda till en rapport från kommissionen under 2004.

Inför det sjunde partsmötet i konventionen om biologisk mångfald i februari 2004, och det första partsmötet i biosäkerhetsprotokollet under denna konvention, har det skett ett omfattande koordineringsarbete inom EU under hösten, i syfte att nå gemensamma ståndpunkter och rådsslutsatser.

Skogsövervakning

Inom ramen för den gemensamma miljöpolitiken i EU antogs förordning (EG) nr 2152/2003 i november för övervakning av unionens skogar och miljösamspel (Forest Focus). Den ersätter två tidigare förordningar om

skydd av skogarna mot effekter av luftföroreningar respektive skogsbränder. Förutom dessa två huvudaktiviteter ska man inom ramen för förordningen utvärdera behov och förutsättningarna för att utveckla verksamheten till andra områden. De områden som är aktuella att inkludera är mark, klimateffekter, kolsänkor, biologisk mångfald och skogars skyddsfunktioner.

40.3.4 Marin miljö

Kvalitet på badvatten

I oktober 2002 presenterade kommissionen ett förslag till nytt badvattendirektiv (KOM (2002) 581 slutlig) vilket ska ersätta det befintliga badvattendirektivet från 1976 (direktiv 76/160/EEG). Sverige har arbetat för att det befintliga direktivet skulle omarbetas och bättre anpassas även efter nordiska förhållanden. Kommissionens förslag förhandlades i rådet under hela året men man lyckades under året inte slutföra förhandlingarna.

Strategin för att bevara och skydda den marina miljön

Rådet antog den 4 mars slutsatser med synpunkter på kommissionens meddelande om en strategi för att bevara och skydda den marina miljön (KOM (2002) 539 slutlig). Kommissionen anmodades att lägga fram en temainriktad strategi så snart som möjligt före maj 2005. Fyra arbetsgrupper har nu etablerats. I stort har alla arbetsgrupper haft möten under året och planeras lämna sina förslag till kommissionen 2004. Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen har representerat Sverige i arbetet.

40.4 Utveckling på andra miljöområden

40.4.1 Miljöteknik

Vid det Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001 enades stats- och regeringscheferna om att man till sitt nästa möte våren 2002 skulle undersöka hur miljötekniksektorn bättre skulle kunna bidra till tillväxt och sysselsättning inom EU. Kommissionen tog fram en rapport som antogs i mars 2002. I den förslaget kommissionen att en handlingsplan borde utvecklas i samverkan med olika intressenter. Handlingsplanen skulle fokusera på hinder för utveckling av miljötekniksektorn, upptag av ny teknologi och användningen av miljöteknik. Europeiska rådet godkände förslaget.

I mars 2003 presenterade kommissionen ett meddelande om utarbetandet av en handlingsplan för miljötekniksektorn (KOM (2003) 0131 slutlig). Sedan dess har kommissionen ägnat mycket tid åt att konsultera

olika intressenter. Fyra särskilda grupper har fungerat inom områdena klimat, markskydd, vatten och hållbar konsumtion och produktion. Var grupp har presenterat en rapport med beskrivning av de hinder som finns mot upptagande av nya teknologier. De har också lämnat förslag på lämpliga handlingar som skulle kunna främja utvecklingen av miljötekniksektorn, särskilt vad gäller lagstiftning och policy initiativ.

Handlingsplanen väntas bli presenterad i slutet av januari 2004 och antagen samma vår.

40.4.2 Miljö och hälsa

Kommissionen presenterade den i juni ett meddelande om en strategi för miljö och hälsa (KOM (2003) 338 slutlig). Syftet med strategin är att minska de miljörelaterade hälsoeffekterna, att identifiera och förhindra nya hot mot hälsan orsakade av miljöfaktorer samt stärka EU:s kapacitet för policyåtgärder inom området. De mest utsatta grupperna, särskilt barn, betonas. Rådet antog den 27 oktober 2003 slutsatser angående kommissionens strategi.

40.4.3 Förslag till nytt miljöansvarsdirektiv

I januari 2002 lade kommissionen fram ett förslag till direktiv (KOM (2002) 17 slutlig) om ansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador. Förslaget innebär att den som orsakat en miljöskada ska vidta nödvändiga åtgärder för att avhjälpa skadan. Åtgärder ska även vidtas vid överhängande hot om miljöskada. Den som orsakat skadan ska stå för kostnaderna för dessa åtgärder.

Direktivet bereddes i rådet under hela 2002. Våren 2003 intensifierades arbetet och en politisk överenskommelse om kunde nås vid rådsmötet den 13 juni. Rådets gemensamma ståndpunkt antogs i november (2003/C 277 E/02). Sverige agerade aktivt i förhandlingarna för ett större ansvarstagande hos verksamhetsutövarna. Formellt antogs den gemensamma ståndpunkten i september. Parlamentet yttrade sig över direktivet för andra gången i december.

40.4.4 Århuskonventionen

Genomförandet av Århuskonventionen

Under året lämnade kommissionen förslag till två direktiv som ska genomföra delar av konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser (KOM (2003) 622 slutlig), och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor (KOM (2003) 624 slutlig).

I slutet av året lämnade kommissionen även förslag på de ytterligare lagstiftningsåtgärder som bedömts nödvändiga för att genomföra konventionens bestämmelser i gemenskapsrätten. Bland annat ett förslag

till förordning om hur konventionen ska tillämpas på gemenskapens institutioner och organ. I samband med detta lämnade kommissionen även ett förslag till rådsbeslut om att, å gemenskapens vägnar, ratificera konventionen (KOM (2003) 625 slutlig).

Tillgång till rättslig prövning

Kommissionens förslag till direktiv om tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor utgör inte bara ett led i förberedelserna inför gemenskapens ratificering av Århuskonventionen, utan syftar även till att skärpa tillämpningen och efterlevnaden av miljölagstiftningen och fastställa en lägsta nivå för tillgången till rättslig prövning. Förslaget ger en avgränsad krets av allmänheten, inklusive vissa miljöorganisationer, en rätt att initiera en prövning av myndigheters och privatpersoners agerande eller underlåtenhet som strider mot miljölagstiftningen.

Århuskonventionens tillämpning i förhållande till EG:s institutioner och organ

Kommissionens förslag till förordning anger hur Århuskonventionens bestämmelser ska tillämpas på gemenskapens institutioner och organ genom att fastställa bestämmelser om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor på gemenskapsnivå. Bland annat föreslås att alla fysiska och juridiska personer, oavsett nationalitet och bosättningsort, ska ha tillgång till miljöinformation från gemenskapens alla institutioner och organ med förvaltningsuppgifter.

40.4.5 Kärnsäkerhet och strålskydd

Strålskydds- och kärnsäkerhetsfrågor hanteras under Euratomfördraget. Fördraget har i princip inte förändrats sedan dess tillkomst år 1957. I konventsarbetet som förberedde EU:s nya författning har Euratomfördraget heller inte hanterats utan planeras att finnas kvar vid sidan av EU:s författning. Flera medlemsstater har uttryckt missnöje med detta däribland Sverige och önskar att denna fråga behandlas i en ny regeringskonferens framöver så att även de nödvändiga delarna av Euratomfördraget kan föras in i EU:s författning. Därigenom skulle även detta sektorsfördrag, likt Kol- och stålunionen, kunna avskaffas.

Kommissionen presenterade direktivförslag om säkerhetsnormer för kärntekniska anläggningar och om hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall (KOM (2003) 32 slutlig). Dessa förslag anses, av ett antal länder (bl.a. Sverige), hota det framgångsrika internationella samarbetet på området och är därför fortfarande föremål för förhandlingar i rådet. I paketet ingår även ett förslag till förhandlingsmandat om handel med kärnbränsle med Ryssland.

Under året har även det s.k. HASS-direktivet som reglerar hanteringen av starka slutna radioaktiva strålkällor förhandlats. Rådets direktiv 2003/122/Euratom om kontroll av slutna radioaktiva strålkällor med hög aktivitet och herrelösa strålkällor antogs vid rådsmötet den 22 december.

Vidare har ett förslag till förordning om kärnämneskontroll förhandlats (KOM (2002) 99 slutlig). Denna förordning syftar till att genomföra tilläggsprotokollet till avtalet om kontroll mellan Euratom och IAEA under icke-spridningsavtalet om kärnvapen. För att tilläggsprotokollet ska träda ikraft behövs förutom medlemsstaternas anslutning och ratificering även gemenskapens ratificering. Den svenska ratificeringen av protokollet gjordes 2000.

40.4.6 FN:s miljöfond (UNEP): Miljöeffekterna av väpnad konflikt i Irak och Palestina kartlagda

FN:s miljöprogram UNEP utarbetade i början av året en studie om miljösituationen på ockuperade palestinska områden. Studien innehåller 136 rekommendationer om åtgärder som skulle förbättra miljön. Vid UNEP:s styrelsemöte kunde studien antas utan omröstning, vilket var ett oväntat stort framsteg.

I samband med kriget i Irak under våren gjorde UNEP en skrivbordsstudie av miljöförändringar i landet. Under den amerikanska ockupationen av Irak har UNEP kartlagt miljötillståndet också genom fältstudier. Med hjälp av satellitbilder, prover m.m. har s.k. hot spots identifierats där behov av åtgärder är akut. EU har varit pådrivande för att få dessa studier till stånd och enskilda EU-länder har stått för deras kostnader.

DEL X UTBILDNING, UNGDOM OCH KULTUR

41 Utbildning

41.1 Sokrates och Leonardo da Vinci

Utbildningsprogrammen Sokrates och Leonardo da Vinci löper under perioden 2000–2006. Programmen omfattar alla utbildningsformer, från förskola till högskola och vuxenutbildning samt kompetensutveckling i arbetslivet. Genom programmen ges studerande och lärare möjlighet att studera och praktisera i andra europeiska länder. Under 2003 har 30 länder deltagit i programmen.

Under året har Sverige, i likhet med övriga länder som medverkar i programmen, sammanställt nationella rapporter om erfarenheter av genomförandet i respektive land. I de svenska rapporterna konstateras bl.a. att även om programmen i huvudsak har fungerat bra, kan mycket göras för att öka effektivitet och relevans. Bl.a. bör administrationen av programmen ytterligare förenklas och decentraliseras. Dessutom framhålls det i rapporterna att de båda programmen bör integreras bättre, möjligen i ett sammanhållet ramprogram. Mobilitet och utvecklingsprojekt bör även i fortsättningen utgöra de viktigaste åtgärderna i programmen.

Antalet utresande svenska studenter inom Erasmus, delprogrammet för högre utbildning inom Sokrates, har visat en vikande tendens under de senaste åren. Mot slutet av 1990-talet var det ungefär 3 600 svenska studenter som årligen studerade i ett annat europeiskt land inom ramen för Erasmus. Under 2003 har antalet sjunkit till drygt 2 600. Samtidigt ökar antalet inresande studenter inom Erasmus och närmar sig numera 5 000 per år. Detta är ett gott betyg åt den högre utbildningen i Sverige.

Lärarna utgör en nyckelgrupp inom programmen. Mot denna bakgrund är det glädjande att de senaste siffrorna tyder på betydande uppgång när det gäller deltagande av lärare inom såväl skolan som i högskolan.

Under år 2003 har drygt 250 svenska skolor deltagit i olika former av europeiskt samarbete inom Comenius, delprogrammet för skolsamarbete inom Sokrates. Därutöver deltog knappt 250 lärare i särskilda fortbildningsinsatser på europeisk nivå.

Inom ramen för Leonardo da Vinci, som avser yrkesutbildning och kompetensutveckling, deltar årligen ungefär 1 000 svenska studerande i utbyten och praktik. Dessutom medverkar svenska skolor, universitet och högskolor, vuxenutbildningsinstitutioner, organisationer m.fl. i olika transnationella pilotprojekt. Detta är i regel stora projekt med många partners. Sex av de pilotprojekt som valdes ut under 2003 har svensk projektledning. Detta innebär en viss minskning jämfört med föregående år.

EU-kommissionen har tillsammans med medlemsländerna arbetat systematiskt för att förenkla ansökningsregler och beslutsprocedurer så att de blir mer överskådliga och användarvänliga. Mycket återstår, men förbättringar har skett, vilket bl.a. visar sig i att beslut och utbetalningar numera i regel kommer snabbare och vid den tidpunkt som utlovats.

41.2 Nya utbildningsprogram: Erasmus Mundus och e-Learning

Genom beslut av Europaparlamentet och rådet i december startar år 2004 två nya program, Erasmus Mundus och e-Learning, som ska bidra till att målen för Lissabonstrategin på utbildningsområdet uppnås. Båda programmen är i hög grad resultat av initiativ som Sverige tog under sitt ordförandeskap i ministerrådet.

Erasmus Mundus genomförs t.o.m. 2008 och ska, liksom Erasmus i Sokratesprogrammet, höja kvaliteten på den högre utbildningen. Erasmus Mundus är dock inriktat på samarbete med tredje land, i första hand utomeuropeiska länder. Programmet ska bidra till att europeiska universitet får en tätposition i förhållande till universitet i andra delar av världen och stimulera kvalificerade, utomeuropeiska studenter att välja Europa för sin vidare utbildning. Ekonomiskt stöd kommer att ges till utveckling av magisterutbildningar som genomförs i samverkan mellan lärosäten i flera medlemsstater, till samarbete och utbyten mellan dessa lärosäten och lärosäten i tredje land samt till informationsinsatser och projekt för att stärka den högre utbildningens attraktionskraft. Merparten av budgeten om totalt 230 miljoner euro kommer dock att gå till stipendier till studenter och akademiker som kommer från tredje land för att delta eller undervisa i de europeiska magisterutbildningarna. Stipendierna kommer att motsvara de amerikanska Fulbright-stipendierna i storlek.

Programmet e-Learning kommer att pågå t.o.m. 2006 med en total budget om 44 miljoner euro. Programmet ska stödja användning av informationsteknik (IT) som bidrar till utbildningssystemens kvalitet och anpassning till kunskapssamhällets behov. Det ska särskilt identifiera metoder för att främja grundläggande IT-kunskap och utbildningens europeiska dimension samt stödja utveckling och spridning av produkter, tjänster och undervisningsmetoder. Till åtgärder som kommer att få stöd från programmet hör projekt för dem som av olika skäl inte kunnat dra fördel av IT, utveckling av nya modeller för virtuell högre utbildning samt e-vänskolekontakter och lärarutbildning.

Kandidatländerna och Efta/EES-länderna kommer att kunna medverka i programmen på samma villkor som medlemsstaterna.

Regeringen har samrått om programförslagen med riksdagens utbildningsutskott och med EU-nämnden.

41.3 Arbetsprogrammet för uppföljning av utbildningens framtidsmål

Skr. 2003/04:60

Under året togs ytterligare steg i genomförandet av rådets och kommissionens gemensamma program för uppföljning av de framtidsmål för utbildningssystemen som antagits inom Lissabonstrategin.

Vid rådets (utbildning) möte den 6 februari diskuterades ett meddelande, som kommissionen lade fram i december 2002 med förslag till riktmärken ("benchmarks") för uppföljning av målen (KOM (2002) 629 slutlig). Vid rådsötet den 5–6 maj antogs fem riktmärken, som avser medelvärden för medlemsstaterna att uppnå till 2010:

- andelen elever som avbryter sin skolgång får vara högst 10 procent,
- antalet utexaminerade inom matematik, naturvetenskap och teknik ska ha ökat med minst 15 procent,
- andelen 22-åringar med avslutad gymnasieutbildning ska vara minst 85 procent,
- andelen 15-åringar med otillräcklig läsförmåga ska ha minskat med 20 procent,
- andelen av den vuxna, arbetande befolkningen som deltar i livslångt lärande ska vara minst 12,5 procent.

Med anledning av det första riktmärket antogs vid rådsötet den 24–25 november en resolution om insatser för att förhindra avbruten skolgång och ungdomars svårigheter, särskilt åtgärder för att göra skolan till en öppen inläringsmiljö och främja samverkan mellan olika grupper och organ av betydelse för ungdomars utveckling. Dessa frågor behandlades också vid ett informellt möte, delvis gemensamt för utbildnings- och ungdomsministrarna, i San Patrignano den 3–4 oktober.

I den allmänna lägesrapport om Lissabonstrategin som presenterades i januari gav kommissionen investeringar i innovation och kunskap högsta prioritet och lade samtidigt, som ett komplement till rapporten, fram det särskilda meddelandet "Effektiva utbildningsinvesteringar – en nödvändighet för Europa" (KOM (2002) 779 slutlig). Med utgångspunkt i Lissabonslutsatsernas uppmaning till årlig ökning av investeringarna i mänskliga resurser tog kommissionen i meddelandet upp en diskussion om vägar att nå målet och möjligheter att effektivt utnyttja de investeringar som görs. Meddelandet utgjorde ett av underlagen för den debatt som fördes vid rådsötet den 6 februari om utbildningens fortsatta roll i Lissabonstrategin. I anslutning till debatten antogs rådsslutsatser som överlämnades till Europeiska rådet som ett bidrag till toppmötet den 21 mars.

Meddelandet om investeringar behandlades mer ingående i samband med ett informellt utbildningsministermöte i Aten den 2–3 mars och lade, vid sidan av slutsatserna från toppmötet den 21 mars, grunden för det italienska ordförandeskapets prioritering av satsningar på humankapital. Denna fråga diskuterades vid ett informellt möte, delvis gemensamt för utbildnings- och arbetsmarknadsministrarna, i Milano den 27–28 oktober. Vid rådsötet den 24–25 november antogs slutsatser om utveckling av humankapitalet för social sammanhållning och konkurrenskraft i kunskapssamhället. Rådet bekräftade där i första hand sin avsikt att ägna frågor om humankapital uppmärksamhet i

arbetsprogrammet för uppföljning av utbildningsmålen samt att säkerställa synergi mellan detta och andra relevanta processer inom Lissabonstrategin.

I ytterligare ett meddelande i början av året tog kommissionen upp universitetens roll i strategin (KOM (2003) 58 slutlig). Syftet var att främja en debatt bland alla berörda parter om nya möjligheter till samverkan mellan utbildning och forskning för att främja utbildningskvalitet och innovation. Utbildningsministrarna diskuterade i sin beredning av meddelandet vid rådsmötet den 5–6 maj särskilt de mål som kommissionen ansett måste uppnås för att universiteten ska kunna utveckla sin fulla potential: tillräckliga resurser, hög kvalitet och öppenhet mot omvärlden. Kommissionen presenterade sina slutsatser av den allmänna debatten vid det ministermöte som ägde rum i Berlin den 18–19 september inom ramen för den s.k. Bolognaprocessen för mellanstatligt samarbete inom den högre utbildningen och kommer våren 2004 att lägga fram en handlingsplan.

I enlighet med Barcelonaslutsatserna ska rådet och kommissionen våren 2004 lämna en delrapport till Europeiska rådet om genomförandet av arbetsprogrammet för uppföljning av utbildningsmålen. Vid rådsmötet den 24–25 november diskuterades ett meddelande från kommissionen med utkast till rapport (KOM (2003) 685 slutlig), som huvudsakligen kommer att beredas efter årsskiftet med sikte på antagande vid rådsmötet (utbildning) den 26 februari 2004. Kommissionen har i meddelandet föreslagit ökade insatser inom fyra områden: reformer och investeringar, strategier för livslångt lärande, rörlighet och validering av kvalifikationer samt stärkande av ”målprocessens” roll i Lissabonstrategin. Förslagen grundas bl.a. på rapporter från de arbetsgrupper som sedan det svenska ordförandeskapet successivt inrättats under kommissionen för utbyte av exempel på god praxis och utarbetande av indikatorer.

Regeringen har allmänt samrått med riksdagens utbildningsutskott om arbetsprogrammet och även samrått med EU-nämnden om samtliga frågor som behandlats i rådet.

41.4 Övriga utbildningsfrågor

Med anledning av kampanjen Europeiska handikappåret 2003 antogs vid rådsmötet den 5–6 maj en resolution om lika möjligheter till utbildning för studerande med funktionshinder. Resolutionen uppmanar till ökat informations- och erfarenhetsutbyte på europeisk nivå om åtgärder för att anpassa utbildningssystemen till funktionshindrades behov.

I juni lade kommissionen fram förslag till beslut av Europaparlamentet och rådet om ett ”handlingsprogram för att främja organ som är verksamma på europeisk nivå för att stödja enskilda insatser på utbildningsområdet” (KOM (2003) 273 slutlig). Förslaget avsåg endast pågående verksamheter och motiverades av kravet att det från den 1 januari 2004 måste finnas en rättslig grund för all verksamhet som finansieras ur EU-budgetens driftanslag. I den politiska överenskommelse beträffande förslaget som ingicks vid rådsmötet den 24–25 november godkände rådet genomförande av programmet under perioden 2004–2006. Programmet ska i första hand ge stöd till vissa institutioner

och sammanslutningar, t.ex. Collège de l'Europe i Brygge och Natolin som anordnar magisterkurser i juridik, statsvetenskap och ekonomi. Det kommer också att omfatta studier och forskning på temat europeisk integration, aktiviteter relaterade till uppföljningen av de gemensamma utbildningsmålen samt utbildning i europeisk rätt för nationella domare.

Regeringen har i båda dessa frågor samrått med riksdagens EU-nämnd.

2003 genomfördes den sjunde och sista av de årliga konferenser som sammanfört EU-ländernas och kandidatländernas utbildningsministrar i syfte att stödja EU:s utvidgning. Årets konferens ägde rum i Nicosia den 27–28 juni och behandlade frågor om utbildningskvalitet och lärarutbildning

42 Ungdomsfrågor och idrott

42.1 Utökad samarbete på ungdomsområdet

Den 21 november 2001 publicerade kommissionen den första vitboken om ungdomspolitik, ”Nya insatser för Europas ungdom” (KOM (2001) 681 slutlig). Vid rådsmötet den 30 maj 2002 beslutade ungdomsministrarna om att anta ett nytt ramverk för det nya europeiska samarbetet på ungdomsområdet. Inom ramen för det utökade samarbete, i enlighet med subsidiaritetsprincipen, föreslogs användandet av den öppna samordningsmetoden inom fyra prioriterade områden; inflytande och delaktighet, information, volontärarbete och bättre kunskap om unga. Därutöver anger vitboken också ett flertal politikområden som ungdomsministrarna har betonat är av särskilt vikt att man tar hänsyn till de ungas speciella behov. Dessa områden är utbildning, livslångt lärande, rörlighet, arbetsmarknad och social integration, rasism och främlingsfientlighet samt självständighetsfrågor. Inom dessa områden används ett sektorsövergripande arbetssätt.

Vid rådsmötet den 4–5 maj 2003 fattades bl.a. ett beslut om att anta ett uttalande om idrottens sociala värde för ungdomar (2003/C 134/03). Uttalandet betonar vikten av att lyfta fram idrottens sociala värde och fäster särskilt vikt vid skapandet av identitet och gemenskap människor emellan och friheten att utvecklas fysiskt, intellektuellt och moraliskt. I uttalandet fastslås även att man bör framhålla och understryka behovet av att sprida idrottens värderingar, att öka ungas engagemang i både formellt och icke-formellt lärande och att stödja de demokratiska värderingarna.

Som ett led i uppföljningen av vitboken enades ungdomsministrarna vid rådsmötet den 24–25 november 2003 om att anta resolutionen om de gemensamma målen inflytande och delaktighet samt information (2003/C 295/04). Sverige välkomnade förslaget om ungdomars inflytande och delaktighet i samhällslivet som ligger i linje med de nationella målen. De två nästföljande prioriterade områdena volontärverksamhet och bättre kunskap om unga, förväntas att antas av rådet hösten 2004.

I juni lade kommissionen fram förslag till beslut av Europaparlamentet och rådet om ett ”handlingsprogram för att främja organ som är verksamma på europeisk nivå inom ungdomsområdet” (KOM (2003) 272 slutlig). Förslaget avsåg endast pågående verksamheter och motiverades av kravet att det från den 1 januari 2004 måste finnas en rättslig grund för all verksamhet som finansieras ur EU-budgetens driftsanslag. I den politiska överenskommelse beträffande förslaget som ingicks vid rådsmötet den 24–25 november godkände rådet genomförande av programmet under perioden 2004–2006. Programmet ska ge stöd till Europeiska ungdomsforumet och icke-statliga ungdomsorganisationer.

Programmet Ungdom, som antogs den 13 april 2000 (beslut 1031/2000/EG), har en sammanlagd budget på 520 miljoner euro för åren 2000–2006. Programmet ger huvudsakligen stöd åt ungdomsutbyte och volontärtjänst för ungdomar. Dessutom erbjuder programmet stöd till nyskapande verksamhet och entreprenörskap, projektsamarbete med utbildningsprogrammen Sokrates II och Leonardo da Vinci II samt möjlighet att arbeta med ungdomsinformation och studier kring unga. Sedan 2001 är alla kandidatländerna fullvärdiga programländer tillsammans med medlemsstaterna och EES/Efta. Under 2003 deltog totalt ca 100 000 ungdomar och ungdomsledare i programmet, varav ca 1 700 från Sverige.

Under 2003 lämnade Sverige en utvärderingsrapport till kommissionen som belyste vilka erfarenheter Sverige har av det nuvarande programmet Ungdom tillsammans med rekommendationer för framtiden. Kommissionen avser att under våren 2004 lägga fram ett förslag på ett nytt ungdomsprogram som förväntas träda i kraft den 1 januari 2007.

42.3 Idrottens ställning inom EU utvecklas

Idrott omfattas inte särskilt av fördraget. EG-domstolen har dock genom domar fastställt principen att idrotten bör underkastas gemenskapsrätten i de fall den utgör en ekonomisk aktivitet inom ramen för den inre marknaden.

Under Greklands ordförandeskap genomfördes i maj ett informellt idrottsministermöte i Aten. Vid mötet behandlades frågan om idrotten inom EU, dopningsfrågor samt förberedelserna inför de olympiska spelen i Aten 2004. Italiens ordförandeskap genomförde ett informellt idrottsministermöte i Florens i oktober. Även vid detta möte behandlades idrotten inom EU samt dopningsfrågorna. Statsrådet ansvarigt för idrott informerade därefter kulturutskottet om de samtal som fördes i Florens.

Kommissionens årliga europeiska forum för idrott genomfördes i november i Verona och behandlade tre teman. Dessa var europeisk idrott i ett internationellt sammanhang, idrottens betydelse för social integration samt idrott och mediekunskap.

42.3.1 Europeiska året för utbildning genom idrott 2004

Rådet och Parlamentet beslutade i februari (beslut 291/2003/EG) att utse år 2004 till Europeiska året för utbildning genom idrott. Regeringen har i maj beslutat (Ju2003/2837/D) att utse Riksidrottsförbundet att vara nationellt samordningsorgan för året och att Riksidrottsförbundet bör koordinera de insatser förbundet vidtar till följd av uppdraget med de insatser som förbundet gör med stöd av de särskilda medel som förbundet disponerar för att idrottsrörelsen ska öppna dörrarna för fler, hålla tillbaka avgifterna, satsa mer på flickors idrottande, delta i kampen mot droger och intensifiera samarbetet med skolorna. Regeringen pekade även på att förbundet i genomförandet av uppdraget även bör ta hänsyn

till den av regeringen beslutade nationella handlingsplanen mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och diskriminering. Riksidrottsförbundet ska genomföra uppdraget som nationellt samordningsorgan i nära samarbete med Myndigheten för skolutveckling. Skr. 2003/04:60

43 Kultur och medier

EU:s insatser ska bidra till kulturens och den audiovisuella sektorns utveckling och främja samarbete mellan medlemsstaterna. Vid behov ska EU stödja och komplettera medlemsstaternas verksamhet när det gäller t.ex. spridande av kunskap om de europeiska folkens kultur och historia, bevarande och skydd av kulturarv samt konstnärligt skapande.

Under 2003 hölls två rådsmöten om kultur- och audiovisuella frågor: den 6 maj (behandlat i EU-nämnden den 28 april) samt den 24 november (behandlat i EU-nämnden den 21 november).

43.1 Ramprogrammet Kultur 2000 förlängs med två år

EU:s ramprogram för kultur, Kultur 2000 (beslut 2000/508/EG) omfattar alla konst- och kulturområden utom de audiovisuella medierna film, tv och video. Syftet är bl.a. att främja kulturell dialog, kreativitet, kulturens spridning över gränserna samt rörlighet för konstnärer, andra kulturaktörer och yrkesutövare och deras verk. Särskild vikt läggs vid aktiviteter som riktar sig till ungdomar, framhäver den kulturella mångfalden samt utvecklar nya kulturella uttrycksformer.

Kultur 2000 ger stöd till samarbetsprojekt mellan flera europeiska länder och kan sökas av alla typer av kulturorganisationer. Programmet löper under perioden 2000–2004 och har en totalbudget på 167 miljoner euro. Anslagen för verksamhetsåret 2003 uppgick till 38 miljoner euro. Trettio länder deltar i programmet: de 15 nuvarande EU-medlemmarna, de tre EES-länderna (Island, Liechtenstein och Norge), de tio anslutningsländerna (Cypern och Malta fr.o.m. år 2003) samt kandidatländerna Bulgarien och Rumänien.

I årets utlysning beviljades totalt 206 ansökningar stöd om mer än 30 miljoner euro (187 ettåriga projekt och 19 fleråriga projekt). I 25 av projekten ingår svenska deltagare, varav nio huvudarrangörer. Sjutton svenska kulturaktörer deltar som medarrangörer i 16 projekt, något som är viktigt att framhålla eftersom programmet förutsätter samarbete mellan olika länder. Sammanlagt tilldelas projekt med svenska aktörer knappt 3 miljoner euro. Inom åtgärd 3, Särskilda kulturevenemang, var årets tema St. Petersburgs 300 års jubileum. Av de fem projekt som valdes ut fanns ASSITEJ:s teaterfestival för barn och unga med svenska ASSITEJ som huvudorganisatör. Dessutom har fyra svenska projekt mottagit Europa Nostra Awards, Europeiska unionens pris för bevarande av kulturarv. Bland annat tilldelades Vasikkavuoma Slättermyr (Pajala) medalj för vård av det största kvarvarande exemplet på en sällsynt slättermyr.

Rådet har under 2003 godkänt kommissionens förslag att förlänga programmet i oförändrat skick t.o.m. 2006. Frågan har även behandlats av parlamentet i en första läsning. Motivet bakom förlängningen är dels att även de nya medlemsländerna ska ges möjlighet att utforma det framtida kulturprogrammet, dels att det nya finansiella perspektivet ska

beaktas. En utvärdering av Kultur 2000 för åren 2000–2001 har genomförts och kommissionen har aviserat att förslag om nytt kulturprogram från 2007 ska vara klart under våren 2004.

Skr. 2003/04:60

43.2 EU:s nya medlemsländer blir europeiska kulturhuvudstäder

Projektet Europeisk kulturhuvudstad inrättades 1985. Årets kulturhuvudstad var den österrikiska staden Graz. Under 2004 är Genua och Lille kulturhuvudstäder. För åren 2005–2019 har en turordning fastställts för utnämning av kulturhuvudstäder (Europaparlamentets och rådets beslut nr 99/1419/EG). Med anledning av EU:s utvidgning har kommissionen lagt fram ett förslag om att listan för åren 2009–2018 kompletteras med ett nytt medlemsland per år. Nästa gång Sverige står värd för projektet är 2014, enligt kommissionens förslag samtidigt med Lettland.

43.3 MEDIA-programmet förlängs med ett år

MEDIA-programmet ger stöd till den europeiska audiovisuella industrin i syfte att stärka dess konkurrenskraft och öka spridningen av europeiska verk. Programmets tredje omgång löper över fem år fr.o.m. den 1 januari 2001 med en totalbudget på 400 miljoner euro.

Programmet är uppdelat i två större delar: fortbildning av yrkesverksamma (MEDIA Training, beslut 163/2001/EG) samt utveckling, distribution och marknadsföring av europeiska audiovisuella verk (MEDIA Plus, beslut 821/2000/EG). Totalt deltar 27 länder: de 15 nuvarande medlemsstaterna, EES-länderna Island, Liechtenstein och Norge, åtta av de tio anslutningsländerna (Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Slovakien, Slovenien och Tjeckien) samt Bulgarien.

För 2003 har svenska aktörer fått totalt 3,06 miljoner euro, en ökning med drygt 277 000 euro jämfört med 2002. Av detta har 530 000 euro gått till utveckling, drygt 1,78 miljoner euro till distribution och 21 000 euro till marknadsföring. Jämfört med 2002 kan en påtaglig ökning noteras när det gäller stöd till tv-distribution: fem bolag har fått stöd jämfört med två förra året. Under 2003 tillkom i2i Audiovisual, ett stöd som har som syfte att underlätta för oberoende producenter att få extern finansiering från t.ex. banker. Två svenska aktörer fick totalt 650 000 euro i stöd. När det gäller fortbildning för yrkesverksamma finns det fortfarande ingen svensk utbildning som får stöd, men precis som tidigare år har en rad yrkesverksamma i filmbranschen tagit del av utbildningarna.

Liksom när det gäller Kultur 2000-programmet har rådet enats om att förlänga MEDIA Plus och MEDIA Training utan förändringar t.o.m. 2006. Frågan kommer att behandlas av EP under början av 2004. Kommissionen håller för närvarande på att utforma förslag till program för den audiovisuella sektorn för perioden 2007–2013. Som underlag för detta arbete används två utvärderingar som presenterats under året av oberoende konsultfirmor: halvtidsutvärderingen av MEDIA Plus och utvärderingen av föregångaren MEDIA II. Utvärderingarna visar att programmen på flera sätt har varit framgångsrika, bl.a. när det gäller

anpassning till behov hos länder som tillhör ett begränsat språkligt eller geografiskt område och/eller har en låg audiovisuell produktionskapacitet. Samtidigt är det en svår uppgift att stärka den europeiska industrins konkurrenskraft, i synnerhet i en besvärlig ekonomisk situation. Ytterligare information om utvärderingarna kan hämtas på kommissionens webbplats:

http://europa.eu.int/comm/avpolicy/media/index_en.html

43.4 TV-direktivet

Direktivet TV utan gränser (direktiv 89/552/EEG, ändrat genom direktiv 97/36/EG) innehåller minimiregler för gränsöverskridande TV-sändningar när det gäller europeiskt programinnehåll, reklam och sponsring, skydd av minderåriga och rätten till genmäle.

Kommissionen lade i samband med den fjärde tillämpningsrapporten om TV-direktivet (KOM (2002) 778 slutlig) fram en plan för översyn av direktivet. Planen innebar i huvudsak att kommissionen skulle inleda en oberoende undersökning av konsekvenserna av åtgärderna på EU-nivå och på nationell nivå för att marknadsföra, distribuera och producera europeiska verk. Ytterligare kompletterande utredningar genomförs för närvarande. Översynen omfattar hela direktivet, men kommissionen har valt att fokusera på vissa särskilda teman, t.ex. tillgång till evenemang av särskild vikt för samhället, främjande av kulturell mångfald, skydd av minderåriga och allmän ordning samt rätt till genmäle. Under våren 2003 har kommissionen hållit offentliga utfrågningar med berörda parter och det har även varit möjligt att lämna skriftliga synpunkter. Under ett antal år har Sverige framfört sina synpunkter till kommissionen, huvudsakligen angående reklam riktad till barn samt uppmanat kommissionen att se över den s.k. sändarlandsprincipen. Denna innebär att det land varifrån en TV-kanal sänder också är det land som har jurisdiktion över det programföretaget, även om kanalen riktar sig helt och hållet till en publik i en annan medlemsstat. I Sverige har detta bl.a. ansetts betyda att svensk lagstiftning inte kan tillämpas på vissa svenska programföretag som valt att etablera sig i en annan medlemsstat, trots att dessa programföretags sändningsverksamhet uteslutande är avsedd för den svenska publiken i Sverige och inte kan anses vara gränsöverskridande annat än i formell mening. Samtidigt är det uttryckligen tillåtet för en medlemsstat att ha mera ambitiösa regler än de minimiregler som TV-direktivet föreskriver. Sverige anser därför att TV-direktivets sändarlandsprincip måste ta hänsyn till en sådan situation. Den 15 december beslutade kommissionen att anta meddelandet (KOM (2003) 784 slutlig) om framtiden för europeisk lagstiftning på det audiovisuella området. I meddelandet presenteras den fortsatta hanteringen av översynen av direktivet, både på kort och på medellång sikt. Ett konkret lagförslag kan tidigast väntas komma 2005. För ytterligare information, se http://europa.eu.int/eur-lex/sv/com/cnc/2003/com2003_0784sv01.pdf.

I enlighet med det arbetsprogram för kulturområdet som antogs våren 2002 arbetade det grekiska ordförandeskapet fram en rådsresolution om kulturens övergripande aspekter: ökade synergier med andra sektorer och gemenskapsinsatser. Vid rådsmötet den 6 maj godkändes också en resolution om funktionshindrades tillgänglighet till kulturell infrastruktur och aktiviteter. På förslag av Sverige utfärdade ministrarna en deklaration om bevarandet av Iraks kulturarv.

Vid rådets möte den 24–25 november antogs en resolution om samarbete mellan kulturinstitutioner inom museiområdet och en resolution om deposition av filmverk i EU.

44 Institutionernas verksamhet

44.1 Europeiska unionens råd

För att effektivisera rådets förberedelser och genomförande av möten inför utvidgningen, i enlighet med rådets arbetsordning, togs beslut om en uppförandekod för rådet den 18 mars 2003 (dok. 7105/03). Uppförandekoden kommer under 2004 att införlivas i rådets arbetsordning. Regeringen välkomnar rådets uppförandekod.

Även frågan om en ny rådsbyggnad (A-delen i Résidence Palace) för Europeiska rådets möten diskuterades under året med anledning av utvidgningen. I slutsatserna från toppmötet i december framgår att beslut i frågan ska fattas vid vårtoppmötet 2004. Regeringen ser positivt på ett beslut i frågan, förutsatt att detaljerade finansiella, logistiska och rättsliga konsekvenser anges av rådets generalsekretariat och Coreper.

Under året har dessutom rådets arbetsformer diskuterats dels inom ramen för konventet om EU:s framtid, dels under den ännu inte avslutade regeringskonferensen. I och med att dessa förhandlingar ännu inte är avslutade finns inga ytterligare nyheter för rådet att presentera för 2003.

44.2 Europeiska kommissionen

År 2001 presenterade kommissionen en vitbok om EU:s styrelseformer. Huvudförslagen i vitboken rörde bättre delaktighet (mer öppet EU och effektivare dialog med allmänheten etc.); bättre politiska beslut, lagstiftning och genomförande; EU:s bidrag till internationella styrelseformer (EU:s röst i multilaterala organisationer etc.); samt tydligare mål för politiken och institutionerna.

Sedan vitboken antogs har det övergripande arbetet med att förbättra styrelseformer i EU huvudsakligen bedrivits inom ramen för framtidskonventet och regeringskonferensen, där kommissionen aktivt drivit flera av vitbokens förslag. Parallellt med diskussionerna om fördragsreformer, har kommissionen dock fortsatt arbetet med att genomföra de förslag i vitboken som bedömts kunna genomföras oberoende av ändringarna i fördragen.

I juni 2002 antog kommissionen – i enlighet med prioriteringen att främja nya styrelseformer och som uppföljning till vitboken – ett regel- förbättringspaket (KOM (2002) 275 slutlig). Detta bestod av en handlingsplan för hur EU:s institutioner och medlemsstater kan förbättra lagstiftningen, ett meddelande om konsekvensanalyser (dvs. sociala, ekonomiska och ekologiska effekter av ett lagförslag), ett meddelande om minimiriktlinjer för samrådsförfaranden samt ett övergripande medde-

lande om bättre lagstiftning. Som ett led i genomförandet av kommissionens regelförbättringspaket, enades kommissionen, rådet och Europaparlamentet i oktober om ett nytt interinstitutionellt avtal om "bättre lagstiftning". Avtalet föreskriver bl.a. större öppenhet i lagstiftningsprocessen samt uppdatering och reducering av lagstiftningsvolymen. Sverige har välkomnat det nya avtalet, som ger lämpligt stöd till genomförandet av kommissionens handlingsplan.

Våren 2000 presenterade kommissionen en vitbok om kommissionens interna administrativa reformer. Vitbokens förslag syftade sammantagna till en övergripande modernisering av EU:s institutioner baserad på principerna effektivitet, ansvarsskyldighet, ansvarstagande, öppenhet och insyn. Dessa principer ska genomsyra hela kommissionens administration och organisation. Under året publicerade kommissionen en rapport om Vitbokens genomförande (KOM (2003) 40 final/2). Rapporten klargör att arbetet med att genomföra vitboken varit mycket framgångsrikt; 87 av 98 föreslagna åtgärder har genomförts. Rapporten konstaterar samtidigt att behov av ytterligare åtgärder identifierats under arbetets gång. Regeringen understryker vikten av att denna process ges fortsatt hög prioritet.

44.3 Europaparlamentet

Under året fortsatte diskussionen om att upprätta ett gemensamt regelverk för löner, skatt och andra villkor för Europaparlamentets ledamöter. I juni antog Europaparlamentet ett nytt förslag till ledamotsstadga, vilket reviderades i december efter kritik från rådet. Flera medlemsstater är alltså kritiska, särskilt mot den höga lönenivån. Förslaget väntas bli föremål för behandling under våren 2004.

I november antogs Europaparlamentets och rådets förordning om regler för och finansiering av politiska partier på europeisk nivå. Enligt de nya reglerna kan politiska partier på europeisk nivå under vissa förutsättningar erhålla ekonomiskt stöd ur EU:s allmänna budget. I gengäld måste partierna uppfylla vissa krav, som t.ex. att vara politiskt representerade i en fjärdedel av medlemsstaterna och redovisa alla mottagna donationer som överstiger 500 euro. Sverige har välkomnat den nya förordningen, som gör systemet för finansiering av politiska partier mer öppet.

Den europeiska ombudsmannen tog under år 2003 emot 2 436 klagomål samt inledde undersökningar i 253 ärenden. Jacob Söderman från Finland, som varit europeisk ombudsman sedan 1995, ersattes från och med den 1 april av Nikiforos Diamandouros från Grekland. Diskussionerna om en förändring av ombudsmannens status, som initierades av Europaparlamentet under 2002, har ännu inte lett till något beslut.

Rådet antog i juni och september 2002 ett beslut om ändring av den rättsakt som reglerar valen till Europaparlamentet (valrättsakten). De nya reglerna ställer upp fler gemensamma principer för valen till Europaparlamentet, som t.ex. att valsättet ska vara proportionellt, men medför i praktiken inga större skillnader jämfört med gällande regelverk. Ändringsbeslutet – som förutsätter ändringar i vallagen och i lagen med anledning av Sveriges anslutning till EU – ska godkännas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

Riksdagen godkände beslutet i november. Ändringsbeslutet har ännu inte trätt i kraft men avsikten är att bestämmelserna ska kunna tillämpas vid valet till Europaparlamentet i juni 2004.

Skr. 2003/04:60

44.4 Europeiska gemenskapernas domstol

EG-domstolen har till uppgift att säkerställa att lag och rätt följs vid tolkningen och tillämpningen av EG-rätten (artikel 220 EG). EG-domstolen ska se till att unionens institutioner handlar inom sina respektive behörighetsområden och i enlighet med EG-rätten. Det är också EG-domstolen som ytterst avgör om medlemsstaterna och unionens institutioner följer och tillämpar EG-rätten korrekt. En förstainstansrätt med behörighet att pröva vissa särskilda grupper av ärenden är knuten till domstolen (artikel 225 EG). Förstainstansrättens domar kan överklagas till EG-domstolen.

De vanligaste målen vid EG-domstolen rör förhandsavgöranden enligt artikel 234 EG. Sådana mål inleds genom en begäran från en nationell domstol i någon av medlemsstaterna. I begäran ställer den nationella domstolen en eller flera frågor om hur EG-rätten ska tolkas och tillämpas. I domen i sådana mål lämnar EG-domstolen bindande uttalanden om tolkningen av fördragen och om tolkningen eller giltigheten av rättsakter som har beslutats av unionens institutioner. Under året begärde nationella domstolar förhandsavgörande från EG-domstolen i cirka 200 fall. Av dessa kom fem från svenska domstolar. Den svenska regeringen yttrade sig i tio mål om förhandsavgörande.

Vid EG-domstolen handläggs även mål om så kallad direkt talan. Dessa mål inleds när en institution eller en medlemsstat väckt talan mot en annan medlemsstat eller institution. Under året väcktes talan mot Sverige i fem fall. Den svenska regeringen ansökte om att få föra talan till stöd för en av parterna (intervention) i två mål vid EG-domstolen och i fyra mål vid förstainstansrätten.

I bilaga 1 finns en redogörelse för mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och förstainstansrätten för perioden november 2002 – november 2003. Det gäller dels mål där den svenska regeringen har agerat eller där en begäran om förhandsavgörande har inkommit från en svensk domstol, dels mål där Sverige är part eller har stött en av parterna. I bilagorna 2 och 3 redogörs för viktiga domar som EG-domstolen respektive förstainstansrätten har meddelat under år 2003.

44.5 Europeiska revisionsrätten

Revisionsrätten svarar för den externa revisionen av EU. Rättens huvuduppgift är att göra en oberoende granskning av hur gemenskapens medel uppbärs och används, och härigenom bedöma hur de europeiska institutionerna sköter sina uppgifter i samband med detta. Revisionsrättens granskningar sker dels vid respektive EU-institution, dels på plats i de länder där gemenskapsmedel uppburits eller använts.

Under året har revisionsrätten antagit 13 specialrapporter. Bl.a. har genomförandet av programplanering för strukturfondsåtgärder för perioden 2000–2006 samt landsbygdens utveckling – stöd till mindre gynnade

området varit föremål för särskilda granskningsinsatser. I november presenterades årsrapporten, som innehåller en sammanfattning av rättens granskningar, sektor för sektor samt för institutionernas egna administration. Som en del av årsrapporten publiceras även en revisionsförklaring. Revisionsrättens rapporter utgör underlaget för rådets ställningstagande till om de ska rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för dess genomförande av budgeten. Den 7 mars beslutade rådet att rekommendera att ansvarsfrihet beviljades för budgetåret 2001.

44.6 Övriga institutioner och organ

44.6.1 Regionkommittén

Regionkommittén består av politiska representanter från lokal och regional nivå i medlemsstaterna. Totalt är ledamöterna 222 till antalet och utses för fyra år. De svenska ledamöterna i Regionkommittén är 12 till antalet (nio från kommunerna och tre från landstingen). Under 2003 utsågs en ny svensk delegation utifrån resultatet vid de allmänna valen 2002. Delegationen är nominerad för resten av mandatperioden t.o.m. den 26 januari 2006.

Regionkommitténs verksamhet dominerades under året av framtidskonventet och regeringskonferensen. Kommittén har i dessa frågor antagit flera yttranden bl.a. om regionernas roll i EU och bättre och enklare lagstiftning. Regionkommittén deltog med sex observatörer i framtidskonventet.

Regionkommittén har haft fem plenarsessioner under året. En av sessionerna genomfördes i samverkan med Europaparlamentet.

Den svenska delegationen medverkade såsom rapportörer i två yttranden som antagits av plenarsessionen. Yttrandena har gällt att stärka Lisabonsstrategins sociala dimension, nordliga dimensionen och om en handlingsplan om forskning.

44.6.2 Europeiska investeringsbanken

Europeiska investeringsbanken (EIB) har sitt säte i Luxemburg och bildar tillsammans med Europeiska investeringsfonden (EIF) EIB-gruppen. EIB:s huvudsakliga uppgift är att främja unionens integration och sammanhållning genom långfristig långivning. Utlåning i syfte att förbereda kandidatländerna för medlemskap i EU är en av bankens främsta prioriteringar. I EIB:s främsta ledningsorgan, guvernörsstyrelsen, ingår medlemsländernas finansministrar. Beslut om konkreta projekt och även om de flesta policyfrågor fattas emellertid av bankens direktörsstyrelse. Denna leds av bankens chef och utgörs i övrigt av tjänstemän från medlemsländerna och kommissionen. Sverige delar valkrets med Finland och Österrike. Valkretsländerna nominerar gemensamt en representant till bankens verkställande ledning.

Den 1 januari trädde den tidigare beslutade kapitalhöjningen i kraft. Grundkapitalet höjdes från 100 till 150 miljarder euro och bankens kapitalbehov beräknas därigenom vara täckt i minst fem år.

Under det italienska ordförandeskapet diskuterades återigen möjligheterna att ytterligare främja ekonomisk utveckling i partnerländerna runt Medelhavet. Under 2002 inrättades en särskild lånefacilitet inom EIB för dessa länder. Efter en utvärdering beslutades under året att faciliteten för dessa länder ska förstärkas vilket bl.a. medför ökad fokusering på utlåning till privat sektor. Samtidigt diskuterades även bankens s.k. externa mandat, dvs. utlåningen generellt till länder utanför unionen. En halvtidsöversyn av det externa mandatet har genomförts under hösten bl.a. med anledning av de nya medlemsstaternas anslutning till unionen. Ett resultat av denna översyn var bl.a. att Ryssland på ett tydligare sätt inkluderas i bankens utlåning. Under det s.k. Cotonou-avtalet mellan EU och AVS-länderna har en utlåningsfacilitet inrättats inom EIB. EIB har även viss del i det s.k. tillväxtinitiativet där transeuropeiska nätverk (TEN:s) är en viktig komponent. Inom banken har bl.a. en särskild facilitet för investeringar i transeuropeiska nätverk inrättats med beredskap att låna ut ca 50 miljarder euro fram till 2010.

44.6.3 Europeiska centralbanken

Nya rösträttsregler för ECB-rådet

Den 21 mars fattade Europeiska rådet på stats- och regeringschefsnivå beslut om att ändra rösträttsförfarandet för ECB-rådet. Beslutet innebär att det totala antalet röster i ECB-rådet begränsas till 21. Direktionsledamöterna i ECB ska ha permanent rätt att rösta, vilket innebär att de får 6 av de 21 rösterna. De återstående 15 rösterna fördelas på cheferna för de nationella centralbankerna från de medlemsstater som är medlemmar i valutaunionen enligt ett särskilt rotationsförfarande. Hur ofta en chef för en viss centralbank får rösta beror på var hennes eller hans medlemsland befinner sig på en särskild rangordning.

För att ändringen ska träda i kraft krävs att samtliga EU:s medlemsländer ratificerar den. Regeringen har i proposition 2003/04:52, Ratificering av ändring i stadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken, förslagit att riksdagen ska godkänna ändringen i god tid innan den 1 april 2004 då de nya rösträttsreglerna är tänkta att träda i kraft. Propositionen beslutades av regeringen den 11 december.

44.6.4 Europeiska investeringsfonden

Europeiska investeringsfonden (EIF) utgör unionens särskilda organ för förmedling av riskkapital och garantier till små och medelstora företag. EIF:s riskkapitalsatsningar sker främst via fonder som investerar i innovationsinriktade företag som befinner sig i tidiga faser. Ungefär hälften av EIF:s investeringar är inriktade mot teknologiutveckling. Investeringarna syftar till att skapa arbetstillfällen i EU på lång sikt. Fonden är verk-

sam i EU:s medlems- och kandidatländer. EIB innehar 61 procent av aktierna i EIF. Övriga ägare är kommissionen (30 procent) och olika europeiska finansieringsinstitutioner (tillsammans 9 procent). Det egna kapitalet uppgår till två miljarder euro. Även EIF bidrar till tillväxtinitiativet genom utvecklandet av nya riskkapitalinstrument.

44.7 Öppenhet och insyn

EU måste företrädas av moderna, öppna och medborgarorienterade institutioner. Sverige fortsatte under året att verka för ökad öppenhet och insyn i EU:s institutioner.

Sedan den 3 december 2001 tillämpar Europaparlamentet, rådet och kommissionen förordningen (1049/2001) om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar. I behandlingen av de enskilda utlämnandeärenden som ministerrådet beslutar i har Sverige agerat för att främja en öppenhetsvänlig tolkning av bestämmelserna i förordningen. De diskussioner av mer principiell natur som förts i rådet har under året rört frågan om hur sekretessbestämmelsen till skydd för rättslig rådgivning ska tolkas. Också skillnader i medlemsstaternas bedömning om skaderekvisiten i en specifik sekretessbestämmelse har föranlett åtskillig diskussion.

Under 2003 har antalet handlingar som begärts ut från rådet ökat jämfört med tidigare år, samtidigt som antalet s.k. bekräftande ansökningar (begäran om omprövning) i stort sett varit konstant jämfört med 2002. En tydlig tendens är att rådet gått mot ökad förståelse och acceptans för handlingsoffentligheten. Även inom kommissionen går utvecklingen i samma riktning, men på grund av kommissionens mer decentraliserade struktur är tendensen här inte lika tydlig.

Under året har ändringar gjorts i förordning (EEG, Euratom) nr 354/83 om öppnandet för allmänheten av Europeiska ekonomiska gemenskapens och Europeiska atomenergigemenskapens historiska arkiv (arkivförordningen) i syfte att se till att denna förordning inte står i konflikt med förordning 1049/2001. Sverige tog aktiv del i arbetet för att se till att tidigare oklarheter i arkivförordningen undanröjdes, bl.a. vad gäller frågan om vad som ankommer på medlemsstaterna. Den 22 september antogs dessa följdändringar av rådet (rådets förordning (EG, Euratom) nr 1700/2003 av den 22 september 2003).

Ett antal ändringar i de rättsakter som upprättar de 15 befintliga decentraliserade gemenskapsorganen har antagits under året. (Samtliga ändringar publicerade i EUT nr L 245, 29/09/2003 s. 1–43). De ändringar som gjorts innebär att organen nu ska följa bestämmelserna i förordning 1049/2001.

En stor del av arbetet med att verka för ökad öppenhet och insyn i EU:s institutioner har bestått i att bistå statsministerns representant i EU:s framtidskonvent med underlag och argument för att öka öppenheten och främja en god och effektiv förvaltning inom EU. Förslag har där lagts om att handlingsoffentligheten utsträcks till att gälla samtliga unionens institutioner och organ, att EU-tjänstemännens yttrandefrihet bör stärkas samt att det i fördraget ska införas en rättslig grund för att anta för institutionerna och organen gemensamma och bindande regler om

god förvaltning. Resultatet av dessa ansträngningar finns redovisat i regeringens skrivelse 2003/04:13 Europeiska konventet om EU:s framtid. Parallellt med detta arbete har det förekommit löpande kontakter på tjänstemannanivå med andra medlemsstater i syfte att skapa förutsättningar för att konferensen ska utmynna i ett resultat som främjar ökad öppenhet och insyn i unionens verksamhet.

Inom ramen för utarbetandet av nya tjänsteföreskrifter för EU-anställda verkar Sverige för att stärka EU-tjänstemännens yttrandefrihet. De nuvarande reglerna anger att tjänstemännen har tystnadsplikt. Sverige har föreslagit att huvudregeln i stället ska vara att tjänstemännen har rätt till yttrandefrihet, och att undantag från den principen ska anges tydligt. Under våren 2003 nåddes en politisk överenskommelse i rådet om att principen om tjänstemännens rätt till yttrandefrihet ska skrivas in i regelverket. Förhandlingarna om de nya tjänsteföreskrifterna är inte formellt avslutade.

Under 2003 har Sverige ansökt om intervention i två mål som gäller tolkningen av förordning 1049/2001. Mål T-84/03, Maurizio Turco mot Europeiska unionens råd, rör utlämnande av ett rättsutlåtande från rådets juridiska avdelning som upprättats inom ramen för ett lagstiftningsförfarande. Mål T-170/03, British American Tobacco mot Europeiska gemenskapernas kommission, rör bl.a. institutionens skyldighet att motivera sitt avslagsbeslut och förhållandet mellan skydd av personuppgifter å ena sidan och handlingsoffentlighet å andra sidan.

44.8 Personalpolitik i EU:s institutioner

Mot en EU-förvaltning för 2000-talet

Moderniseringen av EU:s institutioner, under kommissionens vice ordförandes ledning, går i stort sett planenligt. Målet för reformerna var förbättringar inom tre centrala områden; ekonomisk förvaltning och kontroll, strategisk planering och resursutnyttjande samt personalpolitiken. De två första målsättningarna har uppnåtts. Den sista återstående pusselbiten är nu på god väg att falla på plats. En politisk överenskommelse som rör personalpolitiken nåddes i rådet för allmänna frågor den 19 maj och en uppgörelse med de fackliga organisationerna träffades den 26 juni. Vad som återstår är främst diskussioner med Europaparlamentet, som är EU:s näst största arbetsgivare, och utestående tekniska frågor. Innebörden är att anställningsvillkoren, som regleras i särskilda tjänsteföreskrifter för de cirka 30 000 tjänstemännen vid EU:s institutioner, kommer att ändras fr.o.m. den 1 maj 2004. Målet har hela tiden varit att de nya tjänsteföreskrifterna ska vara på plats inför utvidgningen, vilket man nu ser ut att lyckas med.

Svenskt initiativ stärker EU-tjänstemännens yttrandefrihet

Regeringen bedömer att reformerna innebär ett steg i rätt riktning mot en modernare och öppnare förvaltning. Genom ett svenskt initiativ kommer

nu yttrandefriheten för EU:s tjänstemän att skrivas in i tjänsteföreskrifterna. Det är också glädjande att Sverige tillsammans med andra likasinnade medlemsstater lyckats få till stånd reformer inom EU:s pensionssystem. Pensionsåldern kommer t.ex. att höjas från 60 till 63 år och beräkningssättet för de anställdas pensioner blir könsneutralt. Däremot har det inte varit möjligt att få en ändring till stånd när det gäller systemet med överföringar av pensionsrätter från medlemsländerna till EU. En positiv effekt är dock att vi genom arbetet med pensionsfrågan initierat ändringar i regelverket som innebär begränsningar av möjligheten att få ut ett avgångsvederlag i de fall en tjänsteman slutar innan hon eller han fått pensionsrätt i EG:s pensionssystem.

44.9 Svenska språket och regelförbättring

44.9.1 Begripligare EU-texter

Institutionernas åtgärder för en bättre och enklare lagstiftning

Enligt uppmaning från Europeiska rådet i Sevilla skulle ett nytt interinstitutionellt avtal om bättre lagstiftning ha varit klart före utgången av 2002. Förhandlingarna fortsatte emellertid i rådet (allmänna frågor och yttre förbindelser) under våren 2003 och den 3 juni kom man på politisk nivå överens om en avtalstext. Avtalet fastställdes i december (2003/C 321/01) och tar upp de aspekter på lagstiftningskvalitet som behandlades i slutsatserna från Europeiska rådets möten i Sevilla den 21–22 juni 2002 och Bryssel den 20–21 mars 2003. Det bygger på kommissionens meddelanden om regelförbättring (KOM (2002) 275–278, KOM (2002) 725, KOM (2003) 71). De tre redan existerande interinstitutionella avtalen om kodifiering (EGT C 102, 4.4.1996), omarbetning (EGT C 77, 28.3.2002) och den redaktionella kvaliteten (EGT C 73, 17.3.1999) skulle enligt planerna ha lagts in i det nya avtalet, men så har inte skett. I stället hänvisar man till dem i avtalets ingress. När det gäller avtalet om redaktionell kvalitet finns det i artikel 25 en formulering om att institutionerna ”är fast beslutna att fullt ut tillämpa” detta.

I avtalet enas institutionerna om att främja enkelhet och enhetlighet vid utformningen av rättsakter liksom största möjliga öppenhet i lagstiftningsprocessen. Metoder som ökat samråd och konsekvensanalyser ska tillämpas. Institutionerna är också eniga om att inleda en förenkling av befintliga rättsakter och en minskning av volymen. Sverige har bl.a. i förhandlingsarbetet betonat vikten av att förenklingen av befintliga rättsakter också omfattar språklig och redaktionell förbättring.

Sveriges bidrag till konventet och regeringskonferensen om bättre rättsakter

Liknande frågor som i det nya avtalet behandlades också av det europeiska konventet. De svenska konventsledamöterna förde där fram förslaget om att ta in en bestämmelse i fördraget (artikel I:37.2) om att EU:s lagar,

ramlagar, förordningar, beslut och andra akter ska utformas så klart och tydligt att medborgarna kan förstå dem. Eftersom konventet inte godtog förslaget, förde Sverige fram det på nytt under höstens regeringskonferens. Ett sådant fördragsfäst stöd skulle kunna påskynda processen att förenkla lagstiftningen också språkligt. Det kan jämföras med liknande principer i fördraget om att varje medborgare ska ha rätt att delta i unionens demokratiska liv och att besluten ska fattas så öppet och nära medborgarna som möjligt, principer som inte kan få fullt genomslag om inte EU-dokumenterna är begripliga.

En särskild EU-språkvård

I enlighet med bl.a. förslagen i betänkandet *Svenskan i EU* (SOU 1998:114) har en EU-språkvård inrättats i Justitiedepartementets granskningsenhet. EU-språkvården verkar för bättre språklig och redaktionell kvalitet i såväl grundtexterna som de svenska översättningarna av framför allt rättsakter. Vid ett 40-tal myndigheter och alla departement har det utsetts en eller flera kontaktpersoner i EU-språkliga frågor. De förmedlar bl.a. termfrågor från översättarna i institutionerna till myndighetens experter i olika sakfrågor.

Särskilda webbsidor för EU-språkvården öppnades i februari 2003 med adressen <http://www.justitie.regeringen.se/eu-sprak/>. Ett antal seminarier har genomförts under året och riktlinjer för hur man lämnar språkliga synpunkter på EU-texter har utarbetats.

Efterfrågan från departementen på granskning av översättningar kan i dagsläget inte mötas. Endast ett fåtal granskningar har gjorts, däribland förslaget till konstitutionellt fördrag och en konvention på miljöområdet. Sedan den 1 juli finns medel för en årsarbetskraft för att bygga upp EU-språkvården. Ytterligare resurser behövs.

Förslag om svenskans ställning i EU och om behovet att förbättra kvaliteten i EU-texter finns också i betänkandet *Mål i mun* (SOU 2002:27), som Kommittén för svenska språket lade fram i april 2002. Förslagen bereds för närvarande av en interdepartemental arbetsgrupp och avsikten är att en proposition ska lämnas till riksdagen september 2004. Kommittén bedömer att språkvård med anknytning till EU är en viktig uppgift för Regeringskansliet.

44.9.2 Svenska språkets ställning

Svenska är ett av EU:s elva officiella språk. Svenska språkets ställning som ett av de officiella språken är av stor principiell betydelse för Sverige. En viktig utgångspunkt är att enskilda har god möjlighet att kommunicera med EU:s institutioner på det egna språket. Folkvalda ledamöter i Europaparlamentet och rådet ska ha möjlighet att använda svenska. De får inte utestängas på grund av eventuella bristande språkkunskaper.

Då språkfrågan utgör en del av regeringens strävan efter större öppenhet och demokratisk förankring av EU-arbete är svenska språkets ställning mycket betydelsefull. EU har en ambitiös språkpolitik och av bland annat rättssäkerhetsskäl översätts EU:s rättsakter till de officiella språk-

ken. Tolkningssystemet har dock varit hårt belastat och i stort behov av en reform inför utvidgningen.

Beslut om en ny tolkningsregim för Europeiska unionens råd (Ministerrådet) togs den 18 december. Systemet träder i kraft fr.o.m. den 1 maj 2004. Detta innebär att nio nya språk tillförs tolkningssystemet. Systemet bygger på att flertalet arbetsgrupper ingår i en s.k. Request and Pay (R&P) modell där enskilda medlemsländer frivilligt får begära och betala för tolkning. R&P-systemet finansieras huvudsakligen via gemenskapsbudgeten genom att varje medlemsstat tilldelas en pott om 2 miljoner euro. Överskjutande belopp finansieras av länderna själva. Om begäran understiger detta belopp kommer 66 procent av mellanskillnaden att tilldelas respektive lands pott för resekostnader. Sverige begärde inledningsvis aktiv tolkning i åtta grupper och passiv tolkning i tolv grupper. Den beräknade kostnaden för Sveriges begäran uppgår till cirka 250 000 euro.

Systemet innebär också en reduktion av antalet rådsarbetsgrupper med obligatorisk tolkning till eller från samtliga språk reduceras (till cirka 20) och antalet grupper utan tolkning (dvs. franska eller engelska utan tolkning emellan) utökas (till cirka 50). Tolkning till eller från samtliga språk gäller även fortsättningsvis på politisk nivå, dvs. i samtliga rådsformationer och Europeiska rådet.

Regeringen välkomnar att beslut om en ny tolkregim nu har tagits.

44.10 Överträdelseärenden

Kommissionen har som uppgift att övervaka att medlemsstaterna tillämpar och genomför EG-rätten på ett riktigt sätt (artikel 211 i EG-fördraget). Till kommissionen inkommer klagomål från enskilda fysiska eller juridiska personer eller från andra medlemsstater om påstådda överträdelser av EG-rätten. Kommissionen kan också på eget initiativ ta upp sådana frågor.

Om kommissionen anser att en medlemsstat inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt EG-fördraget, kan kommissionen inleda ett s.k. överträdelseförfarande enligt artikel 226 i EG-fördraget. Överträdelseärendena kan delas in i två grupper. Den ena gruppen avser utebliven anmälan till kommissionen om fullständigt genomförande av EG-direktiv, medan den andra gruppen gäller felaktig tillämpning av EG-rätten.

Det formella överträdelseförfarandet är indelat i tre faser. I den första fasen beslutar kommissionen om en formell underrättelse till medlemsstaten, i vilken den berörda medlemsstaten lämnas tillfälle att inom en viss angiven tid komma in med synpunkter på den påstådda överträdelser. Om kommissionen inte är nöjd med svaret på den formella underrättelsen och fortfarande anser att det är fråga om en överträdelse, kan kommissionen i ett andra steg avge ett motiverat yttrande. I det motiverade yttrandet föreläggs den berörda medlemsstaten att vidta rättelse inom en viss angiven tid, normalt två månader. Om medlemsstaten inte rättar sig inom denna tid kan kommissionen i den tredje fasen besluta att föra ärendet vidare till EG-domstolen.

Sverige har under året, fram till och med slutet av november, tagit emot 13 formella underrättelser varav 6 underrättelser har avsett underlåtelse att anmäla fullständigt genomförande av direktiv. Under samma tid

har kommissionen överlämnat 12 motiverade yttranden till Sverige. Skr. 2003/04:60
Kommissionen har vidare under år 2003 fört tre ärenden mot Sverige vidare till EG-domstolen.

I bilaga 4 redogörs för pågående överträdelseärenden mot Sverige.

Bilaga 1: Mål av svenskt intresse vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt under 2003

I det följande redovisas de mål vid EG-domstolen och EG:s förstainstansrätt i vilka Sverige är eller har varit part eller intervenient eller, i fråga om mål om förhandsavgöranden, de mål i vilka den svenska regeringen har yttrat sig eller där förhandsavgörande har begärts från svensk domstol. Redovisningen avser perioden november 2002 – november 2003. I avsnitt 1 upptas de mål som avgjorts slutligt under perioden. I avsnitt 2 återfinns de mål som vid utgången av november 2003 fortfarande var pågående. Målen redovisas inom respektive avsnitt i målnummerordning samt med målen i vilka Sverige är eller varit part eller intervenient först och målen om förhandsavgörande därefter.

De vanligaste målen vid EG-domstolen är mål om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG. På begäran av nationella domstolar i medlemsstaterna lämnar domstolen bindande uttalanden om tolkningen av fördragen och om tolkningen eller giltigheten av rättsakter som har beslutats av EU:s institutioner. En annan måltyp vid EG-domstolen är mål om fördragsbrott enligt artikel 226 EG. Kommissionen eller en medlemsstat kan väcka talan mot en medlemsstat som har underlåtit att uppfylla sina förpliktelser enligt fördragen. Vidare kan talan väckas enligt artikel 230 EG om ogiltighet av rättsakter som har beslutats av institutionerna samt enligt artikel 232 EG om att en institution har underlåtit att vidta en åtgärd som åligger den. Medlemsstaterna kan själva vara parter i mål vid EG-domstolen och har dessutom, i likhet med vissa av EU:s institutioner, möjlighet att yttra sig i samtliga mål om förhandsavgöranden. I andra mål finns det en möjlighet att intervensera, dvs. föra talan till stöd för en av parterna i målet. För medlemsstaterna är det viktigt att kunna utnyttja dessa möjligheter. Det gäller inte bara i de mål där den nationella lagstiftningen är berörd utan även i andra mål som kan påverka den nationella lagstiftningen.

Slutligt avgjorda mål under perioden november 2002 till november 2003

Mål i vilka talan väckts vid EG-domstolen eller EG:s förstainstansrätt

C-468/98 (Å 14/99:1) Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen gjorde gällande att Sverige brutit mot gemenskapsrätten genom att år 1995 avtala med USA om ändringar i 1944 års luftfartsavtal mellan Sverige och USA (ett luftfartsavtal av sk open skies-typ) eftersom gemenskapen har exklusiv behörighet på luftfartsområdet. Dessutom strider en "nationalitetsklausul" i avtalet, som innebär att parterna kan

vågra sådana flygbolag marknadsstillträde som inte huvudsakligen ägs av svenska eller amerikanska medborgare, mot reglerna om fri etableringsrätt enligt artikel 52 i EG-fördraget (nu artikel 43 EG).

Kommissionen väckte samtidigt talan mot Förenade kungariket, Danmark, Finland, Belgien, Luxemburg, Österrike och Tyskland. Kommissionens talan mot de sex senare var i princip identisk med talan mot Sverige. Målet mot Förenade kungariket rörde emellertid endast frågan om den sk nationalitetsklausulens förenlighet med gemenskapsrätten, eftersom Förenade kungariket inte ingått avtal av open skies-typ med USA.

Sverige yrkade att kommissionens talan ska ogillas, bestred att gemenskapen har exklusiv behörighet och att Sverige brutit mot reglerna om fri etableringsrätt.

Nederländerna intervenerade på Sveriges sida liksom i övriga mål till stöd för respektive medlemsstat.

EG-domstolens dom den 5 november 2002: Domstolen konstaterade att gemenskapen visserligen, på grund av den interna befogenheten enligt artikel 84.2 i EG-fördraget (nu artikel 80.2 EG), är behörig att ingår luftfartsavtal med tredjeland. I enlighet med tidigare praxis fann domstolen emellertid att denna externa behörighet inte blir exklusiv annat än om den utnyttjas eller om de internationella avtal som medlemsstaterna ingår påverkar interna regler. Eftersom den inre marknaden för lufttransporter inte kan anses fullständigt harmoniserad ansåg domstolen att Sverige inte generellt överskridit sin behörighet när Sverige ingick luftfartsavtalet med USA. Avtalet innehåller emellertid regler om flygpriser på linjer inom gemenskapen och om datoriserat bokningssystem. Dessa regler omfattas av förordningarna (EEG) nr 2409/92 respektive 2299/89 (i lydelse enligt förordningen (EEG) nr 3089/93) och Sverige hade därmed inte rätt att göra internationella åtaganden i dessa delar. Slutligen fann domstolen att den sk nationalitetsklausulen i avtalet medför att USA ges rätt att diskriminera gemenskapsbolag i förhållande till svenskägda bolag och att klausulen därför strider mot artikel 52 EG.

*44.10.1.1.1 C-185/00 (Å 198/00:1) Europeiska
gemenskapernas kommission mot Republiken Finland*

Kommissionen gjorde gällande att Finland, genom att tillåta att lågbeskattad olja (rödmärkt) används som bränsle i motorfordon och att sådan olja säljs utan erforderlig skattekontroll, inte uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 8.2 och 8.3 i direktiv 92/81/EEG om harmonisering av strukturerna för punktskatter på mineraloljor och artikel 5.1 i direktiv 92/82/EEG om tillnärmning av punktskattesatser för mineraloljor.

Sverige intervenerade till stöd för kommissionen och anförde följande. I första hand medför det system som Finland tillämpar – dvs. att användning av lågbeskattad olja är tillåten i motordrivna fordon under förutsättning att en tilläggsavgift betalas – att Finland tar ut en för låg punktskatt på olja som används som drivmedel. Grunden för detta är att tilläggsavgiften inte kan anses utgöra en punktskatt eftersom den inte är baserad på förbrukningen av varan utan är knuten till olika tidsperioder. Dessutom utgör, med hänsyn till systemets syfte och konstruktion, avsaknaden av

ett formellt förbud mot användning av lågbeskattad olja som drivmedel i Finland ett åsidosättande av de gemenskapsrättsliga förpliktelseerna.

EG-domstolens dom den 27 november 2003: Domstolen konstaterade för det första att de finska bestämmelserna om tilläggsavgift inte utgör en punktskatt. Vad gäller frågan om det finska systemet trots allt uppfyller gemenskapsbestämmelsernas syfte preciserade domstolen att det är en nödvändig förutsättning för en korrekt tillämpning av de olika punktskattesatserna för olika typer av förbrukning, att medlemsstaterna inrättar ett system som medför en effektiv avgiftskontroll. Den mekanism som valts i det finska systemet ska bedömas mot bakgrund av att man i Finland tillåter att oljan fritt får säljas på bensinstationer, vilket skapar en faktisk situation som underlättar missbruk. Den polis- och tullkontroll av enskilda användare som den finska regeringen åberopat utgör inte ett tillräckligt medel för att bekämpa den förhöjda risk som den fria försäljning på bensinstationer medför. Att detta kontrollsystem är otillräckligt bekräftas av omfattningen av det avgiftsbortfall som den svenska regeringen har redogjort för och som är följden av den olovliga införseln av olja till Sverige. Slutligen fann domstolen att Finlands påstående att ett formellt förbud som är straffsanktionerat inte skulle vara mer effektivt än den nuvarande ordningen inte kan godtas. Ett formellt förbud behöver nämligen inte nödvändigtvis vara straffsanktionerat utan kan i stället kombineras med administrativa sanktioner. Domstolen biföll därmed kommissionens talan.

T-219/01 (Å 23/02:3) Commerzbank AG mot Europeiska gemenskapernas kommission

Commerzbank AG yrkade att kommissionens beslut att vägra bolaget tillgång till vissa handlingar skulle ogiltigförklaras. Kommissionen hade inlett ett konkurrensförfarande mot ett antal banker, men avskrivit förfarandet mot några av dessa. Commerzbank AG önskade därför få tillgång till kommissionens handlingar i ärendet för att få reda på vad som legat till grund för besluten om avskrivning.

Sverige ansökte om intervention till stöd för bankens yrkanden. Efter att Sverige hade fått ta del av handlingarna i målet återkallade Sverige sin ansökan om intervention.

Slutligt beslut i förhållande till Sverige meddelades den 27 november 2002.

T-2/03 (Å 77/03:3) Verein für Konsumenteninformation (VKI) mot Europeiska gemenskapernas kommission

Verein für Konsumenteninformation (VKI) – en intresseförening för konsumenter som enligt lag har särskilda befogenheter att tillvarata allmänna konsumentintressen i civilrättsliga tvister – begärde att få tillgång till handlingar i ett av kommissionens konkurrensärende när det gäller kartellbildning mellan vissa österrikiska banker. Sökanden önskade ta del av handlingarna i syfte att i en process mot en österrikisk bank åberopa dem som bevis för att banken systematiskt har genomfört konkurrensbegränsande överenskommelser med andra österrikiska banker till skada

för konsumenter. Kommissionen vägrade sökanden tillgång till handlingarna. Sökanden hävdade att kommissionens beslut varit oriktigt bl.a. eftersom kommissionen inte har gjort annat än en schablonmässig prövning när det gäller samtliga handlingar i ärendet och därmed inte prövat frågan om utlämnande i förhållande till varje enskild handling som begäran omfattat. Sökanden gjorde vidare gällande att artikel 4.2 i förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar vad gäller skyddet för inspektioner i förevarande fall inte kan utgöra grund för att vägra tillgång till handlingarna eftersom kommissionens inspektioner i ärendet har slutförts. Inte heller skyddet för affärsintressen kunde enligt sökandens uppfattning tillämpas eftersom kommissionen inte angivit hur och i vilken grad bankernas affärsintressen konkret kan skadas.

Sverige ansökte om intervention till stöd för VKI men återkallade sin talan efter att ha tagit del av handlingarna i målet och konstaterat att målet inte väckte några principiella frågor annat än vad gäller skyldigheten att pröva frågan om utlämnande i förhållande till varje enskild handling, en fråga som Sverige utförligt utvecklat sin syn på i mål T-237/02 Technischen Glaswerke.

Finland, som också ansökt om intervention till stöd för VKI gjorde motsvarande bedömning och fullföljde inte heller sin intervention.

Slutligt beslut i förhållande till Sverige meddelades den 6 november 2003.

Mål om förhandsavgöranden

C-385/99 (Å 197/99:3) V.G. Müller-Fauré mot Onderlinge Waarborgmaatschappij OZ Zorgverzekeringen U.A. och E.E.M. van Riet mot Onderlinge Waarborgmaatschappij Z.A.O. Zorgverzekeringen; begäran från Centrale Raad van Beroep, Nederländerna

Den nationella domstolens fråga: Om nationella bestämmelser om krav på förhandstillstånd för att få den vård ersatt som ges av vårdinrättningar i en annan medlemsstat, med vilka den aktuella sjukkassan inte har något avtal, innebär en inskränkning i den fria rörligheten för tjänster enligt artiklarna 59 och 60 i EG-fördraget (nu artiklarna 49 och 50 EG) och om så är fallet en sådan inskränkning kan vara motiverad av tvingande hänsyn till allmänintresset såsom att säkerställa en balanserad läkar- och sjukvård som är tillgänglig för alla, att det är nödvändigt för det på vårdförmåner baserade systemets överlevnad och för kontrollen över den ekonomiska balansen i systemet, samt om det gör någon skillnad om behandlingen helt eller delvis utförs på sjukhus.

Sverige anförde samma sak som mål C-157/99 Smits och Peerbooms (REG 2001 I-5473), nämligen i första hand att sjukvård, som tillhandahålls såsom en vårdförmån, inte är en tjänst och att den därför inte omfattas av bestämmelserna om den fria rörligheten för tjänster i EG-fördraget. Skulle tillhandahållande av sjukvård anses omfattas av den fria rörligheten för tjänster innebär ett krav på förhandstillstånd i och för sig ett hinder för friheten att tillhandahålla tjänster. Ett tillståndskrav är dock

berättigat för att säkerställa en läkar- och sjukhusvård som är väl avvägd och tillgänglig för alla samt för att inte allvarligt rubba den ekonomiska balansen i det sociala trygghetssystemet. Sverige svarade även skriftligen på frågor från domstolen om vilka slutsatser som kunde dras av domen i mål C-157/99 för svaren på de tolkningsfrågor som ställts i detta mål.

Belgien, Danmark, Tyskland, Spanien, Irland, Nederländerna, Förenade kungariket, Island, Norge, kommissionen och parterna yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 13 maj 2003: Vad gäller vård som tillhandahålls på sjukhus hänvisade domstolen till sitt tidigare avgörande i målet C-157/99 Smits och Peerboms och konstaterade därmed att kravet på förhandstillstånd för vård i en annan medlemsstat framstår som berättigat eftersom balansen i det nederländska sjukförsäkringssystemet annars skulle kunna rubbas. Däremot anser domstolen att kravet på förhandstillstånd vad gäller vårdtjänster som inte lämnas vid sjukhus inte framstår som nödvändigt. Detta eftersom risken för att balansen i systemet rubbas inte framstår som lika påtaglig vad gäller denna typ av vård. Domstolen klargör också att detta gäller oavsett om det, som i förevarande fall, är fråga om ett naturaförmånssystem eller inte. I denna del påpekar domstolen att medlemsstaterna redan enligt förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen är tvungna att inrätta ett system för att kunna lämna ersättning i efterhand. Det är dock alltjämt medlemsstaterna som bestämmer vilken vård som omfattas av dess sjukförsäkringssystem och det finns inte något som hindrar att medlemsstater med naturaförmånssystem fastställer de ersättningsbelopp som patienter som erhållit vård utomlands kan kräva såvitt dessa belopp grundas på objektiva, icke-diskriminerande och öppna kriterier.

C-462/99 (Ä 15/00:3) Connect Austria Gesellschaft für Telekommunikation GmbH mot Telekom-Control-Kommission; begäran från Verwaltungsgerichtshof, Österrike

Den nationella domstolens fråga: Om artikel 5a.3 i rådets direktiv 90/387/EEG om upprättandet av den inre marknaden för teletjänster genom att tillhandahålla öppna nät, som föreskriver att medlemsstaterna ska säkerställa att det, på nationell nivå, finns lämpliga möjligheter för en part som påverkas av den nationella tillståndsmyndighetens beslut att överklaga beslutet hos ett oberoende organ, ska tolkas på så sätt att den har direkt effekt. Målet gäller även tolkningen av artiklarna 82 och 86 i EG-fördraget (nu artiklarna 78 och 82 EG), artikel 2 i direktiv 96/2/EG om ändring av direktiv 90/388/EEG med avseende på mobil- och personkommunikation samt artiklarna 9 och 11 i direktiv 97/13/EG om gemensamma ramar för allmän auktorisation och individuella tillstånd på tele-tjänstområdet.

Sverige yttrade sig endast beträffande frågan om artikel 5a.3 i direktiv 90/387/EEG kan ha direkt effekt. Sverige hävdade att så inte är fallet eftersom bestämmelsen saknar uppgift om vilket organ som ska vara behörigt att pröva ett överklagade och därmed utgår ifrån att medlemsstaterna ska utse behörigt organ och fastställa tillämpliga förfaranderegler.

Österrike, kommissionen och parterna yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 22 maj 2003: Domstolen konstaterade att artikel 5a.3 i direktiv 90/387/EEG uppställer ett ovillkorligt krav på att medlemsstaterna säkerställer ett effektivt skydd för enskildas rättigheter. Detta innebär att nationella domstolar är skyldiga att kontrollera om enskilda enligt den relevanta nationella bestämmelserna kan få tillgång till rättsmedel för att överklaga den nationella tillståndsmyndighetens beslut samt kontrollera om dessa rättsmedel uppfyller kriterierna i artikel 5a.3. En nationell domstol som uppfyller kraven i artikel 5a.3 och som skulle vara behörig att pröva ett överklagande om det inte vore för en nationell regel som uttryckligen anger att behörighet saknas är därmed, i enlighet med artiklarna 10 och 249 tredje stycket EG, skyldig att inte tillämpa den nationella bestämmelsen.

C-271/00 (Å 159/00:2) Gemeente Steenbergen mot L. Baten; begäran från Hof van Beroep, Belgien

Den nationella domstolens fråga: Om en dom med anledning av en talan mot en bidragsskyldig om underhåll, som väckts av en kommun som har övertagit barnets rätt till underhåll, ska anses höra till privaträttens område i den mening som avses i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (Brysselkonventionen). Om så var fallet ville den nationella domstolen även få klarhet i om en sådan dom ändå är utesluten från Brysselkonventionens tillämpningsområde på den grunden att den omfattas av undantaget för social trygghet enligt artikel 1 andra stycket 3 i konventionen.

Sverige yttrade sig beträffande den första frågan och hävdade att en sådan dom ska anses höra till "privaträttens område". Detta för att säkerställa att privaträttsliga fordringar som övergår till det allmänna inte påverkar fordringens status. Även efter övergången bör fordran anses utgöra en privaträttslig fordran. En bedömning som innebär att sådana fordringar inte är att betrakta som privaträttsliga innebär att möjligheterna för det allmänna att utomlands driva in sådana fordringar blir små.

Förenade kungariket, Österrike, Nederländerna, kommissionen och parterna yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 14 november 2002: Begreppet regresstalan på privaträttens område omfattar en regresstalan som ett offentligt organ har väckt mot ett privat rättssubjekt för att få tillbaka belopp som det betalat som socialt bistånd till denne persons tidigare maka och till hans barn. Detta under förutsättning att grunderna för talan och de närmare bestämmelser om hur en sådan talan ska föras regleras av allmänna bestämmelser om underhållsskyldighet. Såvida regresstalan väcks med stöd av bestämmelser genom vilka det offentliga organet givits en särskild befogenhet kan talan dock inte anses omfattas av privaträttens område. Vad beträffar den andra frågan ska innebörden av social trygghet enligt Brysselkonventionen omfatta det materiella tillämpningsområdet för förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen. En sådan regresstalan som det är fråga om i målet där det

offentliga organet har väckt mot tredje man avser emellertid inte villkoren för att få den aktuella förmånen utan återbetalning av belopp som utbetalats som ett sådant bistånd. Föremålet för tvisten har därför inte något samband med tillämpningen av förordning 1408/71 och omfattas därmed inte av begreppet social trygghet i Brysselkonventionens mening.

C-436/00 (Å 16/01:1) X och Y mot Riksskatteverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Om artiklarna 43, 46, 48, 56 och/eller 58 EG utgör hinder mot att tillämpa nationella regler som – i likhet med den svenska lagstiftningen på området – innebär att kapitaltillskott genom överlåtelse av aktier till underpris beskattas oförmånligare, om tillskottet sker till en juridisk person som är hemmahörande i en annan medlemsstat och i vilken överlåtaren direkt eller indirekt äger andel eller till ett inhemsk aktiebolag i vilket en sådan juridisk person äger andel, än vad som skulle ha gällt om något sådant utländskt ägarinflytande inte hade funnits.

Sverige yttrade sig muntligen och svarade på de två frågor som domstolen anmodat de berörda i målet att begränsa sina anföranden till. Sverige vitsordade att de svenska bestämmelserna inskränker på etableringsfriheten och den fria rörligheten för kapital. Bestämmelserna är emellertid motiverade och nödvändiga för att tillgodose det inre sammanhanget i skattesystemet, skydda det egna skatteunderlaget samt upprätthålla en effektiv skattekontroll. Det inre sammanhanget i skattesystemet säkerställs inte genom dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Belgien, jämför mål C-80/94 Wielockx (REG 1995 I-2493).

Nederländerna, kommissionen, EFTA:s övervakningsmyndighet och parterna yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 21 november 2002: Artiklarna 43 EG och 48 EG som avser etableringsfriheten utgör hinder för en nationell lagstiftning som den svenska, vilken innebär att kapitaltillskott genom överlåtelse av aktier till underpris beskattas oförmånligare, om överlåtelsen dels sker till en utländsk juridisk person i vilken överlåtaren direkt eller indirekt äger andel – dock under förutsättning att denna andel är sådan att överlåtaren därigenom får ett bestämmande inflytande över denna utländska juridiska person – dels sker till ett svenskt aktiebolag som är dotterbolag till en sådan utländsk juridisk person. Nationell lagstiftning likt den svenska strider enbart mot artiklarna 56 EG och 58 EG som avser den fria rörligheten för kapital vid de fall då överlåtelsen sker till en utländsk juridisk person i vilken överlåtaren direkt eller indirekt andel som inte är sådan att han därigenom får ett bestämmande inflytande.

C-465/00 (Å 38/01:2) Rechnungshof mot Österreichischer Rundfunk m.fl.; begäran från Verfassungsgerichtshof, Österrike

Den nationella domstolens fråga: Om bestämmelserna i direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer avseende på behandling av personuppgifter och det fria flödet av sådana uppgifter utgör hinder mot nationell lagstiftning som innebär att ett statligt organ är skyldigt att

samla in och vidarebefordra löneuppgifter i syfte att offentliggöra uppgifterna om lön och namn när det gäller personer som arbetar hos bl.a. regionala och centrala myndigheter, centralbanken samt ett privaträttsligt bolag som delvis står under statligt inflytande. Begäran rör även frågan om direktivet har direkt effekt.

Sverige anförde att direktivet ska tolkas så att det inte hindrar en sådan nationell lagstiftning. Även om behandlingen av personuppgifterna som sådan kan utgöra ett intrång i den enskildes rätt till privatlivet är den motiverad med hänsyn till allmänhetens intresse att få tillgång till hur offentliga medel fördelas och förvaltas. Detta medför en medborgerlig kontroll och offentlig debatt som främjar den offentliga förvaltningens effektivitet och opartiskhet – vilket kan sägas främja landets ekonomiska välbefinnande. Att få tillgång till sådan information utgör också en del av människors rätt att få information om och delta i det offentliga livet.

Danmark, Italien, Luxemburg, Österrike, Portugal, Finland, kommissionen och parterna yttrat sig också.

EG-domstolens dom den 20 maj 2003 (avser även mål C-138 & 139/01): Artiklarna 6.1 c och 7 c och e i direktiv 95/46/EG utgör inte hinder för sådan nationell lagstiftning som den som är i fråga i målen vid de nationella domstolarna, såvida det är utrett att spridning i stor omfattning är både nödvändig och lämplig för lagstiftarens syfte, nämligen att allmänna medel ska förvaltas väl, inte bara vad gäller de belopp till vilka årsinkomsten för anställda vid organ som står under tillsyn uppgår, såvida den ligger över en viss gräns, utan även vad gäller namnen på dem som uppstår dessa inkomster. Det ankommer på de hänskjutande domstolarna att pröva huruvida detta är fallet. Artiklarna 6.1 c och 7 c och e i direktiv 95/46/EG är direkt tillämpliga i den meningen att de kan åberopas av en enskild inför nationella domstolar för att dessa inte ska tillämpa nationella rättsregler som strider mot dessa bestämmelser.

C-15/01 (Å 34/01:1) Paranova AB m.fl. mot Läkemedelsverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Om det är förenligt med fördraget att automatiskt dra in parallellimportörernas försäljningstillstånd för Losec enterokapslar i samband med att tillverkaren återkallat sitt huvudtillstånd och erhållit nytt försäljningstillstånd för Losec MUPS enterotabletter och om Losec enterokapslar kan rymmas inom försäljningstillståndet för Losec MUPS enterotabletter. Målet rör alltså om fortsatt import av Losec enterokapslar kan äga rum efter det att tillverkaren utvecklat en ny variant av läkemedlet – Losec MUPS enterotabletter. Kapslarna och tablettorna skiljer sig åt på så vis att kapslarna som aktiv substans innehåller syran omeprazol medan tablettorna innehåller magnesiumsaltet av syran omeprazol.

Sverige anförde vad gäller frågan om försäljningen av Losec enterokapslar kan rymmas inom försäljningstillståndet för Losec MUPS enterotabletter att denna bedömning ska göras utifrån de kriterier som anges i domen i mål C-94/98 Rhône-Poulenc Rorer Ltd (REG 1999 I-8789) men att den konkreta bedömningen bör överlämnas till den nationella domstolen. För det fall den nationella domstolen skulle finna att fortsatt försäljning av Losec enterokapslar inte skulle kunna tillåtas med hänvisning

till försäljningstillståndet för Losec MUPS enterotabletter hävdade Sverige att försäljningen under vissa förutsättningar ändå ska tillåtas. Dessa förutsättningar är att det ursprungliga försäljningstillståndet har upphört på begäran av innehavaren av skäl som inte har med läkemedlets säkerhet att göra och att:

- läkemedlet har sålts inom gemenskapen under avsevärd tid och – såvitt känt – utan att några allvarligare biverkningar uppstått,
- det saknas anledning att anta att några sådana allvarligare biverkningar skulle komma att uppstå och
- läkemedlet är föremål för kontinuerlig säkerhetsövervakning i någon annan medlemsstat än i importstaten och den behöriga myndigheten i importstaten kan få del av resultaten av denna övervakning från den andra medlemsstaten.

Danmark, Nederländerna, Norge, kommissionen och klagandena yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 8 maj 2003: Artiklarna 28 och 30 EG utgör hinder för nationella bestämmelser som föreskriver att godkännande för parallellimporterade läkemedel kan återkallas enbart på grund av att innehavaren av försäljningstillståndet för läkemedlet på egen begäran återkallat detsamma, och att återkallelsen inte sker på grund av läkemedlets säkerhet. Artiklarna 28 och 30 EG innebär dock inget hinder för att parallellimporten av det aktuella läkemedlet begränsas, om människors hälsa verkligen äventyras av att det parallellimporterade läkemedlet fortsätter att saluföras på marknaden i importmedlemsstaten.

C-56/01 (Å 43/01:2) Patricia Inizan mot Caisse Primaire d'Assurance Maladie des Hauts Seine; begäran från Tribunal des Affaires de Sécurité Sociale de Nanterre, Frankrike

Den nationella domstolens fråga: Om artikel 22 i förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen är förenlig med bestämmelserna om den fria rörligheten för tjänster i artiklarna 49 och 50 EG. Patricia Inizan har överklagat ett beslut om att avslå hennes begäran att det franska socialförsäkringssystemet skulle ersätta hennes kostnader för vård (naturterapi) vid en klinik i Tyskland. Hon menade att hon inte kan få den vård som hennes hälsotillstånd kräver i Frankrike. Enligt intyg från en fransk läkare erbjuds dock aktuell vård på ett omfattande och mångsidigt sätt i Frankrike. Enligt artikel 22 i förordningen 1408/71 får en begäran om förhandstillstånd, för en medborgare i en medlemsstat att bege sig till en annan medlemsstat för vård, inte vägras om den vård som krävs ersätts inom ramen för dess socialförsäkringssystem och inte kan tillhandahållas inom rimlig tid i ursprungsstaten. Även franska regler kräver att vården inte kan ges i Frankrike för att vård utomlands ska vara ersättningsgill där.

Sverige anförde att artikel 22 i förordningen 1408/71 inte är oförenlig med bestämmelserna om den fria rörligheten för tjänster och att det ankommer på medlemsstaterna att vid tillämpningen beakta om den inskränkning, som kravet på förhandstillstånd innebär för den fria rörligheten för tjänster, är motiverad av sakliga skäl och om den är nödvändig och proportionell i förhållande till dessa skäl.

Spanien, Frankrike, Irland, Luxemburg, Förenade kungariket, Belgien, rådet, kommissionen och parterna yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 23 oktober 2003: Vad gäller giltigheten av artikel 22 i förordningen 1408/71 konstaterade domstolen att syftet med denna artikel är att införa ett gemensamt system som underlättar den fria rörligheten för patienter och därmed tillhandahållandet av gränsöverskridande vårdtjänster. Det gemenskapsrättsliga systemet säkerställer att tillstånd och därmed också ersättning lämnas för utlandsvård när de två villkor som bestämmelsen uppställer är uppfyllda. Det har således inte framkommit någon omständighet som kan påverka giltigheten av artikel 22. Domstolen uttalade vidare att systemet med förhandstillstånd som medlemsstaterna ska införa med tillämpning av artikel 22.1 c och 22.2 i förordningen 1408/71, bland annat måste administreras enligt en förfarandeordning som är lättillgänglig och ägnad att säkerställa att den berördes ansökan behandlas objektivt och opartiskt inom en rimlig frist. Eventuella avslag ska dessutom kunna överprövas genom talan vid domstol.

C-101/01 (Å 57/01:2) Bodil Lindqvist mot åklagaren; begäran från Göta hovrätt, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Målet gällde tillämpningsområdet för direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, vad som ska avses med överföring till tredjeland av personuppgifter enligt direktivet och hur vissa av direktivets bestämmelser förhåller sig till principerna om yttrandefrihet. Bodil Lindqvist dömdes av tingsrätten till böter för att ha brutit mot personuppgiftslagen genom att upprätta en hemsida på Internet och där lägga ut uppgifter om anställda vid Alseda pastorat, där hon arbetade som lokalvårdare samt undervisade konfirmander ideellt. Hemsidan var avsedd som information till konfirmanderna. Bodil Lindqvist överklagade domen till hovrätten.

Sverige anförde att ifrågavarande behandling av personuppgifter utgör behandling på automatisk väg i den mening som avses i direktivet men lämnade öppet för vad som ska avses med behandling av personuppgifter som utgör ett led i en verksamhet som inte omfattas av gemenskapsrätten. Behandling av personuppgifter kan emellertid inte anses vara av privat natur när den via Internet är tillgänglig för ett oändligt antal personer. Redan det förhållandet att uppgifterna på detta sätt blir tillgängliga världen över innebär att uppgifterna överförs till tredjeland. Det spelar härvid inte någon roll om någon där faktiskt tagit del av uppgifterna eller var den server där uppgifterna finns lagrade är placerad. Direktivets bestämmelser är formulerade så att det finns ett sådant utrymme för intresseavvägningar mellan hänsynen till rätten till respekt för privatlivet och yttrandefriheten att direktivet inte kränker rätten att yttra sig fritt.

Nederländerna, Förenade kungariket, kommissionen och Bodil Lindqvist yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 6 november 2003: Omnämmandet av olika personer på Internet, på det sätt som skett, utgör en ”behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg” i den mening som avses i direktivet. Sådan behandling av personuppgifter om-

fattas inte av något av de undantag som nämns i direktivet. Uppgifter om att en person har skadat sin fot och är deltidssjukskriven är en uppgift om hälsa enligt direktivet. Det finns inte någon överföring av uppgifter till tredjeland i den mening som avses i direktivet när en person lägger ut personuppgifter på Internet. Bestämmelserna i direktivet utgör i sig inte en begränsning som står i strid med den allmänna principen om yttrandefrihet, eller andra fri- och rättigheter, men den nationella domstolen ska göra en korrekt avvägning mellan direktivets krav på begränsningar i behandlingen av personuppgifter och yttrandefriheten eller andra liknande fri- och rättigheter. Medlemsstaterna får tillämpa direktivets bestämmelser också på sådana områden som inte täcks av direktivet (t.ex. allmän säkerhet, försvar och straffrätt).

C-138/01 & C-139/01 (Å 100/01:2) 1. Christa Neukomm 2. Josef Lauerermann mot Österreichischer Rundfunk; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Den nationella domstolens fråga: Om nationella bestämmelser enligt vilka dels en offentlighetslag radiostation är skyldig att lämna ut namn och inkomstuppgifter till ett statligt organ, dels det statliga organet är skyldigt att samla dessa uppgifter för publicering är förenliga med direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer avseende på behandling av personuppgifter och det fria flödet av sådana uppgifter jämförda med artikel 6 EU och artikel 8 i Europakonventionen om mänskliga rättigheter (jfr mål C-465/00 ovan). Fråga var även om bestämmelserna i direktiv 95/46/EG har direkt effekt.

Sverige yttrade sig beträffande den första frågan och hänvisat till det svenska yttrandet i mål C-465/00.

Italien, Nederländerna, Österrike, Förenade kungariket och kommissionen yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 20 maj 2003 (avser även mål C-465/00): Artiklarna 6.1 c och 7 c och e i direktiv 95/46/EG utgör inte hinder för sådan nationell lagstiftning som den som är i fråga i målen vid de nationella domstolarna, såvida det är utrett att spridning i stor omfattning är både nödvändig och lämplig för lagstiftarens syfte, nämligen att allmänna medel ska förvaltas väl, inte bara när det gäller de belopp till vilka årsinkomsten för anställda vid organ som står under tillsyn uppgår, såvida den ligger över en viss gräns, utan även när det gäller namnen på dem som uppbär dessa inkomster. Det ankommer på de hänskjutande domstolarna att pröva huruvida detta är fallet. Artiklarna 6.1 c och 7 c och e i direktiv 95/46/EG är direkt tillämpliga i den meningen att de kan åberopas av en enskild inför nationella domstolar för att dessa inte ska tillämpa nationella rättsregler som strider mot dessa bestämmelser.

C-165/01 (Å 106/01:1) Betriebsrat der Vertretung der Europäischen Kommission in Österreich mot Europeiska gemenskaperna Europeiska gemenskapernas kommission; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Den nationella domstolens fråga: I vilken utsträckning som nationell rätt är tillämplig på anställningsförhållandena för "lokalt anställda" enligt förordning (EEG, EURATOM, EKSG) nr 259/68 om fastställande av

tjänsteföreskrifter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna och anställningsvillkor för övriga anställda i dessa gemenskaper samt om införande av särskilda tillfälliga åtgärder beträffande kommissionens tjänstemän. I detta fall rörde det sig om lokalt anställd personal vid kommissionen representation i Wien och frågan om de österrikiska reglerna om företagsråd var tillämpliga. Den nationella domstolen frågade härvid om artikel 79 i förordningen när det gäller lokalt anställda kan anses utgöra en hänvisning till nationell rätt även vad gäller kollektiv arbetsrätt och om de lokalt anställdas val av ett företagsråd som företräder deras intressen är giltigt. Den nationella domstolen undrade också om valet av företagsråd kan vara ogiltigt av den anledningen att de lokalt anställda har rätt att delta i val till den s.k. personalkommittén, som enligt förordningen har att företräda samtliga anställda, dvs. även kommissionens tjänstemän.

Sverige hävdade att bestämmelserna när det gäller lokalt anställda i anställningsvillkoren ger ett klart uttryck för att deras anställningsförhållande så långt som möjligt ska överensstämma med vad som gäller för övriga arbetstagare på orten. Bestämmelsen innehåller en hänvisning till nationell rätt som innebär att gemenskapsinstitutionerna måste fastställa reglerna för de lokalt anställda så att dessa uppfyller de grundläggande kraven i det nationella regelsystemet. Det saknas härvid anledning att göra skillnad mellan olika typer av arbetsrättsliga regler, t.ex. mellan den kollektiva sidan av anställningsförhållandet och den enskilda sidan av detsamma. Sverige underströk att artikel 9 i tjänsteföreskrifterna inte kan anses utgöra en uttömmande beskrivning av lokalt anställdas rätt till inflytande eftersom detta skulle leda till att lokalt anställda i Sverige skulle komma att arbeta under fundamentalt annorlunda förhållanden och enligt regler om arbetstagarnas medinflytande som ur ett svenskt perspektiv framstår som fullständigt otillräckliga. Sverige gjorde slutligen gällande att företagsrådet bör kunna existera parallellt med personalkommittén så länge en direkt konflikt inte uppkommer.

Tyskland, Österrike, Nederländerna, kommissionen och sökanden yttrande sig också.

EG-domstolens dom den 10 juli 2003: Domstolen konstaterade att artikel 79 i anställningsvillkoren ska tolkas i sitt sammanhang, med hänsyn till tanken bakom bestämmelsen och den systematik i anställningsvillkoren som den utgör en del av. Reglerna om arbetstagarinflytanden finns i avdelning I och gäller även lokalt anställda. Med hänvisning till domen i mål C-126/99 Vitari (REG 2000 I-9425) konstaterade domstolen vidare att nationell rätt inte oavkortat ska tillämpas på anställningsförhållandet mellan en gemenskapsinstitution och en lokalt anställd. Mot denna bakgrund och med hänvisning till den uppdelning av olika typer av regler och avdelningar som gjorts i anställningsvillkoren drog domstolen slutsatsen att det kan antas att när gemenskapslagstiftaren i avdelning IV i anställningsvillkoren om lokalt anställda beträffande deras anställningsvillkor hänvisar till gällande regler och praxis på den ort som där den lokalt anställda ska tjänstgöra, hänvisningen inte avser andra aspekter av anställningsförhållandet mellan dessa anställda och institutionen än dem som regleras i avdelningarna II och III för andra kategorier anställda. Domstolen understryker att den motsatta tolkningen skulle kunna leda till att verksamheten inom vid en gemenskapsinstitution inte

fungerar då olika åtgärder, och till och med motstridiga, skulle vidtas. Hänvisningen i artikel 79 till gällande regler och praxis på den ort där lokalt anställda ska tjänstgöra omfattar därmed inte lagstiftning av den art som var aktuell här. Domstolen fann avslutningsvis att, till skillnad från vad bl.a. den svenska regeringen anført, den omständigheten att bestämmelserna i tjänsteföreskrifterna och i anställningsvillkoren om representationen för arbetstagare och tillvaratagande av deras intressen påstås vara ofullständiga eller otillräckliga inte kan föranleda någon annan bedömning.

C-243/01 (Å 140/01:1) Procuratore della Repubblica mot Piergiorgio Gambelli m.fl.; begäran från Tribunale di Ascoli Piceno, Italien

Den nationella domstolens fråga: Om den italienska vadhållningslagstiftningen är förenlig med bestämmelserna i fördraget om etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster. De italienska bestämmelserna innehåller krav på tillstånd för bedrivande av vadhållningsverksamhet och tillstånd kan inte beviljas alla former av juridiska personer. Överträdelser av bestämmelserna kan medföra straffansvar. Frågan var i princip densamma som i mål C-67/98 Zenatti (REG 1999 I-7289) i vilket Sverige yttrat sig skriftligen.

Sverige yttrade sig och hänvisade till Zenatti-domen och de kriterier som ställts upp av domstolen i den domen.

Belgien, Grekland, Spanien, Italien, Luxemburg, Portugal, Finland, Frankrike, kommissionen och svarandena yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 6 november 2003: Domstolen konstaterade inledningsvis att det inte kan uteslutas att en lagstiftning som innebär att utländska operatörer i praktiken inte kan delta i anbudsförandet när det gäller koncession att bedriva spelverksamhet utgör ett hinder för etableringsfriheten. Beträffande den fria rörligheten för tjänster förklarade domstolen att denna innefattar förbud mot regler som hindrar ett bolag som är etablerat i en medlemsstat att tillhandahålla tjänster till personer i andra medlemsstater t.ex. via lotterireklam och lottsedlar, telefonerbjudanden samt även som här via Internet. Förbudet omfattar också den situationen att mottagaren av tjänsten hindras att utnyttja densamma, t.ex. som i detta fall genom att det är straffbart att för en person i Italien att via Internet koppla upp sig till en bookmaker i en annan medlemsstat. Sammanfattningsvis fann domstolen att nationella bestämmelser av det slag som de italienska utgör en inskränkning i etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster och att det under sådana omständigheter måste undersökas om dessa inskränkningar kan godtas på grund av att de omfattas av de undantag som uttryckligen anges i artiklarna 45 och 46 EG, eller, om de i enlighet med domstolens praxis kan berättigas på grund av tvingande hänsyn till allmänintresset. I denna del påpekade domstolen att det följer av praxis att minskning av skatteintäkter i sig inte kan berättiga sådana inskränkningar. Det ankommer på nationell domstol att avgöra om inskränkningarna uppfyller gemenskapsrättens krav. Vid denna bedömning anger domstolen att följande omständigheter ska beaktas särskilt. Restriktioner som syftar till att skydda konsumenter, förhindra bedrägerier samt att skydda medborgarna från att lockas till överdrivna spelutgifter liksom restriktioner som syftar till att

förhindra att ordningen i samhället störs kan vara berättigade, men de måste i så fall verkligen bidra till att begränsa vadhållningsverksamheten på ett sammanhängande och systematiskt sätt. I den mån myndigheterna i en medlemsstat lockar och uppmuntrar konsumenterna att delta i spel av olika slag i syfte att stärka statskassan kan medlemsstaten inte åberopa att hänsyn till den allmänna samhällsordningen gör det nödvändigt att begränsa spelomöjligheterna. Kriterier för att delta i anbudsförfarande för att få koncession får inte vara sådana att de i praktiken lättare kan uppfyllas av inhemska aktörer. Proportionalitetsbedömningen är av särskild vikt vad gäller nödvändigheten av att tillämpa straffrättsliga påföljder för enskilda som deltar i spelverksamhet utomlands via Internet respektive för den som i egenskap av förmedlare underlättar för utländska bookmakers att bedriva spelverksamhet samt vad gäller uteslutandet av kapitalassociationer som är börsnoterade utomlands från möjligheten att få koncession med hänvisning till ökade svårigheter att förhindra bedrägeri.

C-285/01 (Ä 147/01:1) Isabel Burbaud mot Ministère de l'emploi et de la solidarité; begäran från Cour administrative d'appel de Douai, Frankrike

Den nationella domstolens fråga: Målet gällde dels tolkning av direktiv 89/48/EEG om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier, dels vilka krav som kan ställas på utformningen av rekryteringssystem till offentlig anställning, med hänsyn till fördragsbestämmelserna om fri rörlighet för arbetstagare och tjänster samt fri etableringsrätt. Målet vid den nationella domstolen avsåg det franska systemet för utbildningen och rekrytering till offentlig anställning som sjukhusadministratör. I Frankrike måste man ha genomgått en viss utbildning för att få utöva detta yrke. Rekryteringen till de offentliga tjänsterna sker emellertid genom urval genom antagningsprovet till den aktuella utbildningen. Alla som antas till utbildningen garanteras sedan anställning efter avslutad utbildning och godkänt slutprov. Huvudfrågan var om den franska staten kan kräva att migrerande arbetskraft – som redan uppfyller den kvalifikationsnivå som krävs för att få utöva yrket i Frankrike – ska genomgå antagningsprovet, trots att det inte kan krävas att de genomgår utbildningen.

Sverige hävdade att ett sådant rekryteringssystem som det franska utgör ett hinder mot den fria rörligheten för arbetstagare eftersom antagningsprovet inte beaktar yrkeserfarenhet och därmed inverkar negativt på rörligheten på arbetsmarknaden. Systemet medför dessutom en indirekt diskriminering eftersom det typiskt sett är den migrerande arbetskraften som har tidigare yrkeserfarenhet. Sverige gjorde därför gällande att systemet inte får tillämpas på migrerande arbetskraft om inte Frankrike visar att systemet är berättigat med hänsyn till tvingande allmänna intressen, och att det är nödvändigt och proportionellt för att tillvarata detta allmänna intresse.

Frankrike, Italien, kommissionen och sökanden yttrade sig också.

Efter generaladvokaten lagt fram sitt förslag till avgörande beslutade EG-domstolen att hänskjuta målet till avgörande i plenum med hänsyn till vikten av de frågor som väckts i målet.

EG-domstolens dom den 9 september 2003: Domstolen fann för det första att sjukhusadministratörsyrket i Frankrike är ett yrke som omfattas av direktiv 89/48/EEG. Personer som har en motsvarande utbildning från en annan medlemsstat ska därmed enligt direktivet ha rätt att få examensbevis över sådan utbildningen erkänt i Frankrike och ha rätt att utöva yrket där. Enligt direktivet får den mottagande medlemsstaten då inte kräva att arbetstagaren genomgår den franska utbildningen. För det andra slog domstolen fast att det strider mot fördragets bestämmelser om fri rörlighet för arbetstagare att kräva att en medborgare, med ett examensbevis som ger behörighet att utöva yrket, ska godkännas i ett uttagningsprov likt antagningsprovet till den franska sjukhusadministratörsutbildningen. Domstolen konstaterade härvid att antagningsprovet var utformat på ett sätt som berövar den kvalificerade migrerande arbetskraften möjligheten att göra sina specifika kvalifikationer gällande, vilket medför en nackdel för dessa som kan avskräcka dem från att utnyttja sin rätt till fri rörlighet. Den franska regeringens motiv för att använda antagningsprovet, nämligen att det syftade till att välja ut de bästa kandidaterna på ett så objektivt sätt som möjligt, kunde inte rättfärdiga hindret eftersom det går att tänka sig rekryteringsformer som, i form av uttagningsprov eller i en annan form, är mindre restriktiva än antagningsprovet i fråga och vilka skulle göra det möjligt för andra medlemsstaters medborgare att göra gällande sina specifika kvalifikationer.

C-422/01 (Å 218/01:1) Skandia m.fl. mot Riksskatteverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Om gemenskapsrättens regler om fri rörlighet för personer, tjänster och kapital, särskilt artikel 49 EG, jämförda med artikel 12 EG, utgör hinder för nationella skatteregler vilka, likt de svenska, inte medger rätt till avdrag för betalning av premier till en pensionsförsäkring om försäkringen tecknats i ett försäkringsföretag med säte i en annan medlemsstat. Detta trots att försäkringen i övrigt uppfyller de villkor som ställs för att behandlas som en pensionsförsäkring med avdragsrätt för premie vid beskattningen.

Sverige vitsordade att ett krav på att försäkringsrörelsen ska vara etablerad i landet för att en pensionsförsäkringspremie ska vara avdragsgill i och för sig kan verka inskränkande på den fria rörligheten för tjänster och kapital. Ett sådant etableringskrav är dock berättigat, eftersom det är en nödvändig förutsättning för att uppnå det mål som eftersträvas med hänsyn till allmänintresset såsom behovet att

- säkerställa sambandet i beskattningen mellan avdragsrätten för premierna och beskattningen av utfallande belopp,
- upprätthålla en effektiv skattekontroll,
- garantera att skatteunderlaget inte urholkas och
- skapa konkurrensneutralitet mellan förvaltning av pensionskapital i försäkringsverksamhet och andra skattemässigt gynnade former av pensionskapitalförvaltning.

Danmark, Italien, kommissionen, EFTA:s övervakningsmyndighet och sökanden yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 26 juni 2003: EG-domstolen konstaterade att med hänsyn till den ekonomiska olägenhet som det utgör för arbetsgivaren att avdragsrätten inte inträder förrän pensionen utbetalas till den anställde sådana nationella regler som de svenska kan avskräcka dels svenska arbetsgivare från att teckna avtal om tjänstepensionsförsäkring hos bolag som är etablerade i en annan medlemsstat än Sverige, dels dessa bolag från att tillhandahålla sina tjänster på den svenska marknaden. Sådana regler är därmed inte förenliga med artikel 49 EG. Vad gäller de skäl som den svenska regeringen anförde till stöd för att regleringen ändå skulle få tillämpas fann domstolen att inget av dessa kunde godtas.

C-423/01 (Å1/02:2) Emil Färber GmbH & Co. Mot Stadt Neustadt an der Weinstrasse; begäran från Verwaltungsgericht Neustadt an der Weinstrasse, Tyskland

Den nationella domstolens fråga: Om en slaktanläggning som finns i samma byggnad som en styckningsanläggning, men vars innehavare är en annan juridisk person än innehavaren av slakteriet, ska anses som en och samma anläggning i den mening som avses i direktiv 96/43/EG om ändring och kodifiering av direktiv 85/73/EEG om finansieringen av veterinära kontroller av levande djur och vissa animaliska produkter, vilket kan leda till en nedsättning av den avgift som tas ut av rörelseidkarna för de veterinära kontrollerna. Den nationella domstolen har även frågat om tolkningen av vilka kriterier som får ligga till grund för en avgiftsnedsättning enligt direktivet.

Sverige yttrade sig beträffande den första frågan och anförde att det krävs att det är samma fysiska eller juridiska person som ansvarar för verksamheten i både styckningsanläggningen som slakteriet för att dessa tillsammans ska anses som en och samma anläggning. Eftersom systemet för att kontrollera hygien i köttproduktionen bygger på att varje anläggning tilldelas ett godkännandenummer som allt kött och alla köttprodukter från anläggningen ska vara märkta med är det nödvändigt att det endast finns en ansvarig för varje anläggning. Om inte detta krävdes skulle myndigheternas möjlighet att rikta förelägganden och vidta andra åtgärder beträffande anläggningarna allvarligt undergrävas. Samma skäl gör sig gällande beträffande utkrävandet av avgifter för hygienkontrollerna av anläggningarna.

Kommissionen och sökanden har yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 16 oktober 2003: Domstolen konstaterade att direktivet inte innehåller några villkor eller någon begränsning som innebär att en avgiftsnedsättning endast skulle vara tillämplig när styckningsanläggningen och den anläggning från vilket köttet har kommit tillhör samma fysiska eller juridiska person. Den avgiftsnedsättning som föreskrivs i direktivet är således tillämplig även när styckningsanläggningen och den anläggning från vilken köttet har kommit är belägna på samma plats, men tillhör två olika fysiska eller juridiska personer. Storleken på nedsättningen ska fastställas på grundval av hur stora besparingar som görs på grund av att styckningen utförs i den anläggning från vilken köttet har kommit. Det handlar om besparingar i form av löner och sociala avgifter för undersökningspersonalen samt

administrativa kostnader i samband med genomförandet av kontroller och undersökningar.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 1

C-439/01 (Å 3/02:2) Libor Cipra och Vlastimil Kvasnicka; begäran från Unabhängiger Verwaltungssenat im Land Niederösterreich Aussenstelle Mistelbach, Österrike

Den nationella domstolens fråga: Om bestämmelsen om förarens dygnsvila enligt artikel 8.2 i förordning (EEG) nr 3820/85 om harmonisering av viss social lagstiftning om vägtransporter (som föreskriver minst 8 timmars dygnsvila när fordonet har fler än en förare) har företräde framför bestämmelsen i artikel 8.1 (som förskriver minst 9 timmars dygnsvila) samt om artikel 8.1 och 8.2 i förordning 3820/85 överhuvudtaget inte ska tillämpas på grund av att de strider mot EG-rättsliga bestämmelser av högre valör.

Sverige föreslog att frågorna skulle besvaras enligt följande. I den mån artikel 8.2 i förordningen är tillämplig behöver en förare inte samtidigt uppfylla kraven enligt artikel 8.1 i förordningen. En förare av fordon med minst två förare är dock skyldig att respektera de krav på minsta tid för dygnsvila som framgår av artikel 8.2. I målet har det inte framkommit någon uppgift som ger anledning att ifrågasätta giltigheten av artiklarna 8.1 och 8.2 i förordningen.

Frankrike, Nederländerna, Österrike, rådet och kommissionen yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 16 januari 2003: Mot bakgrund av de faktiska omständigheterna i målet kan bestämmelserna i Europeiska överenskommelsen om arbetsförhållanden för fordonsbesättningar vid internationella vägtransporter (AETR) vara tillämpliga i målet. Den överenskommelsen utgör en del av gemenskapsrätten och domstolen är behörig att tolka den. Det ankommer på den nationella domstolen att avgöra om det är artikel 8.1 och 8.2 i förordningen eller artikel 8.1 och 8.2 i överenskommelsen, vilka har identiska lydelse, som ska tillämpas i målet. Av såväl lydelsen av bestämmelserna som deras syfte och sammanhang följer att artikel 8.2 är tillämplig i egenskap av *lex specialis* i förhållande till artikel 8.1 i förordningen. Bestämmelserna ska alltså inte tillämpas kumulativt. Syftet att förbättra trafiksäkerheten och arbetsförhållandena för förarna säkerställs i högre grad när fordonet körs av flera förare. Eftersom en förare kan vila sig medan den andre kör är det tillräckligt att han får något färre timmars vila i följd – åtta i stället för nio timmar – under en längre tidsperiod nämligen 30 i stället för 24 timmar. Samma tolkning gäller avseende AETR-överenskommelsen. Prövningen av artikel 8.1 och 8.2 i förordningen mot bakgrund av rättssäkerhetsprincipen har inte visat på några omständigheter som kan påverka artikelns giltighet.

C-462/01 (Å 9/02:1) Åklagaren mot Ulf Hammarsten; begäran från Halmstads tingsrätt, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Om ett nationellt förbud, likt det svenska, mot att odla s.k. industrihampa strider mot gemenskapsrätten

och i synnerhet reglerna om den fria rörligheten för varor enligt artiklarna 28 och 30 EG.

Sverige anförde i första hand att artikel 28 EG inte var tillämplig i enlighet med de villkor som slogs fast i EG-domstolens dom i mål C-267/91 och C-268/91 Keck och Mithouard (REG 1993 I-6097). Att tillåta odlingar av industrihampa skulle avsevärt försvåra kontrollen av illegala hampaodlingar. Om artikel 28 EG skulle anses tillämplig var det svenska förbudet mot att odla eller ta annan befattning med industrihampa förenligt med gemenskapsrätten, eftersom förbudet är nödvändigt för att uppnå målet att skydda människors liv och hälsa.

Kommissionen yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 16 januari 2003: Domstolen konstaterade inledningsvis att förordning (EEG) nr 1308/70 om den gemensamma marknaden för lin och hampa och förordning (EEG) nr 619/71 om allmänna bestämmelser för beviljande av stöd för lin och hampa är tillämpliga i målet och att de nationella bestämmelserna därför i första hand ska bedömas mot dessa regler och inte mot artiklarna 28 och 30 EG. Medlemsstaterna är skyldiga att avhålla sig från alla åtgärder som skulle kunna avvika från en förordning om gemensam organisation av marknaden eller äventyra dess verkan. Samtidigt hindrar inte upprättandet av en gemensam organisation av marknaden medlemsstaterna från att tillämpa nationella regler som har andra allmännyttiga syften än vad den gemensamma organisationen har, även om dessa regler kan inverka på den gemensamma marknadens funktion på det berörda området. Det svenska förbudet mot att odla och inneha sådan industrihampa som omfattas av den gemensamma organisationen av marknaden för hampa inverkar dock direkt på denna organisation. Det svenska förbudet har dessutom inte något allmännyttigt syfte som den gemensamma organisationen av hampa inte har. Av de tillämpliga förordningarna framgår att den fara för människors hälsa som användning av narkotika innebär har beaktats inom ramen för den gemensamma organisationen av hampa. Förordningarna utgör därför hinder mot en sådan lagstiftning som den svenska som innebär att odling och innehav av industrihampa förbjuds.

C-491/01 (Å 17/02:2) British American Tobacco (Investments) Limited och Imperial Tobacco Limited mot Hälsoministeriet; begäran från High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court), Förenade kungariket

Den nationella domstolens fråga: Om direktiv 2001/37/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror är giltigt och i så fall hur dess artikel 7 ska tolkas.

Sverige anförde att det i målet inte framkommit någon anledning att ifrågasätta direktivets giltighet samt att artikel 7 i direktivet ska tolkas på så sätt att den endast omfattar tobaksvaror som saluförs inom Europeiska unionen. Sverige menade att direktivets bestämmelser både syftar och bidrar till att faktiskt förbättra den inre marknadens funktion och att det därför varit korrekt att använda artikel 95 EG som rättslig grund. Eftersom direktivet även omfattar tillverkning av tobaksvaror avsedda

för export till tredje hand har det även varit nödvändigt att använda artikel 133 EG som rättslig grund.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 1

Belgien, Tyskland, Grekland, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Finland, Förenade kungariket, Europaparlamentet, rådet, kommissionen och parterna samt intervenienterna yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 10 december 2002: Direktiv 2001/37/EG är giltigt och dess artikel 7 ska tolkas på så sätt att den inte är tillämplig på tobaksvaror som inte saluförs inom gemenskapen. För det första utgör artikel 95 EG korrekt rättslig grund för direktivet eftersom det faktiskt har till syfte att förbättra villkoren för den inre marknadens funktion. Marknaden för tobaksvaror är nämligen en marknad där handeln mellan medlemsstaterna utgör en relativt stor andel och nationella regler om produktvillkor för tobak kan i avsaknad av harmonisering på gemenskapsnivå utgöra hinder för den fria rörligheten för varor. Även förbudet mot att tillverka cigaretter som inte uppfyller kraven enligt artikel 3.1 i direktivet för export kan grundas på artikel 95 EG eftersom det utgör en åtgärd som syftar till att undvika att förbudet mot att släppa ut i fri omsättning och i medlemsstaterna saluföra cigaretter som inte uppfyller kraven i artikel 3 kringgås. Däremot var det fel att även använda artikel 133 EG som rättslig grund eftersom det är tillräckligt att använda enbart artikel 95 EG. Detta fel är dock ett rent formfel som inte gett upphov till felaktigheter vid förfarandet för att anta direktivet. Felet medför därför inte att direktivet är ogiltigt. För det andra har gemenskapslagstiftaren inte överskridit sitt utrymme för skönmässig bedömning genom att anta förbudet i artikel 3 och skyldigheterna enligt artikel 5 (krav på märkning av tobaksvaror) och artikel 7 (förbud mot att använda termer som ultra light, mild m.fl. på förpackningar av tobaksvaror). Direktivet strider därför inte mot proportionalitetsprincipen. För det tredje innebär artikel 5 endast en inskränkning i tobakstillverkarnas rätt att använda ytan på vissa sidor av förpackningarna och inte ett ingrepp i varumärkesrätten i sig. De inskränkningar i varumärkesrätten som däremot kan följa av artikel 7 svarar faktiskt mot mål av allmänintresse som gemenskapen eftersträvar och innebär inte i förhållande till detta mål ett orimligt ingripande som påverkar denna rättighet som sådan. Genom direktivet åsidosätts därför inte heller den grundläggande rätten till egendom. Vidare har varken motiveringsskyldigheten enligt artikel 253 EG eller subsidiaritetsprincipen åsidosatts genom direktivet. Direktivet är inte heller ogiltigt på grund av maktmissbruk. Artikel 7 i direktivet kompletterar skyldigheten i artikel 5 att ange halterna av skadliga ämnen på förpackningarna genom att förbjuda vilseledande uttryck på förpackningarna. Eftersom direktivet syftar till att upprätthålla den inre marknadens funktion rör dess bestämmelser i princip endast varor som saluförs inom gemenskapen. Med hänsyn härtill och till att artikel 5 enbart avser varor som saluförs inom gemenskapen ska artikel 7 tolkas på så sätt att den endast är tillämplig på varor som saluförs inom gemenskapen.

Den nationella domstolens fråga: Om ett krav på att vissa delar av den särskilda utbildningen för allmänpraktiserande läkare ska ha genomgått på heltid enligt direktiv 86/457/EEG om särskild utbildning för allmänpraktiserande läkare och direktiv 93/16/EEG om underlättande av läkares fria rörlighet och ömsesidigt erkännande av deras utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis, utgör indirekt diskriminering på grund av kön enligt direktiv 76/207/EEG om genomförande av principen om lika-behandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, utbildning och befordran samt arbetsvillkor, hur normkollisionen i så fall ska lösas samt om förbudet mot indirekt diskriminering på grund av kön ingår bland gemenskapens grundläggande rättigheter, vilka har företräde framför motstridiga bestämmelser i sekundärrätten.

Sverige anförde att kravet på heltidsutbildning utgör indirekt diskriminering på grund av kön, att principen om likabehandling av kvinnor och män ingår bland de grundläggande rättigheterna i gemenskapen samt att normkollisionen ska lösas på så sätt att principen om likabehandling ges företräde framför motstridiga bestämmelser i sekundärrätten.

Rådet, kommissionen och sökanden yttrade sig också.

EG-domstolens dom den 9 september 2003: Domstolen fastslog för det första att förbudet mot indirekt diskriminering på grund av kön ska iakttas för att de rättsakter som antas av gemenskapsinstitutionerna ska vara giltiga. Domstolen fann emellertid att det vid prövning av den frågan inte framkommit några omständigheter som kan påverka giltigheten av föreskriften i artikel 5.1 i direktiv 86/457/EEG och artikel 34.1 i direktiv 93/16/EEG, en föreskrift som innebär att utbildningen i allmänmedicin ska omfatta vissa utbildningsperioder på heltid. Domstolen fann visserligen att kravet på heltid faktiskt missgynnar ett mycket högre procenttal kvinnor än män och att det under sådana förhållanden måste prövas om kravet är befogat av sakliga skäl som helt saknar samband med diskriminering på grund av kön. Domstolen angav att gemenskapslagstiftaren har ett vidsträckt utrymme för skönsmässig bedömning i syfte att harmoniserad utbildningen på gemenskapsnivå för att underlätta läkarnas fria rörlighet och bidra till en hög hälsoskyddsnivå. Enligt domstolen var det rimligt av lagstiftaren att anse att visst krav på heltid gör det möjligt för läkaren att förvärva nödvändig erfarenhet genom att följa patientens sjukdomsbild, som den utvecklas över tiden, och skaffa sig tillräcklig erfarenhet från olika situationer som kan uppkomma i synnerhet på en allmänläkarpraktik. Gemenskapslagstiftaren har dessutom överlämnat till den nationella lagstiftaren att fastställa de närmare villkoren för heltidskravet. Då åtgärden därmed enligt domstolen kan anses lämplig för att uppnå målen, inte kan anses gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå desamma och slutligen inte kan anses leda till att den grundläggande gemenskapsrättsliga principen om undanröjande av indirekt diskriminering blir verkningslös, kan dess giltighet inte ifrågasättas.

Den nationella domstolens fråga: Tingsrätten vill få klarhet i hur definitionen ”bearbetade exemplar som förvärvats för mer än 50 år sedan” enligt artikel 8.3 b i förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem ska tolkas och om undantagsbestämmelsen i artikel 32 i förordning (EG) nr 1808/2001 om närmare föreskrifter för tillämpningen av förordning (EG) nr 338/97 innebär att det inte behövs någon myndighetsbedömning enligt artikel 2 w i förordning 338/97. Jan Nilsson är åtalad för grovt brott mot lag om åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter och brott mot miljöbalken bestående i att ha haft ett antal uppstoppade exemplar av fågelarter och en uppstoppad brunbjörn i lokaler utnyttjade av ett av honom ägt företag.

EG-domstolens dom den 23 oktober: Artiklarna 2 w och 8.3 b i förordning 338/97 ska tolkas så att sådana djur som anges i bilaga A till förordningen, men som är uppstoppade, kan kvalificeras som ”bearbetade exemplar” i dessa bestämmelsers mening. I begreppet ”förvärv” enligt artikel 8.3 b innefattas att få exemplar i gåva eller arv eller genom att döda ett djur och sedan ta det i sin besittning. Det krävs inte att den som för minst femtio år sedan förvärvade exemplaren är den nuvarande innehavaren. Artikel 8.3 b innebär slutligen att den administrativa myndigheten i den berörda medlemsstaten ska ha kunnat försäkra sig om att det aktuella exemplaret har förvärvats under de villkor som föreskrivs i artikel 2 w.

Pågående mål

Mål i vilka talan har väckts vid EG-domstolen eller EG:s förstainstansrätt

*C-2/01 & 3/01 P i EG-domstolen (Å 68/01:2) Bundesverband der
Arzneimittel-Importeure eV mot Bayer AG, med stöd av European
Federation of Pharmaceutical Industries' Association och Europeiska
gemenskapernas kommission mot Bayer AG, med stöd av European
Federation of Pharmaceutical Industries' Association*

(T-41/96 i förstainstansrätten; Bayer AG mot Europeiska gemenskapernas kommission)

Bayer AG yrkade i förstainstansrätten att kommissionens beslut 96/478/EG av den 10 januari 1996 skulle ogiltigförklaras. Enligt beslutet ålades Bayer AG i egenskap av moderbolag i Bayerkoncernen bl.a. böter för att ha brutit mot artikel 85.1 i EG-fördraget (nu artikel 81.1 EG) genom att ett exportförbud beträffande vissa former av läkemedlet Adalat från Frankrike och Spanien till andra medlemsstater ingått i dotterbolagen Bayer Frankrikes och Bayer Spaniens grossistavtal.

European Federation of Pharmaceutical Industries' Association (en organisation som företräder 16 nationella branschorganisationer inom läke-

medelssektorn) intervenerade till stöd för Bayer AG. Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV (en tysk förening för läkemedelsimportörer) intervenerade till stöd för kommissionen.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 1

Förstainstansrättens dom den 26 oktober 2000 i mål T-41/96: Kommissionen har inte styrkt att avtal om exportförbud i den mening som avses i artikel 85.1 i EG-fördraget (nu artikel 81.1 EG) ingåtts mellan Bayer Frankrike och Bayer Spanien och deras respektive grossister i Frankrike och Spanien. Kommissionens beslut ogiltigförklarades därför.

Kommissionen och Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV har överklagat förstainstansrättens dom. Målen handläggs gemensamt. Kommissionen har yrkat att förstainstansrättens dom ska upphävas och har som grund härför i huvudsak åberopat att förstainstansrätten har tillämpat ett alltför restriktivt tolkning av avtalsbegreppet enligt artikel 85.1 i EG-fördraget.

Sverige har intervenerat till stöd för kommissionen och anfört att förstainstansrätten tillämpat artikel 85.1 i EG-fördraget felaktigt genom att:

- grunda slutsatsen att Bayer inte har ålagt grossisterna att begränsa parallelexporten på det förhållandet att det inte visats att Bayer i efterhand kontrollerat slutdestinationen av levererade produkter och vidtagit åtgärder för att bestraffa de grossister som befunnits skyldiga till export,
- grunda bedömningen av om grossisterna genom konkludent handlande samtyckt till Bayers parallelexportbegränsande policy på det förhållandet att det inte visats att Bayer uttryckligen ställt krav på ett visst agerande från grossisternas sida beträffande levererade produkter.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 22 maj 2003: Generaladvokaten föreslår att domstolen ska ogilla överklagandena i sin helhet på följande grunder. Klagandena har hävdade att förstainstansrättens tolkning av artikel 85.1 i EG-fördraget strider mot den av domstolens godtagna tolkning i domen i målet C-277/87 Sandoz (ECR 1990 I-0045), när det gäller ett exportförbud som ålagts av producenten inom ramen för fortlöpande affärsförbindelser med grossister. Generaladvokaten menar att en väsentlig skillnad finns mellan fallet Sandoz och förevarande fall. Sandoz hade på fakturorna tillfogat anteckningen "export förbjuden". Härigenom uttryckte Sandoz sin uttryckliga vilja i fråga om beteende som grossisterna borde ha haft beträffande den slutliga destinationen för de levererade varorna. Genom denna anteckning begärde Sandoz klart av grossisterna att de inte skulle exportera levererade varor. I förevarande fall framgår det inte av någon handling i akten att Bayer Frankrike eller Bayer Spanien har krävt att grossisterna skulle agera på ett visst sätt vad gäller det levererade Adalatförpackningarnas slutliga destination. Bayer har inte begärt eller krävt något agerande från grossisternas sida i fråga om slutlig destination, utan utarbetat en metod som gör det möjligt att för bolaget att självständigt uppnå resultatet att avskaffa eller minska parallellimporten utan behov av att samarbeta med grossisterna. I förevarande fall har producenten och grossisterna inte ingått något distributionsavtal. Den omständigheten att grossisterna fortsatte att få leveranser från detta bolag och förvärvade den kvantitet Adalat som bolaget ansåg motsvara deras nationella behov kan förvisso beaktas för att visa ett underförstått

godtagande av det förmodade exportförbudet som ålagts av Bayer. Detta skulle emellertid förutsätta att Bayer faktiskt hade krävt av grossisterna eller hade ålagt dem att beställa endast deras nationella behov eller att inte exportera. Detta har dock inte visats.

EG-domstolens dom kommer att meddelas den 6 januari 2004.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 1

C-381/01 (Å 57/03:2) Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Italien

Kommissionen har väckt talan mot Italien och anført att Italien bryter mot artikel 11 A.1 a) i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning som rör omsättningsskatter (det sk sjätte mervärdesskattedirektivet) genom att inte ta ut moms på de bidrag som enligt förordning (EG) nr 603/95 om den gemensamma marknaden för torkat foder utbetalas till förädlingsföretag som torkar foder. Kommissionen har väckt motsvarande talan mot Finland (C-495/01), Tyskland (C-144/02) och Sverige (C-463/02).

Sverige har intervenerat till stöd för Italien inför den muntliga förhandlingen. Förhandlingen hölls gemensamt i samtliga fyra mål. Vid den muntliga förhandlingen vidhöll Sverige vad som anförts till stöd för bestridande av kommissionens talan mot Sverige.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 27 november 2003: Generaladvokaten föreslår att kommissionens talan ska ogillas.

C-495/01 (Å 50/02:2) Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Finland

Kommissionen har yrkat att domstolen ska fastställa att Finland har åsidosatt artikel 11 i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning som rör omsättningsskatter (det s.k. sjätte mervärdesskattedirektivet) genom att inte ta ut mervärdeskatt på den subvention som enligt förordning (EG) nr 603/95 om den gemensamma marknaden för torkat foder som utbetalas till förädlingsföretag som torkar foder. Kommissionen har väckt motsvarande talan mot Italien (C-381/01), Tyskland (C-144/02) och Sverige (C-463/02).

Sverige och Tyskland har intervenerat till stöd för Finland.

Sverige har anført att subventionen saknar den direkta koppling till priset på förädlingsföretagens transaktioner som krävs. Subventionen utbetalas inte särskilt till förädlingsföretagen för att de ska leverera en viss vara (det torkade fodret) till konsumenten eller för att de ska tillhandahålla en viss tjänst (att torka fodret) åt producenterna. Dessutom är det inte möjligt att fastställa priset på dessa transaktioner, inklusive det slutliga subventionsbeloppet, vid skattskyldighetens inträde. Inte heller kan det belopp med vilket förädlingsföretaget slutligen har rätt till stöd fastställas när den skattepliktiga transaktionen äger rum. Av dessa anledningar saknar subventionen en direkt koppling till priset och kan därför inte anses utgöra vederlag för förädlingsföretagens transaktioner. Subventionen ska därför inte ingå i förädlingsföretagets beskattningsunderlag.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 27 november 2003: Skr. 2003/04:60
Generaladvokaten föreslår att kommissionens talan ska ogillas. Bilaga 1

*C-144/02 (Å 125/02:2) Europeiska gemenskapernas kommission mot
Förbundsrepubliken Tyskland*

Kommissionen har yrkat att domstolen ska fastställa att Tyskland har åsidosatt artikel 11 i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning som rör omsättningskatter (det sk sjätte mervärdesskattedirektivet) genom att inte ta ut mervärdeskatt på den subvention som enligt förordning (EG) nr 603/95 om den gemensamma marknaden för torkat foder som utbetalas till förädlingsföretag som torkar foder. Kommissionen har väckt motsvarande talan mot Italien (C-381/01), Finland (C-495/01) och Sverige (C-463/02).

Sverige och Finland har intervenerat till stöd för Tyskland.

Sverige har anfört att subventionen saknar den direkta koppling till priset på förädlingsföretagens transaktioner som krävs. Subventionen utbetalas inte särskilt till förädlingsföretagen för att de ska leverera en viss vara (det torkade fodret) till konsumenten eller för att de ska tillhandahålla en viss tjänst (att torka fodret) åt producenterna. Dessutom är det inte möjligt att fastställa priset på dessa transaktioner, inklusive det slutliga subventionsbeloppet, vid skattskyldighetens inträde. Av dessa anledningar saknar subventionen en direkt koppling till priset och kan därför inte anses utgöra vederlag för förädlingsföretagens transaktioner. Subventionen ska därför inte ingå i förädlingsföretagets beskattningsunderlag.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 27 november 2003:
Generaladvokaten föreslår att kommissionens talan ska ogillas.

*C-201/03 (Å 91/03:2) Europeiska gemenskapernas kommission mot
Konungariket Sverige*

Kommissionen har gjort gällande att Sverige underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 3.1 i direktiv 75/439/EEG av den 16 juni 1975 om omhändertagande av spilloljor, i dess lydelse enligt direktiv 87/101/EEG genom att inte vidta de åtgärder som krävs för att spillolja i första hand ska behandlas genom regenerering om en sådan behandling är möjlig mot bakgrund av tekniska, ekonomiska och organisatoriska begränsningar.

Sverige har medgivit kommissionens talan såtillvida att Sverige ännu inte tagit ställning till om behandling av spillolja genom regenerering är möjlig mot bakgrund av tekniska, ekonomiska och organisatoriska begränsningar. Sverige har visserligen infört lagstiftning som uppfyller kraven enligt direktivet men eftersom återvinningsgraden under perioden 1995–2000 varit 0 procent kan tillämpningen inte anses tillfredsställande. Regeringen har uppdragit åt Naturvårdsverket att utreda vilka åtgärder som är nödvändiga för att främja regenereringen av spilloljor varvid bedömningen ska göras mot bakgrund av vad som är möjligt med hänsyn till tekniska, ekonomiska och organisatoriska omständigheter. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 december 2003. Regeringen

kommer därefter att ta ställning till om behandling av spillolja genom regenerering är möjlig mot bakgrund av de relevanta begränsningarna. Om så är fallet kommer regeringen att vidta de åtgärder som krävs enligt artikel 3.1 i direktivet.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 1

C-271/02 (Å 119/02:1) Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen har gjort gällande att Sverige har brutit i att fullgöra sina skyldigheter enligt vissa bestämmelser i förordning (EEG) nr 3760/92 om ett gemenskapssystem för fiske och vattenbruk och i förordning (EEG) nr 2847/93 om införande av ett kontrollsystem för den gemensamma fiskeripolitiken. Genom att Sverige har överskridit vissa fångstkvoter under åren 1995 och 1996 har Sverige brutit mot vissa gemenskapsbestämmelser om skyldighet att fastställa närmare bestämmelser för tilldelade kvoter, brutit i kontrollen av fisket och skyldigheten att vidta förvaltnings- eller straffrättsliga åtgärder mot de ansvariga samt att meddela tillfälligt fiskeförbud.

Sverige har, med undantag för fiske av makrill i Norges fiskevatten, medgivit att det under åren 1995 och 1996 förekommit överfiske när det gäller de kvoter som tilldelats Sverige. Sverige har bestritt att Sverige inte har fastställt närmare bestämmelser för Sveriges kvoter dessa fisesäsonger men medgivit att kontrollen av fisket brutit under dessa år och att det därför inte gått att lagföra de personer som varit ansvariga för eventuella överträdelser. Med undantag för fiske i Estlands och Lettlands fiskevatten har Sverige även medgivit att Sverige inte har uppfyllt bestämmelserna om fiskeförbud.

C-312/02 (Å 139/02:1) Konungariket Sverige mot Europeiska gemenskapernas kommission

Sverige har i första hand yrkat att kommissionens beslut 2002/524/EG av den 26 juni 2002 om undantagande från gemenskapsfinansiering av vissa utgifter som verkställts av medlemsstaterna inom ramen för garanti-sektionen vid Europeiska utvecklings- och garantifonden för jordbruket (EUGFJ), ska ogiltigförklaras i den del som innebär att gemenskapsfinansiering inte ska ske när det gäller en utgift om SEK 18 555 850 som uppkommit i Sverige. I andra har Sverige yrkat att det belopp som ska utslutas från gemenskapsfinansieringen ska sättas ned till SEK 11 817 748, alternativt SEK 12 436 091.

Sverige har tagit ut avgifter av lantbrukare för framställning av de kartor som krävs vid lantbrukarnas ansökningar om gemenskapsstöd. Kommissionen har ansett att avgifterna är att betrakta som en administrativ avgift för behandling av ansökningarna och har därför beslutat att avgifterna ska utslutas från gemenskapsfinansieringen med stöd av artikel 15 i förordning (EEG) nr 1765/92 om upprättande av ett stödsystem för producenter av vissa jordbruksgrödor och artikel 30a i förordning (EEG) nr 805/68 om den gemensamma organisationen av marknaden för nötkött.

Sverige har motsatt sig denna tolkning eftersom de nödvändiga kartorna inte kunnat fås på annat sätt än genom att staten sett till att de framställts och att den avgift som tagits ut varit lägre än framställningskostnaden. Därmed har inte något överskott uppkommit som kunnat bidra till administrationen av stödansökningarna. Sverige har dessutom gjort gällande att kommissionens inledande skrivelse inte uppfyller kraven enligt artikel 5.2 c i förordning (EEG) nr 729/70 om finansieringen av den gemensamma jordbrukspolitiken och 8.1 första stycket i förordning (EG) nr 1663/95 om tillämpningsföreskrifter för förordningen 729/70 eftersom den inte innehåller någon utvärdering av de utgifter som kommissionen anser ska uteslutas från gemenskapsfinansiering.

Kommissionen har bestritt Sveriges talan. Kommissionen har inledningsvis anfört att det är artikel 8.1 i ändrad lydelse sedan den 30 oktober 1999 som är tillämplig på kommissionens skrivelse och att det enligt denna bestämmelse inte krävs någon sådan utvärdering som Sverige gjort gällande. Kommissionen har vidare hållit fast vid bedömningen att de ifrågakvarande kartavgifterna varit direkt och oupplösligt sammanhängande med de utbetalda stödbeloppen och därför omfattas av förbudet mot avdrag enligt artikel 15.3 i förordningen 1765/92. Kommissionen har också framhållit att sökanden varit skyldig att ge in karta i samband med stödansökan och att det för att upprätthålla avdragsförbudets effektivitet krävs att det inte ges en ren formell tolkning.

Sverige har i repliken vidhållit sin talan och framhållit att det inte funnits någon bestämmelse som ålagt Sverige en skyldighet att tillhandahålla de aktuella kartorna kostnadsfritt.

Kommissionen har i dupliken gjort gällande att det inte fanns någon skyldighet att redovisa en utvärdering av vilka utgifter som planerades att uteslutas från gemenskapsfinansiering. Kommissionen menar att Sveriges rättigheter inte har begränsats med anledning av att den endast hänvisade till odlade grödor och inte foder i sin första skrivelse.

C-392/02 (Å 56/03:3) Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Danmark

Kommissionen har gjort gällande att Danmark har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten, och särskilt enligt artikel 10 EG och artiklarna 2 och 8 i rådets beslut 95/728/EG, Euratom om systemet för gemenskapens egna medel. Kommissionen har härvid gjort gällande att en medlemsstat är skyldig att betala in tullavgift till gemenskapen, även om tullavgiften inte kommit att fastställas på grund av att medlemsstaten har begått ett administrativt fel som den tullskyldige inte rimligen kunnat upptäcka, varför den tullskyldige har befriats från betalningsskyldighet enligt artikel 220.b i tullkodexen. Kommissionen driver frågan som ett pilotmål mot Danmark.

Sverige har intervenerat till stöd för Danmark. Sverige har särskilt framhållit att de sekundärrättsliga bestämmelser som kommissionen har åberopat inte innehåller några föreskrifter om medlemsstatsansvar när det är fråga om tullavgifter där någon tullfordran inte fastställs. De sekundärrättsliga reglerna ger enbart uttryck för principen att medlemsstaternas uppgift är att sköta uppbörderna av gemenskapernas fordringar och det finns således inte någon rättslig grund för att medlemsstaterna skulle bära

det finansiella ansvaret i en situation där en tullskuld inte fastställs och en fordran således inte uppkommer. Sverige har dessutom understrukit att enstaka administrativa fel inte i sig kan utgöra ett brott mot lojalitetsprincipen enligt artikel 10 EG.

Även Belgien, Tyskland, Italien, Nederländerna och Portugal har intervenerat till stöd för Danmark.

Skr. 2003/04:60

Bilaga 1

C-463/02 (Ä 8/03:2) Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Sverige

Kommissionen har väckt talan mot Sverige och anfört att Sverige bryter mot artikel 11 A.1 a) i det sjätte mervärdesskattedirektivet genom att inte ta ut moms på de bidrag som enligt rådets förordning (EG) nr 603/95 om den gemensamma marknaden för torkat foder utbetalas till förädlingsföretag som torkar foder. Kommissionen har väckt motsvarande talan mot Italien (C-381/01), Finland (C-495/01) och Tyskland (C-144/02).

Sverige har anfört att subventionen saknar den direkta koppling till priset på förädlingsföretagens transaktioner som krävs. Subventionen utbetalas inte särskilt till förädlingsföretagen för att de ska leverera en viss vara (det torkade fodret) till konsumenten eller för att de ska tillhandahålla en viss tjänst (att torka fodret) åt producenterna. Dessutom är det inte möjligt att fastställa priset på dessa transaktioner, inklusive det slutliga subventionsbeloppet, vid skattskyldighetens inträde. Inte heller kan det belopp med vilket förädlingsföretaget slutligen har rätt till stöd fastställas när den skattepliktiga transaktionen äger rum. Av dessa anledningar saknar subventionen en direkt koppling till priset och kan därför inte anses utgöra vederlag för förädlingsföretagens transaktioner. Subventionen ska därför inte ingå i förädlingsföretagets beskattningsunderlag.

Finland har intervenerat till stöd för Sverige.

Kommissionen har i replik anfört att beviljandet av stödet i fråga har knutits till att det torkade fodret har lämnat förädlingsföretaget eftersom det är en administrativ förenkling till fördel för förädlingsföretaget. Sveriges påstående om att stödet utbetalas utan villkor om egentlig försäljning av fodret är bara en teoretisk situation. Vidare, menar kommissionen, ställer artikel 11 A.1 a) i det sjätte mervärdesskattedirektivet inget krav på att ett försäljningsavtal finns för att stödet ska kunna beviljas. Det krävs enbart att en reell koppling föreligger mellan subvention och pris, ingen juridisk koppling. Det spelar inte heller någon roll att förädlingsföretagen måste utbetala stödet till producenterna. Det viktiga är vem som är stödmottagare i juridisk mening. Det är möjligt att producenterna indirekt gynnas av upplägget, men detta är inte relevant ur mervärdesskattesynpunkt. Kommissionen påpekar även att flera medlemsstater lyckas beskatta stödet utan praktiska svårigheter.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 27 november 2003: Generaladvokaten föreslår att kommissionens talan ska ogillas.

Kommissionen har yrkat att domstolen ska fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter, enligt artikel 5 i direktiv 89/662/EEG om veterinära kontroller vid handeln inom gemenskapen i syfte att fullborda den inre marknaden, genom att bibehålla ett system med föransmälan och sanitär kontroll för importörer av vissa animaliska livsmedel från andra medlemsstater.

Sverige har bestritt talan och anfört att kravet på föransmälan inte strider mot direktivets syfte då det inte någonstans i direktivet anges vid vilken tidpunkt eller hur ofta en anmälan ska göras. Kravet är dessutom nödvändigt för att kunna utföra effektiva stickprovskontroller. Vidare, kontrollerna görs inte uteslutande hos importören, utan hos den ”förste mottagaren” dvs. den som först mottar varorna och hanterar dem i livsmedelslokal. Det kan vara bl.a. tillverkningsindustri, parti- eller detaljhandel eller annat lager. Kontrollerna är därför inte diskriminerande.

Finland har intervenerat till stöd för Sverige.

*C-141/03 (Å 66/03:3) Europeiska gemenskapernas kommission mot
Konungariket Sverige*

Kommissionen har yrkat att domstolen ska fastställa att Sverige genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktiv 2000/52/EG om ändring av direktiv 80/723/EEG om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstaterna och offentliga företag (transparensdirektivet) eller i vart fall genom att inte underrätta kommissionen om detta har brutit i att fullgöra sin skyldigheter enligt direktivet.

Sverige har medgivit kommissionens talan. De kompletterande författningsändringar som krävs för att direktiv 2000/52 ska bli fullständigt genomfört beräknas kunna träda i kraft under den senare hälften av år 2004.

*C-176/03 (Å 128/03:3) Europeiska gemenskapernas kommission mot
Europeiska unionens råd*

Kommission har väckt talan mot rådet och yrkat att domstolen ska fastställa att rådets rambeslut 2003/80/RIF om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser är rättsstridigt och därför ogiltigförklara nämnda rambeslut. Kommissionen gör gällande att rättslig grund att anta påföljdsbestämmelser av aktuellt slag finns i första pelaren och att rambeslutet därmed är ogiltigt.

Sverige har intervenerat till stöd för rådet och anfört följande. Det finns inget uttryckligt stadgande i EG-fördraget som ger gemenskapen behörighet att lagstifta om straffrättsliga påföljder. Någon sådan behörighet kan heller inte härledas ur medlemsstaternas lojalitetsplikt enligt artikel 10 EG. Detta är en naturlig följd av att medlemsstaterna inte tilldelat gemenskapen några befogenheter på detta område. Rådet har inom ramen för det mellanstatliga samarbetet i tredje pelaren och med stöd av det uttryckliga stadgandet om straffrättsligt samarbete och tillnärmning

av medlemsstaternas straffrättsliga regler i artikel 29 EU antagit rambeslutet om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser. Det har således inte framkommit någon omständighet som kan påverka giltigheten av rambeslutet. Kommissionens talan bör därför ogillas.

På rådets sida har även Spanien, Tyskland, Grekland, Frankrike, Irland, Nederländerna, Danmark, Portugal, Finland och Förenade kungariket intervenerat medan Europaparlamentet har intervenerat till stöd för kommissionen.

T-168/02 (Å 153/02:3) Internationaler Tierschutz-Fonds (IFAW) GmbH mot Europeiska gemenskapernas kommission

Internationaler Tierschutz-Fonds (IFAW) GmbH har yrkat att kommissionens beslut, att vägra sökanden tillgång till handlingar vilka innehas av kommissionen men som upprättats av tyska myndigheter som underlag för kommissionens beslut att bemyndiga Tyskland att häva klassificeringen av ett visst område såsom skyddat av Natura 2000-nätet, ska ogiltigförklaras. Kommissionen har inte motiverat beslutet att vägra sökanden tillgång till handlingarna annat än genom att hänvisa till att Tyskland motsatt sig utlämnandet enligt artikel 4.5 i förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden. Sverige har instämt i sökandens påstående att kommissionens beslut grundas på en oriktig tolkning av artikel 4.5 i öppenhetsförordningen. Sverige har härvid framhållit att artikeln inte ger stöd för en tolkning som innebär att medlemsstaterna skulle ha vetorätt vad gäller utlämnande av handlingar som upprättats av dem. Det åligger i stället den institution som förvarar handlingen att för varje enskild handling avgöra om något av de skyddsintressen som anges i förordningen är för handen. Vad gäller förhållandet till artikel 4.4 har Sverige gjort gällande att denna bestämmelse inte ger medlemsstaterna någon privilegierad ställning annat än vad gäller samrådsskyldighet.

Nederländerna och Danmark har intervenerat på samma sida som Sverige och Förenade kungariket på kommissionens.

T-237/02 (Å 175/02:3) Technischen Glaswerke Ilmenau GmbH mot Europeiska gemenskapernas kommission

Technischen Glaswerke Ilmenau GmbH har yrkat att kommissionens beslut att vägra bolaget tillgång till vissa handlingar ska ogiltigförklaras. Handlingarna avser vissa stödförfaranden där bolaget varit sökande. Bolaget har gjort gällande att kommissionen inte har motiverat avslagsbeslutet på ett tillräckligt preciserat sätt utan endast använt sig av en ospecificerad standardmotivering. Bolaget har också hävdat att kommissionen har underlåtit att pröva om delar av handlingar kan lämnas ut. Bolaget menar därför att kommissionen inte iakttagit bestämmelserna i förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar.

Kommissionen har bestritt bolagets talan. Som kommissionens talan får uppfattas har kommissionen i sitt svaromål ifrågasatt om bolaget alls omfattas av den tillgångsberättigade kretsen enligt förordningen. Kommissionen har i övrigt vidhållit sitt beslut.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden. Sverige har för det första argumenterat för att bolaget omfattas av den tillgångsberättigade kretsen enligt artikel 2.1 i förordningen och därmed har rätt att få en begäran om utlämnande prövad enligt densamma. Sverige har vidare gjort gällande att om kommissionens invändning att bolaget inte omfattas av tillämpningsområdet för förordningen beaktas, kommissionens beslut ska upphävas redan på den grunden att beslutet varit bristfälligt motiverat eftersom denna invändning framförts först i kommissionens svaromål. Sverige har i sak gjort gällande att beslutet utgjort en oriktigt tillämpning av artiklarna 4.2 och 4.6 eftersom kommissionen inte prövat begäran om utlämnande i förhållande till uppgifterna i varje enskild handling utan i stället, som det får förstås, har utgått från att generell sekretess skulle gälla i ärenden om statligt stöd. Slutligen har kommissionen underlåtit att iaktta sina skyldigheter att bistå och samråda med sökanden enligt artiklarna 6.2 och 6.3 i förordningen.

T-84/03 (Å 113/03:3) Maurizio Turco mot Europeiska unionens råd

Målet rör frågan hur förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar ska tolkas vad gäller rätten till tillgång till dels rättsutlåtande som upprättats av rådets juridiska avdelning, dels lagförslag som innehåller medlemsstaternas ståndpunkter. De aktuella handlingarna har upprättats i ett lagstiftningsförfarandet som rör antagande av direktiv om miniminormer för mottagande av asylsökande, bl.a. vad gäller asylsökandes tillträde till arbetsmarknaden. Sökanden Maurizio Turco har överklagat rådets beslut att dels vägra honom tillgång till juridiska avdelningens yttrande över rättslig grund för direktivet, dels vägra honom tillgång till de nationella delegationernas ståndpunkter.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden. Sverige avser endast att stödja sökandens yrkade såvitt avser rättsutlåtandet.

Finland och Danmark har intervenerat på samma sida som Sverige och Förenade kungariket samt kommissionen har intervenerat till stöd för rådet.

T-170/03 (Å 154/03:2) British American Tobacco (Investments) Limited mot Europeiska gemenskapernas kommission

British American Tobacco (Investments) Limited har, enligt förordning (EG) nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar, begärt att få tillgång till diverse handlingar från kommissionen, såsom protokoll, närvarolistor etc., när det gäller klassificering av expanderad tobak för ändamål som rör tull och punktskatter. Sökanden menar att den har ett väsentligt intresse av att få kännedom om varför en viss typ av tobak, expanderad tobak, behandlas som röktobak i den mening som avses i artikel 5.1 i direktiv

95/59/EG om andra skatter än omsättningsskatter som påverkar förbrukningen av tobaksvaror och därigenom som en produkt som kan punktbeskattas. Kommissionen har gjort gällande, vad beträffar protokollen, att samråd skulle krävas med medlemsstaterna när det gäller de inlägg dessa gjort i protokollen.

Sverige har intervenerat till stöd för sökanden.

Skr. 2003/04:60

Bilaga 1

Mål om förhandsavgörande

C-440/00 (Ä 17/01:2) Gesamtbetriebsrat der Kühne & Nagel AG & Co. KG och Kühne & Nagel AG & Co. KG; begäran från Bundesgericht, Tyskland

Den nationella domstolens fråga: Om direktiv 94/45/EEG om inrättandet av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare medför en horisontell skyldighet för systerbolagen i andra medlemsstater att lämna de begärda uppgifterna till det företag som ska anses som den centrala ledningen enligt direktivet (dvs. arbetsgivaren), samt om innehållet i den information som man skulle vara skyldig att lämna ut. Det gemensamma företagsrådet för arbetsgivaren i målet har begärt att denne i egenskap av central ledning för en grupp gemenskapsföretag, ska lämna ut viss information om de anställda inom hela företagsgruppen. Arbetsgivaren har bestritt yrkandena under den huvudsakliga invändningen att den inte har informationen och saknar möjlighet att utverka den från företagen i de övriga medlemsstaterna liksom från dess koncernledning som finns i Schweiz.

Sverige har anfört att direktivet bör tolkas på så sätt att dotterbolagen är skyldiga att tillhandahålla moderbolaget den erforderliga informationen. Hur efterlevnaden av denna skyldighet ska garanteras ankommer det dock på medlemsstaterna själva att bestämma. Sverige har även besvarat vissa frågor från domstolen.

Tyskland, kommissionen och parterna har också yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 11 juli 2002: Artiklarna 4 och 11 i direktiv 94/45/EEG bör tolkas på följande sätt. Vid fall då företagsgrupperna, vars centrala ledning är etablerad utanför gemenskapen, ersätter den centrala ledningen är dessa förpliktade att lämna ut nödvändig information på begäran av den interna arbetstagarrepresentationen. Ledningen av gruppen eller i vart fall den ledning som har övertagit ansvaret är förpliktad att på begäran av företrädarna för de anställda lämna ut information till ett företag som tillhör företagsgruppen, när denna information är nödvändig för att inrätta ett europeiskt företagsråd inom gruppen.

C-341/01 (Ä 189/01:2) Plato Plastik Robert Frank GmbH mot CAROPACK Handelsgesellschaft mbH; begäran från Landes- und Handelsgericht Korneuburg, Österrike

Den nationella domstolens fråga: Om bärkassar av plast som tillhandahålls kunder i detaljhandeln för att frakta hem inköpta varor i omfattas av

tillämpningsområdet för direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 1

Sverige har hävdats att plastkassar ska omfattas av direktivets tillämpningsområde och, om så inte skulle vara fallet, att direktivet inte hindrar att sådana återvinnings- och insamlingssystem som upprättats för att genomföra direktivet ändå omfattar plastkassar.

Frankrike, Österrike, Finland, kommissionen och parterna har också yttrat.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 11 september 2003: Med utgångspunkt i direktivets ordalydelse ska bärkassar av plast som de i målet aktuella anses vara förpackningar av kategorin transportförpackningar enligt artikel 3.1 c, eftersom de möjliggör för kunderna att transportera sina varor från butiken och härvid förhindrar att varorna skadas. Generaladvokaten konstaterar vidare att frågan om vem som är att anse som producent av förpackningarna inte kan påverka bedömningen av om det är fråga om förpackningar i direktivets mening. Även direktivets systematik ger stöd för att bärkassarna ska anses vara förpackningar, då det bl.a. framgår av direktivet femte skäl och artikel 2 att definitionen av förpackningar ska ges en så vid tolkning som möjligt. Slutligen stämmer denna tolkning överens med direktivets syfte att säkerställa en hög miljöskyddsnivå, då bärkassar av detta slag i regel inte ingår i medlemsstaternas nationella återvinningssystem samtidigt som de kastas bort i stora mängder till skada för miljön. Mot bakgrund av direktivets syfte påverkas inte heller tolkningen av begreppet förpackning av om konsumenten betalar för densamma eller får den gratis.

C-448/01 (Å 12/02:1) EVN AG m.fl. mot Republiken Österrike; begäran från Bundesvergabeamt, Österrike

Den nationella domstolens fråga: Om bestämmelserna om offentlig upphandling, särskilt artikel 26 i direktiv 93/36/EEG om samordning av förfarandet vid offentlig upphandling av varor, medger att den upphandlande myndigheten vid inköp av el premierar anbud som uppvisar störst mängd levererad el ur förnybara energikällor. Vidare är det fråga om det är förbjudet, särskilt enligt artikel 2.1 b i direktiv 89/665/EEG om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten, att göra upphävandet av ett rättsstridigt beslut beroende av att det visas att det rättsstridiga beslutet har en väsentlig inverkan på upphandlingsförfarandets utgång. Tvisten rör Österrikes upphandling av elleverans till statens tjänstelokaler i delstaten Kärnten.

Sverige har yttrat sig beträffande den första frågan och argumenterat för att dels el ur förnybara energikällor, eller generella miljöhänsyn, får användas som ett tilldelningskriterium, dels att ett tilldelningskriterium inte måste vara till ekonomisk fördel för den upphandlande myndigheten.

Nederländerna, Österrike, kommissionen och parterna har också yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 27 februari 2003: När det gäller den första delfrågan anser generaladvokaten att den upphandlande enheten får använda ”grön el” som ett tilldelningskriterium, vilket följer av avgörandet i C-513/99 Concordia Bus Finland (REG 2002 I-7213).

Den upphandlande enheten ska dock ha möjlighet att effektivt kunna kontrollera om den el som levereras verkligen kommer från förnybara energikällor, vilket inte görs i denna upphandling. Den upphandlande enheten kan då inte jämföra de inkommande anbuden på ett objektivt sätt och grunderna för tilldelning strider därför mot de generella principerna som domstolen erkänt i sin praxis, särskilt principerna om likabehandling och öppenhet. Då det inte heller finns någon avgränsad krets köpare och mängden el som beaktas är den som överskrider 22.5 GWh saknas enligt generaladvokaten den koppling till föremålet för upphandlingen som krävs. Kriterierna strider därför mot direktivet 93/36/EEG. De uppställda kriterierna är även diskriminerande eftersom de gynnar stora företag på bekostnad av de små.

C-464/01 (Å 21/02:2) Johann Gruber mot Bay Wa Aktiengesellschaft; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Den nationella domstolens fråga: Om en bonde vid köp av tegelpannor till sin gård där han både bor och bedriver jordbruksverksamhet är att anse som konsument i Brysselkonventionens mening.

Sverige har yttrat sig enbart beträffande den fråga som avser om de omständigheter som leder till slutsatsen att någon är att betrakta som konsument måste ha varit synbara för konsumentens avtalspart. Sverige anser att frågan ska besvaras nekande eftersom något sådant synbarhetsrekvisit inte framgår av artikel 13 i Brysselkonventionen och att tolka in ett sådant rekvisit skulle strida mot syftet med de konsumentskyddande bestämmelserna i konventionen.

Tyskland, Italien, Österrike, Portugal, kommissionen och sökanden har också yttrat sig.

C-18/02 (Å 54/02:1) Danmarks Rederiförening för DFDS Torline A/S mot LO Landsorganisationen i Sverige för SEKO Sjöfolk; begäran från Arbejdsretten, Danmark

Den nationella domstolens fråga: Om specialförabestämmelsen i artikel 5.3 i Brysselkonventionen om forum för tvister om skadestånd utanför avtalsförhållanden, dvs. domstolen på orten där skadan inträffade, är tillämpligt på en talan som enbart omfattar en laglighetsprövning av varslade kollektiva stridsåtgärders och, om så är fallet, hur om begreppet ”orten där skadan inträffade” kan tolkas så att dansk domstol är behörig att pröva en tvist där varslet utgått ifrån Sverige, från ett svensk fackförbund men riktat sig mot ett fartyg som ägs av ett rederi med hemvist i Danmark och som är registrerat i det danska internationella sjöfartsregistret samt vars besättning består av polska sjömän. Stridsåtgärderna har syftat till att få till stånd kollektivavtal för besättningen.

Sverige har anfört att artikel 5.3 enligt sin ordalydelse inte är tillämplig på en fastställsetalan om lagligheten av stridsåtgärder. Undantagsbestämmelsen i artikel 5.3 ska dessutom enligt domstolens praxis tolkas restriktivt och på ett sätt som är förutsägbart för svaranden, varför artikeln inte kan ges den innebörden att domsrätt föreligger för danska arbetsdomstolen. Sverige berörde i sitt skriftliga yttrande inte frågan hur

begreppet ”orten där skadan inträffade” ska tolkas i en situation som den aktuella.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 1

Danmark, Förenade kungariket, kommissionen och parterna har också yttrat sig.

Vid den muntliga förhandlingen vidhöll Sverige att det i första hand inte var fråga om en talan om skadestånd i den mening som avses i artikel 5.3 i konventionen. Sverige gjorde dessutom gällande att en tillämpning av artikel 5.3 hur som helst inte ska leda till att dansk domstol anses behörig att pröva tvisten. Detta eftersom tvisten enbart rör den skadevållande handlingen och därför enbart har en nära anknytning till den ort där handlingen företogs, dvs. Sverige. Frågan om skadan uppstått i Danmark saknar relevans för bedömningen av en sådan tvist och kan därmed inte utgöra grund för dansk domstols behörighet i detta fall.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 18 september 2003: Generaladvokaten konstaterar att det vore oförenligt med Brysselkonventionens systematik och syfte, såsom dessa har tolkats av domstolen, att finna att en talan vid en domstol som avser att fastställa att varslade stridsåtgärder är otillåtna som en nödvändig förutsättning för en skadeståndstalan vid en annan domstol, inte skulle omfattas av begreppet talan när det gäller skadestånd utanför avtalsförhållanden. Generaladvokaten anser vidare att det av domstolens praxis framgår att sådan talan kan väckas antingen på den ort där den skadevållande handlingen vidtogs eller på den ort där skadan inträffade. Det ankommer på danska arbetsdomstolen att avgöra om skadan i detta fall kan anses ha inträffat i Danmark. Generaladvokaten har inte berört den svenska regeringens påstående att i ett mål som det aktuella skadeorten inte kan utgöra grund för domstolens behörighet.

C-71/02 (Ä 62/02:2) Herbert Karner mot Troostwijk GesmbH; begäran från Oberster Gerichtshof, Österrike

Den nationella domstolens fråga: Om nationella bestämmelser, som förbjuder att i reklamannonser angående försäljning av varor ange att varorna kommer från ett konkursbo när varorna inte längre tillhör konkursboet, är förenliga med den fria rörligheten för varor enligt artikel 28 EG och om bedömningen är densamma oavsett om påståendet att varorna härrör från ett konkursbo är sant eller inte.

Sverige har anfört att en sådan bestämmelse som den österrikiska inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 28 EG med hänsyn till domstolens dom i mål C-267/91 och C-268/91 Keck och Mithouard (REG 1993 I-6097) och, om den skulle omfattas av artikel 28 EG, den under alla omständigheter är befogad med hänsyn till konsumentskyddet och god handelssed.

Österrike, kommissionen och parterna har också yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 8 april 2003: Den aktuella bestämmelsen omfattas inte av tillämpningsområdet för artikel 28 EG med hänsyn till domstolens praxis enligt domen Keck och Mithouard; en sådan bestämmelse som den aktuella reglerar endast försäljningsformerna för varor och hindrar inte dessas marknadstillträde. För det fall artikel 28 EG skulle vara tillämplig går en sådan bestämmelse

se som den aktuella längre än vad som är nödvändigt för att skydda konsumenterna och upprätthålla god handelssed. Samma skydd kan nämligen åstadkommas genom att föreskriva en skyldighet att upplysa om att varorna inte utbjuds av konkursboet eller för dess räkning när så inte är fallet. Bestämmelsen kan dock inte anses strida mot yttrandefriheten enligt artikel 10 i Europakonventionen för mänskliga rättigheter. En sådan bestämmelse som den aktuella kan även strida mot den fria rörligheten för tjänster i den mån marknadsföringen av försäljningen skapas och publiceras av någon annan än varuförsäljaren.

C-235/02 (Å 155/02:2) Brottmålet mot Marco Antonio Saetti och Andrea Frediani; begäran från förundersökningsdomaren vid Tribunale di Gela, Italien

Den nationella domstolens fråga: Målet rör tolkningen av direktiv 75/442/EEG om avfall. Fråga är om italienska bestämmelser som undantar petroleumkoks som används som bränsle är förenliga med direktivets bestämmelser och i synnerhet om petroleumkoks omfattas av avfallsbegreppet i den mening som avses i artikel 1 i direktivet.

Sverige har anfört att det avgörande för om något ska betraktas som avfall enligt direktivet är om innehavaren gör sig av med föremålet eller ämnet, avser eller är skyldig att göra det. Innehavarens avsikt eller skyldighet måste avgöras mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet. Frågan om petroleumkoks omfattas av avfallsbegreppet kan därför inte besvaras med ett generellt ja eller nej. Sverige har vidare pekat på omständigheter som kan tyda på att petroleumkoks som används som bränsle inte behöver betraktas som avfall.

Förutom Sverige har Italien, Österrike, kommissionen, de tilltalade samt ”Italia nostra O.N.L.U.S.” (en förening för skyddandet av nationens historiska och konstnärliga arv samt naturarv) yttrat sig.

C-320/02 (Å 164/02:1) Förvaltnings AB Stenholmen mot Riksskatteverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Målet rör tolkning av artikel 26 a i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning som rör omsättningsskatter (det sk sjätte mervärdesskattedirektivet). Frågan är om en häst – som köpts som otränad unghäst från en privatperson och som efter träning till ridhäst försäljs – är att betrakta som begagnad vara vid försäljningstidpunkten. Detta skulle möjliggöra tillämpning av reglerna för vinstmarginalbeskattning. Regeringsrätten önskar få klarhet i hur begreppet ”begagnad vara” i direktivet ska tolkas och härvid om ett djur kan vara att betrakta som en begagnad vara och om så är fallet om ett djur som köps från en privatperson och som efter träning för viss specifik användning försäljs vidare är att betrakta som en begagnad vara.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 10 juli 2003: Vad gäller den allmänna rättsliga frågeställningen hur djur ska kvalificeras i mervärdesskattelhänseende understryker generaladvokaten inledningsvis att de gemenskapsrättsliga begreppen ska ges en autonom tolkning. Redan av

bilaga A II punkten 1 till sjätte mervärdeskattedirektivet framgår att prestationer som har med djur att göra omfattas av direktivet. Legaldefinitionen i artikel 26 a omfattar visserligen endast lös egendom, men djur kan anses uppfylla samtliga rekvisit i den bestämmelsen och är inte uttryckligen undantagna från densamma. Ett djur kan därmed i princip vara att betrakta som en begagnad vara i den mening som avses i artikel 26a A d i sjätte direktivet, en tolkning som dessutom överensstämmer med direktivets syfte enligt generaladvokaten. Vad gäller den specifika frågan om ett djur, som köps från en privatperson annan än uppfödaren och som efter träning för viss specifik användning försäljs vidare, ska vara att betrakta som en begagnad vara resonerar generaladvokaten i första hand kring frågan om en ändrad funktion kan utgöra grund för att bedöma om det är fråga om en begagnad vara. Mot bakgrund av de gränsdragningsproblem som i så fall skulle uppkomma finner generaladvokaten dock detta kriterium mindre lämpligt. Däremot skulle en häst som köpts av ett företag från en icke skattskyldig kunna betraktas som en begagnad vara då detta skulle medföra att direktivets syfte att undvika dubbelbeskattnings skulle uppnås. Om man i den situationen inte betraktade hästarna som begagnade skulle nämligen de på nytt beskattas fullt ut då de återigen omsätts i handeln. Det skulle då uppstå en konkurrensnedvridning eftersom hästar som säljs av en privatperson till en annan enbart beskattas vid försäljningen till den första privatpersonen. Detta leder generaladvokaten till slutsatsen att den omtvistade bestämmelsen om begagnade varor ska tillämpas även på sådana fall som det i målet vid den nationella domstolen.

C-338/02 (Å 169/02:3) Fixtures Marketing Limited mot AB Svenska Spel; begäran från Högsta domstolen, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Målet rör tolkning av artikel 7.1 och 7.5 i direktiv 96/9/EG om rättsligt skydd för databaser (databasdirektivet). Det engelska bolaget Fixtures Marketing Limited har gjort gällande att AB Svenska Spel har använt sig av de spelordningar för fotbollsmatcherna i bl.a. Premier League som Fixtures Marketing Limited upprättat och att denna användning, som består i att återge uppgifterna på spelkuponger, ska anses utgöra intrång det sk katalogskyddet enligt 49 § första stycket upphovsrättslagen (1960:729). Eftersom denna bestämmelse ändrats under 1998 i syfte att genomföra databasdirektivet anser Högsta domstolen att det är av betydelse för bedömningen av omfattningen av katalogskyddet hur bl.a. begreppen ”resultat av väsentlig investering”, ”normalt bruk” och ”oförsvarlig skada” i databasdirektivet ska tolkas.

C-371/02 (Å 182/02:3) Björnekulla Fruktindustrier Aktiebolag mot Procordia Food Aktiebolag; begäran från Svea hovrätt, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Målet vid Svea hovrätt rör frågan om registreringen av varumärket ”bostongurka” ska hävas enligt 25 § varumärkeslagen (1960:644) på grund av att varumärket förlorat sin särskiljningsförmåga. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att bedöm-

ningen av om varumärket degenererat ska göras utifrån uppfattningen i den krets som i kommersiellt hänseende tar befattning med varan, det vill säga i ledet före konsumenten. Svea hovrätt önskar besked i frågan om vad som utgör den relevanta omsättningskretsen enligt artikel 12.2 a) i direktiv 89/104/EEG om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar när en vara, som i det aktuella fallet, hanteras i flera led innan den når konsumenten.

Sverige har anfört att det följer av direktivets ordalydelse och struktur att även det gemenskapsrättsliga varumärkesskyddet bygger på principen att den relevanta omsättningskretsen vid bedömning av degenerationsfrågan är den krets som tar kommersiell befattning med varan. Detta stämmer vidare med bestämmelsens syfte.

Italien, Förenade kungariket, kommissionen och käranden har också yttrat sig.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 13 november 2003: Generaladvokaten konstaterar att en jämförelse av ordalydelsen av de olika språkversionerna inte ger något entydigt besked om hur artikel 12.2 a) i varumärkesdirektivet ska tolkas. Med utgångspunkt i varumärkets huvudsakliga syfte, nämligen att garantera att konsumenterna får information om varans ursprung och att göra det möjligt för konsumenterna att genom varumärket skilja varan från andra varor, menar generaladvokaten att artikel 12.2 a) bör tolkas i ljuset av artikel 3.1 c) och d) i direktivet som rör bedömningen av varumärkets särskiljningsförmåga vid registreringstidpunkten. Enligt domstolens praxis utgörs den berörda omsättningskretsens uppfattning, i den mening som avses i artikel 3.1 c), av uppfattningen i handeln och hos den genomsnittliga konsumenten. Enligt generaladvokaten är det logiskt att utgå ifrån att artiklarna 3.1 c) och 12.2 a) ska tolkas på samma sätt, eftersom de utgör två sidor av samma mynt. Frågan ska därför besvara så att hänsyn ska tas till både uppfattningen hos konsumenterna och hos de som tar kommersiell befattning med varan.

C-434/02 (Ä 6/03:2) Arnold André GmbH & Co. KG mot Landrat des Kreises Herford; begäran från Verwaltungsgericht Minden, Tyskland

Den nationella domstolens fråga: Den tyska domstolen vill få klarhet i om saluföringsförbudet mot snus enligt artikel 8 i direktiv 2001/37/EG om tillnärmningen av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror är förenlig med överordnad gemenskapsrätt.

Sverige har anfört att saluföringsförbudet inte är förenligt med fördraget eftersom det strider mot bestämmelserna om den fria rörligheten för varor. De hälsorisker som användningen av snus är förenade med skiljer sig inte på ett sådant sätt från de hälsorisker som användningen av andra tobaksvaror såsom tuggtobak är förenad med att det är motiverat med ett saluföringsförbud. Samma nivå på hälsoskyddet kan dessutom uppnås genom mindre ingripande åtgärder såsom märkning med varningstexter på förpackningarna. Förbudet är därför inte proportionellt i förhållande till sitt syfte, att värna folkhälsan.

Belgien, Frankrike, Finland, Förenade kungariket, Europaparlamentet, rådet, kommissionen och parterna har också yttrat sig.

Den nationella domstolens fråga: Om sådana bestämmelser som den svenska om statligt detaljhandelsmonopol för handel med läkemedel (4 § lagen (1996:1152) om handel med läkemedel) är förenliga med de gemenskapsrättsliga bestämmelserna om statliga detaljhandelsmonopol enligt artikel 31 EG, den fria rörligheten för varor enligt artikel 28 EG och den fria etableringsrätten enligt artikel 43 EG).

Sverige har anfört att Apoteket AB:s monopol på detaljhanden med läkemedel är befogat och proportionellt med hänsyn till skyddet för människors och djurs hälsa och liv. Genom monopolet säkerställs en rikstäckande läkemedelsförsörjning till enhetliga priser för hela befolkningen. De bestämmelser och avtal som reglerar monopolet diskriminerar varken rättsligt eller faktiskt utländsk produktion av läkemedel i förhållande till den inhemska produktionen. Monopolet är därför förenligt med artikel 31 EG. De begränsningar av handeln mellan medlemsstaterna som detaljhandelsmonopolet kan ha är sådana som är en nödvändig följd av monopolets existens. Såsom domstolen har slagit fast i Franzén- domen ska bestämmelserna om statliga handelsmonopol och monopolets funktionssätt bedömas i ljuset av artikel 31 EG och inte i förhållande till bestämmelserna om den fria rörligheten för varor enligt artikel 28 EG. Samma synsätt bör tillämpas beträffande bestämmelserna om etableringsfriheten enligt artikel 43 EG.

Kommissionen, Nederländerna och Krister Hanner har också yttrat sig.

C-16/03 (Å 37/03:3) Peak Holding AB mot Axolin-Elinor AB; begäran från Hovrätten över Skåne och Blekinge, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Hur begreppet ”har förts ut på marknaden” enligt artikel 7.1 i direktiv 89/104/EEG om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar ska tolkas. Enligt varumärkesdirektivet förlorar varumärkesinnehavaren sin rätt att förbjuda användningen av varumärket för varor som av denne, eller med dennes samtycke, har förts ut på marknaden inom EES (sk konsumtion). Hovrätten vill få klarhet i vilken typ av förfogande från rättighetsinnehavarens sida som kan medföra konsumtion.

Sverige har yttrat sig och argumenterat för att en vara ska anses ha förts ut på marknaden när den antingen överlåtits till en fristående återförsäljare eller när den har bjudits ut till försäljning i butik och på så vis gjorts tillgänglig för konsument, oavsett om varan i ett sådant fall faktiskt har överlåtits till konsument eller inte.

Kommissionen och parterna har också yttrat sig.

C-53/03 (Å 67/03:2) Syfait m.fl. mot Glaxosmithkline AEBE; begäran från Eitropi Antagonismou (konkurrensnämnden), Grekland

Den nationella domstolens fråga: Om en läkemedelstillverkarens vägran att fullt ut tillgodose kundernas beställningar i syfte att hindra parallellimport till andra medlemsstater utgör missbruk av bolagets dominerande

ställning i den mening som avses i artikel 82 EG samt enligt vilka kriterier missbruksbedömningen ska ske.

Sverige har yttrat sig och anfört att några egentliga godtagbara skäl för läkemedelsbolaget Glaxos leveransvägran – partiell eller hel – inte har framförts. Inget annat har framkommit än att bolaget kunnat uppfylla klagandenas beställningar. Bolaget självt argumenterar för att de mycket skilda nationella systemen för fastställelse av priser för läkemedel snedvrider konkurrensen. Alla berörda företag har dock skyldighet att anpassa sitt beteende efter vad som krävs enligt offentlighetsregleringar. Prisregleringen kan enligt den svenska regeringens uppfattning inte motivera ett undantag från den fördragsgrundade principen om fri rörlighet för varor. Ett sådant undantag skulle nämligen sätta bolagets företagsekonomiska intressen före medborgarnas och slutkonsumenternas ekonomiska intressen genom att förhindra att det dominerande bolaget utsätts för konkurrens. Oavsett om läkemedelsgrossisterna i Grekland behåller mindre eller större del av den marginalökning som prisregleringen i Grekland skapar möjliggör denna för den enskilde grossisten att börja priskonkurrera med de övriga för att ta över marknadsdelar för dem. Detta medför att trycket från den i vart fall potentiella konkurrensen stiger, till fördel för medborgarna och slutkonsumenterna.

Kommissionen och parterna har också yttrat sig.

C-105/03 (Ä 70/03:3) Brottmålet mot Maria Pupino; begäran från Tribunale di Firenze, Italien

Den nationella domstolens fråga: Om artiklarna 2, 3 och 8 i rådets rambeslut 2001/220/RIF om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden – var för sig eller sammantaget – innebär en skyldighet för medlemsstaterna att inrätta en möjlighet att hålla förhör utom huvudförhandling med målsäganden och, om så är fallet, om rambeslutet medför en skyldighet för nationell domstol att tillämpa rambeslutet framför eller i brist på nationella regler.

Sverige har yttrat sig såvitt avser frågan om rambeslut kan medföra en skyldighet för nationell domstol att tillämpa rambeslutet framför eller i brist på nationella regler och härvid anfört att ett rambeslut inte kan medföra en sådan skyldighet.

C-117/03 (Ä 79/03:1) Società Italiana Dragaggi s.p.a. mot Ministero delle Infrastrutture e dei Trasporti och Regione Autonoma del Friuli Venezia Giulia; begäran från Consiglio di Stato, Italien

Den nationella domstolens fråga: Vad som är den relevanta tidpunkten för när en medlemsstat ska vidta skyddsåtgärder för särskilda bevarandeenområden enligt direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (det sk habitatdirektivet). Enligt direktivet kan medlemsstaterna föreslå en lista över områden som ska utgöra sk särskilda bevarandeenområden. Listan ska överlämnas till kommissionen som slutligen antar en lista över områden av gemenskapsintresse. Huvudfrågan i målet är om skyddsåtgärder för området ska vidtas från medlemsstatens

sida från tidpunkten för medlemsstatens förslag eller först från det att kommissionen antagit listan över områden av gemenskapsintresse.

Sverige har yttrat sig och anfört följande. Direktivet ska tolkas så att medlemsstaten, redan då den föreslagit att ett område ska tas upp på listan enligt artikel 4.1 första stycket i direktivet, ska vidta skyddsåtgärder för att förhindra försämring av livsmiljöerna. Direktivets ordalydelse är visserligen inte helt klar på denna punkt men denna tolkning är mest förenlig med direktivets syfte och ändamålsenliga verkan. Den motsatta tolkningen skulle innebära att det finns risk för exploatering av området under den tid som processen för att anta listan pågår. De miljömål som direktivet syftar till att säkerställa skulle då kunna urholkas. Av rätts-säkerhetsskäl är det dessutom viktigt för enskilda näringsidkare att besked kan lämnas så tidigt som möjligt så att dessa inte investerar i olika projekt för att flera år senare bli tvungna att lägga ner sin verksamhet på grund av att kommissionen beslutat att området har gemenskapsintresse och att särskilda bevarandeåtgärder därmed ska vidtas.

C-169/03 (Å 96/03:3) Florian W. Wallentin mot Riksskatteverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Om artikel 39 EG utgör hinder mot att tillämpa regler likt de i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta vilka innebär att en person, som skattemässigt inte anses bosatt i landet men som i landet uppbär en inkomst av arbete, beskattas genom en källskatt som innebär att grundavdrag inte medges samtidigt som de i landet bosatta har rätt till sådant avdrag, men där avsaknaden av denna avdragsrätt beaktas genom att en lägre skattesats tillämpas för de som inte är bosatta i landet.

C-210/03 (Å 115/03:1) Swedish Match AB och Swedish Match UK Ltd. mot Secretary of State for Health; begäran från High Court of Justice (England and Wales), Förenade kungariket

Den nationella domstolens fråga: Om förbudet i artikel 8 i direktiv 2001/37/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror är giltigt bland annat mot bakgrund av artiklarna 28 och 29 EG samt om Förenade kungarikets nationella bestämmelser som förbjuder tillhanda-hållande av tobak för användning i munnen strider mot gemenskaps-rätten. Målet rör huvudsakligen samma fråga som C-434/02 André.

Sverige har yttrat sig och framfört samma argument som i mål C-434/02.

C-211/03, C-299/03, C-316/03, C-317/03 och C-318/03 (Å 164/03:3) HLM Warenvertriebs GmbH och Orthica B.V. mot Förbundsrepubliken Tyskland; begäran från Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen, Tyskland

Skr. 2003/04:60
Bilaga 1

Den nationella domstolens fråga: Vilka gemenskapsrättsliga utgångspunkter som ska gälla för gränsdragningen mellan läkemedel och livsmedel. Målen rör produkten "Lactobact omni FOS", ett smakneutralt pulver som innehåller laktobakterier, vilket enligt nationella tyska regler bör betraktas som ett läkemedel. Bakteriekulturer av detta slag förekommer också i t.ex. filmjölkprodukter, dvs. produkter som klassificeras som livsmedel. Gemenskapsrättsliga bestämmelser som aktualiseras är huvudsakligen direktiv 2001/83/EG om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel och förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav på livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor om livsmedelssäkerhet.

Sverige har yttrat sig och framhållit följande. Bedömningen av om en produkt är att anse som ett läkemedel eller ett livsmedel ska utgå från gemensamma kriterier som tillämpas på ett enhetligt sätt i samtliga medlemsstater. Bestämmelserna om läkemedel har företräde framför bestämmelserna om livsmedel och läkemedelsbestämmelserna ska därmed tillämpas på en produkt som kombinerar egenskaper som kännetecknar läkemedel med egenskaper som kännetecknar livsmedel. Bedömningen av om en produkt är ett läkemedel ska ske med hänsyn till samtliga faktorer som kännetecknar produkten, särskilt dess sammansättning, farmakologiska egenskaper, sättet den används, dess spridning, konsumenternas kännedom om den och de risker som den kan medföra. I ett fall som det aktuella måste särskild hänsyn tas till både uttryckliga och underförstådda påståenden om vad syftet med produkten är, eftersom det slutligen måste vara den samlade effekten av de faktorer som påverkar konsumenternas uppfattning om produkten som avgör om produkten ska anses vara ett läkemedel. Det ankommer på nationella myndigheter och domstolar att, med tillämpning av de gemensamma kriterierna, i det enskilda fallet avgöra om en produkt utgör ett läkemedel eller livsmedel.

C-267/03 (Å 131/03:2) Staffan Lindberg mot Riksåklagaren; begäran från Högsta domstolen, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Om ett förbud mot en produkt eller ett förbud mot en tjänst som påverkar användningen av en produkt, likt de som infördes i den svenska lotterilagen (1994:1000) som rör spelautomater i form av s.k. lyckohjul genom lagändring den 1 januari 1997, utgör en sådan teknisk föreskrift som ska anmälas enligt direktiv 83/189/EEG om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter (numera ersatt av direktiv 98/34/EG). Dessutom rör målet frågan om en omdefiniering av en tjänst som har samband med konstruktionen av en produkt kan utgöra en sådan teknisk föreskrift som ska anmälas enligt direktivet. Slutligen är också fråga om huruvida den omständigheten att reglerna medför ett totalförbud mot användning har betydelse för anmälningsskyldigheten.

Sverige har yttrat sig och anfört följande. Den 1 januari 1997 infördes ett förtydligande i aktuell lagtext för att undanröja den ovisshet som uppkommit i rättstillämpningen beträffande de s.k. lyckohjulen. Det var dock inte fråga om någon materiell lagändring. Ändringarna anmäldes inte till kommissionen. Detta påverkar emellertid inte bestämmelsernas giltighet. För att en teknisk föreskrift ska omfattas av anmälningsskyldigheten krävs nämligen att den har andra rättsverkningar än vad som följer av befintliga bestämmelser. Direktivet innebär alltså inte någon skyldighet för medlemsstaterna att anmäla tekniska föreskrifter som inte medför någon ändring av rättsläget.

C-330/03 (Å 156/03:1) Colegio de Ingenieros de Caminos, Canales y Puertos mot Administración del Estado. Annan part G.M. Imo; begäran från Tribunal Supremo, Spanien

Den nationella domstolens fråga: Om direktiv 89/48/EEG om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier medger att värdmedlemsstaten partiellt erkänner sökandens yrkeskvalifikationer, dvs. endast delvis erkänner en examen. Det aktuella fallet rör en italiensk medborgare som har ansökt om att få sin civilingenjörsexamen erkänd i Spanien.

Sverige har yttrat sig och anfört följande. Ett partiellt erkännande av examensbevis strider dels mot direktivets ordalydelse och syfte, dels mot fördragets regler om fri rörlighet. Syftet med direktivet är nämligen att underlätta för medborgare att söka arbete i annan medlemsstat och huvudregeln är att en medborgare från annan medlemsstat ska få tillstånd att utöva ett yrke på samma villkor som gäller för dess egna medborgare om den sökande har det examensbevis som krävs. Ett partiellt erkännande kan medföra att särskilda yrkeskategorier skapas för medborgare med examen från annan medlemsstat vilket får diskriminerande effekter.

C-412/03 (Å 182/03:3) Hotel Scandic Gåsabäck AB mot Riksskatteverket; begäran från Regeringsrätten, Sverige

Den nationella domstolens fråga: Om nationella regler som, likt de som återfinns i 2 kap 2 § 2 respektive 2 kap 5 § första stycket 1 i lagen (1994:200) om mervärdesskatt, innebär att uttagsbeskattning av varor och tjänster ska ske inte enbart då tillhandahållande sker utan vederlag utan också då det sker mot vederlag som understiger inköpsvärdet eller självkostnadspriset för en vara respektive kostnaden för att utföra en tjänst, är förenliga med artiklarna 2 och 5.6 respektive 6.2 b i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning som rör omsättningsskatter (det sk sjätte mervärdesskattedirektivet).

Bilaga 2: Viktigare domar meddelade av EG-domstolen under år 2003

Skr. 2003/04:60
Bilaga 2

Frihet att tillhandahålla tjänster

Mål C-243/01, brottmålet mot Piergiorgio Gambelli m.fl. dom den 6 november 2003. Etableringsfrihet – Frihet att tillhandahålla tjänster – Upptagande av sportvadhållningsinsatser via Internet i en medlemsstat och överföring av dessa via Internet till en annan medlemsstat – Straffrättsligt sanktionerat förbud – Medlemsstats lagstiftning i vilken rätten att uppta vadhållningsinsatser förbehålls vissa organisationer.

Mål C-168/01, Bosal Holding BV mot Staatssecretaris van Financiën, dom den 18 september 2003. Etableringsfrihet – Skatter – Bolagsskatt – Begränsning av moderbolags rätt att göra avdrag för kostnader hänförliga till innehav av dotterbolag i andra medlemsstater – Kongruens i skattesystemet.

Förenade målen C-292/01 och C-293/01, Albacom SpA och Infostrada SpA mot Ministero del Tesoro, del Bilancio e della Programmazione Economica, Ministero delle Comunicazioni, dom den 18 september 2003. Teletjänster – Allmänna auktorisationer och individuella tillstånd – Direktiv 97/13/EG – Avgifter och kostnader för individuella tillstånd.

Mål C-463/00, Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Spanien, dom den 13 maj 2003. Fördragsbrott – Artiklarna 43 EG och 56 EG – Ordning med administrativa tillstånd i fråga om privatiserade företag.

Mål C-98/01, Europeiska gemenskapernas kommission mot Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, dom den 13 maj 2003. Fördragsbrott – Artiklarna 43 EG och 56 EG – Rättigheter förbundna med Förenade kungarikets särskilda aktie i bolaget BAA plc.

Mål C-385/99, V. G. Müller-Fauré mot Onderlinge Waarborgmaatschappij OZ Zorgverzekeringen UA, och E.E.M. van Riet mot Onderlinge Waarborgmaatschappij ZAO Zorgverzekeringen, dom den 13 maj 2003. Frihet att tillhandahålla tjänster – Artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse) och artikel 60 i EG-fördraget (nu artikel 50 EG) – Sjukförsäkring – System med vårdförmåner – Avtalssystem – Sjukvårdskostnader i en annan medlemsstat – Förhandstillstånd – Kriterier – Invändningar.

Mål C-59/01, Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Italien, dom den 25 februari 2003. Fördragsbrott – Direktiv 92/49/EEG – Frihet att fastställa priser och avskaffande av förhandskontroller eller löpande kontroller av tariffer och avtal – Inhämtnade av uppgifter.

Mål C-57/01, Makedoniko Metro, Michaniki AE mot Elliniko Dimosio, dom den 23 januari 2003. Offentlig upphandling av bygg- och anläggningsarbeten – Regler för deltagande – Entreprenörsgroup som anbudsgivare – Ändring av gruppens sammansättning – Förbud enligt kontraktshandlingarna – Förenlighet med gemenskapsrätten – Talan.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 2

Fri rörlighet för personer

Mål C-313/01, Christine Morgenbesser mot Consiglio dell'Ordine degli avvocati di Genova, dom den 10 november 2003. Etableringsfrihet – Inskrivning i register över praticanti – Erkännande av examensbevis – Behörighet att utöva reglerad verksamhet.

Förenade målen C-317/01 och C-369/01, Eran Abatay m.fl. och Nadi Sahin mot Bundesanstalt für Arbeit, dom den 21 oktober 2003. Associering EEG/Turkiet – Tolkning av artikel 41.1 i tilläggsprotokollet och artikel 13 i associeringsrådets beslut nr 1/80 – Undanröjande av begränsningar i rätten till fri rörlighet för arbetstagare, etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster – Standstillklausul – Direkt effekt – Räckvidd – En medlemsstats lagstiftning innehåller krav på arbetstillstånd på området för internationella godstransporter på väg.

Mål C-224/01, Gerhard Köbler mot Republik Österreich, dom den 30 september 2003.

Likabehandling – Universitetsprofessorers lön – Indirekt diskriminering – Tjänsteårstillägg – En medlemsstats skadeståndsansvar för skada som vållats enskilda genom överträdelser av gemenskapsrätten som kan tillskrivas denna medlemsstat – Överträdelser som kan tillskrivas en nationell domstol.

Mål C-109/01, Secretary of State for the Home Department mot Hacene Akrich, dom den 23 september 2003. Fri rörlighet för arbetstagare – Medborgare i tredjeland som är make till en medborgare i en medlemsstat – Maken är förbjuden att inresa och uppehålla sig i denna medlemsstat – Paret har tillfälligt bosatt sig i en annan medlemsstat – Bosättning i syfte att ge maken rätt till inresa och uppehälle i den första medlemsstaten med stöd av gemenskapsrätten – Missbruk.

Mål C-285/01, Isabel Burbaud mot Ministère de l'Emploi et de la Solidarité, dom den 9 september 2003. Erkännande av examensbevis – Sjukhusdirektörer inom den offentliga sektorn – Direktiv 89/48/EEG – Begreppet examensbevis – Antagningsprov – Artikel 48 i EG-fördraget (nu artikel 39 EG i ändrad lydelse).

Fri rörlighet för varor

Mål C-216/01, Budijovický Budvar, národní podnik mot Rudolf Ammerlin GmbH, dom den 18 november 2003. Skydd för geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar – Bilateralt avtal mellan en medlemsstat och ett tredjeland om skydd för detta tredjelands geografiska beteck-

ningar – Artiklarna 28 EG och 30 EG – Förordning (EEG) nr 2081/92 – Artikel 307 EG – Statssuccession såvitt avser traktater.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 2

Mål C-383/01, De Danske Bilimportører mot Skatteministeriet, Told- og Skattestyrelsen, dom den 17 juni 2003. Fri rörlighet för varor – Registreringsavgift på nya motorfordon – Intern skatt eller avgift – Åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ restriktion.

Mål C-469/00, Ravil SARL mot Bellon import SARL, Biraghi SpA, dom den 20 maj 2003. Skyddad ursprungsbeteckning – Förordning (EEG) nr 2081/92 – Förordning (EG) nr 1107/96 – Färskriven Grana Padano – Produktspecifikation – Avtal mellan två medlemsstater – Kravet att ost ska rivs och förpackas inom produktionsområdet – Artiklarna 29 EG och 30 EG – Berättigande – Huruvida kravet kan åberopas gentemot utomstående – Rättssäkerhet – Offentliggörande.

Mål C-108/01, Consorzio del Prosciutto di Parma, Salumificio S. Rita SpA mot Asda Stores Ltd, Hygrade Foods Ltd, dom den 20 maj 2003. Skyddade ursprungsbeteckningar – Förordning (EEG) nr 2081/92 – Förordning (EG) nr 1107/96 – Prosciutto di Parma – Produktspecifikation – Krav på att skinkan ska skivas och förpackas inom produktionsområdet – Artiklarna 29 EG och 30 EG – Berättigande – Huruvida kravet kan åberopas gentemot utomstående – Rättssäkerhet – Offentliggörande.

Gemenskapsrättsliga principer

Mål C-232/01, brottmålet mot Hans van Lent, dom den 2 oktober 2003. Fri rörlighet för arbetstagare – Leasing av bilar – Skyldighet att registrera bilen i arbetstagarens hemland.

Mål C-452/01, Margarethe Ospelt mot Schlössle Weissenberg Familienstiftung, dom den 23 september 2003. Fri rörlighet för kapital – Artikel 73b i EG-fördraget (nu artikel 56 EG) – Artikel 40 och bilaga XII till EES-avtalet – Förfarande med förhandstillstånd vid förvärv av jord- och skogsbruksfastigheter – Tillåtlighet – Villkor.

Målen C-6/01, Associação Nacional de Operadores de Máquinas Recreativas (Anomar) m.fl. mot Estado português, dom den 11 september 2003. Frihet att tillhandahålla tjänster – Anordnande av hasardspel eller spel om pengar – Spelautomater.

Mål C-422/01, Försäkringsaktiebolaget Skandia (publ) och Ola Ramstedt mot Riksskatteverket, dom den 26 juni 2003. Tjänstepensionsförsäkring – Tecknande hos ett bolag som är etablerat i en annan medlemsstat – Skattemässig särbehandling – Förenlighet med artikel 49 EG.

Mål C-112/00, Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge mot Republiken Österrike, dom den 12 juni 2003. Fri rörlighet för varor – Hinder till följd av enskildas handlande – Medlemsstaternas skyldigheter – Beslut att inte förbjuda en sammankomst som rör miljöfrågor

vilken ledde till att Brennermotorvägen helt stängdes av under nästan 30 timmar – Skäl – Grundläggande rättigheter – Yttrande- och mötesfriheten – Proportionalitetsprincipen. Skr. 2003/04:60 Bilaga 2

Mål C-388/01, Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Italien, dom den 16 januari 2003. Fördragsbrott – Frihet att tillhandahålla tjänster – Icke-diskriminering – Artiklarna 12 EG och 49 EG – Inträde till museer, minnesmärken, konstsamlingar, arkeologiska utgrävningar, parker och trädgårdar som klassificerats som offentliga minnesmärken – Förmånliga avgifter som tillämpas av lokala eller nationella decentraliserade myndigheter.

Gemenskapsvarumärke

Mål C-191/01 P, Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken, mönster och modeller) mot Wm. Wrigley Jr. Company, dom den 23 oktober 2003. Överklagande – Gemenskapsvarumärke – Förordning (EG) nr 40/94 – Absolut registreringshinder – Särskiljningsförmåga – Varumärken som uteslutande består av beskrivande kännetecken eller upplysningar – Ordkombinationen Doublemint.

Institutionell rätt

Mål C-278/01, Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Spanien, dom den 25 november 2003. Fördragsbrott – Domstolens dom med fastställelse av fördragsbrott – Underlåtenhet att följa domen – Artikel 228 EG – Penningstraff – Löpande vite – Kvaliteten på badvatten – Direktiv 76/160/EEG.

Mål C-11/00, Europeiska gemenskapernas kommission mot Europeiska centralbanken, dom den 10 juli 2003. Europeiska centralbanken (ECB) – Beslut 1999/726/EG om bedrägeribekämpning – Skydd för gemenskapernas ekonomiska intressen – Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF) – Förordning (EG) nr 1073/1999 – Tillämplighet på ECB – Invändningar om rättsstridighet – Upptagande till sakprövning – ECB:s oberoende ställning – Artikel 108 EG – Rättslig grund – Artikel 280 EG – Hörande av ECB – Artikel 105.4 EG – Proportionalitet.

Mål C-15/00, Europeiska gemenskapernas kommission mot Europeiska investeringsbanken, dom den 10 juli 2003. Europeiska investeringsbanken (EIB) – Beslut av direktionen – Talan om ogiltigförklaring – Domstolens behörighet – Artikel 237 EG – Skydd för gemenskapernas ekonomiska intressen – Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF) – Förordning (EG) nr 1073/1999 och förordning (Euratom) nr 1074/1999 – Tillämplighet på EIB – Invändningar om rättsstridighet – EIB:s autonoma ställning – Rättsliga grunder – Artikel 280 EG och artikel 203 EA – Proportionalitet – Motivering.

Jordbruk

Skr. 2003/04:60

Bilaga 2

Förenade målen C-20/00 och 64/00, Booker Aquaculture Ltd och Hydro Seafood GSP Ltd mot The Scottish Ministers, dom den 10 juli 2003. Direktiv 93/53/EEG – Destruering av fiskbestånd som drabbats av viral hemorragisk septikemi (VHS) och infektiös laxanemi (ILA) – Ersättning – Medlemsstatens skyldigheter – Skydd för grundläggande rättigheter, särskilt äganderätten – Giltigheten av direktiv 93/53.

Mål C-393/01, Republiken Frankrike mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 22 maj 2003. Jordbruk – Hälsovårdspolitik – Nödåtgärder mot bovin spongiform encefalopati – Så kallade galna ko-sjukan – Beslut att upphäva embargo mot nötköttsprodukter från Portugal.

Mål C-355/00, Freskot AE mot Elliniko Dimosio, dom den 22 maj 2003. Gemensam jordbrukspolitik – Fri rörlighet för varor – Frihet att tillhandahålla tjänster – Statligt stöd – Särskild avgift till en organisation för jordbruksförsäkring.

Mål C-305/00, Christian Schulin mot Saatgut-Treuhandverwaltungsgesellschaft mbH, dom den 10 april 2003. Växtförädlarrätter – Skyddsordning – Artikel 14.3 i förordning (EG) nr 2100/94 och artikel 8 i förordning (EG) nr 1768/95 – Jordbrukares användning av skördeprodukten – Skyldighet att underrätta innehavaren av gemenskapsskyddet.

Konkurrens

Förenade målen C-34/01 – C-38/01, Enirisorse SpA mot Ministero delle Finanze, dom den 27 november 2003. Offentliga företag – Överföring till offentliga företag av en del av en till staten erlagd hamnavgift – Konkurrens – Missbruk av dominerande ställning – Statligt stöd – Avgifter med motsvarande verkan – Interna skatter eller avgifter – Fri rörlighet för varor.

Mål C-176/99 P m.fl., ARBED SA mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 2 oktober 2003. Överklagande – Avtal och samordnade förfaranden – Europeiska stålvalsproducenter – Meddelande om anmärkningar.

Miljö- och konsumentskydd

Mål C-182/01, Ligue pour la protection des oiseaux m.fl. mot Premier ministre, Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, dom den 16 oktober 2003. Direktiv 79/409/EEG – Bevarande av vilda fåglar – Datum för inledande och avslutande av jakt – Undantag.

Skatterätt

Skr. 2003/04:60

Bilaga 2

Mål C-144/00, brottmålet mot Matthias Hoffmann, dom den 3 april 2003. Mervärdesskatt – Sjätte direktivet – Undantag för vissa verksamheter av hänsyn till allmänintresset – Organ – Begrepp – Tjänster som utförs av en fysisk person – Kulturella tjänster som tillhandahålls av en solist.

Socialpolitik

Mål C-186/01, Alexander Dory mot Förbundsrepubliken Tyskland, dom den 11 mars 2003. Gemenskapsrätten är inte tillämplig på värnplikten – Likabehandling av kvinnor och män – Artikel 2 i direktiv 76/207/EEG – Värnplikten i Tyskland omfattar endast män – Direktivet är inte tillämpligt.

Statligt stöd

Mål C-126/01, Ministre de l'Économie, des Finances et de l'Industrie mot GEMO SA, dom den 20 november 2003. Statligt stöd – System för finansiering av offentlig destruktionstjänst för kadaver genom skatt på inköp av kött – Tolkning av artikel 92 i EG-fördraget (nu artikel 87 EG i ändrad lydelse).

Mål C-280/00, Altmark Trans GmbH, Regierungspräsidium Magdeburg mot Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, dom den 24 juli 2003. Förordning (EEG) nr 1191/69 – Linjetrafik inom ramen för stads-, förorts- och regional trafik – Offentligt stöd – Begreppet statligt stöd – Ersättning som utgör vederlag för allmän trafikplikt.

Social trygghet för migrerande arbetstagare

Mål C-311/01, Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Nederländerna, dom den 6 november 2003. Fördragsbrott – Social trygghet – Artiklarna 69 och 71 i förordning (EEG) nr 1408/71 – Arbetslöshetsförmåner – Gränsarbetare – Bibehållen rätt till förmåner vid sökande efter arbete i en annan medlemsstat.

Mål C-156/01, R.P. van der Duin och Onderlinge Waarborgmaatschappij ANOZ Zorgverzekering UA mot Onderlinge Waarborgmaatschappij ANOZ Zorgverzekering UA och T.W. van Wegberg-van Brederode, dom den 3 juli 2003. Social trygghet – Pensionärer och deras familjemedlemmar som är bosatta i en annan medlemsstat än den som svarar för pensionen – Sjukvårdskostnader som uppkommit i den medlemsstat som svarar för pensionen – Villkor för övertagande av kostnaden – Behörig medlemsstat och institution – Artiklarna 21, 22, 28 och 31 i förordning (EEG) nr 1408/71.

Mål C-34/02, Sante Pasquini mot Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS), dom den 19 juni 2003. Social trygghet – Förmåner vid

ålderdom – Omräkning – Återkrav av belopp som utbetalats utan grund – Preskription – Tillämplig rätt – Förfarandebestämmelser – Begrepp.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 2

Mål C-326/00, Idryma Koinonikon Asfaliseon (IKA) mot Vasileios Ioannidis, dom den 25 februari 2003. Social trygghet – Sjukhusvistelse för en pensionär vid vistelse i en annan medlemsstat – Villkor för institutionens övertagande av betalningsansvar – Artiklarna 31 och 36 i förordning (EEG) nr 1408/71 – Artiklarna 31 och 93 i förordning (EEG) nr 574/72.

Tillnärmning av lagstiftning

Mål C-283/01, Shiels Mark BV mot Joost Kist h.o.d.n. MEMEX, dom den 27 november 2003. Varumärken – Tillnärmning av lagstiftning – Direktiv 89/104/EEG – Artikel 2 – Tecken som kan utgöra ett varumärke – Tecken som kan återges grafiskt – Ljudtecken – Notskrift – Skriftlig beskrivning – Onomatopoetiskt uttryck.

Mål C-101/01, brottmålet mot Bodil Lindqvist, dom den 6 november 2003. Direktiv 95/46/EG – Tillämpningsområde – Offentliggörande av personuppgifter på Internet – Platsen för offentliggörandet – Begreppet överföring av personuppgifter till tredjeland – Yttrandefrihet – Huruvida ett större skydd för personuppgifter i nationell lagstiftning i en medlemsstat är förenligt med direktiv 95/46.

Mål C-408/01, Adidas–Salomon AG, Adidas Benelux BV mot Fitnessworld Trading Ltd, dom den 23 oktober 2003. Direktiv 89/104/EEG – Artikel 5.2 – Kända varumärken – Skydd mot att ett tecken används för identiska eller liknande varor eller tjänster – Grad av likhet mellan varumärke och tecken – Allmänhetens intryck – Tecken som uppfattas som en utsmyckning.

Mål C-151/02, Landeshauptstadt Kiel mot Norbert Jaeger, dom den 9 september 2003. Socialpolitik – Skydd för arbetstagares säkerhet och hälsa – Direktiv 93/104/EG – Begreppen arbetstid och viloperiod – Läkares jourtjänstgöring (Bereitschaftsdienst) på sjukhus.

Mål C-236/01, Monsanto Agricoltura Italia SpA m.fl. mot Presidenza del Consiglio dei Ministri m.fl., dom den 9 september 2003. Förordning (EG) nr 258/97 – Nya livsmedel – Utsläppande på marknaden – Säkerhetsutvärdering – Förenklat förfarande – Huvudsaklig överensstämmelse med befintliga livsmedel – Livsmedel som framställts av genetiskt modifierade majslinjer – Förekomst av rester av transgena proteiner – Medlemsstats åtgärd att tillfälligt begränsa eller uppskjuta handeln med eller användningen av ett nytt livsmedel på sitt territorium.

Mål C-39/03 P, Europeiska gemenskapernas kommission mot Artegodan GmbH m.fl., dom den 24 juli 2003. Överklagande – Direktiven 65/65/EEG och 75/319/EEG – Humanläkemedel – Hungerdämpande preparat: amfepramon, clobenzorex, fenproporex, norpseudoe-fedrin och fen-

termin – Återkallande av godkännande för försäljning – Kommissionens behörighet – Villkor för återkallande.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 2

Förenade målen C-465/00, C-138/01 och C-139/01, Rechnungshof mot Österreichischer Rundfunk m.fl., Christa Neukomm och Joseph Lauer-
mann, dom den 20 maj 2003. Skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter – Direktiv 95/46/EG – Skydd av privatlivet – Utlämnande av uppgifter om vilka inkomster som anställda vid organ som står under tillsyn av Rechnungshof har.

Mål C-3/00, Konungariket Danmark mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 20 mars 2003. Tillnärmning av lagstiftning – Direktiv 95/2/EG – Användning av sulfiter, nitriter och nitrater som livsmedelstillsatser – Hälsoskydd – Strängare nationella bestämmelser – Villkor för tillämpning av artikel 95.4 EG – Kontradiktoriska principen.

Mål C-12/00, Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Spanien, dom den 16 januari 2003. Fördragsbrott – Fri rörlighet för varor – Direktiv 73/241/EEG – Kakao- och chokladvaror som innehåller annat fett än kakaosmör – Varor som framställts och saluförts på lagligt sätt i framställningsstaten under försäljningsnamnet choklad – Förbud mot saluföring under detta namn i den medlemsstat där de saluförs.

Mål C-14/00, Europeiska gemenskapernas kommission mot Republiken Italien, dom den 16 januari 2003. Fördragsbrott – Fri rörlighet för varor – Direktiv 73/241/EEG – Kakao- och chokladvaror som innehåller annat fett än kakaosmör – Varor som framställts och saluförts lagligt i framställningsstaten under försäljningsnamnet choklad – Förbud mot saluföring under detta namn i den medlemsstat där varorna saluförs – Skyldighet att använda namnet chokladersättning.

Transport

Mål C-356/01, Republiken Österrike mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 20 november 2003. System med miljöpoäng för transport med tung lastbil genom Österrike – Kommissionens beslut att inte minska antalet miljöpoäng för år 2001 – Lagenlighet.

Mål C-445/00, Republiken Österrike mot Europeiska unionens råd, dom den 11 september 2003. System med miljöpoäng för transport med tung lastbil genom Österrike – Ändring genom förordning (EG) nr 2012/2000 – Rättsstridighet.

Mål C-246/00, Europeiska gemenskapernas kommission mot Konungariket Nederländerna, dom den 10 juli 2003. Fördragsbrott – Direktiv 91/439/EEG – Körkort – Ömsesidigt erkännande – Obligatorisk registrering – Beräkning av giltighetstid.

Yttre förbindelser

Skr. 2003/04:60

Bilaga 2

Mål C-438/00, Deutscher Handballbund eV mot Maros Kolpak, dom den 8 maj 2003. Yttre förbindelser – Avtal om associering mellan gemenskapen och Slovakien – Artikel 38.1 – Fri rörlighet för arbetstagare – Icke-diskrimineringsprincipen – Handboll – Begränsning av det antal professionella spelare från tredjeländer som kan delta i ett idrottsförbunds mästerskap.

Immaterialrätt

T-194/01 Unilever NV mot Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken, mönster och modeller), dom den 5 mars 2003, Gemenskapsvarumärke – Tredimensionellt varumärke – Formen på en produkt för diskmaskiner – Äggformad tablett – Absoluta registreringshinder – Artikel 7.1 b i förordning (EG) nr 40/94.

T-128/01 Daimler-Chrysler Corporation mot Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken, mönster och modeller), dom den 6 mars 2003, Gemenskapsvarumärke - Figurmärke – Avbildning av kylargaller till ett fordon – Absolut registreringshinder – Artikel 7.1 b i förordning nr 40/94 – Varumärket saknar särskiljningsförmåga.

T-174/01 Jean M. Goulbourn mot Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken, mönster och modeller) dom den 12 mars 2001 Gemenskapsvarumärke – Invändningsförfarande – Ansökan om registrering av ordmärket Silk Cocoon som gemenskapsvarumärke – Det äldre ordmärket COCOON – Bevis för att det äldre varumärket verkligen använts – Artikel 43.2 och 43.3 i förordning (EG) nr 40/94 – Rätten att yttra sig.

T-129/01 José Alejandro, SL mot Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken, mönster och modeller), dom den 3 juli 2003, Gemenskapsvarumärke – Invändningsförfarande – Äldre nationella ordmärken BUD – Ansökan om registrering av ordmärket BUDMEN som gemenskapsvarumärke – Relativt registreringshinder – Artikel 8.1 b i förordning nr 40/94.

Institutionell rätt

Förenade målen T-377/00, T-379/00, T-380/00, T-260/01 och T-272/01 Philip Morris International, Inc., RJ Reynolds Tobacco Holdings, Inc., RJR Acquisitions Corp., R.J. Reynolds Tobacco Company, R.J. Reynolds Tobacco International, Inc., Japan Tobacco, Inc. mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 15 januari 2003, Beslut att väcka talan vid domstol i tredjeland – Talan om ogiltigförklaring – Begreppet beslut i den mening som avses i artikel 230.4EG – Upptagande till sakprövning.

T-195/00 Travelex Global and Financial Services Ltd, Interpayment Services Ltd mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 10 april 2003, Utomobligatoriska skadeståndsansvar – Direktiv 89/104/EEG – Varumärken – Den officiella eurosymbolen.

T-353/00 Jean-Marie Le Pen mot Europaparlamentet, dom den 10 april 2003, Av Europaparlamentet utfärdad rättsakt – Skiljande av ledamot från uppdrag som ledamot av Europaparlamentet – Tillämpning av nationell rätt – talan om ogiltigförklaring – Rättsakt mot vilken talan kan väckas – Avvisning.

T-93/01 A. Seisenbacher GmbH mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 11 juni 2003, Skiljedomsklausul – Avtal om renoveringsarbeten beträffande kommissionens byggnad i Kiev (Ukraina) – Tillägg – Avtalsparter.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 3

Miljö och konsumentskydd

T-147/00 Les Laboratoires Servier mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 28 januari 2003, Humanläkemedel – Skiljedomsförfaranden på gemenskapsnivå – Återkallande av godkännanden för försäljning – Behörighet – Hungerdämpande serotoninpreparat: dexfenfluramin, fenfluramin – Direktiven 65/65/EEG och 73/319/EEG.

Förenade målen T-344/00 och T-345/00 CEVA Santé Animale SA, Pharmacia Entreprises SA mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 26 februari 2003, Förordning (EEG) nr 2377/90 – Veterinärmedicinska läkemedel – Ansökan om att progesteron ska föras in i förteckningen över substanser för vilka ingen högsta tillåten restmängd behöver fastställas – Yttrande av kommittén för veterinärmedicinska läkemedel (KVL) – Omprövning av KVL – Underlåtenhet från kommissionens sida att utarbeta ett utkast till åtgärder – Passivitetstalan – Ställningstagande som innebär att passiviteten upphör – Anledning saknas att döma i saken – Skadeståndstalan – Gemenskapens skadeståndsansvar – Orsakssamband – Mellandom.

Bolagsrätt

T-183/00 Strabag Benelux NV mot Europeiska unionens råd, dom den 25 februari 2003, Offentlig upphandling av bygg- och anläggningsarbeten – Det omtvistade beslutets nullitet – Upphandlingskriterier – Motivering till beslutet om tilldelning – Talan om ogiltigförklaring – Gemenskapens utomobligatoriska skadeståndsansvar.

T-4/01 Renco SpA mot Europeiska unionens råd, dom den 25 februari 2003, Offentlig upphandling av bygg- och anläggningsarbeten – Direktiv 93/37/EEG – Kontraktshandlingar – Kriterier för tilldelning – Motiveringsplikt – Uppenbar felbedömning – Gemenskapens utomobligatoriska skadeståndsansvar.

Tullunionen

T-329/00 Bonn Fleisch EX- und Import GmbH mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 27 februari 2003, Tullar – Import av nötkött från Sydamerika – Artikel 13.1 i förordning (EEG) nr 1430/79 – Krav på eftergift av importtullar – Rätten till försvar – Särskild situation.

Fiskepolitik

T-61/01 Vendedurías de Armadores Reunidos, SA mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 27 februari 2003, Fiske – Gemenskapsstöd – Stöd som tills vidare inte utbetalas – Skadeståndstalan.

T-125/01 José Marti Peix, SA mot Europiska gemenskapernas kommission, dom den 13 mars 2003, Fiske – Finansiellt gemenskapsstöd – Nedsättning av gemenskapsstöd – Preskription – Rimlig tidsfrist – Proportionalitetsprincipen.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 3

Konkurrens

T-319/99 Federación Nacional de empresas de Instrumentación Científica, Médica, Técnica y Dental (FENIN) mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 4 mars 2003, Konkurrens – Missbruk av dominerande ställning – Offentlig hälso- och sjukvård – Dröjsmål med betalningen av fakturor – Klagomål från leverantörer – Begreppet företag.

T-213/00 CMA CGM m.fl., dom den 19 mars 2003, Konkurrens – Avtal mellan medlemmar i en linjekonferens och fristående rederier – Avgifter och tilläggsavgifter – Rättslig grund – Förordning (EEG) nr 4056/86 – Förordning (EEG) nr 1017/68 – Relevant marknad – Bevis för att det skett en överträdelse – Preskription – Bötesbelopp.

T-114/02 Babyli SA mot Europiska gemenskapernas kommission, dom den 3 april 2003, Konkurrens – Koncentrationer – Förordning (EEG) nr 4064/89 – Talan väckt av tredje man – Upptagande till sakprövning – Åtaganden under loppet av den första etappen av utredningen – Varumärkeslicens – Ändring av åtaganden – Tidsfrister – Finansiellt statligt stöd beviljat – Pris för inbyte obetydligt – Stor osäkerhet finns när det gäller huruvida koncentrationen är förenlig med den gemensamma marknaden – Åtaganden saknas på de marknader där allvarliga konkurrensproblem finns.

T-119/02 Royal Philips Electronics NV mot Europiska gemenskapernas kommission, dom den 3 april 2003, Konkurrens – Företagskoncentrationer – Upptagande till sakprövning – Åtaganden som gjorts under granskningsfasen – Allvarliga tvivel när det gäller förenligheten med den gemensamma marknaden – Hänskjutande till viss del till de nationella myndigheterna.

T-342/00 Petrolessence SA, Société de gestion de restauration Routière SA (SG2R) mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 3 april 2003, Konkurrens – Förordning (EEG) nr 4064/89 – Beslut att förklara en koncentration förenlig med den gemensamma marknaden – Oljesektorn – Åtaganden – Beslut att inte godkänna förvärvare – Avvisning – Bindande och slutlig rättsakt – Åsidosättande av väsentliga föreskrifter – Processuella svarsfrister – Oriktig bedömning.

T-52/00 Coe Clerici Logistics SpA mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 17 juni 2003, Konkurrens – Klagomål – Artiklarna 82 EG och 86 EG – Upptagande till sakprövning – Hamntjänster.

Förenade målen T-191/98 och T-212—214/98, dom den 30 september 2003, Atlantic Container Line AB m.fl. mot Europeiska gemenskapernas kommission Konkurrens.

T-368/00 General Motors Nederland BV och Opel Nederland BV mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 21 oktober 2003, Konkurrens - Distribution av motorfordon - Artikel 81 EG - Förordning (EEG) nr 123/85 och förordning (EG) nr 1475/9 - Avskärmning - Allmän strategi som syftar till att begränsa exporten - Leveransbegränsningar –

Restriktivt bonussystem - Exportförbud - Böter - Överträdelsens allvar och varaktighet - Proportionalitet - Riktlinjer för beräkning av böter. Skr. 2003/04:60
Bilaga 3

T-65/98 Van den Bergh Foods Ltd mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 23 oktober 2003, Talan om ogiltigförklaring – Konkurrens.

Jordbruk

Förenade målen T-61/00 och T-62/00 Associazione Produttori Olivicoli Lazaiali (APOL), Associazione Italiana Produttori Olivicoli (AIPO) mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 27 februari 2003, Jordbruk – EUGJF – Förordning nr 355/77 – förordning nr 4253/88 – Ekonomiskt stöd från gemenskapen – Stöd till förädling och försäljning av jordbruksprodukter – Förfarande för upphävande av stödet – Villkoren för stödet har ej iakttagits – Force majeure – Proportionalitetsprincipen.

T-56/00 Dole Fresh Fruit International Ltd mot Europeiska unionens råd och Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 6 mars 2003, Bananer – Gemensam organisation av marknaden – Beslut 94/800/EG – Förordning (EG) nr 478/95 – Ordning med exportlicenser – Skadeståndstalan.

T-99/98 Hameico Stuttgart GmbH, Amhof Frucht GmbH, Hameico Dortmund GmbH, Hameico Fruchthandelsgesellschaft GmbH, Leipzig-Bremer Frucht GmbH mot Europeiska unionens råd, Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 2 juli 2003, Skadeståndstalan – Gemensam organisation av marknaden - Bananer – Importordning – Företag i f.d. DDR.

Statligt stöd

Förenade målen T-228/99 och T-233/99 Westdeutsche Landesbank Girozentrale, Land Nordrhein-Westfalen mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 6 mars 2003, Statligt stöd – Kommissionens bristande behörighet – Åsidosättande av rätten till försvar – Åsidosättande av väsentliga formföreskrifter – Begreppet stöd – Åsidosättande av artiklarna 87 EG och 295 EG – Privat investerare i en marknadsekonomi – Rimlig ersättning – Åsidosättande av motiveringsskyldighet.

T-366/00 Scott SA mot Europeiska gemenskapernas kommission, dom den 10 april 2003, Talan om ogiltigförklaring – Statligt stöd – Förordning (EG) nr 659/1999 – Artikel 15 – Preskriptionstid – Återkrav av stöd – Åtgärd som avbryter preskriptionstiden.

I det följande redovisas de ärenden som vid utgången av november månad 2003 var föremål för formellt överträdelseförfarande mot Sverige. Redovisningen uppstår under separata rubriker de ärenden som är föremål för talan vid EG-domstolen, motiverat yttrande respektive formell under rättelse. Redovisningen sker departementsvis.

MÅL I EG-DOMSTOLEN

Finansdepartementet

Moms på bidrag för torkat foder, mål C-463/02

Kommissionen har i december 2002 väckt talan mot Sverige. Kommissionen har anfört att Sverige bryter mot sjätte momsdirektivet genom att inte momsbelägga bidrag som utgår till förädlingsföretag som torkar foder.

Sverige har i sitt svaromål i februari 2003 anfört att subventionen saknar en direkt koppling till priset och kan därför inte anses utgöra vederlag för förädlingsföretagens transaktioner. Subventionen ska därför inte ingå i förädlingsföretagets beskattningsunderlag. Kommissionen har inkommit med replik vari det anförs att beviljandet av stödet i fråga har knutits till att det torkade fodret har lämnat förädlingsföretaget eftersom det är en administrativ förenkling till fördel för förädlingsföretaget. Vidare, menar kommissionen, ställer artikel 11 A.1 a) i det sjätte mer- värdesskattedirektivet inget krav på att ett försäljningsavtal finns för att stödet ska kunna beviljas. Det krävs enbart att en reell koppling finns mellan subvention och pris, ingen juridisk koppling.

Finland har intervenerat till stöd för Sverige. Muntlig förhandling ägde rum den 16 oktober 2003. Vid samma tillfälle behandlades liknande mål mot Italien, Tyskland och Finland.

Generaladvokatens förslag till avgörande den 27 november 2003: Generaladvokaten föreslår att kommissionens talan ska ogillas.

Jordbruksdepartementet

Överfiske 1995 och 1996, mål C-271/02

Kommissionen har i juli 2002 väckt talan mot Sverige vid EG-domstolen. Kommissionen har anfört att Sverige försummat sina förpliktelser beträffande förvaltningen och kontrollen av vissa fiskekvoter.

Kommissionen har bl.a. gjort gällande att Sverige har överskridit vissa fångstkvoter under åren 1995 och 1996 och yrkat fastställelse av att

Sverige brutit mot vissa gemenskapsbestämmelser om skyldighet att fastställa närmare bestämmelser för tilldelade kvoter.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

I sitt svaromål har den svenska regeringen, med undantag av zonen makrill i Norges fiskevatten, medgett att det under åren 1995 och 1996 förekommit överfiske när det gäller de kvoter som tilldelats Sverige. Den svenska regeringen har bestritt att Sverige inte har fastställt närmare bestämmelser för Sveriges kvoter dessa fiskesäsonger. Däremot har regeringen medgett att kontrollen av fisket brustit under dessa år och att det därför inte gått att lagföra de personer som varit ansvariga för eventuella överträdelser. Med undantag för fiske i Estlands och Lettlands fiskevatten har Sverige även medgett att Sverige inte har uppfyllt bestämmelserna om fiskeförbud.

Föranmälan vid införsel av animaliska livsmedel från andra medlemsstater, mål C-111/03

Kommissionen har i mars 2003 väckt talan mot Sverige och yrkat att domstolen ska fastställa att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 5 i direktiv 89/662/EEG av den 11 december 1989 om veterinära kontroller vid handeln inom gemenskapen i syfte att fullborda den inre marknaden genom att bibehålla ett system för anmälan och sanitär kontroll för importörer av vissa animaliska livsmedel från andra medlemsstater.

Sverige har anfört att kravet på föranmälan inte strider mot direktivets syfte då det inte någonstans i direktivet anges vid vilken tidpunkt eller hur ofta en anmälan ska göras. Kravet är dessutom nödvändigt för att kunna utföra effektiva stickprovskontroller. Vidare görs kontrollerna inte uteslutande hos importören utan hos den ”förste mottagaren”, dvs. den som först mottar varorna och hanterar dem i livsmedelslokal. Det kan vara bl. a. tillverkningsindustri, parti- eller detaljhandel eller annat lager. Kontrollerna är därför inte diskriminerande.

Kommissionen har i replik frånfällt sitt påstående att Sverige bibehåller sanitära kontroller men vidhåller att det svenska kravet på föranmälan av importerade varor strider mot direktivet. Sverige har svarat på kommissionen replik genom att ge in en duplik där regeringen gör gällande att kravet på föranmälan ryms inom direktivets ram.

Miljödepartementet

Spilloljor, mål C-201/03

Kommissionen har i maj 2003 väckt talan mot Sverige och gjort gällande att Sverige underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 3.1 i rådets direktiv 75/439/EEG av den 16 juni 1975 om omhändertagande av spilloljor, i dess lydelse enligt direktiv 87/101/EEG (direktivet) genom att inte vidta de åtgärder som krävs för att spillolja i första hand ska behandlas genom regenerering om en sådan behandling är möjlig mot bakgrund av tekniska, ekonomiska och organisatoriska begränsningar.

Regeringen har i sitt svaromål anfört att Sverige har infört lagstiftning som uppfyller kraven enligt direktivet. Det är emellertid ostridigt att procentsatsen för återvinning år 1995-2000 var 0 procent. Det svenska regeringen har därför gett i uppdrag åt Naturvårdsverket att utreda vilka åtgärder som är nödvändiga för att främja regenereringen av spilloljor varvid bedömningen ska göras mot bakgrund av vad som är möjligt med hänsyn till tekniska, ekonomiska och organisatoriska omständigheter. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 december 2003. Regeringen kommer därefter att ta ställning i frågan i enlighet med artikel 3.1 i direktivet.

Sverige har mot bakgrund av ovan medgett kommissionens talan såtillvida att Sverige ännu inte tagit ställning till om behandling av spillolja genom regenerering är möjlig mot bakgrund av tekniska, ekonomiska och organisatoriska begränsningar.

Näringsdepartementet

Transparensdirektivet, mål C-141/03

Kommissionen har i maj 2003 väckt talan mot Sverige och yrkat att domstolen ska fastställa att Sverige genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa kommissionens direktiv 2000/52/EG om ändring av direktiv 80/723/EEG om insyn i de finansiella förbindelserna mellan medlemsstaterna och offentliga företag eller i vart fall genom att inte underrätta kommissionen om detta har brutit i att fullgöra sin skyldigheter enligt direktivet.

Sverige har medgett kommissionens talan. De kompletterande författningsändringar som krävs för att direktiv 2000/52 ska bli fullständigt genomfört beräknas kunna träda i kraft under den senare hälften av år 2004.

PÅGÅENDE MOTIVERADE YTTRANDEN

Finansdepartementet

Punktskatter på öl och vin, ärendenr. 1999/4452

Kommissionen har i ett motiverat yttrande angående Sveriges beskattning av öl och vin anfört att skattesystemet låser konsumtionsvanorna, genom att systemet befäster den fördel som öl, den inhemska varan, har och diskriminerar mot den potentiella genomslagskraften hos vin, varan från andra medlemsstater.

I svaret på det motiverade yttrandet hänvisade den svenska regeringen till en proposition som överlämnats till riksdagen dagen efter det motiverade yttrandet, vari regeringen föreslog en sänkning av skatten på vin med 18,8 procent från den 1 december 2001. Den föreslagna lagändring-

en har därefter beslutats och trätt i kraft den 1 december 2001, vilket kommissionen har informerats om i en kompletterande skrivelse.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

Kommissionen har därefter överlämnat en kompletterande formell underrättelse angående Sveriges beskattning av öl och vin. Kommissionen anför att, oaktat ändringen av den svenska alkoholbeskattningen, skattesystemet alltjämt skyddar den inhemska varan öl i förhållande till vin. I svaret på den kompletterande formella underrättelsen gjorde Sverige gällande att det svenska beskattningssystemet för öl och vin inte har medfört att öl skyddas i förhållande till vin.

Upphandlingsförfarandet inom vatten-, energi-, transport och telekommunikationssektorerna, ärendenr. 2001/4424

Kommissionen har i ett motiverat yttrande gjort gällande att de upphandlingsförfaranden som tillämpas av Kalmar Läns Trafik AB strider mot artikel 34 i direktiv 93/38/EEG om samordning av upphandlingsförfarandet för enheter som har verksamhet inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna.

Kommissionen har anført att företaget använder tilldelningskriterier som hänför sig till anbudsgivarens egenskaper som sådana och inte till de tjänster som ska utföras vilket strider mot EG-domstolens tidigare avgörande. I det motiverade yttrandet har kommissionen anført att effekterna av överträdelsen fortsätter i form av serviceavtal som ska gälla till den 20 augusti 2006. Överträdelserna har således inte upphört och Sverige uppmanas att vidta de åtgärder som krävs för att rätta sig efter det motiverade yttrandet.

I svaret på det motiverade yttrandet i december 2002 anförde den svenska regeringen att de delar kommissionens uppfattning att tilldelningskriterierna snarare är att hänföra till prövningen av anbudsgivarnas lämplighet än till utvärderingen av anbuden. Regeringen anser inte att urval av anbudsgivare och bedömning av anbud ska göras i två moment, utan dessa moment kan samordnas även om dessa styrs av olika regler. Enligt regeringen kan emellertid gränsen mellan kriterier för de olika prövningarna vara diffus och svår att urskilja, varför Kalmar Läns Trafik AB:s misstag får anses ursäktligt. Det vitsordas vidare att överträdelsen medför effekter. Däremot är det överlåtet till medlemsstaterna att vidta åtgärder för att komma till rätta med dessa effekter. Kommissionen kan därmed inte kräva att det tilldelade kontraktet hävs för att överträdelsen ska anses ha upphört.

Anläggningsdirektivet, ärendenr. 2001/4764

Kommissionen har i ett motiverat yttrande gjort gällande att Eskilstuna kommun i sin procedur för offentlig upphandling bryter mot rådets direktiv 93/37/EEG om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av bygg- och anläggningsarbeten. Kommissionen har anført att den svenska regeringen inte svarat på frågan om vissa arbeten påbörjats eller redan avslutats. Kommissionen anser därför att dessa arbeten är pågående och att överträdelsen fortfarande pågår.

Den svenska regeringen har i sitt svar på det motiverade yttrandet anfört att man delar kommissionens uppfattning att Eskilstuna kommun begått en överträdelse mot direktivet. Vidare har regeringen anfört att frågan om huruvida byggnadsarbetena slutförts eller inte är utan betydelse för bedömning av om överträdelsen upphört. Det föreskrivs ingen skyldighet i gemenskapsrätten för en medlemsstat att ogiltigförklara eller häva ett kontrakt som ingåtts i strid med direktivet. Enligt rådets direktiv 92/13/EEG (rättsmedelsdirektivet) är det överlåtet till medlemsstaterna att avgöra om möjligheterna till rättelse vid en överträdelse ska begränsas till att avse ersättning till den som lidit skada av överträdelsen. Den svenska rättsordningen innehåller inga bestämmelser som ger domstol eller myndighet rätt att häva eller ogiltigförklara ingångna avtal av det skälet att den upphandlande enheten tecknat avtalet i strid med bestämmelserna om offentlig upphandling.

Jordbruksdepartementet

Skydd mot att vatten förorenas av nitrat från jordbruket, ärendenr. 2001/2135

Kommissionen har i ett motiverat yttrande gjort gällande att Sverige felaktigt tillämpar direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket genom att inte ha förtecknat vissa sjöar och känsliga områden i enlighet med direktivet.

I svaret på det motiverade yttrandet redogjordes bl.a. för en rapport som Jordbruksverket överlämnat till regeringen i juni 2002. Det anfördes vidare att regeringen mot bakgrund av Jordbruksverkets översyn samt med beaktande av EG-domstolens dom den 27 juni 2002 i mål C-258/00 har beslutat att peka ut sjöar och ytterligare områden. Beslutet innebär att sjöarna Mälaren och Hjälmaran samt ytterligare områden med avrinning till dessa sjöar och ytterligare områden med avrinning som påverkar Östersjön pekas ut.

Regeringen beslutade i juli 2003 att ange ytterligare känsliga områden enligt direktivet. De tillkommande områdena omfattar delar av Södermanlands, Östergötlands och Västra Götalands län. Kommissionen informerades om detta genom en skrivelse daterad den 2 juli 2003.

Överfiske 1997, ärendenr. 2000/2175

Kommissionen har i ett motiverat yttrande anfört att Sverige försummat sina förpliktelser beträffande förvaltningen och kontrollen av vissa fiskekvoter.

Det motiverade yttrandet besvarades i december 2002. I svaret medger den svenska regeringen att det under fiskeåret 1997 förekommit överfiske i förhållande till vissa av kvoterna för torsk, sill/strömning, makrill och skarpsill. Överfiske bestrids beträffande del av kvoten för sillströmning. Sverige medger att kontrollen av fisket brustit i vissa hänseenden och att det därför inte gått att lagföra de personer som varit ansvariga för överträdelserna. Regeringen har dock understrukit att det

regelverk och den organisation som idag finns på plats enligt regeringens uppfattning uppfyller gemenskapsrättens krav.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

Uppfödning av hästar och ponnyer, ärendenr. 1999/4253

Kommissionen har i ett motiverat yttrande gjort gällande att 29§ i Statens jordbruksverks föreskrifter är oförenlig med bestämmelserna i direktiv 90/427/EEG om avelsmässiga och genealogiska villkor för handeln med hästdjur inom gemenskapen och i vart fall strider mot artiklarna 12 och 28 EG. Enligt 29 § i föreskrifterna måste alla hingstar avelsvärderas i Sverige innan de kan användas till avel med andra ston än hingstägarens egna.

Den svenska regeringen har i sitt svar på det motiverade yttrandet anfört att det avelsvärderingssystem som tillämpas i Sverige inte kan anses strida mot gemenskapens regler bl.a. mot bakgrund av att det rått och råder specifika förhållanden i Sverige och att bestämmelsen införts för att skydda djurs liv och hälsa. Regeringen informerade även om de planerade ändringarna i det nuvarande systemet som innebär att kravet på avelsvärdering ersätts av ett krav på att en hingst ska ha genomgått en hälsobedömning innan den får användas i avel. Regeringens målsättning är att ny lagstiftning bör kunna träda i kraft under hösten 2004 eller senast den 1 januari 2005.

Justitiedepartementet

Skydd för biotekniska uppfinningar, ärendenr. 2000/0891

Kommissionen har i ett motiverat yttrande anfört att Sverige, genom att inte anta bestämmelser för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 98/44/EG om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar eller genom att inte anmäla sådana bestämmelser till kommissionen, har brutit mot artikel 15 i direktivet.

I ett brev från kommissionär Bolkestein till justitieminister Bodström daterat den 25 juni 2003 förklarar kommissionen att den har för avsikt att föra överträdelseärendet vidare till EG-domstolen. Den svenska regeringen besvarade skrivelsen i juli 2003 och angav då en tidsplan. Kommissionen har därefter meddelat i beslut den 9 juli 2003 att den avser föra ärendet vidare till EG-domstolen.

Upphovsrätt i informationssamhället, ärendenr. 2003/0262

Kommissionen har i ett motiverat yttrande anfört att Sverige underlåtit att anmäla genomförande av rådets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället i nationell rätt.

Direktivet som skulle ha genomförts den 22 december 2002 är inte genomfört. Kommissionär Bolkestein har i en skrivelse från den 3 april 2003 understrukit vikten av ett genomförande i tid av direktivet. I svaret

på det motiverade yttrandet har Sverige anfört att arbetet med att genomföra direktiv 2001/29/EG ännu pågår.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

Rekonstruktion och likvidation av försäkringsföretag, ärendenr. 2003/0667

Kommissionen har i ett motiverat yttrande anfört att Sverige har underlåtit anta de lagar och andra författningar som krävs för att genomföra direktiv 2001/17/EG om rekonstruktion och likvidation av försäkringsföretag (försäkringsinsolvensdirektivet) eller, under alla omständigheter, underlåtit att anmäla dessa bestämmelser till kommissionen. Direktivet skulle ha genomförts i nationell lagstiftning senast den 20 april 2003.

Sverige har i sitt svar på det motiverade yttrandet den 10 december 2003 inte ifrågasatt att direktivet skulle ha genomförts vid den tidpunkt som kommissionen gjort gällande och att något genomförande ännu inte kommit till stånd. Direktivet kommer emellertid att genomföras genom ny lag. Frågan om införlivande av försäkringsinsolvensdirektivet har utretts i departementspromemorian Europeisk insolvens (Ds 2002:59). I promemorian behandlas även frågan om vilka anpassningar som kan krävas i svensk rätt i anledning av förordning (EG) nr 1346/2000 om insolvensförfaranden (insolvensförordningen) samt vilka införlivandeåtgärder som krävs på grund av direktiv 2001/24/EG om rekonstruktion och likvidation av kreditinstitut (bankinsolvensdirektivet). Det rör sig alltså om ett tämligen omfattande lagstiftningsärende. Regeringen avser att under januari 2004 remittera förslaget till ny lag om införlivande av de två direktiven samt ett förslag till lag med kompletterande bestämmelser till insolvensförordningen till Lagrådet. Lagrådsremissen kommer dessutom att innehålla förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713), förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672), förslag till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion och förslag till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige. Proposition i ärendet bör därmed kunna lämnas till riksdagen i början av 2004 och den nya lagen beräknas därför kunna träda i kraft den 1 juli 2004.

Miljödepartementet

Natura 2000/Habitat, ärendenr. 1995/2223

Kommissionen har i ett motiverat yttrande anfört att Sverige inte överlämnat en fullständig nationell lista över områden enligt direktiv 92/43/EEG om bevarande av växter och djur (det s.k. habitatdirektivet) tillsammans med begärd information om dessa områden.

Den 8 augusti 2002 överlämnade kommissionen ett kompletterande motiverat yttrande. I yttrandet anför kommissionen att Sverige har underlåtit att överlämna en fullständig lista enligt artikel 4.1 första stycket tillsammans med upplysningar om områdena enligt artikel 4.1 andra stycket och att Sverige därmed inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt habitatdirektivet.

I svaret på det kompletterande motiverade yttrandet har Sverige anfört att det är riktigt såsom kommissionen gjort gällande att Sveriges svar på den formella underrättelsen inte innehöll alla de upplysningar som krävs enligt artikel 4.1, men att Sverige den 6 mars 2002 överlämnat dessa upplysningar till kommissionen. Sverige ställer sig därför frågande till kommissionens påstående att några ytterligare upplysningar inte erhållits efter den 22 februari 2002. Som bevis på att ytterligare upplysningar tillställts kommissionen har Sverige till svaret bifogat kopior på två mottagningsbevis samt kopia av skriftväxling mellan en tjänsteman på kommissionen och en tjänsteman på Naturvårdsverket. Avslutningsvis har Sverige anfört att genom de upplysningar som har lämnats till kommissionen är det Sveriges uppfattning att förpliktelserna enligt artikel 4.1 i direktivet är uppfyllda.

Jakt på lodjur, ärendenr. 2000/5242

Kommissionen har i ett motiverat yttrande anfört att Sverige, genom beslut om jakt på lodjur utanför renbetesområdet för perioderna 1999/2000 och 2000/2001 och genom att inte vidta nödvändiga åtgärder för att hindra olaglig jakt, har brutit mot artiklarna 12.1 och 16.1 i habitatdirektivet (direktiv 92/43/EEG) och artikel 10 EG.

I svaret på det motiverade yttrandet har Sverige anfört att den svenska lodjursstammen har en gynnsam bevarandestatus och hänvisat till en vetenskaplig rapport som ger stöd för detta. Vidare har framhållits att jakten har bedrivits under strängt kontrollerade förhållanden, på ett selektivt sätt och i begränsad omfattning, samt att lodjurspopulationen fortsatt att öka trots den jakt som tillåtits. Sverige har också vidhållit att den ifrågavarande jakten utgör ett allmänintresse samt att det saknas annan lämplig lösning till jakten. Slutligen har Sverige framhållit att lagändringar om höjda straff för jaktbrott har trätt i kraft den 1 juli 2001 samt att riksdagen har instämt i regeringens förslag om ökade polisiära insatser för att beivra jaktbrott och åtgärder för att förebygga jaktbrott.

Sverige har därefter överlämnat en skrivelse med kompletterande upplysningar. Vidare har ett möte mellan kommissionen och miljödepartementet ägt rum i Bryssel i juni 2003. Sverige har därefter i en kompletterande skrivelse i juli 2003 lämnat en utvecklad redogörelse över den nuvarande situationen och pågående utvecklingen när det gäller hanteringen av jakt på lodjur i Sverige.

Åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar, IPPC direktivet, ärendenr. 2001/2130

Kommissionen har i ett motiverat yttrande hävdade att Sverige har underlåtit att uppfylla sina förpliktelser enligt direktiv 96/61/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar. Kommissionen har gjort gällande att Sverige inte har genomfört artiklarna 2.6, 2.11, 6, 9.3–5 och 13 samt bilagorna III och IV i direktivet på ett korrekt sätt. Därefter har kommissionen i sitt motiverade yttrande uttalat att den inte längre anser att det finns någon överträdelse beträffande artikel 3(f),

men att övriga artiklar och bilagor alltså inte är korrekt genomförda i svensk rätt.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

I svaret på det motiverade yttrandet anförde den svenska regeringen beträffande artiklarna 6, 9, 13 och 2.6 att de genomförts genom lag (2002:175) om ändring i miljöbalken vilken trätt i kraft den 1 juli 2002. Beträffande artikel 2.6 skulle bestämmelserna kompletteras genom en förordningsändring. När det gäller bilaga III angav regeringen att bilagan saknas i svensk författningstext och förarbeten. Bilagan beaktas dock i praktiken av svenska myndigheter, varför det saknas risk för att direktivet åsidosätts i detta avseende. Regeringen avsåg också att snart ta in en motsvarande förteckning i svensk författningstext. Beträffande artikel 2.11 och bilaga IV vidhöll den svenska regeringen att direktivet i dessa avseenden hade genomförts i svensk rätt.

I ett kompletterande motiverat yttrande anförde kommissionen att den fortfarande anser att Sverige inte genomfört kategorierna 2.3 b), 2.6, 3.3, 3.4 och 6.4 b) i bilaga 1 till direktiv 96/61/EG. I svaret på detta yttrande anförde regeringen i maj 2003 att genomförande kommer att ske genom beslut senast den 1 november 2003 genom ändringar i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd m.m.

Inverkan på miljön, MKB-direktivet, ärendenr. 2002/2238

Kommissionen har i ett motiverat yttrande anført att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 2.1, 4.1 och 4.2 samt bilagorna I- II i rådets direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, i dess ändrade lydelse enligt rådets direktiv 97/11/EG (nedan direktivet).

I svaret på det motiverade yttrandet har den svenska regeringen gjort gällande att viss lagstiftning måste införas när det gäller Plan- och bygglagen (1987:10) samt i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd m.m. Det finns emellertid verksamheter i direktivets bilaga som täcks in av redan existerande lagstiftning. Kommissionen har i dessa fall gjort gällande att den svenska lagstiftningen inte är identisk med ordalydelsen av direktivet. Den svenska regeringen har bemött detta med att EG-domstolens rättspraxis inte ställer sådana krav. Genomförandet av ett direktiv i nationell rätt behöver inte nödvändigtvis innebära att dess bestämmelser genomförs ordagrant. Av artikel 249 EG framgår att ett direktiv endast är bindande med avseende på det resultat som ska uppnås.

Förbränning av avfall, ärendenr. 2003/0258

Kommissionen har i ett motiverat yttrande anført att Sverige underlåtit att anmäla visst genomförande av direktiv 2000/76/EG om förbränning av avfall.

I svaret på det motiverade yttrandet har den svenska regeringen anført att de artiklar som anges i det motiverade yttrandet har genomförts i miljöbalken. Den svenska regeringen underrättade kommissionen om genomförandet den 20 mars 2003. Lagändringarna trädde i kraft den 1 september 2003.

Arbetstagarnas säkerhet och hälsa, ärendenr. 1998/2182

Kommissionen har i ett motiverat yttrande angående direktiv 89/391/EG om arbetstagarnas säkerhet och hälsa, anfört att Sverige inte på ett korrekt sätt har genomfört flera av artiklarna i direktivet. Direktivet ställer bl.a. krav på s.k. skyddsombud på arbetsplatser.

Den svenska regeringen har i sina svar till kommissionen förklarat att de ändringar i lagar och föreskrifter som krävdes för ett fullständigt genomförande av direktivet i svensk rätt skulle träda i kraft senast den 1 juli 2001.

I en skrivelse i december 2002 har kommissionen önskat få ett klargörande beträffande införlivandet av artikel 7.8 i direktivet som rör krav på vissa färdigheter och kvalifikationer hos skyddsombud. I ett klargörande svar har den svenska regeringen anfört att införlivandet av artikel 7.8 skett på ett riktigt sätt, men att regeringen är beredd att vidta åtgärder för att på ett tydligare sätt definiera färdigheter och kvalifikationer enligt artikel 7.8 samt att kommissionen kommer att informeras om de nya föreskrifterna så snart beslut om författningsändringar fattats. Kommissionen har därefter begärt att få ytterligare ett klargörande.

Kommissionen har meddelat i beslut den 9 juli 2003 att den tänker föra ärendet vidare till EG-domstolen. Den svenska regeringen har i en skrivelse den 11 juli 2003 informerat kommissionen om att ytterligare föreskrifter antagits av Arbetsmiljöverket. Dessa föreskrifter definierar på ett tydligare sätt färdigheter och kvalifikationer enligt artikel 7.8 i direktiv 89/391/EEG.

Transeuropeiska järnvägssystemet, ärendenr. 2003/0676

Europeiska gemenskapernas kommission överlämnade ett motiverat yttrande den 19 oktober 2003 angående bristande genomförande av direktiv 2001/16/EG, och har anfört att Sverige, genom att inte anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga, brustit i sina skyldigheter enligt artikel 27 i detta direktiv. Den svenska regeringen har svarat på det motiverade yttrandet.

Järnvägar, ärendenr. 2003/0499- 0501

Kommissionen har i ett motiverat yttrande anfört att Sverige brustit i genomförande av tre direktiv om järnvägar, direktiv 2001/12/EG om utvecklingen av gemenskapens järnvägar, direktiv 2001/13/EG om tillstånd för järnvägsföretag och direktiv 2001/14/EG om tilldelning av infrastruktur kapacitet, uttag av avgifter för utnyttjande av järnvägsinfrastruktur och utfärdande av säkerhetsintyg. Sverige anförde i sitt svar att direktiven innefattar ett omfattande lagstiftningsarbete och de förslag som regeringen för nuvarande utarbetar behöver remitteras ytterligare. En proposition planeras till mars 2004 och kommissionen kommer att underrättas så snart de nya författningsändringarna har antagits.

Den 11 juli 2003 överlämnade kommissionen ett motiverat yttrande, direktiv 93/104/EG (arbetstidsdirektivet), i vilket kommissionen riktat anmärkningar mot genomförandet av artiklarna 3, 6 och 8 i direktivet som rör dygnsvila, maximal arbetstid per vecka och arbetstid för nattarbete. Den svenska regeringen anförde i sitt svar på det motiverade yttrandet att regeringen förbereder en proposition med förslag till ändringar som syftar till ett tydligare genomförande av direktivet i svensk rätt. Kommissionen har aviserat att man avser att föra ärendet vidare till domstol.

Socialdepartementet

Prissättning av parallellimporterade läkemedel, ärendenr. 1999/4426

Kommissionen har i ett motiverat yttrande gjort gällande att Sverige i sin prissättning av läkemedel diskriminerar parallellimportörer av läkemedel genom att ersätta deras produkter till en nivå som är generellt 10 procent lägre än för direktimporterade produkter, eller i vart fall genom att systematiskt på icke objektiva eller kontrollerbara kriterier ersätta parallellimporterade läkemedel 10 till 30 procent under priset på direktimporterade produkter.

I svaret på det motiverade yttrandet vidhöll den svenska regeringen vad som tidigare anförts i svaret på den formella underrättelsen, att de svenska reglerna inte är diskriminerande i sig och att utgången av ärenden som är föremål för prövning i svenska domstolar bör avvaktas innan eventuella ändringar i den svenska lagstiftningen vidtas, med tillägget att den prissättningspraxis som var föremål för yttrandet upphört och att Riksförsäkringsverket såg över sina föreskrifter för att garantera en efterlevnad av gemenskapsrätten.

Sverige har även, i enlighet med överenskommelse vid paketmöte den 6 december 2002, den 10 januari 2003 översänt ytterligare underlag om prissättning av läkemedelsförmånerna samt tidsplan för införandet av nya regler. Kommissionen inkom med ett kompletterande motiverat yttrande under november år 2003 som Sverige avser att besvara under januari 2004.

Privat införsel av alkohol, ärendenr. 2000/2267

Kommissionen har i ett motiverat yttrande anfört att svensk lag, genom att förhindra privat införsel av alkohol till Sverige från andra medlemsstater, står i strid med artiklarna 28 och 30 EG.

Sverige har tidigare svarat på en formell underrättelse och då angett att det i Sverige har varit viktigt att hitta ett system, när det gäller distansförsäljning av alkohol från andra länder till Sverige, som tar hänsyn också till de folkhälsopolitiska aspekterna, inte minst ålderskontroll och tillgänglighet och att det är den svenska regeringens uppfattning att Systembolagets importservicesystem utgör ett icke-diskriminerande

system som också är proportionellt i förhållande till det eftersträvade målet. Den svenska regeringen avser att besvara det motiverade yttrandet under december 2003.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

PÅGÅENDE FORMELLA UNDERRÄTTELSE

Finansdepartementet

Tullmyndighetens gränskontroller, ärendenr. 1999/5010

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att tullmyndigheten vid den svensk-finska gränsen utför systematiska, eller i vart fall oproportionerliga, gränskontroller vilket står i strid med artiklarna 28-30 EG.

I svaret på den formella underrättelsen anfördes att Sveriges regler om kontroller vid inre gräns (och yttre gräns) är förenliga med gemenskapsrätten, och att de också tillämpas på ett korrekt sätt.

I en kompletterande formell underrättelse, vidhåller kommissionen vad som tidigare sagts samt utvecklar vissa aspekter som rör gemenskapens skattelagstiftning. Kommissionen anför slutligen att, utöver det som tidigare angivits, Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 3 och 6 i direktiv 92/12/EEG jämfört med artiklarna 15–21 i samma direktiv, samt artikel 90 EG.

I svaret på den kompletterande formella underrättelsen vidhåller Sverige sin uppfattning att de punktskattekontroller som utförs är nödvändiga för en effektiv fiskal kontroll samt för att upprätthålla principen om att skatt ska betalas i det land där varorna konsumeras. Det anges också att kontrollerna varken kan anses systematiska, diskriminerande eller oproportionerliga. Vidare presenteras och kommenteras statistik från Tullverket till stöd för det som anförts.

Olika behandling av svenska och utländska pensionsförsäkringar, ärendenr. 2000/4538

Kommissionen har i en formell underrättelse angående olika behandling av svenska och utländska pensionsförsäkringar, gjort gällande att den svenska lagstiftningen om beskattning av pensionsförsäkringar strider mot artiklarna 49 och 56 EG jämfört med motsvarande artiklar i EES-avtalet och artikel 4 i rådets direktiv 92/96/EEG (tredje livförsäkringsdirektivet). Lagstiftningen innebär en särskild och mer betungande beskattning av pensionsförsäkringar som utfärdats av företag som inte är etablerade i Sverige jämfört med vad som gäller för försäkringar utfärdade av företag som är etablerade i Sverige.

Av regeringens svar på den formella underrättelsen framgår att etableringskravet är en hörnpelare i regelverket som ska säkerställa beskattning av utfallande belopp och att ett sådant krav är förenligt med gemenskapsrätten om det är en nödvändig förutsättning för att uppnå det

mål som eftersträvas med hänsyn till allmänintresset. Regeringen anser därför inte att kravet på etablering i Sverige strider mot artiklarna 49 och 56 EG. Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

Kontrollen av traditionella egna medel, ärendenr. 2000/2185

Kommissionen har i en formell underrättelse angående den i Sverige utförda kontrollen av egna medel, anfört att de svenska myndigheterna inte iakttar de tidsfrister för bokföring i efterhand som fastställs i artikel 220 i rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen (tullkodexen).

Av svaret på den formella underrättelsen framgår att Sverige anser att det svenska förfarings sättet vid efterdebitering sker helt i enlighet med artikel 220.1. Debitering sker så snart tullbeloppet lagligen kan beräknas, vilket enligt Sveriges uppfattning är efter det att gäldenären beretts tillfälle att yttra sig över Tullverkets förslag till granskningsrapport och förslag till debitering.

Befrielse från importtull för krigsmateriel m.m. – återbetalning av egna medel, ärendenr. 2001/2220

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att Sverige tillämpar befrielse från importtull för vapen, ammunition och krigsmateriel avsedda speciellt för militära ändamål och för import av varor med dubbla användningsområden. Kommissionen har anfört att Sverige därigenom inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 26 i EG-fördraget, artikel 20 i gemenskapens tullkodex och följaktligen även enligt den gemensamma tulltaxan.

I sitt svar den 22 februari 2002 har den svenska regeringen bekräftat att Sverige enligt gällande svenska bestämmelser tillämpar tullfrihet för varor som förtullas för Försvarmakten, Försvarets materielverk eller för Försvarets radioanstalt och som ska användas i det militära försvaret eller som utgör krigsmateriel. Tullfrihet gäller också för varor som ska användas i landet för tillverkning eller underhåll av produkter för svenskt militärt ändamål. Regeringen har anfört att de svenska bestämmelserna har utformats och ansetts nödvändiga för att skydda och tillvarata väsentliga nationella säkerhetsintressen samt att bestämmelserna omfattas av artikel 296.1 (b) EG och därmed är förenliga med gemenskapsrätten.

En kompletterande formell underrättelse har översänts från kommissionen angående återbetalning till gemenskapen av förlorade egna medel till följd av tullbefrielsen. Den kompletterande underrättelsen besvarades den 11 mars 2002. Ett arbete mellan totalt 13 medlemsstater har pågått parallellt om en rådsförordning baserat på artikel 26 EG. Rådsförordningen har numera beslutats. Kommissionen har därefter avskrivit ärendet i frågan om de svenska reglerna om tullfrihet men håller fast vid kravet på betalning av tull retroaktivt.

Kommissionen har i en formell underrättelse anfört att vissa regler i svensk skattelagstiftning om öppnande av inlåningskonto utomlands förefaller vara oförenliga med gemenskapens bestämmelser om fri rörlighet för kapital. De berörda reglerna finns i lag (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter, och innebär att i Sverige bosatta fysiska personer som öppnar ett inlåningskonto i utlandet till Riksskatteverket ska lämna dels ett skriftligt medgivande till insyn på kontot, dels en skriftlig förbindelse från den utländska kontoföraren att årligen lämna kontrolluppgift till verket. Kommissionen anser att dessa krav kan ”utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller en förtäckt begränsning av den fria rörligheten för kapital och betalningar” (enligt artikel 58.3 EG).

Den formella underrättelsen besvarades den 22 mars 2002. I svaret anför den svenska regeringen att den aktuella lagen upphörde att gälla vid utgången av 2001. Den upphävda lagen har ersatts av lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Den nya lagen innehåller inga motsvarande bestämmelser om sådana skyldigheter som kommissionen ifrågasatt. Sverige anser därmed att de svenska reglerna är förenliga med gemenskapsrätten.

Befrielse från importtull för krigsmateriel, ärendenr. 2003/2143 och 2003/2185

Kommissionen har i två formella underrättelser gjort gällande att Sverige förefaller ha avvikit från bestämmelserna i två förordningar genom att ensidigt bevilja tullfrihet för import av materiel med både civil och militär användning.

Kommissionen har anfört att Sverige därigenom inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 26 i EG-fördraget, artikel 20 i gemenskapens tullkodex och följaktligen även enligt den gemensamma tulltaxan. Den svenska regeringen avser att besvara den formella underrättelsen under december.

Jordbruksdepartementet

Bristande rapportering av fångstuppgifter, ärendenr. 2001/2122

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att Sverige har brustit i sina skyldigheter enligt förordning (EG) nr 2847/93 om införande av ett kontrollsystem för den gemensamma fiskeripolitiken. Kommissionen har anfört att de svenska myndigheterna inte har anmält vissa uppgifter samt och att andra uppgifter anmälts för sent när det gäller åren 1999 och 2000.

I svaret på den formella underrättelsen medgav Sverige de brister som kommissionen gjort gällande. I svaret framhölls dock att rapporteringen under år 2001 uppfyller de krav som ställs på rapportering enligt förord-

ningen. Kommissionen har inte heller riktat någon anmärkning mot Sverige i denna del.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

Överfiske 1998 och 1999, ärendenr. 2002/2171

Kommissionen har i formell underrättelse anfört att Sverige genom att ha överskridit vissa tilldelade fångstkvoter under år 1998 och 1999 inte har uppfyllt sina skyldigheter att förvalta och kontrollera de angivna kvoterna. Sverige har nämligen inte fastställt lämpliga föreskrifter för hur kvoterna ska användas, inte vidtagit kontrollåtgärder och påföljder mot de som är ansvariga för överfisket och har inte utfärdat tillfälliga fiskeförbud i tid. Sverige har i sitt svar anfört att det finns ett fullt utbyggt system med bl.a. yrkesfiskelicenser och särskilda tillstånd som reglerar de fiskandes tillträde till fiskemöjligheterna. Sverige har därför inte brustit i att fullgöra sina skyldigheter att reglera fisket. Vad gäller kontrollerna av verksamheten inom fiskerisektorn medgav Sverige att det förekommit brister i fiskerikontrollen men att stora ansträngningar har gjorts för att förbättra verksamheten. Vidare anförde regeringen att bristerna när det gäller sanktionerna var att hänföra till brister i administrationen, vilka inte längre fanns. Vidare har ytterligare skärpningar och kompletteringar av sanktionssystemet mot överträdelser av fiskelagstiftningen nyligen föreslagits. Vad avser tillfälliga fiskeförbud medgav Sverige att man inte uppfyllt sina skyldigheter. Orsaken till detta var dels briser i den nationella administrationen dels att landningar sker utanför landet och Sverige är då beroende av uppgifter om landade fångster från andra länder.

Hästtävlingar ärendenr. 2002/5121

Kommissionen har i formell underrättelse anfört att Sverige inte iakttar bestämmelserna i direktiv 90/428/EEG om handel med hästdjur som är avsedda för tävlingar och om villkor för deltagande i tävlingar.

De nationella bestämmelserna hindrar enligt klagomål till kommissionen, hingstar som inte är inskrivna i huvudavsnittet i den svenska stamboken från att tävla i Sverige.

Enligt artikel 4.2 a) i direktivet får emellertid undantag göras för "tävlingar endast för hästdjur som är registrerade i en särskild stambok och som har till syfte att förbättra rasen,...". Sverige har i sitt svar på den formella underrättelsen informerat kommissionen om att undantagsbestämmelsen utnyttjats.

Import av idisslare, ärendenr. 2002/4536

Kommissionen har den 17 oktober 2003 översänt en formell underrättelse angående Sveriges bestämmelser om import av idisslare. Kommissionen har anfört att direktiv 92/65/EEG innehåller uttömmande bestämmelser om hur många provtagningar som ska utföras, liksom var och när dessa ska ske. Dessa frågor harmoniseras fullständigt genom direktivet. Medlemsstater har således inte längre rätt att kräva provtagning utöver dem som föreskrivs i direktivet. Kommissionen anför att det svenska

kravet på ytterligare provtagning av alla idisslare i karantän i Sverige strider mot direktivet. Sverige har således inte uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 6.A.2 b i direktivet.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

Kommissionen har anfört att direktivet innehåller en uttömmande reglering av antalet provtagningar samt var och när dessa ska ske. Emellertid framgår av artiklarna 14 och 15 i direktivet att lagstiftaren har ansett att det för medlemsstater med nationella bekämpningsprogram eller ett mycket gott djurhälsotillstånd finns ett behov att upprätthålla strängare krav.

Mot bakgrund av det, jämfört med många andra medlemsstater, unika djurhälsotillståndet i Sverige och de officiella friförklaringar som Sverige har erhållit när det gäller de vanligaste lantbruksdjuren, är det nödvändigt att upprätthålla de strängare krav på provtagning som idag tillämpas i Sverige för idisslare. Sverige har därför för avsikt att under första delen av år 2004, jämlikt artikel 15 i direktivet, ansöka om friförklaring från tuberkulos för samtliga slag av idisslare som täcks av direktivet, med undantag av hjortar. Vad avser tuberkulos på hjort avser Sverige att inom samma tid ansöka om att det pågående kontrollprogrammet ska godkännas som ett nationellt bekämpningsprogram enligt artikel 14 i direktivet.

Justitiedepartementet

Registrering av inteckning i fast egendom, ärendenr. 1999/2286

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att kravet på att en inteckning i fast egendom eller tomträtt, som utgör säkerhet för en skuld, endast kan registreras hos den behöriga myndigheten om den anges i svensk valuta strider mot artikel 56 i EG-fördraget.

Sverige besvarade den formella underrättelsen den 30 juni 2000. I svaret angavs att den svenska regeringen nu är beredd att ta initiativ till att ändra regelverket så att det stämmer överens med kommissionens tolkning av EG-fördraget. Sådana lagändringar skulle kunna träda i kraft den 1 januari 2004.

Den utredare, som regeringen tillkallat med uppdrag att se över bl.a. frågan om fastighetsinteckningar i utländsk valuta, överlämnade i november 2001 ett betänkande (SOU 2001:83, Utländsk valuta – Ägarhypotek). Betänkandet har därefter remissbehandlats. Justitiedepartementet kommer att utarbeta en proposition till riksdagen med förslag till nödvändiga lagändringar.

Miljödepartementet

Bevarande av vilda fåglar, artiklarna 7 och 9 i fågeldirektivet, ärendenr. 2001/5020

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att Sverige inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 7.4 och 9 i rådets

direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar (det s.k. fågeldirektivet).

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

Kommissionen har anfört att Sverige genom olika myndighetsbeslut felaktigt har tillämpat artikel 7.4 och undantagsmöjligheterna i artikel 9 i fågeldirektivet genom att tillåta jakt på mellanskarv och råka. Kommissionen framhåller särskilt att de berörda myndigheterna inte har fastställt i besluten vilken typ av skada som förekommer och varför den ska anses som ”allvarlig”. Vidare framgår det inte i något av fallen i vilken utsträckning det har bedömts om det finns någon ”annan lämplig lösning”, en bedömning som är ett krav enligt artikel 9.1.

Efter att ha beviljats anstånd besvarade den svenska regeringen den formella underrättelsen i skrivelse av den 26 juni 2002. I svaret har den svenska regeringen bl.a. anfört att det framgår av ett tidigare beslut i samma sak att jakten har tillåtits för att förebygga allvarliga skador på fisket. Undersökningar har visat att skadeförebyggande åtgärder i form av förbättrade fiskeredskap inte har kunnat lösa problemet och det har således inte funnits någon annan lämplig lösning. Beslutet har därmed stått i överensstämmelse med fågeldirektivet.

Även beträffande jakten på råka har den svenska regeringen anfört att det saknas annan lämplig lösning. Sammantaget har jakten stått i överensstämmelse med fågeldirektivet. På ett paketmöte i Stockholm den 3 mars 2003 diskuterades ärendet. I ett kompletterande svar den 16 april 2003 lämnade den svenska regeringen ytterligare uppgifter angående skador förorsakade av skarv.

Bevarandet av vilda fåglar i Torslandaviken, ärendenr. 2000/5158

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att Sverige inte uppfyllt sina skyldigheter enligt artiklarna 4.1 och 4.2 i det s.k. fågeldirektivet genom att inte ha klassificerat området ”Torslandaviken” som ett särskilt skyddsområde enligt dessa bestämmelser.

I svaret på den formella underrättelsen redovisades Sveriges inställning beträffande de fyra delområden som kommissionen diskuterade i den formella underrättelsen och som kommissionen angett vara belägna inom IBA-området, men utanför det särskilda skyddsområdet. I svaret underströk den svenska regeringen vidare att en mycket stor del av Torsvikensområdet sedan länge är att betrakta som ett industrilandskap med olika verksamheter, av vilka några kan anses vara av vital betydelse för det svenska samhället. Härtill redogjordes för de åtgärder som vidtogs i området för att minska störningarna på fågellivet.

På ett paketmöte i Stockholm den 3 mars 2003 diskuterades ärendet. I ett kompletterande svar den 9 juli 2003 anförde den svenska regeringen att en överenskommelse om Torsvikens utveckling nu har träffats mellan Göteborgs Stad, Göteborgs Hamn AB och Sveriges Ornitologiska Förening.

Direktiv 91/271/EEG om rening av avloppsvatten, ärendenr. 2002/2130

Kommissionen har i en formell underrättelse angående Sveriges tillämpning av rådets direktiv 91/271/EEG om rening av avloppsvatten från tät-

bebyggelse anfört att Sverige har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 5.2-5.4 i direktivet, genom att inte senast den 31 december 1998 ha sett till att avloppsvatten från tätbebyggelse samlas upp för rening innan det släpps ut i känsliga områden, i överensstämmelse med kraven i bilaga I B till direktivet när det gäller utsläpp från tätbebyggelser på över 10 000 personekvivalenter, och utsläpp från reningsverk som ligger i de känsliga områdenas berörda avrinningsområden.

I svaret på den formella underrättelsen anförde den svenska regeringen huvudsakligen att de svenska kustförlagda reningsverken, större än 10 000 personekvivalenter (pe), med utsläpp till kvävekänsligt område har med några få undantag byggts ut för kvävereduktion. De reningsverk som inte klarade direktivets krav 1998 klarar dessa krav idag eller kommer att göra detta inom en snar framtid. Sverige har därefter genomfört direktivets artikel 5.2 i detta avseende. Vidare har den svenska regeringen anfört att direktivets begrepp "avrinningsområde" inte kan användas för att inkludera föroreningsbelastning från omgivande havsbassänger. Bottenviken och Bottenhavet kan således inte anses utgöra avrinningsområden till egentliga Östersjön.

Bidraget av kväve från Bottenviken och Bottenhavet till egentliga Östersjön är mycket litet. Åtgärder för reducering av kvävebelastningen till Bottenviken och Bottenhavet medför således inga eller försumbara effekter vad gäller eutrofieringsnivån i egentliga Östersjön.

Den svenska regeringen har för avsikt att till kommissionen inkomma med ett åtgärdsprogram när det gäller det vidare arbetet med de svenska reningsverken. En ambition med detta åtgärdsprogram blir att nå fram till en reducering av den totala kvävebelastningen med minst 75 procent i enlighet med artikel 5.4.

Badvatten, ärendenr. 1999/2142

Kommissionen har i formell underrättelse anfört att Sverige inte har efterkommit EG-domstolens dom den 14 juni 2001 i mål C-368/00, kommissionen mot Sverige. Kommissionen gör gällande att Sverige inte har följt domen i den del den avser artikel 6.1 i direktivet, dvs. Sverige har under 2001 inte uppfyllt kraven när det gäller den minsta provtagningsfrekvens som anges i rådets direktiv 76/160/EEG.

Regeringen har i sitt svar på den formella underrättelsen huvudsakligen anfört att Sverige har rapporterat att den provtagningsfrekvens som krävs enligt artikel 6.1 i direktivet inte uppfyllts beträffande sammanlagt 19 badplatser. I själva verket är det dock färre badplatser än vad som framgår av Sveriges rapportering då det under badsäsongen 2001 har förekommit problem när det gäller inrapporteringen av data från kommunerna, som sköter provtagningarna, till den centrala myndigheten. Totalt är det 14 badplatser i Sverige där inte tillräckligt många prover tagits. För att komma tillrätta med de inrapporteringsproblem som har förekommit har ett nytt, förbättrat datasystem tagits fram. Det nya rapporteringssystemet kommer att användas från och med badsäsongen 2003. När det gäller de 14 badplatser där berörda kommuner inte tagit tillräckligt många prov badsäsongen 2001 är orsaken ofta att kommunerna felaktigt trott att de enligt direktivet haft rätt att minska

provtagningens frekvensen. Det kan dock nämnas att erfarenheterna visar att de svenska badvattnen håller en mycket god kvalitet som endast tillfälligtvis försämras. Under säsongen 2001 uppfyllde badvattnet vid 763 badplatser av totalt 774 kraven enligt artikel 4.1 i direktivet. Av de 11 badplatser som inte uppfyllde kraven omfattades inte någon av kommissionens talan i mål C- 368/00.

Näringsdepartementet

Avgifter vid privat överföring av begagnade motorcyklar och personbilar, ärendenr. 2001/4323

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att Sverige i strid med artiklarna 28 och 30 EG tillåter att alltför höga avgifter tas ut av bl.a. generalagenter vid privat överföring av begagnade motorcyklar och personbilar.

I svaret på den formella underrättelsen har bl.a. anförts att den ersättning som tas ut för att utfärda intyg om årsmodell numera inte uppgår till de belopp som anges i kommissionens formella underrättelse samt att Motorcykelbranschens Riksförbund har uppmanat sina medlemmar att följa de avgiftsnivåer som rekommenderats av kommissionen.

Efter ytterligare kontakter med kommissionen skickade Sverige den 22 april 2003 in en skriftlig bekräftelse på att branschorganisationerna informerats om vad som idag gäller beträffande årsmodell för privatimporterade motorcyklar.

Socialdepartementet

Svensk lagstiftning om läkemedelsrecept, ärendenr. 2000/5240

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att viss svensk lagstiftning om läkemedelsrecept strider mot artikel 49 EG om frihet att tillhandahålla tjänster. Enligt den svenska lagstiftningen är det förbjudet för svenska apotek att expediera läkemedelsrecept som utfärdats av receptutfärdare etablerade i annan medlemsstat än Sverige.

I svaret på den formella underrättelsen angav den svenska regeringen att Läkemedelsverket avser att snarast se över det svenska regelverket. I ett kompletterande svar den 6 maj 2003 underrättades kommissionen om att Läkemedelsverket beslutat om ändring i sina receptföreskrifter för att möjliggöra expediering av recept från samtliga medlemsstater.

Föräldrapenning, ärendenr. 2002/475

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att kravet i svensk lag om erhållande av föräldraförmåner, att en förälder ska ha varit försäkrad i 240 dagar före barnets födelse, i praktiken innebär att migrerande arbetstagare behandlas på ett mindre gynnsamt sätt. Kommissionen

anser att bestämmelsen, som den tillämpas i Sverige, är indirekt diskriminerande och står i strid med artikel 3 i förordning (EEG) 1408/71.

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

Den svenska regeringen avser att besvara den formella underrättelsen under början av januari 2004.

Utrikesdepartementet

Tullsamarbete CSI, ärendenr. 2003/2032

Den svenska regeringen har mottagit en formell underrättelse om ett avtal mellan svenska Tullverket och US Customs Service som ingår i det amerikanska säkerhetsprogrammet för containrar, CSI. Syftet med avtalet är att förhindra terroristattacker inom godstransporten till sjöss. Det innebär ett förstärkt samarbete mellan de svenska och de amerikanska tullmyndigheterna för att identifiera misstänkta containrar. Kommissionen anser att avtalet bryter mot artiklarna 10, 131 och 133 EG.

I svaret på den formella underrättelsen bestrider Sverige kommissionens bedömning att avtalet skulle strida mot Sveriges gemenskapsrättsliga förpliktelser.

Flera departements områden

Underlåtelse att anmäla genomförande av direktiv, ärendenr. 2003/0254 – 2003/0266

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att Sverige underlåtit att anmäla tretton direktiv. Kommissionen har därefter frånfallit sitt klagomål beträffande ett flertal ärenden. Beträffande två ärenden, 2003/0262 och 2003/0258 har dock kommissionen sänt motiverade yttranden och två av ärendena, 2003/0257 och 2003/0261, har ännu inte avslutats.

Underlåtelse att anmäla genomförande av direktiv, ärendenr. 2003/0445-2003/0456

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att Sverige underlåtit att anmäla tolv direktiv.

Underlåtelse att anmäla genomförande av direktiv, ärendenr. 2003/0663-0677

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att Sverige underlåtit att anmäla 15 direktiv. Två ärenden, 2003/0667 och 2003/0676, är nu föremål för motiverade yttranden.

Underlåtelse att anmäla genomförande av direktiv, ärendenr. 2003/0840-0849

Skr. 2003/04:60
Bilaga 4

Kommissionen har tillställt den svenska regeringen en formell underrättelse om utebliven anmälan om genomförande av tio direktiv.

Underlåtelse att anmäla genomförande av direktiv, ärendenr. 2003/1041 – 2003/1047

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att Sverige underlåtit att anmäla sju direktiv.

Underlåtelse att anmäla genomförande av direktiv, ärendenr. 2003/1156 – 2003/1162

Kommissionen har i en formell underrättelse gjort gällande att Sverige underlåtit att anmäla sju direktiv. Den svenska regeringen avser att besvara underrättelsen under januari 2004.

Information på Internet om EU och den europeiska integrationen återfinns på ett stort antal webbplatser. Då det händer att några av dessa webbplatser ändras eller i vissa fall helt tas bort, är det bra att alltid kunna börja sin navigering utifrån ett antal mer beständiga Internet-adresser. En lista över dessa återfinns i denna bilagas andra del.

I de fall webbplatserna finns i flera språkversioner anges alltid i första hand Internetadressen för den svenska versionen. Om en sådan inte existerar har den engelska varianten valts.

1. Källhänvisningar i texten

Regeringens webbplats

[<http://www.regeringen.se/>]

Regeringens faktapromemorior

[<http://www.riksdagen.se/debatt/faktapm/>]

Europeiska rådets möten – ordförandeskapets slutsatser

[<http://www.consilium.eu.int/newsroom/newmain.asp?lang=6>]

Gå vidare via länken ”Europeiska rådet”.

Rådets möten - pressmeddelanden

[<http://www.consilium.eu.int/newsroom/newmain.asp?lang=6>]

Gå vidare via länken ”Rådet”.

GUSP-uttalanden

[<http://www.consilium.eu.int/newsroom/newmain.asp?lang=6>]

Gå vidare via länken ”GUSP-uttalanden”.

GUSP-beslut – gemensamma åtgärder och gemensamma ståndpunkter

[http://europa.eu.int/eur-lex/sv/lif/reg/sv_register_18.html]

EU:s avtal med tredjeland

[<http://www.consilium.eu.int/accords/default.asp?lang=sv>]

Beslut som rör rättsliga och inrikes frågor

[<http://www.consilium.eu.int/jai/default.asp?lang=sv>]

Förordningar, direktiv och beslut

[http://europa.eu.int/eur-lex/sv/search/search_lif.html]

Lista över tillgängliga kommissionsförslag

[http://www.europa.eu.int/eur-lex/sv/search/search_lip.html]

Kommissionens meddelanden, rapporter, grönböcker och vitböcker m.m.

[http://europa.eu.int/eur-lex/sv/search/search_dpi.html] eller

[http://europa.eu.int/eur-lex/sv/com/dpi_index_sv.html]

Europeisk rättsligt nätverk på privaträttens område
[Gå till: http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/intro/news_101202_1_en.htm]

Det europeiska nätverket för förebyggande av brott, EUCPN
[http://europa.eu.int/comm/justice_home/eucpn/]

Kontaktpunkt för u-landsexportörer
[<http://export-help.cec.eu.int/>]

EU-projektet SAFT - Safety Awareness, Facts and Tools
[<http://www.saftonline.org/sverige/>]

2. Viktiga länkar

EU:s officiella webbplats, "Europa"
[<http://www.europa.eu.int>]

Allmän rapport om Europeiska unionens verksamhet
[<http://europa.eu.int/abc/doc/off/rg/sv/welcome.htm>]

Ordförandeskapet (länksamling till ordförandeskapswebbplatser)
[<http://ue.eu.int/sv/summ.htm>]

Europaparlamentet
[http://www.europarl.eu.int/home/default_sv.htm]

Europeiska kommissionen
[http://www.europa.eu.int/comm/index_sv.htm]

Europeiska unionens råd
[<http://ue.eu.int/sv/summ.htm>]

Domstolen och förstainstansrätten
[<http://curia.eu.int/sv/index.htm>]

Revisionsrätten
[<http://www.eca.eu.int/SV/menu.htm>]

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén
[<http://www.ces.eu.int/pages/multilangue.htm>]

Regionkommittén
[http://www.europa.eu.int/index_sv.htm]

Europeiska investeringsbanken
[<http://www.eib.eu.int/>]

Europeiska investeringsfonden
[<http://www.eif.eu.int/>]

Skr. 2003/04:60
Bilaga 5

Europeiska centralbanken
[<http://www.ecb.int/>]

Europeiska ombudsmannen
[<http://www.euro-ombudsman.eu.int/home/sv/default.htm>]

Europol
[<http://www.europol.eu.int/home.htm>]

Eurostat
[<http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-catalogue/EN?catalogue=Eurostat>]

3. Internetadresser för Dig som vill veta mer

Lagstiftning

Fördragen
[<http://ue.eu.int/sv/summ.htm>]

EU:s lagstiftning (Lagstiftningsprocessen i EU och Sverige, sökbar)
[<http://www3.riksdagen.se/>]

EUR-Lex (Portal till EU-rätten)
[<http://europa.eu.int/eur-lex/sv/index.html>]

PreLex (Databas om den interinstitutionella beslutsprocessen)
[<http://europa.eu.int/prelex/apcnet.cfm?CL=sv>]

Terminologi och förkortningar

TIS – Terminological information system
[<http://tis.consilium.eu.int/utfwebtis/frames/introfsEN.htm>]

Terminologi (länksamling)
[http://europa.eu.int/geninfo/info/guide/index_sv.htm#term]

Europeiska unionens framtid och den allmänna opinionen

Europeiska unionens medlemsstater
[http://europa.eu.int/abc/governments/portugal/index_sv.htm]

Europeiska konventets webbplats
[<http://european-convention.eu.int/bienvenue.asp?lang=SV>]

Inlägg/sammanfattningar från civila samhället till Europeiska konventet
[http://www.europa.eu.int/futurum/forum_convention/doc_sv.htm]

Skr. 2003/04:60
Bilaga 5

EU:s framtid – debatt
[http://europa.eu.int/futurum/index_sv.htm]

EU:s framtid – regeringskonferensen 2004
[<http://ue.eu.int/cig/default.asp?lang=sv>]

Eurostat, officiell EU-statistik
[<http://europa.eu.int/comm/eurostat/Public/datashop/print-catalogue/EN?catalogue=Eurostat>]

Europaparlamentet

Europaparlamentets bulletiner
[http://www.europarl.eu.int/references/bull/default_sv.htm]

Europaparlamentets relationer med medlemsstaternas nationella parlament
[http://www.europarl.eu.int/eucoop/default_en.htm]

Europaparlamentets politiska grupper
[<http://www.europarl.eu.int/groups/default.htm>]

Europaparlamentets kontor i Sverige
[<http://www.europarl.se/>]

Europeiska kommissionen

Kommissionsledamöterna
[http://europa.eu.int/comm/commissioners/index_sv.htm]

Dialog med medborgarna
[http://europa.eu.int/citizens/index_sv.html]

Pressrummet
[http://europa.eu.int/comm/press_room/index_en.htm]

Europeiska kommissionens representation i Sverige
[<http://www.eukomm.se/frameset.htm>]

Europeiska kommissionens officiella dokument
[http://europa.eu.int/comm/off/index_sv.htm]

Dokument/ytterligare information

Aktuellt inom EU:s institutioner (kalendrar)
[<http://europa.eu.int/news/cal-sv.htm>]

Europeiska Unionens Bulletin
[<http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/sv/welcome.htm>]

Kontoret för Europeiska unionens officiella publikationer
[http://publications.eu.int/general/en/index_en.htm]

ECLAS, Europeiska kommissionens bibliotekskatalog
[<http://europa.eu.int/eclas/>]

IDEA, elektronisk utgåva av gemenskapernas institutionskatalog
[<http://europa.eu.int/idea/sv/index.htm>]

Ljud- och bildbiblioteket
[http://europa.eu.int/comm/mediatheque/index_en.html]
Regeringen och EU-arbetet
[http://www.utrikes.regeringen.se/fragor/eu/reg_euarbetet/index.htm]

Riksdagens EU-länksamling
[<http://www.riksdagen.se/rdinfo/lankar/eulank.htm>]

Utdrag från protokoll vid regeringssammanträde den 4 mars

Närvarande: statsminister Persson, ordförande och statsråden Ulvskog, Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Lövdén, Ringholm, Bodström, Sommestad, Lund, Andnor, Nuder, Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar skrivelse 2003/04:60 Berättelsen om verksamheten i Europeiska unionen under 2003.